

ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી કાવ્ય

(સ્વર લાગ)

સૌપરંશ ઉચ્ચાર મૂળ વર્ણ અર્થ અને બીજી
કેટલીક ઉપયોગી માહિતીસહ

તૈયાર કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર

અધ્યક્ષ નિખમુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસૈની

અનુસ્થાપક સરકારી ઉરદુ શાળા નંબર ૪ વડોદરા

ઉરદુ શિક્ષક, ઉચ્ચ તૈલબંધ, લેખન શૈલી વિગેરે
વિગેરેના કર્તા

સને ૧૯૧૨ ઇસવી
(સને ૧૩૩૦ હિજરી)

(અંત્ય સ્વામિત્વના સર્વ હક સ્વાધીન છે)

કિંમત ૧૨૫/-

ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી 'કોષ' "

(સ્વર ભાગ)

ખંડના વપરાશ ઉચ્ચાર મૂળ વર્ગ અર્થ અને બીજી
કેટલીક ઉપયોગી માહિતીસહ

તૈયાર કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર

સચ્ચદ નિબમુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસૈની

મુનશી સરકારી ઉરદુ શાળા નંબર ૪ વડોદરા

ઉરદુ શિક્ષક, ઉમુત્રે તેહઝમ, લોખા ન શ્રી સ્ત્રી વિગેરે
વિગેરેના કતાર

સને ૧૯૧૨ ઇસવી

(સને ૧૩૩૦ હિજરી)

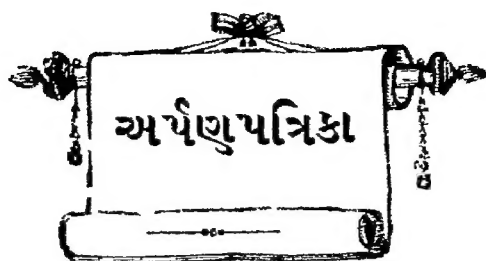
(અથ સમિતિના સર્વ હક્ક સ્વાધીન છે)

કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

૨૪૨૨

The
Orsent Printing Works
Munshi's Khancha.
BARODA.

મે. ખા. બા. વડોદરા રાજ્યના વિદ્યાધિકારી આદરણ
પત્રોસહ (મસાની) સાહેબ. એમ. એ. બી. એસ. સી.

વિજ્ઞાપિત-જન સમૂહની નૈતિક, ધાર્મિક અને સંસારિક સ્થિતિની
નિવૃત્તિ થવા માટે આપ સતત પ્રયાસ કરો છો, ગાંભિર્ય અને શાંતિ
પી મહાન સદગુણોના પ્રભાવ વડે અપૂર્વ અને અલૌકિક કીર્તિ જન
મંડળના હૃદયમાં આપે સ્થાપિત કરી છે, તેમ વિધાના વિષયમાં
મારંગત થયા છતાં પણ અહંભાવનો અલ્પ સ્પર્શ પણ આપને થયો
થી. રાજકિય પ્રજાકિય કલ્યાણાર્થે નિશ્ચિન ચિંતન કરી તેમાં કર્તવ્ય
પ્રાયણ થાઓ છો, તેમજ ન્યાય, સમાનતા, અનિષ્ટપ્રતિ
પ્રધાન પ્રેમ, કલ્યાણ આદ્ર્ હૃદય, વગેરે અનેક આપના પદગુણો-
ની આકર્ષાઈ આ ભાષા સાહિત્યમાં ખાસ ઉપયોગી “ મિશ્ર
ગુજરાતી શબ્દ કોષ ” નામનો ગ્રંથ આપના પવિત્ર ચરણ કમળમાં
અર્પણ કરું છું.

હીં આપનો દીન સેવક

સરમદ નિજામુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસયની

મુનશી સરકારી ઊરદુ શાળા નંબર ૪ વડોદરા.

અંથ સ્વામિત્વના સર્વે હુકો સ્વામિન છે.

ઉરદુ અક્ષરોના તકતો

નંબર	અક્ષરનું નામ	ઉચ્ચાર	વિશેષ ખુલાસો.
૧	અક્ષિફ =	અ, ઇ, ઉ, ઇ	જુઓ નંબર ૨૪ (આરખી)
૨	બ =	બ	(આરખી)
૩	પે =	પ	(ફાર્સી) ખાસ
૪	તે =	ત	જુઓ નંબર ૨૨ (આરખી)
૫	ટ =	ટ	(હિંદી)
૬	સે =	સ	જુઓ નંબર ૧૮-૨૦ (આરખી)
૭	જમ =	જ	જુઓ નંબર ૧૩-૧૬-૨૧-૨૩ (આરખી)
૮	ચે =	ચ	(ફાર્સી) ખાસ
૯	હે =	હ	જુઓ નંબર ૩૪ (આરખી)
૧૦	ખે =	ખ (આરખી)	'કાફ' નંબર ૨૭ તથા હે નંબર ૩૪ મળી હિંદી પણ 'ખ' થાય છે.
૧૧	દાક્ષ =	દ	(આરખી)
૧૨	ડાક્ષ =	ડ	(હિંદી)
૧૩	ખાક્ષ =	ખ	(આરખી)
૧૪	રે =	ર	(આરખી)
૧૫	ડે =	ડ	(હિંદી)
૧૬	જે =	જ	(આરખી)
૧૭	ઝે =	ઝ (ખાસ ફાર્સી)	'જમ' નંબર ૭ અને હે નંબર ૩૪ મળી પણ ઝ અને છે (હિંદી)
	સીન =	સ	(આરખી)
	શીન =	શ	(આરખી)
	સ્વાદ =	સ	(આરખી)
	જ્વાદ =	જ	(આરખી)
	તોય =	ત	(આરખી)
	જોય =	જ	(આરખી)
	એન =	અ, ઇ, ઉ	(આરખી)
	ગેન =	ગ	(આરખી)

૨૯	ગાઁ	=	ગ	(કાર્ત્તી) ખાસ
૩૦	લામ	=	લ	(આરબી)
૩૧	મીમ	=	મ	(આરબી)
૩૨	નૂન	=	ન, અનુસ્વાર	અનુસ્વારને ઠેકાણે વપરાતી 'નૂન' યુત્તઃ (અનુસ્વાર) નામે પ્રખ્યાત છે (આરબી)
૩૩	વાવ	=	વ, ે, ૌ	(આરબી)
૩૪	હે	=	હ	(આરબી)
૩૫	હમજઃ	=	અ, ઇ, ઉ.	(આરબી)
૩૬	યે	=	ય, ે, ૌ	(આરબી)

ટીપઃ—સાકિન તથા મઅદ્દલઃ=લખાય પણ વંચાય નહિ તે અક્ષર, મમદ્દલઃ=કાનાવાળો મ.ક.સુરઃ=ઉભો નહિ પણ 'યે' ની શિકલે હોય તે અલિફ.

બહર ખખર.

શકકર બાગમાં ઉમ્દાખાતરીબન્દ આં-
ખાનાપેવન્દો ફુલફળ ઝાડો તથા કલરે
બીજીબાગને લગતું સામાન વિગેરે બ
કિફાયત ભાવે મળે છે માટે એકવાર મંગ
વી ખાતરી કરો.

અળવાનું ઠેકાણું શકકરબાગ

અ.મ. ૧૯૨૨ બીનાગલ

પ્રસ્તાવના.

ગુજરાતી એ કોઇ મૂળ ભાષા નથી. પરંતુ તેને સંસ્કૃતની પુત્રી તરીકે આધુનિક વિદ્વાનો ઓળખાય છે મૂળ સંસ્કૃત ઉપરથી પ્રાકૃત—અપભ્રંશ—જુની ગુજરાતી અને હાલની નવી. એકમે તે ઉત્પન્ન થયેલી સિધ્ધ થાય છે. કાળક્રમે તેમાં બીજી પર ભાષાઓના શબ્દો ભળતા ગયા, તે સર્વમં ઉરદુ ભાષાના શબ્દો ઘણા ખરા છે, અને તે એવા તો સેળભેળ થયેલા છે કે તે મિશ્રણનું પ્રયત્ન કરવાનું કામ અશક્ય અને અસંભવિત હોવા ઉપરાંત તેની કિંમત સાહિત્ય દર્શનમાં પરિણામે નિરર્થક તથા હાનિ કરતાં નીવડે, એના સાર કટલાક પ્રત્યક્ષ પ્રમાણો મોળુદ છે. આ મિશ્રણમાં કટલાક શુદ્ધ અને અશુદ્ધ રૂપો જે પ્રચલિત ભાષામાં વપરાય છે તે મૂળ કઇ ભાષામાંથી ઉતરી આવેલા છે? અને તેના ખરો અર્થ શો છે? તે પણ ઘણી ખરી વખત બળી પડતું નથી. કોઇ પણ ભાષાની ઉન્નતિ તે તેને યોગ્ય પ્રમાણે ઉત્કર્ષ સ્પષ્ટ બતાવી આપે છે. માટે આ તમામ મિશ્રણના શબ્દો એક નવીન કોષ દ્વારા તેના મૂળ સ્વરૂપ, ઉચ્ચાર, જોડણી, અર્થ વગેરે સહ પ્રદર્શિત કરી ગુજર બંધુઓ તથા ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યની સેવા બજાવી લાવવાની આ સેવકને ઉત્કંઠા થઇ. જેના પરિણામે લાંબી મુદતના અગ્રાગ્ર શ્રમવડે આ “ ઉરદુ મિશ્ર ગુજરાતી કોષ ” નામનો લઘુ ગ્રંથ પત્રક રૂપે પાંચ કોટકોમાં લખાયા પ્રમાણે—

આસન ૧ માં હાલ જે રૂપે ગુજરાતી કે મરાઠીમાં શબ્દો વપરાય છે, બીજામાં તેના ઉરદુ વપરાશ, ત્રીજામાં જે ભાષાને શબ્દ તે ભાષાના નામનું ટૂંક ચિન્હ—અ=આરબી, કા=કારશી, તુ=તુર્કી, સં=સંસ્કૃત, હિં=હિંદી, ગુ=ગુજરાતી, મ=મરાઠી, યુ=યુનાની, પે=પહેલવી, ધં=ધર્મ, સુ=સુયાની, રં=રમી, પ્રા=પ્રાકૃત, અ-મી=અજમી, ઉ=ઉરદુ, કા=કાનડી, ગી=ગીલાની, કં=કણ, ટકી, જં=જીંદ, પા-જં=પાઝીંદ, દં=દરી, તે=તૈન્નં, બં=બંગાલી, તા=તામુલ, ચાથામાં વ્યાકરણ મુજબ શબ્દના પાંચ વર્ગો—ના=નામ, સં=સર્વનામ, વિ=વિશેષણ, ક્રિ=ક્રિયાપદ, અ=અવ્યય પાંચમામાં શબ્દની જોડણીના ઉરદુ અક્ષરો મૂળ (૩૬) અને વિસ્તાર કૌંસના હવાલા સાથે.

પર ભાષાના રૂઢ થઇ ગયેલા શબ્દોને ગુજરાતીમાંથી બાયકોટ કરી તેની જાગે સંસ્કૃત શબ્દો મુકી સંકુચિત અને અધરી બનાવવી, એ જો કે બની

વું છે, પણ હું એટલું તો હિંમત સાથે જરૂર કહી શકીશ કે આ
ને રસીક, મધુર અને ખુબસૂર્ત બનાવવા ઉરદુ વિના અન્યમાર્ગ નથીજ
અઘાપ આ ભાષાની જોડણીના સંબંધમાં શિષ્ટ વર્ગનો પણ એકમત
નથી. તેથી આવા સંજોગોમાં આ કોયથી ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યમાં
ગી પ્રકાશ પડશે એવી મારી ધારણા છે. એજ પ્રમાણે જો આ કોપ
ગી જણાય તો તેનું માન સદર વિપયના માનનીય લેખકો અને મારા
તથા અંજુમનોવાળા સાહેબો કે જેમની કેટલાક પ્રકારની સહાયતાથી
આ કાર્ય હાથ ધરી પાર પાડ્યું છે. તેમને ધંટે છે. વળી શાળા ખાતાના
એટલે વડોદરા રાજ્યના વિદ્યાઅધિકારી મે. આદરજી મેરનોસજી મસાણી
જી, એમ. એ. બી. એસ. સી. એમણે મારા શ્રમ તેમજ કોપના ઉપયોગી
|| વિષે વિચાર કરી સરકાર તરફથી યોગ્ય આશ્રય અપાવવા જે ભલી આ-
ઓ બંધાવેલી, તે માટે તેમનો તથા જેમણે કોપ મજકુરની હસ્ત લિખિત
|| તપાસી જોઈ સર્ટિફિકેટ આપ્યાં છે, એ બદલ તે સર્વ સાહેબોનો આ-
જો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે. એટલુંજ નહિ પણ
કહેવાને ખાસ અભિમાન ધરાવું છું કે પરમ પુણ્ય અને જમ દ્વય શ્રીમંત
રકાર મહારાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેના આસ જેસ સચરીર બહાદુર,
ઓ નામદારે પોતાની પ્રગતિ જ્ઞાનના ભંડારો મરજી મુજબ હાંટવા દેવાને
આ કેળવણીના મીઠાં ફળો મેળવવા પ્રબળજનોને ભાગ્યશાળી બનાવી ઉદાર
નથી આપ્યા વડોદરા રાજ્યમાં મદત અને ફરજિયાત કેળવણી કરી તેના
|| ર પુત્રા મુકી દીધાં છે. તેના પ્રતાપે હું પણ કેળવણીનો લાભ લેઈ
માજે સાહિત્ય સેના બલ્લવવાને શક્તિમાન થયો છું. વધારે શું લખું. એક-
|| નર પુત્ર એટલુંજ મરજી છું કે આ કોપ સામાજને ઉપયોગી થઈ પડે અને
તેની સમાજ તથા સરકાર યોગ્ય દર જુજ કરે કે જેથી મારા શ્રમનું સાર્થક
થાય.

આવા પ્રકારનું મારું આ પહેલવહેલું કામ હોવાથી તેમાં કેટલીક ભૂલો
દશે દશેને દશેજ એમ સજ્જનો સ્વયં સમજે છે. તેમ તેમના પ્રતાપે હું
પણ મારી અદ્યપમતિ વડે સારી રીતે જાણું છું તો પણ આશા લેઈ થવા
કે નિષ્ફળતાની લગારે દરકાર કરવો નથી કારણ કે ગુણી જનો તથા મુજ
બંધુઓ પોત પોતાનો મતલબ નીચે જણાવ્યા મુજબના મુખ્ય હેડિંગવાળા
સમજોની દૃઢનોંધથી કાઢી બાકીને માટે આખા આડા કાન ધરે છે તેમજ
કેકાણે ધરજો. એમ સંપૂર્ણ આશા છે.

શબ્દોની ટુંક નોંધ.

અકડબાજ, અકડબાજી, અકલ, અકલબાજ, અકલબાજખાં, અકલબાજી
અકલ મંદ, અકલ હોંશિયારી, અકબર, અકબરી, અકરખી, અકરામ, અકલ
ગરો, અકલા, અકલી, અક્ષ, અક્ષગીર, અકલીલુલમુલક, અકસર
અકસીર, અકસીરી, અકાબર, અકીક, અકીદો, અખગર, અખત્યાર,
અખતર, અખતર સુમારી, અખતર સેનાસ, અખતરો, અખતાખાતું, અખતો,
અખત્યાર, અખત્યાર નવેશ, અખરાળત (ખરાળત), અખલાસ, અખરમ
અખશી, અખમ, અખસ્તખી, અખાએશ, અખાન, અખી, અખાર,
અખુઆન, અખુસ્તુદ, અખુશી, અખુસ્ક, અખુશકી, અખેરદ, અખેશ,
અખાખ, અખાહ, અખેશ, અખોહ, અખલાસમંદ, અગાહી, અગરચો, અગર,
અચાર, અચારી, અચેહરી, અજ, અજતરફ, અજનવી, અજખ, અજખ
તમાચો, અજખસ, અજમ, અજમાસદાર, અજમી, અજમુદો, અજર, અજ-
લ, અજખી, અજખખ, અજખખી, અજજ, અજુરદાર, અજુરા, અઝખર,
અઝખે ખી, અઝમત, અઝીઝેમેસર, અઝકમ, અઝતર, અઝતર જહાંગીરી, અઝતર
દાની, અઝતરફરોશ, અઝતરી, અઝતરીઠિ, અઝતમા, અઝતમી, અઝતળસ, અઝતળસમી
અઝતાર, અઝાલિક, અઝંગી, અઢના, અઢખ, અઢખસર, અઢરખ, અઢલ,
અઢરોગી, અઢલાખઢલી, અઢસ, અઢા, અઢાલત, અઢાવત, અઢીન, અઢીની
અઢીવાર, અઢાજ, અનસાર, અનાનસ, અનાખેત્યાલિખ, અનામ, અનાર,
અનારયાસીન, અનામત, અનામતી, અનારસ્તાન, અનાસર, અનીસુન, અનુ-
શદાર, અને, અનેઆજ, અનેક, અનેરાન, અપેશ, અફઘાન, અફઝલ, અફ-
તીમુન, અફરખમ, અફરાતુન, અફરા તફરી, અફરીદ, અફસતતીન, અફસોસ,
અફસોસી, અફિલુ, અફીલ્લી, અફીસર, અફુવા, અખખાર, અખ્દ, અખ્દમુના-
ફ, અખ્દાલ, અખ્દાલી, અખ્દુલમુતલખ, અખ્તુસ, અખખાશાહ, અખખાસ,
અખર, અખલખ, અખલખી, અખીલ, અખરખ, અખુદ, અખુખકકર, અખુલકજલ,
અખ્દ, અમદાબાદી, અમદાવાદ, અમન, અમલ, અમલી, અમલખાતું, અમત
મેરી, અમલદાર, અમલદારી, અમલો, અમાનતગુજર, અમાનતદાર, અમાન-
તદારી, અમીર, અમીરખદો, અમીની, અમીરાહ, અય, અયાજ,
અયાર, અયારપેશા, અયારી, અયાળ, અરક, અરકગીર,
અરકગુલ, અરકખહાર, અરગજો, અરજ, અરજ ગુજરી, અરજદાર,
અરજગેગી, અર્જવાન. અરખાં, અરજી, અરજોમંદ, અરદેશર, અરદા
સ, અરદિખેહરત, અરખખી, અરખસ્તાન, અરખા, અરમાન અરવા,

અરશ, અરશદારાન, અરસતુ, અરસલાન, અરસો, અરાળો, અલકિરસો, અલગત
અલગોત, અલખતે, અલક, અલકખાતુ, અલકાઉ, અલખજ, અલપ અરસલા-
ન, અલ્લા(અલ્લાહ), અવર, અવલ, અવલઆખર, અવલકારકુન, અવલમંજલ,
અવલાસાલ, અવાજ, અવાજી, અવેજ, અવેજી, અસ્તર, અસ્તરીકારી, અસ્તરો
અસતુલ, અસ્તાઈ, અસ્થાખ, અસ્મત, અસ્માન, અસમાની, અસ્માનીતીર,
અસ્માની કેતાખ, અસમાનીમુલતાની, અસર, અસ્માર, અસલ, અસલી,
અસ્વાર, અસ્વારી, અસામીવાર, અસાઈન, અસાલત, અસીલ,
અદુરા, અદસાન, અહેસાનકાર, અહેસાનમંદ, વગેરે વગેરેને મળતા ઉચ્ચારે
ગુજરાતી વપરાશ શિવાય ફેટલાક ખીજી રાખે પણ એટલા માટે લીધેલા છે કે
વાંગન-લેખનમાં કોઈ કોઈને બદલે વપરાય અર્થમાં ફેરફાર થાય નહિ, જેમ-
આં (૧) અજલ=મૃત્યુ, (૨) અજલ=રેસારેસામાં ચરખ ભરેલો મટન-
નો કંદો, (૩) અજલ=તંગી, (૪) અજલ=દોડનાર, (૫) અજલ, શસ્ત્ર વગરની
રિયાત, તથા આં અદા, પહોંચાડવું, અદાવતતું દૂંક, ગું
અદા=માપ, કાં અદા=પ્રિયના કૈતુક અને વખરાંની ખુખી, ધત્યાદિ, તેમ
દોડીશ-ગુજરાતી-દિંદી-પેટલા ખીજી કાલમ માફક વધારે રાખનાર માત્ર
દુર અને ગુજરાતી બાદા રૂઢી જોખખવા તથા તે ઉપરથી ઉરદુ પ્રજા
ગુજરાતી અને ગુજરાતી પ્રજા ઉરદુ જોલતાં લખતાં લગારે અચકાય નહિ.
કે વગર અપ્રાપ્ય મુદ્ધ કરવાના કોઈ પણ હેતુનો સમોવેશ થતો નથી. જેમ-
માં અનુપનાવ=દિંદો અનુપન, ગું અરમારી=ઉં અલમારી=Almirah

બંદ, ચિનાર-ચિનાલ, કાચાર-કાચાલ, ચૂજ-ચૂજ, રોજ-રોજ, પાંજદઃ-
 પાંજદઃ, હેજદઃ, હેજદઃ, અયાજ-અયાસ, આંકુજ-આંકુસ, ગુરેજ-ગુરેગ,
 કુશતી-કુસતી, ફિરિશતઃ-ફિરિસતઃ, ખરસ-ખરચ, કાશ-કાજ, લગામ-લગામ,
 ગુલેલઃ-ગુલેલઃ, ગોચી-ગોચી, ગુરજ-ગુરજ, ગવલ-ગવલ, અયાગ-અયાક,
 જુનાગ-જુનાક, દમાગ-દમાક, ગાલીન-કાલીન-શીલ-પીલ, સુફીદ-
 સુપીદ, ઇસફદ્યાર-ઇસપદ્યાર, સમાકચઃ-સમાખચઃ, નેહ-ને(નય-ના)
 નવિસ્ત-નખિસ્ત, નવર્દ-નર્વર્દ, વેરાન-ખેરાન, ગુફત વ રસ્ત-ગુફતો રસ્ત,
 ખુર્દ વખુફત-ખુરદો ખુસ્ત, કિતાબ વ કાગજ-કિતાબો કાગજ, દ્વાત
 વ કલમ-દ્વાતો કલમ, દમાદમ-દમખદમ, સરાસર-સરખસર, શખાસખ-શખ
 ખશખ, લખાલખ-લખખલખ, દવાદ્-દ્વાદ્, રવાર-રખર, શખારોજ-શખારોજ
 તગાપૂ-તગોપૂ, તગાદત-તગોદત, સરાપા-સરોપા, ઇ. પૈકી ખર જેતાં
 ગાલીચઃ ઉપરથી કાલીચઃ, ગલંદર ઉપરથી કલંદર, સમરકંદ ઉપરથીસમરકંદ,
 ખાનગાહ ઉપરથી 'ખાનકાહ' વગેરે.

એન (અ), રવાદ (સ), જવાદ (જ), તોય (ત), જોય (જ),
 મળી આ પાંચ અક્ષરો ખાસ આઠ છતાં ફાઠ ના ધાતુ તરીકે પણ વપરાય
 છે. જેમ-તપીદન, તલખીદન, તરાજીદન, રક્સીદન, ઇત્યાદિ.

ઉરદુના ધારા મુજબ કોઇપણ પ્રસંગે અધુરા અક્ષર ખોલતા નથી.
 તેથી ડિક્ટેશન અને વાંચનની જોડણીમાં પણ જોડાક્ષરો સિવાય મુળાક્ષરોથી
 જ ખોડા ચિન્હાધારે કામ લેવું જોઇએ. પરંતુ ઉતાવળે લખતાં તે ચિન્હો
 રહી જવા અથવા કરેલા ચિન્હો ભુસાર્થ જવાના સંભવે કેટલાક શબ્દો પુર્ણ
 ક્ષરે લખતા નથી. જેમ મસ્ત, ઇખ્ત, અલ્પ, શર્ત, ઇદમ, ગર્મ તખ્ત, સખ,
 કખ, અજ્, કજ્, વગેરે બાકીના ધણા ખરા ખોડા ચિન્હજ સહ ગુજરાતી
 લિપિમાં લખવા ઘટે છે. આ પદ્ધતે શબ્દ ઉરદુજ છે, એમ તો ખુલ્લોજ
 જણાઇ આવશે. જેમ, અર્દેશર=અર્દ-શર, આબુર્મંદ=આરબુ-મંદ, આ-
 ખદાગિરી=આદ-તાબ-ગીર, આસમાન=આસ-માન, અરજદાર=અર્જ-દાર,
 વગેરે વગેરે.

આવા વિષયોમાં કોઇ કતાંઓ અને ફેળવણીના આધુનિક લેખકોના જે
 વિચારો જુદા જુદા પુસ્તકો તથા માસિકો વગેરેમાં બહાર પડ્યા છે તેનો કંઇ
 કંઇ ઉપયોગ કરી મદદ લેવામાં આવી છે. તેનાં નામ, ખાસ મહત્વના કેટલાક સર્ટી
 શીક્ટો, સર્ટીશીક્ટો આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામની યાદી તથા ઉરદુ અક્ષરનો
 તકતો આ સાથે સામેલ કર્યો છે. તેથી શુભેચ્છકોને વિદિત થઇ સુધારા વધારાની
 સુચનાઓ ખીજી આવૃત્તિ સાથે મળશે તે આભાર પૂર્વક સ્વીકારી તે પ્રમાણે

શકે તેવું છે, પણ હું એટલું તો હિંમત સાથે જરૂર ઠીક શકીશ કે આ ભાષાને રસીક, મધુર અને ખુબસૂર્ત બનાવવા ઉરદુ વિના અન્યમાર્ગ નથી જ વળી અઘાપ આ ભાષાની બેડાણીના સંબંધમાં શિષ્ટ વર્ગના પણ એકમત થયો નથી. તેથી આવા સંલેખોમાં આ કોપથી ગુજરાતી ભાષા સાહિત્યમાં ઉપયોગી પ્રકાશ પડશે એવી મારી ધારણા છે. એજ પ્રમાણે જે આ કોપ ઉપયોગી જણાય તો તેનું માન સદર વિપયના માનનીય લેખકો અને મારા મિત્રો તથા અંબુમનોવાળા સાહેબો કે જેમની દેટલાક પ્રકારની સહાયતાથી મેં આ કાર્ય હાથ ધરી પાર પાડ્યું છે. તેમને ધટે છે. વળી શાળા ખાતાના વડા એટલે વડોદરા રાજ્યના વિદ્યાઅધિકારી મે. આદરજી મેરનોસજી મસાણી સાહેબ, એમ. એ. બી. એસ. સી. એમણે મારા શ્રમ તેમજ કોપના ઉપયોગી પણા વિષે વિચાર કરી સરકાર તરફથી યોગ્ય આશ્રય અપાવવા જે લક્ષી આ-શાઓ બંધાવેલી, તે માટે તેમને તથા જેમણે કોપ મજકુરની હસ્ત લિખિત પ્રત તપાસી બેઠા સર્ટીફિકેટ આપ્યાં છે, એ બદલ ને સર્વ સાહેબોનો આ રથને અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે. એટલુંજ નહિ પણ હું કહેવાને ખાસ અભિમાન ધરાવું છું કે પરમ પુણ્ય અને જમ દ્વય શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેના ખાસ એક સમશીર બહાદુર, જેઓ નામદાર પોતાની પ્રગ્મને જ્ઞાનના ભંડારો મરજી મુજબ હાંટવા દેવાને તથા કેળવણીના મીઠાં ફળો મેળવવા પ્રગ્મજનોને ભાગ્યશાળી બનાવી ઉદાર મનથી આખા વડોદરા રાજ્યમાં મક્ત અને ફરજિયાત કેળવણી કરી તેના દ્વાર પ્રુદ્ધા મુકી દીધાં છે. તેના પ્રતાપે હું પણ કેળવણીનો લાભ લેઈ આજે સાહિત્ય સેવા બજાવવાને શક્તિમાન થયો છું. વધારે શું લખું. એક-વાર પુનઃ એટલુંજ ઇચ્છું છું કે આ કોપ સામાજને ઉપયોગી થઈ પડે અને તેની સમાજ તથા સરકાર યોગ્ય દર યુજ કરે કે જેથી મારા શ્રમનું સાર્થક થાય.

આવા પ્રકારનું મારું આ પહેલવહેલું કામ હોવાથી તેમાં દટલીક ભુલો હશે હશેને હશેજ એમ સજજનો સંઘળું સમજે છે. તેમ તેમના પ્રતાપે હું પણ મારી અલ્પમતિ વડે સારી રીતે જાણું છું તો પણ આશા લાગે થવા કે નિષ્ફળતાની લગારે દરકાર કરતો નથી કારણ કે ગુણી જનો તથા સુજ બંધુઓ પોત પોતાનો મલ્લખ નીચે જણાવ્યા મુજબના મુખ્ય હેડિંગવાળા શબ્દોની ટૂંકનોંધથી કાઢી બાકીને માટે આંખ આડા કાન ધરે છે તેમજ રૂકાણે ધરશે. એમ સંપૂર્ણ આશા છે.

શબ્દોની ટુંક નોંધ.

અકડપાળ, અકડપાળ, અકલ, અકલપાળ, અકલપાળખાં, અકલ પાળ
અકલ મંદ, અકલ હોશિયારી, અકબર, અકબરી, અકરખી, અકરામ, અકલ
ગરો, અકલા, અકલી, અક્ષ, અક્ષગીર, અક્લીલુલ્લમુદક, અકસર
અકસીર, અકસીરી, અકાબર, અકીક, અકીદો, અખગર, અખત્યાર,
અખતર, અખતર સુમારી, અખતર સેનાસ, અખતરો, અખ્તાખાતું, અખ્તો,
અખખાર, અખખાર નવેશ, અખરાજત (ખરાજત), અખલાસ, અખશ્મ
અખશી, અખમ, અખસ્તખી, અખાએશ, અખાન, અખી, અખાર,
અખુઆન, અખુસ્તુદ, અખુશી, અખુશક, અખુશકી, અખેરદ, અખેશ,
અખાય, અખાહ, અખોશ, અખોહ, અખલાસમંદ, અગાહી, અગરચે, અગર,
અચાર, અચારી, અચેહરી, અજ, અજતરફ, અજનવી, અજબ, અજબ
તમાસો, અજબસ, અજમ, અજમાસદાર, અજમી, અજમુદો, અજર, અજ-
લ, અજખી, અજબબ, અજબખી, અજજ, અજુરદાર, અજુરા, અઝખર,
અઝગે ખી, અઝમત, અઝીઝેમેસર, અઝમ, અત્તર, અત્તર જહાંગીરી, અત્તર
દાની, અત્તરફરોશ, અત્તરી, અત્તરીઝિં, અતમા, અતમી, અતળસ, અતળસફી
અતાર, અતાલિક, અતંગી, અદના, અદબ, અદબસર, અદરખ, અદલ,
અદરોગી, અદલાબદલી, અદસ, અદા, અદાલત, અદાવત, અદીન, અદીની
અદીવાર, અદાજ, અનસાર, અનાનસ, અનાખેત્યાલિખ, અનામ, અનાર,
અનારયાસીન, અનામત, અનામતી, અનારસ્તાન, અનાસર, અનીસુન, અતુ-
શદાફ, અને, અનેઆજ, અનેક, અનેરાન, અપેશ, અફધાન, અફજલ, અફ-
તીમુન, અફરખમ, અફરાતુન, અફરા તફરી, અફરીદ, અફસતતીન, અફસોસ,
અફસોસી, અફિલુ, અફીલુ, અફીસર, અફુવા, અબખાર, અબ્દ, અબ્દમુના-
ફ, અબ્દલ, અબ્દલી, અબ્દુલમુતલબ, અબ્દુસ, અબ્બાશાહ, અબ્બાસ,
અબ્દ, અબલખ, અબલખી, અબીલ, અબરખ, અબુદ, અબુખકકર, અબુલફજલ,
અબ્દ, અમદાબાદી, અમદાવાદ, અમન, અમલ, અમલી; અમલખાતું, અમલ
જેરી, અમલદાર, અમલદારી, અમલો, અમાનતગુજર, અમાનતદાર, અમાન-
તદારી, અમીર, અમીરજદો, અમીની, અમીરાઈ, અય, અયાજ,
અયાર, અયારપેશા, અયારી, અયાજ, અરક, અરકગીર,
અરકગુલ, અરકખહાર, અરગજો, અરજ, અરજ ગુજારી, અરજદાર,
અરજમેગી, અર્જવાન. અરખ, અરજી, અરજમેંદ, અરદેશર, અરદા
સ, અરદિયેહસ્ત, અરખી, અરખસ્તાન, અરખા, અરમાન, અરવા,

અરશ, અર્શિદારાન, અરસ્તુ, અરસલાન, અરસો, અરણો, અલકિરસો, અલગત
 અલગોળ, અલખ-તે, અલક, અલકખાતું, અલકાઉ, અલખજી, અલપ અરસલા-
 ન, અલ્લા(અલ્લાહ), અવર, અવલ, અવલઆખર, અવલકારકુન, અવલમંજલ,
 અવલસાલ, અવાજ, અવાજી, અવેજ, અવેજી, અસ્તર, અસ્તરીકારી, અસ્તરો
 અસતુલ, અસ્નાઇ, અસ્ખાખ, અસ્મત, અસ્માન, અસમાની, અસ્માનીતીર,
 અસ્માની કેતાખ, અસમાનીસુલતાની, અસર, અસ્માર, અસલ, અસલી,
 અસ્વાર, અસ્વારી, અસામીવાર, અસાઇન, અસાલત, અસીલ,
 અસુરા, અહેસાન, અહેસાનકાર, અહેસાનમંદ, વગેરે વગેરેને મળતા ઉચ્ચારે
 ગુજરાતી વપરાશ શિવાય કેટલાક ખીજ શબ્દો પણ એટલા માટે લીધેલા છે કે
 વાંચન-લેખનમાં કોઇ કોઇને બદલે વપરાઇ અર્થમાં ફેરફાર થાય નહિ, જેમ-
 આં (૧) અજલ=મૃત્યુ, (૨) અજલ=રેસારેસામાં ચરખ લેરેલો મટન-
 નો કકડો, (૩) અજલ=તંગી, (૪) અજલ=દોડનાર, (૫) અજલ, શસ્ત્ર વગરની
 રિયતિ, તથા આં અદા, પહોંચાડવું, અદાવતવું દૂંક, ગું
 અદા=માપ, ફાં અદા=પ્રિયતા કેતુક અને વખરાંતી ખુખી, ધ્યાદિ, તેમ
 ઇંગ્લીશ-ગુજરાતી-હિંદી-પેહેલા ખીજ કાલમ માફક વધારો રાખનાર માત્ર
 ઉરદુ અને ગુજરાતી ભાષા રૂઢી ઓળખવા તથા તે ઉપરથી ઉરદુ પ્રજા
 ગુજરાતી અને ગુજરાતી પ્રજા ઉરદુ બોલતાં લખતાં લગારે અચકાય નહિ.
 એ વગર અશુદ્ધ શુદ્ધ કરવાના કોઇ પણ હેતુનો સમાવેશ થતો નથી. જેમ-
 ગું અલખનાવ=હિંં અનખન, ગું અરમારી=ઉં અલમારી=Almirah
 નિયમિત રીતે કેટલાક શબ્દો માહેલા અક્ષરોની વધવટથએ તથા કેટલાકમાં
 અક્ષરો પણ બદલાએ તે શબ્દોનો ઉચ્ચાર બદલાયછે, પણ અર્થમાં કશો ફેરફાર
 પડતો નથી. જેમ—અચાર આચાર, અનાર—આનાર, આમાર—
 અમસ, એ—અએ, શુતર—ઉશતર, શિકમ—ઇશકમ, શુતલમ—
 ઉશતલમ, શિગરફ—ઇશગરફ, સિતમ—ઇસતમ, ગર—અગર, બર—અબર,
 ખા—અખા, શિકર—ઇશકર, સિકંદર—ઇસકંદર, અનૂખ—
 અઅનૂખ, ફરાસિયાખ—અફરાસિયાખ, ગિયા—ગિયાગ, ચરા—ચરાગ, તખ—
 તપ, તાખ—તાપ, શાખુર—શાપુર, ખર્દ—ખર્દ, આખ—આવ, ખવાખ—ખવાવ,
 તૂત—તૂદ, ખુત—ખુદ, તારાખ—તારાત, કજ—કઝ, કજદુમ—કઝદુમ, રિજ—
 રિજ, કાજ—કાશ, આખશીજ—આખ શીગ, ચો—ચૂ, કાચી—કાશી, કાચાન—
 કાશાન, દીખાચ—દીખાજ, ખજુરચમહર—ખજુર જમહર, ખાક—હાક,
 હજર—હુજર, સતીખ—સતીગ, તાખ—તાગ, જર્દ—જર્ત, શવાદ—સવાદ,
 ખાદ—ખાત. આદર—આજર, ઉસતાદ—ઉસતાજ, રખ—ખ, અરવંદ—અલ-

ધંદ, ચિનાર-ચિનાલ, કાચીર-કાચાલ, ચૂઝ-ચૂઝ, રોજ-રોજ, પાંજદ-
 પાંજદ, હેજદ, હેજદ, અયાજ-અયાસ, આંકુજ-આંકુસ, ગુરેજ-ગુરેજ,
 કુશતી-કુસતી, ફિરિશત-ફિરિસત, ખરસ-ખરચ, કાશ-કાજ, લગામ-લગામ,
 ગુલેલ-ગુલેલ, ગોચી-ગોચી, ગુરજ-ગુરજ, ગવલ-ગવલ, અયાગ-અયાક,
 જુનાગ-જુનાક, દમાગ-દમાક, ગાલીન-કાલીન-પીલ-પીલ, મુરીદ-
 સુપીદ, ઇસકદ્યાર-ઇસપદ્યાર, સમાકચ-સમાખચ, નેહ-ને(નય-ના)
 નવિસ્ત-નખિસ્ત, નવર્દ-નર્ખદ, વેરાન-ખેરાન, ગુફત વ રફત-ગુફતો રફત,
 ખુર્દ વખુફત-ખુરદો ખુરત, કિતાબ વ કાગજ-કિતાબો કાગજ, દવાત
 વ કલમ-દવાતો કલમ, દમાદમ-દમખદમ, સરાસર-સરખસર, શખાસખ-શખ
 ખશખ, લખાલખ-લખખલખ, દવાદ-દખદ, રવાર-રખર, શખારોજ-શખારોજ
 તગાપૂ-તગોપૂ, તગાદવ-તગોદવ, સરાપા-સરોપા, ઇં. પૈકી ખરં જોતાં
 ગાલીચઃ ઉપરથી કાલીચઃ, ગલંદર ઉપરથી કલંદર, સમરકંદ ઉપરથીસમરકંદ,
 ખાનગાહ ઉપરથી 'ખાનકાહ' વગેરે.

એન (અ), રવાદ (સ), જવાદ (જ), તોય (ત), જોય (જ),
 મળી આ પાંચ અક્ષરો ખાસ આં છતાં કાં ના ધાતુ તરીકે પણ વપરાય
 છે. જેમ-તપીદન, તક્ષપીદન, તરાજીદન, રંકસીદન, ઇત્યાદિ.

ઊરદુના ધારા મુજબ કોઇપણ પ્રસંગે અધુરા અક્ષર યોજતા નથી.
 તેથી ડિક્ટેશન અને વાંચનની જોડણીમાં પણ જોડાક્ષરો સિવાય મુળાક્ષરોથી
 જ યોડા ચિન્હાધારે કામ લેવું જોઈએ. પરંતુ ઉતાવળે લખતાં તે ચિન્હો
 રહી જવા અથવા કરેલા ચિન્હો ભુલાઈ જવાના સંભવે કેટલાક શબ્દો પુર્ણ
 ક્ષરે લખતા નથી. જેમ મસ્ત, ઇબન, અલ્પ, શર્ત, ઇલમ, ગર્મ તખ્ત, સખ,
 કખ, અર્જ, કર્જ, વગેરે બાકીના ઘણા ખરા યોડા ચિન્હજ સહ ગુજરાતી
 લિપિમાં લખવા ઘટે છે. આ પદ્ધતે શબ્દ ઊરદુજ છે, એમ તો ખુલ્લોજ
 જણાઇ આવશે. જેમ, અદેશર=અર્દ-શેર, આબુમંદ=આરબૂ-મંદ, આ-
 ખદગિરી=આફ-તાબ-ગીર, આસમાન=આસ-માન, અરજદાર=અર્જ-દાર,
 વગેરે વગેરે.

આવા વિષયોમાં કોપ કર્તાઓ અને ફેળવણીના આધુનિક લેખકોના જે
 વિચારો જુદા જુદા પુસ્તકો તથા માસિકો વગેરેમાં બહાર પડ્યા છે તેનો કંઈ
 કંઈ ઉપયોગ કરી મદદ લેવામાં આવી છે. તેનાં નામ, ખાસ મહત્વના કેટલાક સર્ટી
 શીકેટો, સર્ટીશીકેટો આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામની યાદી તથા ઊરદુ અક્ષરનો
 તકતો આ સાથે સામેલ કર્યો છે. તેથી શુભેચ્છકોને વિદિત થઈ સુધારા વધારાની
 મુચનતો બીજી આવૃત્તિ સાફ મળશે તે આભાર પૂર્વક સ્વીકારી તે પ્રમાણે

ચોથા તબવીજ કરવામાં આવશે, એથી વધુ શું લખાય? તા. ૧૨ ડીસેમ્બર
૧૯૧૧ વારમંગળ તે હિંદના શહેનશાહ નામદાર પાંચમાં જ્યોજી સાહેબ
બહાદુરની તાજ પોશીનો શુભ દિવસ.

લી૦ ગુજરાતી સાહિત્યનો અદના સેવક
સય્યદ નિઝમુદ્દીન નૂરુદ્દીન હુસૈની

મુન્શી સરકારી ઉરદુ શાળા નં ૪

વડોદરા,

1

Sayed Nizamuddeen's Lexican has been prepared with great care and industry and it supplies a longfelt want in the Gujarati language. It contains nearly all the words of Persain and Arabic origin and their root meanings have been inserted after great research from standard Dictionaries in Persian and Arabic.

15-3-11

(Sd.) Tekchand. I. C. S.

Degree of Honour in Persain
& Arabic.

Sir Subah Baroda State

2

Munshi Nizamuddeen Nuruddeen has rendered a great service to the Gujarati Language by preparing a Dictionary of Persian, Arabic and Hindi words which the Gujarati speaking communities use so largely: Such words contribute from 1/5th to 1/8th

of the entire stock of Gujarati. To trace out their origin, to give their correct spelling, pronunciation and meaning will not be a small help to Gujarati students and scholars as well. It is hoped the Educational Department and the general Public will duly encourage the deserving Compiler.

19th July 1911

[Sd.] HARGOVIND D. Kantawala.

Dewan Lunawada State.

3

I have cursorily gone through " Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosha " prepared by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. The compiler has done a good work and I think the Gujaratispeaking people will be much benefitted by it. The authorities quoted are reliable. In my opinion it will prove a useful Lexicon. I hope the compiler will receive encouragement from the Department.

Baroda.

(Sd) Sayed Nawabali M. A.

9-10-10

Persian Professor Baroda.

College.

4

From what I have seen of the book " Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosha I have formed the opinion that it is full of patient research and thoughtful scholarship. The tracing of Arabic & Persian words through their varied transmutations in vernacular usage is a useful & no doubt fascinating

task & I wish the author Munsni Nizamuddeen Nuruddeen every success in his enterprise.

Feb. 21 st.
1911.

[Sd.] Satya V. Mukerji.
B. A. (Oxon)

Probationer Reveune Deptt; Baroda State.

5

I have looked at the Kosha of Hindustani words given to me by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. It is quite clear that the book displays a great deal of hard work and will, I am sure, be useful to any students of Gujarati. I wish the author every good wish and hope his work will be thoroughly appreciated.

15th Feb.
1911.

[Sd.] F. L. McAfee.
Lady Suptt, F. T, College
& Inpectoress of Girl's
Schools, Baroda.

6

I have cast a glance over the Gujarati and Urdu Dictionary prepared by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. It gives the sources from which words are derived, without entering into the various changes through which they might have passed before coming in to the Gujarati Language. As such it is a very valuable book for Lexicographers and Philologists as it gives the materials ready at hand for students to work upon. The Munshi has rendered valuable service and deserves every encouragement.

Baroda?

10-3-11.

[Sd] Pinakiprasad M. Desai. B. A.

Head Master,
Female T. College.

Baroda.

Mr. Nizamuddeen N. Munshi has taken a great deal of trouble in compiling a Dictionary viz. "Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosh." He has spared no pains in collecting a vast amount of Urdu, Persian & Arabic words used in the Gujarati Language and has given with great precision their real and exact pronunciations and meanings. I have, therefore, no hesitation in recommending the said book to the public generally and particularly to the Gujarati speaking students desiring to know the language in a correct form. In short, I hope the Public will appreciate the work to a great extent.

Baroda.

(Sd.) Fazalkhan Pathan B. A.

31-12-10.

Urdu Educational Inspector,
Baroda State.

8

We have read Mr. Nizamuddeen Nuruddeen's Gujarati Urdu Kosha. He has evidently taken great pains with this Dictionary and it shows the patience and thought with which he has produced the book. We think this book will be useful to many who deal with the Gujarati and Marathi Languages and have to consult such a Dictionary of Persian and Arabic words. We earnestly hope the book will find appreciators and repay the author's patient labours.

Baroda, (Sd.) 1 Shamrao G. Herlekar.
6th March 1911, Head Master.

(Sd.) Kashibai Herlekar Head Mistress

Marathi Girl's School Baroda (No. 1]

From a couple of pages that Sayed Nizamud-deen Nuruddeen Munshi read to me from his "Urdu Mishra Gujarati Shabda Kosha" I find that it is a good book of its kind. It contains a good variety of judiciously selected Arabic, Persain, Urdu, Hindi, Hebrew and other words incorrectly used in Gujarati and gives the correct words with spelling, pronunciation, meanings and other useful information. The author seems to have taken much pains in the compilation of the above mentioned work and deserves every encouragement in his attempt. The work will, no doubt, prove a very valuable help to Gujarati students desirous to know the origin of words & to study the language minutely, as well as to Urdu knowing Public wishing to learn Gujarati. It will also prove a useful guide to the Teachers of the Vernacular schools. I hope this book will be selected for all the state libraries.

Sayed Nizamuddeen Kadri.

9-4-10. Persian Teacher, High School, Baroda.

10

I have seen the Dictionary compiled by Munshi Nizamuddeen Nuruddeen. He has done a service in the field of Language and he has succeeded in his attempt. I wish him success in his literary pursuit.

Baroda.

(Sd.) Atmaram.

12-2-12 Antyaja Educational Inspector, Baroda.

મદદ વિના પાર પાડ્યું છે. તે માટે તેઓ ધન્યવાદને પાત્ર છે. ગુજરાતીમાં સંસ્કૃત તથા ફારસી શબ્દો ઘણા છે. એ પૈકી ફારસી શબ્દો માટે ભાગે તેના મૂળરૂપમાં વપરાતા દીઠામાં આવતા નથી. અને તેથી ઉર્દુ જાણનારને તે અશુદ્ધ લાગે છે કોઈ કોઈ પ્રસંગે અમુક રૂઢ ગુજરાતી શબ્દ મૂળ કંઈ ભાષામાંથી આવ્યો તે ઝટ કળી શકતું નથી. વિદ્વાનો પણ તે અમુક ભાષાનો જ છે એમ ખાત્રી પૂર્વક કોઈવાર કહી શકતા નથી. એવી શકાઓના સમાધાનથી મુનશીનો આ ગ્રંથ ઘણો ઉપયોગી થઈ પડશે એમ લાગે છે. ગુજરાતી ભાષાના સારા અભ્યાસ માટે જેમ સંસ્કૃત જાણવાની જરૂર છે તેમ ફારસી પણ કંઈક અંશે જાણવું જરૂરનું છે. મુનશીનું આ પુસ્તક ગુજરાતી ત્રિપિમાં હોવાથી ઉર્દુ ન જાણનાર માણસ પણ તેનો લાભ લઈ શકે તેવું છે. આ કારણથી એમનો ગ્રંથ ઉપયોગી તેમજ ઉત્તેજનને પાત્ર ઠરે છે.

Nandnath K. Dixit.

પ્રિન્સિપાલ.

જનાબ મુનશી નિજમુદ્દીન તુરૂદ્દીન સાહેબ, વડોદરા.

આપનો “ ઉર્દુ ભિન્ન ગુજરાતી શબ્દ કોષ ” મેં શરૂઆતથી અંત સુધી તપાસ્યો છે. બેશક ગુજરાતી સાહિત્યમાં આપના આ મહા ભારત પ્રયાસથી એક અલૌકિક પ્રકાશ પડશે, કોપના જે ગ્રંથો આ ભાષામાં પ્રસિદ્ધ થયા છે. તેના કેટલાક ભાગની ન્યૂનતા આ કોષ વડે પરિપૂર્ણ થશે. આપે જે પ્રસ્તાવના લખી છે તેનું સમજપૂર્વક મનન કર્યા વગર આ કોષનો આશય હેતુ વ્યક્તિના સમજવામાં આવશે નહિ માટે તે તન્ક પ્રિય વાંચક વૃંદનું ધ્યાન ખેંચાવાની પ્રથમ જરૂર છે. ગુજરાતી ભાષામાં જોડણીના મટે હજુ સુધી વિદ્વાન વર્ગનો એક મત થયો નથી અને તેમાં અનેક સુધારાઓની યોજનાઓ પ્રચલિત છે. તેવા સંજોગોમાં આ કોષથી સારોલાભ થશે, તેમજ જોડણીના સાથે શુદ્ધ ઉચ્ચાર માટે આપે જે માર્ગ ગ્રહણ કર્યો છે. તે પણ રતુત્ય છે. ગુજરાતની દરેક વર્નાક્યુલર સંસ્થાની લાયબ્રેરીઓમાં આ કોષની ખાસ જરૂર છે તે ઉપરાંત આદેશનાં શિક્ષકોના ધંધોકરનર દરેક ઇસમને તેની વિશેષ આવશ્યકતા છે. તેમજ હિતચિંતકો, સાક્ષરો અને વિદ્વાન વર્ગ ને પણ તે ઉપયોગી છે. નામદાર સરકાર તરફથી લાયબ્રેરી તથા ઇનામ માટે મંજૂર થવા જે ગ્ય આ કોષ છે. ગુજરાતી ભાષાને સંસ્કરમય વિશુદ્ધ અને વિશાળ બનાવવાના ભાગીરથ પ્રયત્નમાં આ કોષે ખરા અંતઃકરણથી મહત્વનો ભાગ લીધો છે જેના માટે આપના અસાધારણ શ્રમનું સાર્થક થએલું જોવાને હું ઇચ્છું.

છું- તથાસ્તુ તા. ૯-૨-૧૦

પીર મોહંમદ અબ્દુલ્લાહ.

મુનશી સ. વાડી ઉરદુ સ્કૂલ, વડોદરા.

સૈયદ નિઝામુદ્દીન નુરુદ્દીન મુનશીએ તૈયાર કરેલો આ “ ઉર્દુ મિશ્ર ગુજરાતી શબ્દ કોષ ” અથથી તે ઇતિસુધી સંપૂર્ણ કાળજી પૂર્વક બારીકાઈથી સારા વિશ્વાસ પાત્ર અરબી ફારસી આ ઉર્દુ શબ્દકોષના આધારે મેં તપાસ્યો છે. અને તે વાંચી મને ઘણો સંતોષ થયો છે.

આ કામમાં લેખકે જે શ્રમ લીધો છે તે મુતિપાત્ર છે. નામદાર સરકાર ગાયકવાડની ઉર્દુ તથા ગુજરાતી શાળાઓ માટે તેમ ગુજરાતની વર્ના ક્યુલર સ્કુલો 11 લાયબ્રેરીઓ સાડ આ શબ્દકોષ અતિઉત્તમ અને ઉપયોગી છતાં શિક્ષક વર્ગને સહાય કરનાર છે આશા છે કે લેખકને તેમની મહેનત બદલ યોગ્ય ઉત્તેજન મળશે અને આવા ઉત્તેજનથી તેઓ બીજા શાળાપયોગી મુસ્તકો લખવા પ્રેરાશે તા. -૨-૧૯૧૦.

શરીફુદ્દીન ખાડી સાહેબ.

મુનશી મેલ ટ્રેનિંગ કૉલેજ વડોદરા.

સ. ગુ. શાળા નંબર ૬ વડોદરા તા. ૩ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧.

મે. નિઝામુદ્દીન નુરુદ્દીન મુનશી સાહેબ.

આપના તા. ૨૫ થી તૈયાર થયેલો “ ઉર્દુ મિશ્ર ગુજરાતી શબ્દકોષ ” હું સાધની વાંચી ગયો છું. તે ઉપરથી જણાવું કે-આપે આ ગ્રંથ કરવામાં અથાગ શ્રમ અને વખતનો ભોગ આપેલો જણાય છે. ગુજરાતીમાં કેટલાક મૂળ રૂપને કેટલાક અપભ્રંશ થઈને ૫ રૂપ અરબી વગેરે લાપાના શબ્દો દાખલ થઈ ગયેલા છે તેથી ગુજરાતી ભાષાનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન ધરાવવા ઇચ્છનારને લાંબા વખત થી પડેલી ખોટ આપના ગ્રંથદ્વારા પુરી પડે છે એવું મારું માનવું છે આ ગ્રંથ ઉર્દુ નહિ જાણનારને પણ ઉપયોગી થઈ પડે એવી રીતે ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલો હોવાથી હિંદુ મુસલમાન સર્વને તેનો લાભ મળે તેમ છે. દરેક નિષ્ણકને આ ગ્રંથ હમેશાં પાસે રાખવા જોવો છે, આશા છે કે આ વા ઉપયોગી ગ્રંથ કેળવણી ખાતા તરફ ઉત્તેજનને પાત્ર ઠરી દરેક શાળાઓ લાયબ્રેરીઓ અને ઇનામને માટે મંજુર થશે. ટુંકામાં ગ્રંથકારની સર્વ પ્રકારે કૃતેહમંદી ઇચ્છું. તા. મજકુર.

આનંદરાય લહેરશંકર.

સ. ગુ. શાળા નંબર ૬-વડોદરા.

સરટીફિકેટો આપનાર ગ્રહસ્થાની યાદી.

- ૧ મે. વડોદરા રાજ્યના માહાલાની હાય સરસુખા દીવાન ટેકચંદ સાહેબ બી. એ. બેરિસ્ટર ઍટલો ઍન્ડ આઇ. સી. ઍસ.
- ૨ મે. લુણાવાડા સ્ટેટના દીવાન રાવ બહાદુર હરગોવિંદદાસ દારકાદાસ કાંટાવાળા, માછા ડાયરેક્ટર ઍન્ડ વર્નાક્યુલર ઇન્ડ વડોદરા રાજ્ય.
- ૩ મેન્ડ પરશિયન પ્રોફેસર સૈયદ નવાબઅલી સાહેબ એમ. એ.
- ૪ મેન્ડ રેવન્યુ ડિપાર્ટમેન્ટના પ્રોબેશનર સતતવી મકરજી સાહેબ બી, એ, (ઍકાઉન્ટ)
- ૫ મે, વડોદરા રાજ્યના ઉરદુ એજ્યુ ઇન્સપેક્ટર પ્રજલબાન સાહેબ પ- ઠાણુ બી. એ, એલ, ટી,
- ૬ મેન્ડ લેડી સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ મિસ મેકકેરી સાહેબ,
- ૭ મેન્ડ વડોદરા મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજના પ્રિન્સિપાલ નંદનાથ કેદારનાથ દિક્ષીત સાહેબ બી, એ, એમ, સી, પી.
- ૮ મેન્ડ વડોદરા પ્રીમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજના માછા હેડમાસ્ટર હાલ અમરેલી પ્રાંતના એજ્યુ ઇન્સપેક્ટર પિનાકી પ્રસાદ સાહેબ દેસાઇ બી. એ.
- ૯ મેન્ડ વડોદરા રાજ્યના અત્યંત એજ્યુ ઇન્સપેક્ટર માસ્ટર આરમા- રામજી સાહેબ.
- ૧૦ મેન્ડ વડોદરા મરાઠી કન્યાશાળા નં, ૧ ના હેડ મિસ્ટ્રેસ સૌન્ડ કાશી- બાઇ હેરલેકર
- ૧૧ મેન્ડ વડોદરા હાઇસ્કુલના પરશિયન ટિચર મુન્શી નિઝામુદ્દીન સાહેબ કાદરી.
- ૧૨ મેન્ડ વડોદરા ગ્રાન્ડ શાળા નં, ૬ ના હેડમાસ્ટર આનંતરાય લહેરશંકર
- ૧૩ મેન્ડ વડોદરા શાળા નં, ૪ ના હેડમાસ્ટર શામરાવજી હેરલેકર
- ૧૪ મેન્ડ વડોદરા ટ્રેનિંગ કોલેજના હેડ મુન્શી હકીમ સૈયદ શરીફુદ્દીન ખાકી સાહેબ
- ૧૫ મેન્ડ પાટણ ઉન્ડ શાળાના હેડ મુન્શી મોહમંદ અબ્દુલ ગફુરખાન સાહેબ.
- ૧૬ મેન્ડ ગણદેવી ઉન્ડ શાળાના હેડ મુન્શી અલીમિયાં સૈયદમિયાં સાહેબ
- ૧૭ મેન્ડ વડોદરા ઉન્ડ શાળા નં. ૧ ના હેડ મુન્શી વજીહુદ્દીન સાહેબ
- ૧૮ મેન્ડ કડી ઉન્ડ શાળાના મુન્શી કમરલહસન સાહેબ.
- ૧૯ મેન્ડ કોડીનાર ઉન્ડ શાળાના મુન્શી અહમદઅલી સાહેબ કૃષ્ણ

૨૦ મેં વડોદરા ઉં શાં નં ૦ ૨ ના મુન્શી કુતખુદીન અબુમુદીન સાહેબ સૈયદ

૨૧ મેં વડોદરા ઉં શાં નં ૦ ૩ ના મુન્શી પીરમહમદ અબુદુલામિયાં સાહેબ ટ્રેન્ડ

૨૨ મેં વડોદરા અત્યંજ શાળાના માણ ઇંગ્લીશ ટિચર સૈયદ હુસેન મિયાં બડામિયાં સાહેબ.

૨૩ મેં વડોદરા અતિ અત્યંજ શાળાના મહેતાણ હખીબભાઇ. હુસેન ભાઇ સાહેબ (મુન્સી)

૨૪ મેં શેવાલા ઉં શાં ના માણ મુન્શી મહમદઅલી બખરઅલી સાહેબ

૨૫ મેં સિધ્ધપુર ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ

૨૬ મેં વિજાપુર ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ.

૨૭ મેં વિશનગર ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ

૨૮ મેં પાટણ મુખ્ય ઉં કન્યા શાં ના મુન્શી સાહેબ

૨૯ મેં વિશનગર ઉં કન્યા શાં ના મુન્શી સાહેબ

૩૦ મેં ઉંઝા અત્યંજ શાં ના મહેતાણ સાહેબ

૩૧ મેં વસો અત્યંજ શાં ના મહેતાણ સાહેબ

૩૨ મેં દેહગામ ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ

૩૩ મેં પીજ અત્યંજ શાં ના મહેતાણ સાહેબ.

૩૪ મેં ત્યાંગા ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ

૩૫ મેં વડનગર ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ

૩૬ મેં બિજાપુર અત્યંજ શાં ના મહેતાણ સાહેબ

૩૭ મેં સિધ્ધપુર મુખ્ય ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ

૩૮ મેં ખેરાળુ ઉં શાં ના મુન્શી સાહેબ.

૩૯ મેં મુન્શી સૈયદ અમીલુદીન વલદે હકીમ શરીફુદીન સાહેબ જનરલ સેક્રેટરી અન્જુમને ખાદિમુલ ઇસ્લામ વડોદરા.

૪૦ મેં વડોદરા ગ્રેન્ટ ઇન એડ હાઇ સ્કુલના પરશિયત ટિચર મુન્શી કલી મુલ્લાહ વલદે મોલવી પ્યારે સાહેબ.

૪૧ મેં મદ્રસ અમરીફુલ ઇસ્લામના મુન્શી અબુદુલાહખાં મુસતશખાં સાહેબ

૪૨ મેં સિધ્ધપુર બદરીમદ્રસાના મુન્શી અમીરુદીન સાહેબ ગરીબ હકીમ

૪૩ મેં મેસાણા ઉં શાં ના મુન્શી અબુબરઅલી સાહેબ

૪૪ મેં મુન્શી નબરઅલી સાહેબ.

આધારવાળા પુસ્તકો તથા તેના નામોનાં ટુક
ચિન્હો જે શબ્દના ખુલાસામાં આવેલાં છે તે.

૧	ચંદ્ર કાન્ત (ચં-કા.)	૩૫	મિરાંયાઇ (મિ-યા.)
૨	કાવ્ય કૌસ્તુભ (કા-કૌ)	૩૬	હરી રસ (હ-ર.)
૩	અનિયત નાઇટસ (અ-ના.)	૩૭	નિરાંત ભક્ત. (નિ-ભ.)
૪	મગ્નિહમામેરૂ (ન-મા.)	૩૮	દ્રૌપદી દર્શન (દ્રૌ-દ)
૫	સરસ્વાતચંદ્ર (સ-ચં.)	૩૯	પુસ્તકમાળા (પુ-મા.)
૬	પ્રાર્થન કાવ્ય (પ્રા-કા.)	૪૦	વેનચરિત્ર (વે-ચ.)
૭	કુસુમાવળી (કુ-ળી.)	૪૧	સોરઠી સોમનથ (સો-સો.)
૮	ખે ખેડનો (ખે-ખે.)	૪૨	અત્યભામાખ્યાન (સ-ભા.)
૯	વૈધક સાગર (વૈ-સા)	૪૩	દ્વારકા (દ-કા)
૧૦	જન મહેનત (જન-મ.)	૪૪	મતાપ નાટક (મ-ના.)
૧૧	નરસિંહ મેહતો (ન-મે)	૪૫	હોપમાળા (હો-મા.)
૧૨	ઘરાવતી (ઘ-તી)	૪૬	પંચતંત્ર (પં-તં.)
૧૩	કરણધેસો (ક-ધે.)	૪૭	પાંડવ વિષ્ટિ (પાં-વિ.)
૧૪	અંકગણિત (અ-ગ.)	૪૮	નવીન પ્રજા (ન-પ્ર.)
૧૫	પેલાસીતું યુધ્ધ (પ-યુ.)	૪૯	સુદરી ગુણમંદિર (સુ-ગુ.)
૧૬	નવસંગગા (ન-ગ.)	૫૦	સુધરાજેસંગ (સુ-જે.)
૧૭	તુલસી સતસઘ (તુ-સુ)	૫૧	અક્ષરાક્ષસ (અ-રા.)
૧૮	કાદંબરી (કા-રી.)	૫૨	મૃચ્છકટિક (મૃ-ક.)
૧૯	લીલાવતી (લી-વ.)	૫૩	રાસ્તગોફતાર (રા-ગો)
૨૦	અભિમન્યુ (અ-મ.)	૫૪	નળાખ્યાન (ન-ખ)
૨૧	અશ્વમેધ (અ-મે.)	૫૫	ભામિનીભુષણ (ભા-ભુ)
૨૨	ગુ. જીનીવાર્તા (ગુ-જી-વા.)	૫૬	તપત્યાંખ્યાન (ત-ખ)
૨૩	શ કુન્તલ (શા-લ.)	૫૭	મુંસલમાનીશરા (મુ-શ.)
૨૪	તારાયાઇ (તા-યા.)	૫૮	મુલ્કી નિયમ (મુ-નિ)
૨૫	શણી સુલદ્રા (શા-સુ.)	૫૯	ગુ. હિલી ચોપડી (ગુ-પ-ચો.)
૨૬	નર્મ કવિતા (ન-ક)	૬૦	ગુ. ખીજી, (ગુ ખી-ચો.)
૨૭	દ્રૌપદી હરણ (દ્રૌ-હ.)	૬૧	ગુ. ત્રીજી, (ગુ-ત્રી-ચો.)
૨૮	વાંચનમાળા (વાં-મા)	૬૨	ગુ. ચોથી, (ગુ-ચો-ચો.)
૨૯	વનરાજ આવડો (વ-ચા)	૬૩	ગુ. પાંચમી, (ગુ-પાં-ચો.)
૩૦	અંસાર મુદ્રા (સં-ચુ.)	૬૪	ગુ. છઠી, (ગુ, છ, ચો.)
૩૧	સાતુવહુની લઢાઇ (સા-વ.)	૬૫	દ્રોણદારી એકીકરણ (દ્રો-એ.)
૩૨	રાધાવલાસ (રા-વિ.)	૬૬	પાકશાસ્ત્ર (પા, શા.)
૩૩	હારમાળા (હા-મા.)	૬૭	વ્યાયામકલાશાસ્ત્ર (વ-ક-શા)
૩૪	કૌતુકમાળા (કૌ-મા.)	૬૮	શિશુશાસ્ત્ર (શિ, શિ.)

૬૯	શારર અને વૈદકશાસ્ત્ર (શા-વૈ-શા)	૧૦૨	રશીદી (ર-દી,)
૭૦	ધર વૈદુ (ધ-વૈ.)	૧૦૩	મુસતલેહાત (મુ-ત)
૭૧	ગુજરાતી શબ્દાર્થ સિંધુ (ગૂ-શ-સં.)	૧૦૪	ગિરા જુલુગાત (ગિ-જુ,)
૭૨	નર્મ કોષ (ન-કો.)	૧૦૫	ઉરદુ લુગાત (ઉ-લુ,)
૭૩	શબ્દચિંતામણી (શ.-ચિં.)	૧૦૬	લુગાતે પ્રીરાજી (લુ-પ્રી.)
૭૪	મરાઠી ભાષિયા નવીન કોશ (મ- ભા-ન-કો.)	૧૦૭	પ્રિરદ્વસુલુગાત (પ્રિ-લુ)
૭૫	દરદીની સારવાર (દ-સા.)	૧૦૮	લુગાતે તુર્કી (લુ-તુ,)
૭૬	અકરમાતના તાત્કાલિક ઉપાય (અ-તા-ઉ.)	૧૦૯	મદાર (મ-ર,)
૭૭	ભરતખંડનો ઇતિહાસ (ભ-ઇ)	૧૧૦	લતાઇક (લ-ક,)
૭૮	અમૃત સાગર (અ-સા.)	૧૧૧	શરહેદીવાને ખાકાની (શ દી-ખા)
૭૯	ગુ. સાધકલોપીડિયા (ગુ સા-પી.)	૧૧૨	શમસી (શ-સી,)
૮૦	મુખ્ય સમાચાર પંચાંગ (મુ- સ-પં.)	૧૧૩	મુન્યલ (મુ-લ,)
૮૧	શબ્દાર્થ સંગ્રહ (શ-સં.)	૧૧૪	જલ્દાંગીરી (જ-ગી,)
૮૨	ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી તરફના ગુજરાતી ભાષાના કોષ નો સ્વર ભાગ (ગુ-ભા-કો.)	૧૧૫	તફસીરજલાલેન (ત-જ,)
૮૩	પ્રાંતિક શબ્દ સંગ્રહ (પ્રાં-શ-સં.)	૧૧૬	શહેમસનવી (શ-મ,)
૮૪	ઐષધિ કોષ (અ-કો.)	૧૧૭	પ્રરહ જે શબ્દખરાહી મફદી-શ-ઇ,)
૮૫	રૂઢી પ્રયોગ કોષ (રૂ-પ્ર-કો.)	૧૧૮	શરહે અસાખાખ (શ-અ,)
૮૬	ભુગોળ ભાગ ૨ એ (ભુ-ભા-બી)	૧૧૯	પુતૂહાતુતલકમ (પુ-હ,)
૮૭	હિંદી શિક્ષાવલી (હિ-શ)	૧૨૦	ખિખાનતુલુગાત (ખિ-તુ,)
૮૮	ઉર્દુ પ્રેજીડીકશનરી (ઉ-પ્ર-ડિ)	૧૨૧	શુરહેસિનાત (શુ-સિ,)
૮૯	ગુ. પ્રેજીડીકશનરી (ગુ-પ્ર-ડિ)	૧૨૨	ઉર્ફ (ઉ-ફ,)
૯૦	ગુ. શબ્દકોષ (ગુ-શ-કો.)	૧૨૩	તફસીરે બહુ મંત્રાજ (ત-ખ-મ)
૯૧	ગુ. શાળાપત્ર (ગુ-શા-પ.)	૧૨૪	તખખીશરહેમિશનાત (તિ-શ-મિ)
૯૨	મુખ્ય સમાચાર (મુ-સ,)	૧૨૫	ચનાગે હિદયત (ચ-હિ,)
૯૩	હિંદી પ્રાયમર (હિં-પ્રા,)	૧૨૬	રિસાલ અમુ બરખાત (રિ-મુ,)
૯૪	ગિયાસુલુગાત (ગિ-લુ,)	૧૨૭	જવાહરગતલહુરફ (જ-હુ)
૯૫	શરહે નસાખ (શુ-ન,)	૧૨૮	ચહાર શરખત (ચ-શં.)
૯૬	સરવરી (સ-રી,)	૧૨૯	શરહેતહુખ (શ-ત,)
૯૭	મુઅય્યિદ (મુ-દ,)	૧૩૦	રિસાલ અમતાઇ (રિ-અ,)
૯૮	બહારે અજમ (બ-અ,)	૧૩૧	પુસુલે અકબરી (પુ-અ,)
૯૯	બહરુજી જવાહિર (બ-જ,)	૧૩૨	શુરહેનસામેયૂસુફ (શુ-ન-યૂ.)
૧૦૦	સુરાહ (સુ-ફ,)	૧૩૩	મુલહિદાતેનસાખ (મુ-ન,)
૧૦૧	મુનતખમ (મુ-ખ,)	૧૩૪	મખખતુલઅદરિયઃ (મ-અ,)
		૧૩૫	મખખતુલમુફર્રહાત (મ-મુ,)
		૧૩૬	શરહેમોસતાં (શ-મો,)
		૧૩૭	ખાનેખલીલ (ખા-ખ,)
		૧૩૮	શરહેજુલયખા (શ-જુ,)
		૧૩૯	શરહેશિકંદરનામઃ (શ-ન-સ-ના)
		૧૪૦	શર્ફનામઃ (શ-ના,)

૧૪૧	નેઅમત ખાનઃ (ને-ખા)	૧૬૧	અચુલ કુળ (અ-કુ,)
૧૪૨	અનવરી (અ-રી,)	૧૬૨	તોહકુતુલમોમેનીન (તો-મો,)
૧૪૩	સેવતી (સે-તી,)	૧૬૩	ફરહંગનુદ્દીન (ફ-નુ,)
૧૪૪	કરીમુલ્લુગાત (ક-લુ)	૧૬૪	શરહેમકામાતેહરીરી (શ-મ-હ,)
૧૪૫	તહકીકાતેમીરનુસ્સલાહ સહરારી (ત-મી-નુ-સ,)	૧૬૫	શરહેસયપુલ્લાહ અહમદાબાદી (શ, -સ, -અ,)
૧૪૬	રિસાલએનુન્મ (રિ-નુ,)	૧૬૬	તારીખુલખીહીકી (તા, ખી)
૧૪૭	ગાયતુતહકીક (ગા-ત,)	૧૬૭	રિસાલએનાજી (રિ, ના,)
૧૪૮	ગુલિસતાં (ગુ-તાં,)	૧૬૮	શાફિયઃ (શા-હ,)
૧૪૯	આદાબુલકુળલા (આ-પુ,)	૧૬૯	મુહનનખુલ્લુગાત (મુ-લુ,)
૧૫૦	મસનવીશરીફ (મ-શ,)	૧૭૦	શરહેગુલગશતી (શ-ગુ-ગ,)
૧૫૧	સલાસએમહર (સ-મ,)	૧૭૧	તોહકુતુલધરાકીન (તો-ધ,)
૧૫૨	અહારગુલનર (અ-ગુ,)	૧૭૨	શમસુલ્લુગાત (શ-લુ,)
૧૫૩	મુહનનખ (મુ-ખ,)	૧૭૩	શરહેજસતલાહાતેસુફિય (શ, ઇ, અ,)
૧૫૪	રિસાલએબદીઉદીન (રિ-બ,)	૧૭૪	બહાનકદઃ [બ-ક,)
૧૫૫	ફરહંગનામઃ (ફ-ના,)	૧૭૫	સખઃ (સ-ધ,)
૧૫૬	મખમલકર્સ (મ-ક,)	૧૭૬	રિસાલએમોઅતખર (રિ, -મો,)
૧૫૭	મુઅર્રખાતેકુરઆની (મુ-કુ,)	૧૭૭	નઅતેકદીમ (ન-ક,)
૧૫૮	નફાલેહુનન (નિ-હુ,)	૧૭૮	મુન્નયલેઅગલાત (મુ-અ,)
૧૬૯	ખાને આરબૂ (ખા-આ,)	૧૭૯	ખુરહાનેકાતેઅ (ખુ-કા,)
૧૬૦	ફરહંગેહસયની (ફ-હુ,)	૧૮૦	મરહુલઅરવાહ (મ-અ,)

મારા વિદ્વાન મિત્ર મુનશી જૈયંદ નિઝામુદ્દીન વ. નુરુદ્દીન સાહેબ હુસેનીએ અતી મહેનતે તૈયાર કરેલો ઉર્દુ મિશ્ર ગ્રંથરાતી કોષ ” મારા જોવામાં આવ્યો. આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં મારા મિત્રે પોતાના ઊંચા જ્ઞાનની જે સાખીતી આપી છે તે જોતાં ઘણાજ આનંદ થાય છે. પરવરદિગાર તેમને તેમની મહેનતનું ફળ આપે. તેઓએ આ પુસ્તક લખવા પાછળ જે કીંમતી વખતનો ભાગ આપ્યો છે તેની ખબરીક તથા રાખ્ય તરફથી ખાસ કદર થવી જોઈએ છે. જ્ઞાનીજનો આ પુસ્તકને જોતાંજ કર્તાએ ઊઠાવેલી ઝેહમતનું તોલ કરી શકશે ખરેખર આ પુસ્તક બહાર પાડીને તેઓએ ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ભાષાની જે કીંમતી સેવા બજાવી છે તે સહેજમાં ભુલી શકાશે નહીં.

તા. ૧૬-૧૦-૧૨

વડોદરા,

નિઝામુદ્દીન. એ. કુરેશી,

અજરાતી.	ઉરદુ.	શબ્દ આપાનો શબ્દ તે આપાના નામનું કેક ચિન્હ. શબ્દના પાંચ વર્ગો પૈકી કોમ વર્ગ.
---------	-------	--

શબ્દની બેડણીના ઉરદુ અક્ષરો સહ
ખુલાસો.

૧	૨	૩	૪	૫
અકડખાજ (અ. શ.કો)	અકડખાજ	હિં,	વિ, ના,	(અલિહ, કાફ, ડે, બે, અલિહ, બે,) = અલિમાની, અકડીને, આલનાર માણુજ (ઉ-લુ.) અકડ (હિં.)=વાંકાકા અને ખાજાદન " ખાખતન " ધાતુ=રમણું, આ ઉપરથી આજાર્ય " ખાજ " (શા.) આ ઠકાણે કર્તાના અર્થે (રમનાર-રમીરહેનાર) એમ વપરાય મિશ્રણમાં (અકડખાજ) હિં.=વાંકાકામાં રમીરહેનાર, મિજણ, થાય છે. કારણ કે, જૂની આપાના શબ્દમાં નવી આપાનો શબ્દ આવવાથી એકંદરે મિશ્ર શબ્દ નવી આપાનો ગણાય છે. અગર આ- લુ રિવાજ પ્રમાણે મજબૂર શબ્દના બાબા ચિન્હ (હિં ૦ શા ૦) બને.
અકડખાજ	અકડખાજ	હિં,	ના,	(અલિહ, કાફ, ડે, બે, અલિહ, બે, યે.) =વરણાગી, છેલાકા, ફાંકકાકા, લાલાકા, ઉ- દતાકા, (અ-શ-કો.)
અકડ (શા, પ;)	અકડ	અ,	ના,	(એન, કાફ, લામ,) શાગીપત્રે અકમ શબ્દ લખ્યો છે. સમજણ, બુદ્ધિ, માણુ- સની ઇચ્છા પૈકીની એક શક્તિ કે જેથી પદાર્થની ખરી હકીકત ઓળખી શકાય. તર્કશ શક્તિ પણ કહેવાય છે. અકડ શબ્દ ધાતુ છે. કે તે ખુબી અને સમજણ બીજાં કામ બહી જતાં તબી- અતને અટકાવે (શ-નિ,) આતું બકું વચન " ઉકડ " (અ ૦)=દાનાકામી, જમદતો (લુ-કિ,)

અકલ	અ.	કિ, } ના, }	(અલિફ, કાફ, લામ,)=આવું (ગિ-લુ.) ખાણું
અકલબાજ	અકલબાજ	કા, વિ,	(એન, કાફ, લામ, બે, અલિફ, જે,) (અ) અકલ+(કા) બાજ=અકલવાણી, બુદ્ધિમાન, ડાહ્યું, તર્કી. ઉઠાવનાર હોંશિયાર (ગુ-શ-કો) ઉરદુ કારસીના વપરાશમાં આવતો શબ્દ
અકલમંદ (શા, પ.)	અકલમંદ	કા, વિ, } ના, }	(એન, કાફ, લામ, મીમ, નૂન, દાલ,) =દાના આદમી, ડાહ્યો. માણસ, (ઉ-લુ) અકલ (અઠ)=બુધ્ધિ+મંદ (કાઠ) =પ્રત્યય=વાન, એમ એકંદરે મિશ્ર (અ- કલમંદ) કાઠ=બુધ્ધિવાન, વિશેષ ખુલા- સા મોટે “ અકલબાજ ” શબ્દ બુઝો ફૂતો મજકુર શબ્દના ભાષા ચિન્હ (અઠ કાઠ) બન્ને પણ
અકલસે ખુદાતો પે- છાનના	અકલસે- ખુંદાકોપ- માન	કિ, ના, } કિ, }	(એન, કાફ, લામ, સીન, ચે, તે, વાવ, જે, દાલ, અલિફ, કાફ, વાવ, પે, હે, ચે. અલિફ, નૂન, નૂન, અલિફ,)=જરા તો અકલ લાવો-વાપરો (ગુ-શ-કો,) ઉરદુની કેળવણી પામેલા એ શબ્દ વાપ- રતા નથી.
અકડાઇ	અકડું	કિ, ના,	(અલિફ, કાફ, ડે,)=ભપકા-તોરથી રહેવું તે ૨ બેડસાઇ, પતરાજી (ગુ-શ- કો,)
અકબર (શા, પ.)	અકબર	અ, વિ,	(અલિફ, કાફ, બે, રે,)=ધણો મોટો (શ-લુ,) ઇ, સ, ૧૫૫૬ની સાલમાં દીલ્લીની ગાદીએ ચઢી ગયેલા મુગલ બાદ- શાહનું નામ પણ છે, જેની વફાત ઇ, સ, ૧૬૦૫માં થયેલ છે, એ શબ્દ “કબીર” (અ,)=મોટાનું એટલા વાચક, ૩૫ અને ૩૮ “ કિશ્ત ” (અ,)=મો- ટાઇ, એટલે કિશ્તથી “ કબીર ” અને

અકરખી (ધ, વે,)	અકરખી	અ,	ના, } વિ, }	કખીરથી “અકખર” શ્રેષ્ઠતા વાચકરૂપ, છે, (એન, કાફ, રે, ખે, ચે,)=એક પ્રકાર- કનું “ લાલ ” નામે રત્ન (લુ-શી,) અકરખ (અ,)=વીંછીને “ ધ ” પ્રત્યય લાગવાથી ગુણ વાચકરૂપ, એટલે વીંછી જેવું એક મૂળીક પાણુ હોય છે તે આ- સહના કામે આવે છે, સંસ્કૃત અક રવિ કહેવાતો શબ્દ=સૂર્યનો પ્રકાશ, ઇત્યાદિ.
અકરામ,	ધકરામ	અ.	ના.	(અલિક, કાફ, રે, અલિક, મીમ,)= ઇનામ, બક્ષેસ, મોટો કરવો (લુ-કિ) આ શબ્દ “ ઇનામ ” (અં)= ન્યામત આપવી તથા અદલો આપવાને જોડાતો રહેછે, જેમ-ઇનામ અકરામ (અ,)=ન્યામત તથા બક્ષેસ, ઇત્યાદિ, કરમ (અ,)=સખામત ઉપરથી બહુ વચન પાણુ છે,=દેણુગીઆ,
અકલ,		સં.	ના.	(આલિક, કાફ, લામ,)=પરમાત્મા, કળયા વિનાનું (શ-ચ,) અ=નહીં+ કલ=કળવું, એટલે કળા શકાય નહીં તેવું,
અકલગરે (શા, પ,)	અકરકરહા અકરકર- હા	અ.	ના.	(એન, માફ, રે, કાફ રે, હે, અલિક,) તથા (એન, અગ્રેફ, કાફ, રે, કાફ, રે, હે, અલિક,) ૨ ૧ બન્ને રીતે=એક દવા પ્રખ્યાત છે તે । મુ-દ;) મખજનુલ અદવિયઃ નામે યુનાની વૈદક શાસ્ત્રમાં “ આકિર કિરહ ” અને હુગાતે શીરાશ નામના ઉર્દુ શાંસી કોપમાં “ આકિર કરહા ” લખેલું છે. ગુજરાતી શબ્દકોષે આં અકકલ+કઃ ગર=કરનાર (વ્યુત્પત્તિ) કરેલી છે, પાણુ = કર અને તકરીફ (અ,) ઉપરથી થએલો શબ્દ છે, કેટલાક નબૂતી કહે છે, કેમકે નબૂત આરખ માહેલો એક

અકલી,
(સા, પ,)

અલી

અ,

વિ.

તાપદો હોવાથી તે સાથે સંબંધ ધરાવનાર
(નબતી) ભાષા ખણી થઈ રાકે છે,

(ઐન, કાશ, લામ, યે,)=બુદ્ધિથી
સંબંધ રાખનાર જે વાત માત્ર ધ્યાનમાં
આવે તે અકકલથી બહાર ન હોય તે
(લુ-કિ, ક-લુ,) “ અકલ ” (અ.)
=બુદ્ધિને “ ધ ” પ્રત્યય લાગવાથી ગુણવાચક
રૂપ બુદ્ધિ સંબંધી, બુદ્ધિપૂર્વક,

અકલીલુલ્લહ કલી તુન્ન
મુલક, મલિક
(પ, વે,)

અ.

ના.

(અલિશ, કાશ, લામ, યે, લામ, અલિશ
સાકિન, લામ, મીમ, લામ, કાશ,)
=પીળી ઘોળાસ પડતી દંવા હોય છે, તેને
ચીરે છે તો માંહેથી ધણો પીળો રંગ
દેખાય છે, તે ગરમ શુષ્ક ગણાઈ સોજ
વગેરેને નરમ કરે છે. (લુ-કા, શ-લુ,)
ઠકલીલ (અ,)=ટોપી+અલ (અ,)=
છટ્ટી વિભક્તિનો પ્રત્યય+મલિક (અ,)=
ખાદશાહ એટલે ખાદશાહ તાજ જેમ
જુલજલાલ=રોગત કીર્તિ તથા દબદબા
વાળા સાહેબ જૂ (અ,)=સાહેબ અલ
(અ,)=વાલા, જલાલ (અ,)=શાનરોગત
એટલે અર્થમાં વ્યુત્પત્તિનો સ્વરૂપ અર્થના
પ્રમાણમાં છેલ્લો શબ્દ પહેલો, અને
પહેલો શબ્દ છેલ્લો થઈ જાય છે. જેમ
જલાલ (અ,)=શાન રોગત+અલ (અ,)
વાળા+જૂ (અ,)=સાહેબ= જૂઅલ+
જલાલ (અ,) શાનરોગત વાળા સાહેબ
એટલે ખોદાચાક તેમ-મલિક (અ,)
ખાદશાહ+અલ (અ,)=તી+ઠકલીલ (અ,)=
ટોપી=ઠકલીલ-અલ-મલિક (અ,)
ખાદશાહનો મુમત,

અકસર. (શા. પ.)	અકસર.	અ.	વિ,	(અલિફ, કાફ, રૈ, રે,)=અક્ષર (શ-લુ.) કર્ત્વ, કે, કસરત (અં) વધારાનું અતિશય વાચક વિશેષણરૂપ, ઐટલે બહુજ, ધણું કરી, ધણું ખરું, ઇત્યાદી.
અકસીર. (શા. પ.)	ઇકસીર.	કા,	ના,	(અલિફ, કાફ, સીન, યે, રે,)=કામીયો (શ-લુ.) ઉર્દુ કોષમાં અકસીર અરબી હોઇ તેનો અર્થ રસાયણ પણ થાય છે, (લુ-પી,) આ પ્રમાણે કર્ત (અં) =ભાગ ઉપરથી કેટલીક વસ્તુના ભાગના રસાયન શાસ્ત્ર આધારે મેળવણી કરી બનાવેલી ખાખ, જેથી ત્રાંબુ તથા કસ્ટનું સોંતું ચાંદી થતાં સંભળાય છે. ઐટલે દવાના વિશેષણ રૂપે “ ઇકસીર ”=અદ્ભુત ગુણકારી.
અકસીરી,	ઇકસીરી.	કા,	ના, } વિ. }	(અલિફ, કાફ, સીન, યે, રે, યે,)=કિ- મીયાગર (ગિ-લુ,) “ ઇકસીર ” (કા,) ઉપરથી બનેલો શબ્દ=અકસીરનું, મિશ્રિત ભાગીતું, એ “ કર્ત ” (અં)=કેકડાકે ભાગ ઉપરથી સમજવાતું છે.
અકાખર. (શા. પ.)	અકાખિર.	અ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, યે, રે,)=“અ- કખર” શબ્દનું બહુવચન, =બહુ મોટા, (શ-લુ,) અધિકારીઓ, અમીરો, સર- દારો, ઐટલે “કિય” (અં)=મોટાઇ ઉપરથી કખીર (અ,)=મોટો, ઉપરથી અકખર (અં)=ધણો મોટો, (અલિફ, કાફ, અલિફ, રૈ, તૈ,)=નકા- મું, શાયદા વખરનું, ખરબાદ, (ઉ-લુ,) અ (સં,)=નહિ+કામ (કે=કરવું,)
અકારત } અકારય }	અકારત.	હિ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, રૈ, તૈ,)=નકા- મું, શાયદા વખરનું, ખરબાદ, (ઉ-લુ,) અ (સં,)=નહિ+કામ (કે=કરવું,)
અકાલ-ળ (ગુ-શ- કા,)	અકાલ	હિ,	વિ,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, લામ,)=કાલ પણ કહેવાય છે, મોંઘવારી, દુષ્કાળ, થોડું

અકીક.	અકીક.	અ,	ના,	(ઉ-લુ,) સં ૦ અ+કાલ (કાળ=મેળ) અકાળ, કમોસમ, કરત, ધત્યાદી, (એન, કાક, યે, કાક,) = નર્મ કોષમાં અર્થ—“ખોટો હીરો” છે, પણ યમન દેશ- માં એક પર્વત છે તે, લીટાવાળો રાતા રંગનો એક પથ્થર પ્રખ્યાત છે. તેને યમ- ન તરફથી આણે છે. દરેક દેકાણુના પાણી તથા તેના વહેણુને તે કાપી નીચાણુ કરે છે, મદીનાયમામા-નજદ પૈકીનું અકેક ગામ પ્રાણી માત્રના જન્મ વખતના જે વાળ કાઠી નાંખવામાં આવે છે તે. (રા-લુ,)
અકીદો } યકીદો }	અકીદ:	અ,	ના,	(એન, કાક, યે, દાલ, દે,) = સરસો, મઝા (લુ-કિ),
અખત્યાર (સ્ત્રા-પ.)	અખતિયાર	અ,	ના,	(અલિક, ખે, તે, યે, અલિક, રે,) = અધિકાર, ‘પસંદ કરવું’ (રા-લુ) ખેર (અ.) = મદાદ ઉપરથી.
અખત્યારી	અખતિયારી	અ,	ના, } વિ, }	(અલિક, ખે, તે, યે, અલિક, રે, યે,) = મળેલી સત્તા- છુટ-ર અધિકારી-પણું, ૩ પોતાની ઇચ્છાનું, મરણનું-સખધી (યુ -રા-દા,)
અખતર શુમારી	અખતર શુમારી	કા,	ના,	(અલિક, ખે, તે, રે શીન, મીમ, અલિક, રે, યે,) = તારાગણુની, ઇતે જરૂરીમાં રાત કાઢવી (ઉ-લુ.) અખતર (કા.) = તારા+ શુમાર કરદન=ગણવું ઉપરથી શુમારી (રા.) = ગણુની,
અખતર સેનાસ.	અખતર શિનાસ	કા,	ના.	(અલિક, ખે, તે, રે, શીન, નુન, અલિક, સીન,) = નજુમી (લુ.કિ,) “અખતર” = સેનારા ઉપરથી “અખતરી” પણુ એજ અર્થ રાખે છે. (લુ-કી) :

અખતરો.	ધખતરા	અ,	કિ,	(અલિક, ખે, તે, રે, અલિક, એન,) =નર્મકાપમાં-નાનવું-અણુવાને-શોધ- વાને-પ્રાપ્ત કરવાને જે જે યુક્તિ કરવી તેમાંનો અકેક પ્રયોગ,) અમ અર્થ આપ્યા છે, તથા શબ્દ અરણી છતાં ફા. જણાવ્યો છે, પણ-આરંભવું, નવી બાબત શોધી કાઢવી, સ્થાપના (સ-લુ,) “અર્થ” (અ,)=ફાડવું-ચીરવું ઉપરથી,
અખતા ખાતું	અખતઃ ખાનઃ	ફા,	ના,	(અલિક, ખે, તે, હે, ખે, અલિક, નૂન, હે,) =ઘોડાનો તથેસો, (લુ-કી,)
અખતો.	અખતઃ	ફા,	વિ,	(અલિક મમદુદઃ, ખે, તે, હે,)=ખેચેલી તરવાર, ખરી કઠોળ જનાવર(લુ-કિ.)
અખખાર (શા-પ.)	અખખાર	અ,	ના,	(અલિક, ખે, ખે, અલિક, રે) =ખખર નું બહુવચન, -ચુકપેપર, પેખખર હજરત મોહંમદ (સ.)સાહજની હદીસા એટલે વચનો, એ “ખખર” માત્રના અર્થ સમજવા, (સ-લુ,) બહુવચનનું એક વચન રૂઢ છે.
અખરા જાત. (ગુ. શા. પ.) ખરા જાત	ધખરા જાત	અ,	ના,	(અલિક, ખે, રે, અલિક, જમ, અલિક, તે,)=ખજ (અ,)=ખખનું બહુ વચન (લુ-કિ,) ખરચો,
અખ. લાસ. ખલા સ.	ધખલાસ	અ,	ના,	(અલિક, ખે, લામ, અલિક, સ્વાદ,) =પવિત્ર કરવું, ચોખ્ખું કરવું, માણસથી દોસ્તી કરવી, કપટ વગર રાખવું, લકિત કરવી, તેલને સાફ કરવો, પ્રભુ વિના ખી- જાની જોડે મન ન મેળવવું જે કામ કે વાત કરવી, તે સંસારથી મોં ફેરવી કયાં કરવી (સ-લુ,) “ખુલસ.” (અ.)=સા-

અખલા સમંદ.	ધંખલાસં મંદ.	ફા,	ના,	ફું અને પાક થવું; ઇત્યાદી. અમર ખુલ્લ સ (અ.) = નિખાલસ, અને ખડું ઉપરથી.
અખાડો.	અખાડા	હિં,	ના,	(અલિફ, ખે, લામ, અલિફ, રવાહ, મીમ, નૂન, દાલ,) = મિત્ર, મુખેચ્છક (લુ-કિ.)
અખોરોટ	અખૂરોટ	હિં,	ના,	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, રે, અ- લિફ,) = કસરત કરવાની એકાદી જાહેર જગો, જોર કુસ્તી કરવાનો-માયનનો ધ. અખાડો, વ્યસનીઓના મળવાનું ઠેકાણું. એ ઘણું કરી સાધુઓના આશ્રમમાં હોય છે, ગોસાંધમાં જુદા જુદા ભેદ છે, તેમાંથી એકાદો (ન-કો.) સં. અક્ષ- વાટ = ચોગાન, ઇત્યાદિ.
અખોરોટ (ગુ-શ-કો.)	અખૂરોટ	હિં,	ના,	(અલિફ, કાફ, હે, રે, વાવ, રે,) = આખોટ નામનું ફળ. ફાં માં “ગિદ્- ગાં” અને અં માં “જોજ” કહે- વાય છે. (ઉ-લું.) = પીલું (અ-સા.,) ગુજરાતી “અખોડ” પણ બોલે છે. સં. આક્ષોટ.
અગમ અગમ (ગુ-શ-કો.)	અગમ	હિં,	વિ,	(અલિફ, ગાફ, મીમ,) = ગેબ, થનાર વાત, કંઠ્યુ. (ઉ-લું.) સં. આ- ગમ = જવુ. બવિષ્ય.
અગડ; } અગાડ }	અગડ	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, રે,) અ + ગડ = મેદાન, અખાડો. ૨ સોગત (ગુ-શ-કો.)
અગડમ અગડમ	અગડમ અગડમ	હિં,	ના.	(અલિફ, ગાફ, રે, મીમ, ખે, ગાફ, રે મીમ.) = અલિવાર વિનાનું—સમજાય ન- હિ તેવું જે બોલેલું કે લખેલું. ૨ ગર- ખડ સરખડ સોળમેળ, મોળો પિડો (ગુ-શ-કો.)

અગન (શ-શ-કો.)	અગન	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, તન,) = આગ, અગિત, એક પક્ષી મધુર સ્વરે હોય છે તે. (ઉ- લુ.) સં. અગિત = અતીશય ગરમીથી થતી અસર, બળતરો, ઝાળ, ઇ.વાદિ.
અગમ પરહમ	અગમ પરહમ	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, મીમ, પે, યેમુશદ્દ, હે, મીમ,) સં. આગમ — આરંભ, ઉ- ત્પત્તિ, અને નિર્ગમ-પરિણામ, અંત) આગળ પાછળનું તે, આરંભ ને અન્ત- નું તે (શ-શ-કો.)
અગવાડો. (શ-શ-કો.)	અગવાડો	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, વાવ, અલિફ, હે, અ- લિફ,) = આંગણ, આગલો ચોરો. (ઉ- લુ. ધર આગળનો છુટો ભાગ. અથવા વાડો. એથી ઉત્તરે ધર પાછળના ચો- કને પછવાડે કહે છે.
અગાહી.	આગાહી.	ફા,	ના.	(અલિફ મમદ્દ, ગાફ, અલિફ, હે, યે,) નર્મકાષે—હિં નજાવી (હાવિ. બમાં થવાનું) એમ અર્થ કયાં છે. પરંતુ આવવા-તાવવા-રાખવા-આપવા- પાસવા અને થવા શબ્દસહ વપરાઈ- (ચેતવણી, સૂચના વગેરે અર્થ સાધ છે, અખરદારી (અ-અ.) આગ હિંત (ફા.) = ચેતવું, ઉપરથી—આગાહ તથા આગાહી (ફા.) બન્ને “અખરદારી” પણા છે (ક-લુ.)
અગર (શ-શ-કો.)	અગર	ફા,	ના,	(અલિફ, ગાફ, રે,) = શરતનો શબ્દ છે, જે પો કલાં વચ્ચેની જગ્યા, એક ફવાનું નામ. કે જે “વજ” કહેવાય છે. તે રંગે ઘોળા જેમ ધસારો રાખ- નાર મુગધી વાળી કંઠલુ હોય પુરવવ આણે છે, ઉઘની લાકડીને પણ કહે છે.

અગર (અ-સ-કા)	અગર.	હિં,	ના,	(અ-કા,) દ્વં રીતે “અર” પછી અ- વ્યયના રૂપમાં આવે છે.
અગર અગર.	અગર.	હિં,	ના,	(અસિક, ગાક, રે,)=તમકોપમાં (સં. અગર, અગર. લખ્યા પ્રમાણે એક જાતનું ફલકું સુગંધીદાર લાકડું અગર અંદનના લોઢિયા (સં. આકર- ખાણુ) મીઠું પકવવાની દરિયા કાંઠાની જગ્યા. પરંતુ દરેક જાડનું લાકડું જે પાણીમાં ડૂબી જાય તે ઉત્તમ ગણાય છે. તથા તે ઉદેગરફી કહેવાય છે. અગર (ઉ-લુ) અગર (અ-સા,)
અગર અગર.	અગર.	હિં,	ના,	(અસિક, ગાક, રે, હમઝ, યે,)=એક જાતનું શામ પડતું અંદન જેવું રંગ. જે બાલકક તથા છેલ છાત્રીયા, ઇ. સુગંધીદાર વસ્તુઓ નાખી રંગાય છે તે (ઉ. લુ.) અગર (હિ. કા.)=અગર ને ઇ પ્રત્યય લાગી વિશેષણ રૂપ થયા પ્રમાણે અર્થ અગરનું, અગર જેવું, અગર વાળું, અગરી છત્યાદિ.
અગરએ (અ-સ-ર)	અગરએ	હા,	અ.	(અસિક, ગાક, રે, યે, હે,)=શરતના અર્થે ગુણ ધરાવનાર એક શબ્દ છે, જે કે (લુ-કા;) “ અગર ”. (કા.)=જે તથા “ યે: ” (કા.) કે, ઇ. અગરએ: નું ટુંક—અરએ: (કા.), ને અગર (કા.) નું ટુંક “ અર ” શબ્દપણી અવ્યય તરિકે છે.
અગરઅત્	અગરઅતી	હિં,	ના,	(અસિક, ગાક, રે, યે, તે મુશદ્દ, યે, સં. અગર+વર્તિ—વાટ=અગર, કપૂર અને બીજા સુગંધી પદાર્થોના જુકા લગાડેલાં એવી જે સળી તે, બૂપ સળી

અગષ્ટ,	અગસ્ત	ઈ,	ના.	(અલિફ, ગાફ, સીન, તે,)=અગેષ્ટ આહમા મહિનાનું નામ જેના દિન. ૩૦ હેય છે. (ઉ-લુ,)
અગસ્ત (ગુ-શ-કો),	અગસ્ત	હિં,	ના,	(અલિફ, ગાફ, સીન, તે,)=અગે હિંદુ મહા રૂપિનું નામ, જે મોટા વિદ્વા ન તથા સાહેબે કર્ષ થઈ ગયેલા છે (ઉ-લુ;) સં. અગસ્તિ-રત્ન=એ નામ નો તારો તથા એક આક પણ છે.
અગાઉ	અગાઉ	હિં,	અ,	(અલિફ, ગાફ, અલિફ; હમજ;, વાવ.)=ગયલા વખતમાં, પહેલાં, અસલ પ્રાચીન ૨ પહેલે, અથમ, આગળથી, પૂર્વકાળે (ગુ-શ-કો,) ઉરદુમાં “ અગલા ” શબ્દ છે.
અગાડી. (ગુ-શ-કો)	અગાડી.	હિં,	ના, અ.	(અલિફ, ગાફ, અલિફ, હે, ચે,)= ઘોડાના આગલા પગમાં બાંધવાનું દોરડું, રૂપર, સામે (ઉ-લુ,) ગયા વખત નાં પહેલાં
અધન.	અધન	હિં.	ના,	(અલિફ, ગાફ, હે, રૂન, મુસલમાની માઠેમો મહિનો. પંજબમાં મગધર કહે કે. ઉ-લુ,)
અધેરી (ગુ-શ-કો),	અધેરી	હિં,	ના, રિ	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે, ચે,)= પાણી પૈડીનું એક ટોળું, બલાનોશ, નાપાક (ઉ-લુ,)
અચર	અચર	હિં,	ના,	(અલિફ, એમુશદદ, હે, રે,)=અક્ષર, શબ્દ, બોલ, (ઉ-લુ,) અક્ષર ઉપરથી
અચી.	અચી.	હિં,	વિ.	(અલિફ, એમુશદદ, હે, ચે,)=સુંદર સારી. (ઉ-લુ,)
અચ્છું	અચ્છા	હિં,	વિ, અ,	(અલિફ, એમુશદદ, હે, અલિફ, અચ્છાસતી સાહિત્ય પરિષદ મં. બાલવ અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬

સં. અચ્છ, સ્વચ્છ, પારદર્શક=સાર, મન
આતુ, શોભીતુ, સુંદર ઠીક (ગુ-શ-કા.)

આચર આધરેર હિં, વિ,

(અલિફ મમદુદ, દાલ હે, રીન, ચે,
રે,) સં. અર્ધ+શેર-(કાં) શેર=
શેરતું માપ, અધ્યા શેર (માપ),
૨૦ રૂપીઆ લાર (ગુ-શ-કા.)

અચરણ અચરણ હિં. ના.

(અલિફ, ચે, રે, જમ,)=તાનુષ,
અચરણ (ઉ-લુ) સં. અચર્ય=દ્રેતુ
ક, નવાઈ, ચમત્કાર, છત્યાદિ.

-ત
(ગુ-શ-કા.)

અચળ અચળ હિં, વિ,

(અલિફ, ચે, લામ,)=કાયમ, અચળ
પોતાની જગોથી ચાલી શકે નહિતે,
(હિં-લું) અ=નહિ+ચલ=ચાલતું અચળ
ચાલે નહિતે, જે તેજ ઠેકાણે સ્થિર રહે
નાર, પર્વત, શિવ, આત્મા, પીલો

અચાનક અચાનક હિં, વિ,

(અલિફ, ચે, અલિફ, નૂન, કાફ,)
=એકાએક, આચિતું, અકસ્માત (ન
-કે;) અ+ચાનક=ચેતવણી ઇં

અચાનચ અચાન ચક્ર. હિં, વિ,

(અલિફ, ચે, અલિફ, નૂન, ચે,
કાફ,)=અચાનક, એકી વખતે, અચાન
તાં, વગેરે (ઉ-લુ,)

અચાર અચાર શા. ના,
(શા-પ.) ગાચાર

(અલિફ, ચે, અલિફ, રે,) અચે
(અલિફ-મમદુદ, ચે, અલિફ, રે,)
અળી બન્ને પ્રકારે=અચાણ, આચણ
આપદા, મુસીબત (ગુ-શ-કા.)

અચાર અચાર હિં, ના,
(ગુ-શ-કા.)

(અલિફ, ચે, અલિફ, રે,)=ઇજક
કાઈ શાક લીણ કે સરકામાં નાખી
ખાટી કરેલી હોય તે વસ્તુ (ઉ-લુ,
અચાણ આચણ

અચારી	અચારી	હિ } ફા, }	વિ,	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે, યે.) અથાણું રાખવાનું વાસણ—યા બાટલી (ઉ-લુ), —અખતરી—મકસીરી—અગરખ—ઈત્યાદિ— શબ્દો પ્રમાણે અચાર ફા. ને છોડે પણ ગુણ રૂપ ‘પ’ પ્રત્યય લાગવાથી અચારી શબ્દ ફા. પણ સજકુર હિંદી અર્થે થઇ શકશે- પણ ઉરદુના વપરાશમાં જવલ્લેજ આવશે.
(અચળો. ગુ-શ-કો)	અચમ્લા,	હિ,	ના,	(અલિફ, ચે, મીમ, બે, હે, અલિફ,) =આશ્ચર્ય, વિસ્મય, ઇં (ઉ-ઈ-કિ;) નં ૦ આશ્ચર્ય + ભૂ=થલું.
અખાડપ ખાડ.	ઉખાડ ખાડ	હિ,	ના	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, રે, પે, ચે, હે, અલિફ, રે,)=અહીં—તહીં કાઢ વસ્તુ ફેંકવી—ઉશોટવી—પખાડવી (ગુ— શ—કા.)
અજ.	અજૂ.	ફા.	અ.	(અલિફ, જે,)=થી, થકી, ઇત્યાદિ. (લુ-શી;).
અંજ.	૦	સં,	ના, } વિ, કિ. }	(અલિફ, જીમ,)=અઃ જ—જન્મેલું અથવા અજ=મલું, નાખવું, મોકલવું, અનાદિ હથેર, પરમેશ્વર, બકરો, બહા (ન—કો,)
અજગર (શા-પ)	અજગર	હિં, સં,	ના.	(અલિફ, જીમ, ગાર, રે,)=મહુ મો- ટા સાપ, ભારે (ઉ-લુ;) ફાં ૦ માં— “અજદર હા.” પણ એકજ વચને= મે.ટા સાંપ છે. અને અજદર (અં) =પ્રજોગ લાયક, બહુજ વખણાયેલો. (લુ-કિ,) સં. અજ=મકરો, ગર=મળી જનાર. ગલ=ખાનું, જલું.
અનતરફ	અનૂતર્ક	ફા,	અ.	(અલિફ, જે, તોય, રે, ફે,) ફાં ૦ અજ=થી—આં તરફ=ખાણું=તરફથી આ શબ્દ જણ નાના દર છે.

અનનવી. અનનવી, અ, વિ,
(સા-પ.)

“અજ તરફ લખવાનું.” (ગુ-શ-કો,) કાં વપરાશે “તરફ” આવે છે. પણ ખરું જોતાં તરફ (અ) છે.

(અલિફ, હમ, વૃન, ખે, યે,)=એ “અનન્ય” પણ બોલાય છે=પરદેશી કોઈ બીજા દેશનો આદમી કે વસ્તુ (ક-લુ.) જન્ય (અ.)=તરફ (અ)=ખાણુ—ભણી—ઉપરથી, કારણ કે ધર—શહેર—મુલકથી બહાર હોય તે આણુ ખાણુનો કે અતરાપીજ ગણાય છે. તેથી શબ્દ મજકુરનો આણુ તથા ખાણુ બન્નેમાં સમાવેશ થઈ “અન-નવી” મજકુર તથા “અનન્ય” (અ.)=તરાઈતનું બહુ વચન “અ-નનિય” (અ.)=અતરાપીઓ. જેમ-તરફ (અ.)=ખાણુનું બહુ વચન અત-રાફ (અ.)=આણુ ખાણુ ને “છ” છઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય લાગી અતરાપી=અતરાપી ગુજરાતી થઈ ગયો છે.

અનન્ય. અનન્ય અ. વિ.
(સા-પ.)

(એન, હમ, ખે,)-પ્રખ્યાત, નરમ મૂળીઈ, દેગનું તળીઈ, જે હાડકાપર માણસની ખેંક હોય તે—(શ-લુ;) નવાઈ જેવું. એમ પણ અર્થ થઈ શકે છે. તથા “તાણુય” થી મળતો શબ્દ છે.

અનન્યX અ, વિ,

(એન, ગલ, ખે,)=કચરો, ખાળક અવતર્યા પછી સ્ત્રીના ગર્ભાશયથી જે લોહી આર વગેરે નીકળે તે, ત્રાજવાની ટાંડી વચ્ચે જે ઉંચકવાની દોરડી હોય છે તે (લુ-કિ,)

૦	અજખ	અ,	વિ,	(ઐન, જે બે,)=એકલો બેરી વિ- નાનો પુરૂષ. (લુ-કિ,)
અજખ તમાસો	અજખ તમાસો	કા,	ના, વિ,	(ઐન, જમ, બે, તે, મીમ, અ- લિક, શીન, અલિક,)=નવાઇનો ખેલ- દેખાવ (ગુ-શ-કો,) હિં કાં વાપર- માં “અજખ તમાસા” વિશેષે હોય છે.
અજખસ	અજખસ અજખસ	કા	વિ,	(અલિક, જે, બે, સીનમુશદ્દ, ફેરી નમાત્ર)=મહુ લુ-શી (લુ-શી,)
અજમ	અજમ	અ,	ના,	(ઐન, જમ. મીમ,)=અરખશિવાય નો મુલકનો મુલક જેમાં ધરાત તથા તુરાત આવેલાં છે (ક-લુ,)
અજમાર અજરા- યશ (શા-પ.)	અજમા- રે.શી	કા,	ના,	(અલિક મમદ્દ, જે, જીમ, અલિક, હમજ, શીન,)=પરિક્ષા, અનુમાન. ખાત્રી, ઇત્યાદી. લુ-શી,) “અજમ- દન ” ધાતુ=અજમાવવું ઉપરથી
અજના- સદાર	અજમા- એશદાર	કા,	ના, વિ,	(અલિક મદ્દ, જે, મીમ, અલિક, હમજ, શીન, દાઝ, અલિક, રે,) અજમા- એશનદાર—વાળું=અજમાએશ-અટકળી કરનાર, ૨ અનુલબી (ગુ-શ-કો,)
અજમી	અજમી	અ	વિ,	(ઐન, જમ, મીમ, બે,)=અરખ સ્તાનનો નહિ. પણ બહુ કરી ધરાતી અને ફારસી (ક-લુ,)
અજમુદો અજમુદા (મ-લા-ન- કો.)	અજમુદા	કા,	વિ.	(અલિક મમદ્દ, જે, મીમ, વાવ, દાઝ, હે, હે,)=આજમુદન (ધાતુ)= અજમાવવું ઉપરથી-તપાસેલું, પરિક્ષા કરે- લું, પારખેલું (લુ-કા;) આમાં પાસ અને નાપાસ આ બન્નેનો સમાવેશ થાય છે.

અજમો. (ગુ-શ-કો.)	અજવાન અજવા- પિતૃ	}	હિં. ના,	(અલિફ, જીમ, વાવ, અલિફ, નુન,) અથવા (અલિફ, જીમ, વાવ, અલિફ, યે, નુન,) બન્ને પ્રમાણે=એક જાતના પ્રખ્યાત ખીની ગરમ દવા હોય છે તે (ઉ-લું,)
---------------------	------------------------	---	----------	--

અજમોદ	અજમોદ	હિં. ના,	(અલિફ, જીમ, મીમ, વાવ, દાલ,) સં. અજમોદા=એક વસાણું આસડમાં વપરાય છે-એનાંખી અજમાથી મોટાં તથા ગોળ હોય છે, અને અજમા કર- તાં ઝોઝાં તીખાં હોય છે, એની ત્રણ જાત છે છુંવારી અથવા દીવેચી અજ મોદ તથા કમાણી અજમોદ આખી બહુ જીણું તથા સ્વાદે કડવાં હોય છે. તે અજમા જેવાં તીખાં ન હોવાથી બાળકને મોટે વપરાય છે (ગુ-શ-કો.)
-------	-------	----------	---

અજર	○	સં, નિ,	અલિફ, જીમ, ઝે,)=જેને જરાએ વૃદ્ધ પણાના ચિન્હ ન હોય તે (ન-કો,) અ+જરા=ધડપણ જદ=ધરડું થવું
-----	---	---------	--

અજર	અજર (અજર)	અ, ના.	(અલિફ, જીમ, ઝે,) નમીકાપમાં (આ નાકાની મસ,) અર્થ લખેલા છે. પરતુ-મજૂરી આપવી, મજૂર થવું, લાગેલા હાડકા મગવ, મજૂરી, સ્ત્રીના પરબો કે અરખીમાં જે “ મહર ” કહેવાય છે તે (શ-લુ;) આરો બદલો.
-----	--------------	--------	---

અજર	○	સં, વિ,	(અલિફ જીમ, ઝે, અલિફ, ઝે, તે,) =ધનામ, બદલો, મજૂરી. (ક. લુ.)
-----	---	---------	---

અજર	અજ (અ જર),	અ, ન.	અલિફ મમહદ; જલ, ઝે, ખે, અલિફ, હમજ; જીમ, અલિફ, નુન,) તથા (અલિફ મમહદ; જલ, ઝે, ખે, યે, જીમ, અલિફ, નુન,) મળી બન્ને પ્રકારે= જેની ગજવાની તપ્પીજ છે શરેરનું
-----	-----------------	-------	---

અજલ,	અજલ	અ,	ના,	નામ. (લુ-કિ,) ઘણું કરી આજુર આપ્યાદગાન (કા.) નો અર પી કરેલો લાગે છે. = એક નગર- આજુર (અં) એક ફેરસ્તો અને કાં=અગિત.
૦	અજલ	અ.	ના.	(અલિક, જમ, લામ,) = મિત્રાપ- માં લખ્યા પ્રમાણે જે અર્થ (કમોત) છે. તે બરોબર નહીં પણ પુરસદ, ગરણ- ની મુક્ત. વસ્તુની વેળા, વચનો ઘણો લાગ્યા જમાનો (ક-ક-મુ ખ, કે-જ,)
૦	અજલ	અ.	ના.	(એન, જવાદ, લામ,) = અજલ: (અં) = જે મદનના કકડામાં રેસે રેસે ચર્ખી મળેલી હોય, તેનું બહુવચન = રેસા રેસામાં ચરખ મળેલા કકડાઓ (લુ-કિ.)
૦	અજલ	અ.	ના.	(અલિક, જે, લામ,) = તંગી, હમેશગી (શ-લુ.) અપૂર્વ.
૦	અજલ	અ,	ના.	(એન, જમ, લામ,) = દોડનાર (લુ-કિ,)
૦	અજલ	અ,	વિ,	(એન, જે, લામ,) = શસ્ત્ર વિના થવું (લુ-કિ.) નકામાપણું નકાસું કરવું (ક-લુ,)
૦	અજલી	અ.	વિ,	(અલિક, જે, લામ, ચે,) = અનાદિ, ઇં (લુ-કિ,) અજલ (અં) અનાદ ઉપરથી.
અજલ અજુઆણ (શુ-શ-કા.)	અનજાન	હિં.	વિ, ના,	(અલિક, વૂન, જમ, અલિક, વૂન,) = ના વાકેફ, અજાણ્યું (ઉ-લુ') સં અજાન (સં અનજા-અજાણ્યું) અજા- નતા, મૂખતિ, ગેર સાહિતી નાદાની,

અમળખી | હિજામ્ | અ, | ના, | (હે, જીમ, અલિફ, યે,) = પડદો
હજખી (ગુ-શ-કો.) (હુ-શી,) અને હુજખ (અ૦) =
પડદોરો, દરવાનો, ઇત્યાદિ.

અમળયખ | અમળએખ | અ, | વિ, | (એન, જીમ, અલિફ, હમઝઃ
અથવા યે, યે,) = અજખ, શબ્દનું બહુ-
વચન = નવાઈનાં (હુ-શી,) અજખ
(અ૦) = નવાઈ જેવું ઉપરથી-બહુવચ-
નનું બહુવચન “ અમળએખાત ”.

અજ, અજ, હિં, અ, | (અલિફ, જીમ, યે,) = એ સાહેબ,
જનાય, હજરત, (હુ-શી,) જ સાહે-
બ, સાહેબજી, ઇત્યાદિ.

અજજ, અજજ, અ, | વિ, | (એન, જે, યે, જે,) = વહાણું,
પ્રિય, ચઢીઆતું, મિસર દેશના બાદશા-
હનો “ (લકખ) ” ઇલકામ, આગલા
જમાનામાં ત્યાંના પ્રધાનોને આપવામાં
આવતો હતો. અને હાલ મિસરના વાલી-
ને “ ખ દેવે મિસ્ત ” કે “ ખિ દેવે-
મિસ્ત ” પણ કહે છે. (મુન્દ, કન્ક,
લન્ક સુ-હ, મુ-ખ,) “ ઇજજ ”
(અ૦) = કિર્તિ. કે એ અમળજ (અ૦)
= આખર કરણ ઉપરથી આતું એકતા
વાચક રૂપ-અમળજ (અ૦) = ધણોજ
પ્રિય. અને બહુવચન-અમળજઃ (અ૦)
= અજજો (વહાલા.)

અજજ, અજજ, અ, | ના, | (અલિફ, જે, યે, જે,) = દેશનાં
જોસની અરાજ, વાદળની ગર્જના
(હુ-કિ,)

અજજ, અજજ, દિ, | ના, | (અલિફ, જીમ યે, જે, વૈત,) =
અપએ, બદલજથી, નાપસંદ, ભારે

અભુરદાર (મ-કા.) ઉભુરદાર, કા, ના,

કંઠુ, ઇં (ઉ-લુ,) (સં અભુલું—અનગદ—પચેલું) = ખાધેલું ન પચેલું તે.

(અલિફ, જમ, વાવ, રે, દાલ, અલિફ, રે,) = નસુદ (મ-લા-ન-કા.) અજ્ (અં) મહેનતાણું આતું બહુ વચન = બદલા-મહેનતાણા અને “ દા-શતન ” (ધાતુ) ઉપરથી “ દાર ” = રાખનાર કા. પ્રત્યય લાગી મિત્ર થયેલો (ઉભુરદાર) શબ્દ=મજુર, હેલકારો, હેલકરી ઇં વિશેષ હકીકત સાથે “ અકડખાજ ” શબ્દ જુઓ.

અજુરા ઉજુરઃ અ, ના,

(અલિફ, જમ, વાવ, રે, હે,) = મહેનતાણું (ખ, અ, ઇં) “ અજ ”

(અં) = મજુરી, સારો બદલો ઉપરથી

અજખર (ખ-કા.) ઇજખર અ, ના,

(અલિફ, જમ, ખે, રે,) = એક પ્રકારની ગુગંધીદાર ઘાસ, —મરચિયાં કંદ (મુ—ખ. ગિ—રા, શી-જ,) જુખ (અં) = રાખી મેલેલી કાંઈ વસ્તુ ઉપરથી. કારણ કે ઘાસ થઈ કરી પડતર જમીનમાંજ ઉગે છે. અને પડતર = રાખી મેલેલીજ ગણી શકાય છે.

અજમેખી, અજગૂય-મી, અજગેખ, કા, વિ,

(અલિફ, જે, ગેંન, ચે, “ જે માત્ર કે ચે ” પણ,) = એકાએક, અણધાર્યું, આચિંત્યું, આકસ્મિક, સહસા, અણચિંત્યા (ગુ—શ—કા,)

અજમત (ગુ-સ-કા.) અજમત, અ, ના.

(એન, જોય, મીમ, તે,) = ગુજરાતી શબ્દકોષે કાં = ચમત્કાર, કોતુક, અદ્ભૂત વાત, નવાઈ, અચરતી. ૨ આશ્ચર્ય (અર્થ) લખ્યા છે. પણ કા. કોષે—મેટાઈ, વદાઈ, કદર, છે (ઉ-શી,)

અજર ઉજર	ઉજ	અ,	ના,	(એન, બલ, રે,) = નર્મ કોષમાં- આનાકાની, મસખાનુ (એમ) છે. પણ અરખી કોષમાં બહાનું, ઇં છે, (સુ-હ,)
------------	----	----	-----	--

અજરક (ન-કા.)	અજરક	અ,	વિ,	(અલિક, જે, રે, કાદ,) કેટલાક એને “ અરજક ” શબ્દ બતાવે છે, = લીલું, સ્વચ્છ પાણી, માણસની આંખમાં કાળાશ સહ પીરોજી રંગ હોય તે (સુ- હ, મુ-અ, શ-તિ;) ગિલાડીની આંખ જેવું જ રક્ (અં) = પીરોજી આંખો વાળા થવું, પાણીથી મેલ દૂર થવું, ઇં ઉપરથી. અજ રક્ (અં) તું બહુવચન જુડું (અં) = લીલી આંખો વાળા, આંધળા, વાળના ગુચ્છા વિગેરે, મેલ વિનાનાં સ્વચ્છ પાણી.
-------------------	------	----	-----	--

અઝીઝે મેસર	અઝઝે મિસ્ત્ર	અ,	ના,	(એન, જે, ચે, જે, મીમ, સ્વાદ, રે,) = મિસરના પાદશાહ, તથા તેના વજીર એને “ જુલયૂખા ” ના ઘણીનો પણ (લકખ) ઇલકાખ, (શ-તુ) ઇજજ (અં) કીર્તિથી “ અઝજ ” (અં) = પ્રિય + એ (અં) = છટ્ટી વિભક્તિ- નો પ્રત્યય—નો+મિસ્ત્ર (અં) એકદેશ. એટલે આખા મિસર દેશનો વહાલો, જેમ-કંકણીલુલ મલિક (અં) વગેરે શબ્દો આવી ગયાં છે,
---------------	-----------------	----	-----	---

અટક (મ. શ. કા.)	અટક	હિં,	ના,	(અલિક, ટે, કાદ,) = શેક, પરેજ, પંખાની એક નદીનું નામ (ઉ-લુ,)
----------------------	-----	------	-----	---

સંઃ અટ--જવુ...હાટકવું = રોધન, અટ-
કાવ, ધર્યાદિ,

(અલિફ, ટે, કાફ, અલિફ, વાવ,) = જેથી
અટકી પડાય તે, પ્રતિબંધ, હરકત, અગત,
જરૂરિયાત, બાધનિયમ, સ્ત્રીને રૂતુ આવવો
તે, અળગું બેસવું તે, રાજ આવવું તે,
હસ્તાન, અટકાવ હોવો, પાળવો, હરકત
આણવી તે વપરાય છે (ન-કો.,)
“ અટક ” હિં. (શબ્દ) = રોક,
ઉપરથી,

(અલિફ, ટે, લામ,) = નહીં ટળનાર,
અચળ, કાયમ, ધં (ઉ-લુ,) અટક
ળ, અડસટ્ટો, પરખ, અ = નહિ+ટલ
= ટળનાર, કાયમ રહેનાર અને સં.
અટ = ઘણું = ઉંચું, ઉપરથી શું સારો
હોશિયાર, પાકો, પ્રવીણ, ધં

(અલિફ, ટે, યે, રે, નન,) = સાકડી-
નું એક યંત્ર જે ઉપર સુતરની આંટી
બનાવે છે. (ઉ-લુ,)

(અલિફ, ટે મુશદ્દ, હે, અલિફ,
વાવ, નન,) સં. અષ્ટ+પંચાશ્વત = પચા-
સ ને આઠ (ગુ-શ-કો.,)

(અલિફ, ટે મુશદ્દ, હે, અલિફ,
હસજઃ, યે, સીન,) સંઃ અષ્ટ+વિંશતિ
= વીસને આઠ (ગુ-શ-કો.)

(અલિફ, ટે મુશદ્દ, હે, અલિફ,)
સાકડાની બાજના અડક છેડે ત્રણ બા-
નાં હોય છે તે ૨ ગંજદાનાં પાના ઉપર
ચિતારેલા આઠ દાણાનો સમુદાય તે,
પે.હોંચેલું, ફિકાવાબાજ, લુચ્યું, પકડું
(ગુ-શ-કો.)

અટકાવ (ન-કો.,) અટકાવ હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

હિં, ના,

અટ્ટયાસી.	ઘટ્ટયાસી.	હિં,	વિ.	(અલિક્ષ, ટે, મુશદ્દ, હે, યે, અલિક્ષ, સીન, યે,) સં० અઘટ+અશીતિ=એસી ને આઠ , ૮૮ (ગુ-શ-કો,)
અડ, (ગુ-શ-કો)	અ.ડ	હિં,	ના,	(અલિક્ષ, ડે,)=જક, હટ (ઉ-લુ,) જહ, હરકત, અડચણ, ધ૦
અડકાવ	અડકાવ	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, ડે, કાષ, અલિક્ષ, વાવ,)= સીને રતુ આવવો તે, અટકાવ, અળચું, ઇત્યાદિ (ગુ-શ-કો,) ગુ૦ કિ૦ બધ કર, ઢાંક, દે (અડકાવવું-આસાર્થે,)
અડો, અડો (ગુ-શ-કો,)	અડો,	હિં,	ના.) અલિક્ષ, ડાલ, મુશદ્દ, અલિક્ષ,)= પાળેલા જનાવરોના એસવાની લાકડી, મજુર—ગાડી વગેરેના એકઠા થવાની જગો (ઉ-લુ,) બેઠક, મથુરાના ચો. ખા જાતના આઘણોનાં ઘર પણ.
અડદ (ગુ-શ-કો,)	ઉડદ	હિં,	ના,	(અલિક્ષ, ડે, દાલ,)=માપ નામે અ. નાજ (ઉ-લુ,) માશ (કા.)=માપ ઉડદ (સં.)
અડદાવો	અરદાવ:	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, રે, દાલ, અલિક્ષ, વાવ, હે,) =થઈ તથા જવારનો લોટ—પાણીમા ખાંધી ઘોડાઆને ખવરાવે છે તે (ઉ-લુ,) અડદાવો કાઢ્યો=ભુકો કર્યો,
અડખંગ અડખંગ (ગુ-શ-કો,)	અડખંગ	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, ડે, ખે, વ્રત ગુન્ન, ગાષ,) =કહીચોંકને કરે કંઈ તે, કહું ન લે. ખેવતાં, પોતાના જંદમાં મચી રહેનાર ઉદેશ તખીયતનું, હકીલું, અડાણી, મૂખ (ન કો,)
અડવી,	અરવી,	હિં,	ના	(અલિક્ષ, રે, વાવ, યે,)=એક ચીકણું મળીદિ—જેવું સાક સૂડ થાય છે. (ઉ-લુ,)

અડસદો.	અડસદો.	હિં, } ગુ, }	ના.	(અલિફ, ડે, સીન, ટેમુશદ્દ, અલિ- ફ,)=અટકળથી ગણેલું તે, શુમાર, આ- સરો, અડસદો કાઢવો (ન-કો.) લાગ, દાવ, આડ+સદો.
અડસઠ અડસેટ	અડસઠ અડસેટ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, સીન, ટે, હે,) સં. અષ્ટ+પષ્ટિ=સાઠ (પટ-છ) સાઠ ને આ- ઠ, ૬૮ (ગુ=શ-કો,)
અડાઅડી,	અડાઅડી,	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, અલિફ, ડે, યે,) =અણીનો સમય, ખારીક સમય-(ગુ- શ-કો,) ભેટમ ભેટ,
અડાણી	અડાણી	સં, અ,	વિ.	(અલિફ, દાલ, અલિફ, હે, યે,) દાહી (અં) શબ્દ=દાના. છતાં ગુજરાતી શબ્દ. કોષમાં—અ+(કાં) દાહન-ડાહું છે, (સં અડાની) બાલવે-બાલવે જંગ- લી, અમર્ય, અનાડી, સમજ વતાનું, મૂર્ખ, બેવકુફ, ઠોઠ (ગુ-શ-કો,)
અડી (ગુ-શ-કો)	અડી	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, યે,)=સખતાર્થ, મુશકેલ, અગત્ય, તંગી (ઉ-લુ,) સોનીનું એક ચોખ્ખર પણ હોય છે. તે, કાંસાના જે ખીખા ઉપર ધુંધરી વગેરે ધાટ ધડાય છે તે-મોટી-અને નાનીને અડી કહે છે.
અડીએલ, અડીયેલ, (ગુ-શ-કો.)	અડી- યેલ	હિં,	વિ,	(અલિફ, ડે, યે, લામ,)=અડ કરનાર, હડીલું, કહ્યું ન માને તે, મમતી, હુજ- તી, જહી, જફી, ૨ માથામાર, ધુસણીકિ, આગંતુક, એ શબ્દ વિશેષે પશુને લગાડે છે (ગુ-શ-કો,)
અડીયલ ટદું.	અડીયલ ટદું	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, યે, લામ, ટે, ટેમુશદ્દ, વાવ,)=હડીલો અને ન માને તેવો મા- ણસ ટદું અટકી ગયા પછી ઘણું માર વાથી પશુ આગળ ખસતું નથી તે ઉપ- રથી (ગુ-શ-કો,)

અડસો અરડસો, શુ-શ-કો)	અડસા	હિં,	ના.	(અલિફ, ડે, વાવ, સીન, અલિફ.) = એક ઝાડ એના પાંદડાં ઝાસડમાં વસરાય છે. (ન-કો;)
અડોસ પડોસ	અડોસ પડોસ	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, વાવ, સીન, યે, ડે, વાવ, સીન,) = પડોસ અડોસ, પડોસ (સં પ્રતિ-સામે + વસ-રહેવું) અડોસ-વ. ધારાનો શબ્દ) પોતાના ધવની લગોલગ અથવા થોડેક દૂર, પણ તેજ મહોલ્લામાં હોય તે તથા તેનો જે સમ્બંધ તે, પડો- શની—પાસેની જમીન (શુ-શ-કો)
અડોસી પડોસી.	અડોસી પડોસી	હિં.	ના,	(અલિફ, ડે, વાવ, સીન, યે, યે, ડે, વાવ, સીન, યે,) = પોતાની ધવની પાસે અટકીને રહ્યા હોય તે માણસો, પાડાપ- ડોસી (શુ-શ-કો,)
અડંગો. (શુ-શ-કો)	અડંગા	હિં.	ના,	(અલિફ, ડે, નૂત શુન્ન, ગાફ, અલિ- ફ,) = રોક, હરકત, ધં (ઉ-લુ,) સં અપ્ટ=આહન+અંગ=અવયવ-એટલે કામ પુરું થયા શિવાય ઉંડુંજ નહીં એવી હલ, હલ્યાદિ-
અદી	અડી	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, હે, યે,) = એ અને અડધું, રા (શુ-શ-કો,)
અદીશેરી.	અડી- શેરી	હિં,	ના,	(અલિફ, ડે, હે, યે, સીન, યે, રે, યે,) = જે કાટલાનું વજન રા શેર થાય તે, અદીશેર થાય તેવું ગાપ—વાસણ-હામ (શુ-શ-કો,)
અણધડ (ન-કો)	અનધડ	હિં,	વિ,	(અલિફ, નૂત, ગાફ, હે, ડે,) = ઘડયા વગરનું, અજ્ઞાન, ખેડંગો, અણછાલ (ઉ-લુ,) અનધડ=અનધડ. એ મિત્ર શબ્દ ગણાશે, અન (દિં.) = ગેર ખીલું. નિર્દનો શબ્દ. જે શબ્દની શરૂઆતમાં આવે છે. જેમ—અનાણુ (ઉ-લુ,)

અણુપ- નાવ (ગુ-શ-કો.)	અનપન	હિં,	ના.	અન=વગર+ધડ=ધાટ. એટલે અધાટ, ધાટ વગરનું, (અલિફ, નૂન, યે, વૂન,)=ના માફક, રંજસ (ઉલુ,) અન=શિવાય+અન= અનાવ. એટલે કુસંપ. સં૦ અણુ+પ- નાવ=ઉંચું મન, ઉપરથી.
અણુમાપ	અનમાપ	હિં.	વિ,	(અલિફ, નૂન, મીમ, અલિફ, યે,)= માપ્યા વગર, અમાપ, અપરિમિત. ૨ અનંત, અસંખ્યાત (ગુ-શ-કો,)
અણી (ગુ-શ-કો.)	અની	હિં,	ના,	અલિફ, નૂન, યે,)=તીર કે બંધની નોક, લાલ (ઉ-લુ,) સં૦ અણિ, અણુ=અવાજ કરવો, ઉપરથી.
અણીદાર	અનીદાર	હિં,	વિ.	(અલિફ, નૂન, યે, દાલ, અલિફ, રે,) =અણ હોય તેવું, ધરવાળું, તાક્ષણ, અણીવળ (ગુ-શ-કો,) સુખત્વે કરી કે. "શબ્દ વપરાય છે.
અ.				(અંન નાવ, -)=નમ કે.પ અધારે અર્ધ પુ=સુખાડ વગેરેમાંથી જનું હેલી એવી તેજના અંશ પાળી વસ્તુ તે, પણ અરુણી અથ માત્ર "સુગંધી" સ, બ-અ., બ-ગી, મ- બ, સુ-ફ,)
અતર.	૦	ગુ.	અ.	(અલિફ, તે મુશદ્દ, રે,)=(સં૦ અત્ર) કહેવાય છે.=અંહી, અતર- મતુ-અહી (સહી કરવી એમ કેટલાક બોલોને દેખાડવાને એ શબ્દ નિદાનો છે) એ (ન-કો,) આધાર.
અતરદાની	અતરદાન	શ,	ના,	(અંન, તોય, રે, દાલ, અલિફ, નૂન,) આ૦ અતર-સુગંધનશ૦ દાન-રાખનાર=

				અત્તર રાખવાનું કાચનું-પીતળનું કે રૂપાનું વાસણ (ગુ-શ-કો,) એસોના તથા અવેરાતનું પણ થઇ શકે છે. તે રાજદારી લોકોમાં વપરાય છે.
અત્તરફ-રેશ.	ધત્રફરેશ	ફા,	ના.	(એન, તોય રે, ફે, રે, વાવ, શીન,) =ગાંધી (લુ-શી;) “ ધત્ર ” (અં) શબ્દ=સુગંધ અને “ ફરેખતન ” ધાતુ =વેચવું, ઉપરથી આજ્ઞાતી થઇ કર્તા-નો અર્થ રાખે છે. જેમ ધત્ર ફરેશ=અત્તર વેચનાર મજકુર.
અત્તરે સાહેત-દ.	૦	ગુ,	અ,	(અલિક, તેમુશદ્દ, રે, સીન, અલિક, એન, તે,) અત્તર-અત્ર=અહીંયાં+આં-સાઅત-વખત=આ ઘડીએ, હાલ ઘડી, આજ ક્ષણે, હમણાંજ (ગુ-શ-કો,) ઉરુદુ વપરાશે એ શબ્દ લેવાતો નથી.
અતલસ અતળસ	અત-લસ	અ,	ના.	(અલિક, તોય, લામ, સીન,)=શિકા વગરનું નાણું, રેશમી કાપડ કે જે ઘણું કરી સાદું હોય છે, ગગનને પણ કહે છે. કારણ કે તે શિકા વિનાના દિરમ (નાણા) ની પેઠેજ (તારાના ચિત્ર વગર) સાદું છે, સામ રંગના વસ્ત્રોનામે જનાવર. સામરતશે હોય છે તે. (મુ-ગ, શુ-નિ;) શમ સુલુગા-તમાં આ અર્થે (અતલસ) શબ્દ છે. અને ઉર્દુ કાપમાં અતલસ=નરમ, મુલાયમ, (લુ-શી,) સં અતસ=શણનું કાપડ હશે તે.
૦	અતલસ	ફા.	ના,	(અલિક, તોય, લામ, સીન,) આ-કાશ (શ-લુ,)

અતલસ રૂમી,	અતલસે રૂમી.	કા,	ના,	(અલિફ, તોય, લામ, સીન, રે, વાવ, મીમ, યે,)=એક જાતના યેશમી કપ- ડાનું નામ (હુ-શી,) અતલસ (અં) =સાટીન+એ (કા.) હટ્ટી વિભક્તનો પ્રત્યય=ની+રૂમી (શ.)=રૂમી દેશથી સંબંધ રાખનાર એટલે રૂમ નામે એક દેશની સાટીન. એવીજ સીતે “ અજીજે મિસ્ત્ર ” શબ્દ પ્રથમ આવી ગયા મ- માણે વ્યુત્પત્તિ છે,
અતાઇ (ગુ-શ-કો),	અતાઇ	કા.	વિ.	(એન, તોય, અલિફ, હમઝ, યે,) આં અતા=અલિસ+કાં હ=નું, અ- થવા ગુજરાતી કોષમાં લખ્યા પ્રમાણે આં ઇતા=મહેનતુ હિં નહિ-પણ “ ઇતાઅત (અં)=ઉડાવવું ” ધાર્ણ સરસ (ગાનારો-ગગાડનારો) એ શ- બ્દનો અર્થ મૂળ ભાષામાં મદન ગાના- રો-નાચનારો. અથવા ગુરૂ કયાં વચર સાંભળી સાંભળી ગાતાં શિખેદો આપ છે (ગુ-શ-કો,)

અતિત	અતિત	સં,	ના.	(અલિફ, તે, તે,)=વૈરાગી આવો, 'સાધુ (યુ-શ-કો,)
અતીત	○	હિં,	વિ,	(અલિફ, તે, યે, તે,)= સં○ અતિ- થિ=નહું પડી છુટું થયેલું, " વિષયા- તીત " " મોહાતીત, " ૨ વીતી ગય- લું, પસાર થઈ ગયેલું, " કાલાતીત " (યુ-શ-કો,)
અથોડી	હતોડી	હિં,	ના,	(હે, તે, વાવ, ફે, યે,)=હથોડી, છેક નાનો અથોડો (યુ-શ-કો,)
અધ (.)	અધ	હિં, સં,	અ, વિ,	(અલિફ, દાલ, હે, રે,)=કોઈ પણ વસ્તુને લાગેલું નહિ તે, આધાર વગરનું (ઉ-લુ,)=અ=વના+આધારનું ટુંક ધર=ટેકા. એટલે ટેકા વગર તથા ઉત= ઉપર+ધર=ધુંસરી, ઉપરથી કોઈ પણ આગ્રુપી આધાર—ટેકવ નું ન હોય તેવું ત્યાદિ.
અદના.	અદના.	અ.	વિ,	(અલિફ દાલ, નૂન, અલિફમક- સૂર)=નમકોપમાં-ગરીબ, નીચી સ્થિ- તિ હોય તે, નીચ, હલકું, કંગાલ, ન- કામું (એમ અર્થ) લખેલા છે. પ- રંતુ અરબી ફારસી કોપમાં છેક પાસે, તદન નહાઈ એવો અર્થ થાય છે. (યુ-પ,)=હુન્દ (અ○)=નજીક થવું. તથા " દિનાયત " (અ○)=ના લાય- કી, ઉપરથી એજ અર્થે દનિયૂ (અ○) રાખદની પણ બનાવટ છે.
અદબ (શા-પ.)	અદબ	અ,	ના,	(અલિફ, દાલ, જે,)=પ્રત્યેક વસ્તુની- મર્યાદા અને અંદાજની સંભાળ રાખ વી, સજ્જતા, ખાસ નજર રાખવી, સા- રી વર્તણૂક, શુદ્ધિ, નિયમ, એક વિ- દ્યનું નામ. કે તે જાણવાથી કોઈ પણ

અદ્યસર (ગુ-શ-કો)	અદ્યસર	તુ.	વિ,	લાપાના બોલવામાં ચૂક થાય નહિ. તે વિદ્યાના કેટલાક પ્રકાર છે તે-શબ્દ કોષ-ની વિદ્યા, વ્યાકરણ વિદ્યા, ંયુત્પત્તિની વિદ્યા, પિંગળ, ગણ, પદ્ય, લેખાવળી, ઇં (મુ-મ, બ-અ, મુ-દ.,)
અદ્યપ,	અદ્યપ્.	દા,	ના,	(અલિફ, દાલ, રે, સીન, રે,)=અદ્ય સાથે અદ્યથી, ઇં (ખિ-લુ;) અદ્ય=મર્યાદાનસર (તું)=ચોથી વિ-ભક્તિ. આ પ્રમાણે મિશ્ર શબ્દ સમ-જવાનો છે. અદ્યપ+સર=અદ્યપથી.
અદલ	અદલે (અદલ)	અ	ના,	(અલિફ, દાલ, રે, કાફ,)=લીલી સુંઠં, આદુ (લુ-કા; અ-સા;)
અદલ,	૦	સં, વિ,	ના, } (અલિફ, દાલ, લામ,,)=પાંદડા વિ-નાતું, ખંડ વગરનું, એક ઝાડ (શ-અિ.,) સં ૦ અ+દલ=પાન.	નેક મરદ કે જે-ખરો પુરાવો આપે, જેમ, દાખલો, એક વસ્તુનું ખીજ સાથે સરખાવવું, દાદ, ઇ-સાફ, તેથીજ સ-માધાન કરવાને અદલ કહે છે. કે પ્ર-તિવાદીને વાદી સાથે સરખાવવો. પરંતુ વૈયાકરણીઓના સત પ્રમાણે પોતાની ખરી સ્થિતિપ્રત્યે નામતું કમી થઇ જવું તે (ગિ-લુ;)
અદ્યપ-દલ, (ગુ-શ-કો)	અદ્યપ-દલ,	હિં,	અ,	(અલિફ, દાલ, લામ, ખે, દાલ, લામ) ગુજરાતી શબ્દ કોષે-આં અદલ=ન્યા-ય+અદલ=ફેરફાર કરવું છે, પણ ઉરદુ-માં માત્ર=ફેરફાર, અવળું સવળું (હિ-લુ;) અદલ=ફેર+અદલ=ફેર. એટલે એક આપીને ખીજું લીધું હોય તેમ. ફેરફાર કર્યો હોય તેમ, મોખદલો કરીને.

અદા (ગુ-શ-કો.)	અદા	અ.	કિ,	(અલિફ, દાલ, અલિફ,) = પહોંચાડવું, મોકલવું, એ શબ્દ ધતુ નથી તો પણ ધતુના અર્થે વપરાય છે (ગિ-લુ.)
અદા,	૦	ગુ-	ના,	(અલિફ, દાલ, અલિફ,) આપ, વહ પુરૂપ, (ન-કો.)
અદા.	અદા.	ફા,	ના,	(અલિફ, દાલ, અલિફ,) = પ્રિયાના કોતુક અને નખરાની ખુખી, મર્મ, કટાક્ષ, સાદ (ગિ-લુ.)
અદાલત. (શા-પ)	અદાલત	અ,	ના,	(એન, દાલ, અલિફ, લામ, તે,) = ન્યાય કરવો, ખરી સારી આપવી, મનસૂર થવું, દાદ આપવી, સરખામ- ણી, (શ-લુ.) “અદલ” (અં) = ન્યાય, ઉપરથી બનેલો છે = ન્યાય મંદિર, કોર્ટ.
અદાવત. (શા-પ.)	અદાવત.	અ.	ના,	(એન, દાલ, અલિફ, વાવ, તે,) = શત્રુ થવું, દુશ્મંતી (શ-લુ.,) અદ (અં) = દુશ્મન. ઉપરથી
અદાવતીયુ	અદાવતિ- ય:	અ,	વિ,	(એન, દાલ, અલિફ, વાવ, તે, એ મુસદ્દ, હે,) = દ્રોષી, વેરી, અદાવત શ- ખનાર જન, ૨ અદાવત થાય તેવું કામ (ગુ-શ-કો.) આં ફાં વપરાશમાં નથી.
અધગજ	આધગજ	હિં,	ના,	(અલિફ મમદુદઃ, દાલ, હે, ગાફ, જે,) સં અધ્ધ + કાં ગજ નહિ પણ ગજ = અડધો ગજ, બાર આંગળ, એક પુટ (ગુ-શ-કો.)
અધગણ	આધગણ	હિં,	વિ.	(અલિફ મમદુદઃ, દાલ, હે. ગાફ, જે, એ,) = અડધો ગજ જેટલા પનાતું- વાળું (ગુ-શ-કો.) સં અધ્ધ-હિં

આધ+ગજ દ્રાં ને સંખંધ વાયક ધં લાગી છે.

અધર.	૦	સં.	ના,	(અલિક્ષ, દાલ, હે, રે,)=હોંઠ, ની- ચેનો હોંઠ, ચેનિ, તજેનું, નીચેનું, હ- લકું, નીચ (શ-ચિં,)
અધશેર	આધસેર	હિં.	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, હે. સીન, યે, રે,)=અડધા શેર, અચ્છેર, બે પા- શેરા. સંં અધર્—હિંં આધ+પ્રાં સેર=૪૦ રૂપિયા ભાર તોલ.
અધિકાર (ગુ-શ-કો.)	અધિકાર	સં,	ના.	(અલિક્ષ, દાલ, હે, ક્ષ, અલિક્ષ, રે,)=અખત્યાર, તાકાત, હકુમત, હોદ્દો, પક્ષકાળ, હક, ધં (ઉ-લુ,) સંં અધિ=ઉપર+કું=કરવું. અટલે સરકાર દગ્યારથી સાંપેલું કામ, ધં
અધીર	અધીર	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, દાલ, હે, યે, રે,) સંં અધૈર્ય=અણુપાતંગ, અણુવિશ્વાસ, ૨ ઉતાવળ, અકળામણ (ગુ—શ—કો,)
અધુકું (ગુ.શ-કો.)	અધૂરા	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, દાલ, હે, વાન, રે, અલિક્ષ- પ્ર,)=અપૂર્ણ, જે બાગક ફરેલી મુદત પહેલાં આવતરે, ધં (હ-લુ;)
અધેક	અધેક	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, દાલ, હે. યે, રે,)=ઉતરતી બુવાની વાળું (૩૦ થી ૪૦ વપનું માણુ) આધેક (ગુ-શ-કો,)
અન	અન	સં,	અ,	(અલિક્ષ, નૂન,)=નહિ, નિના, વગર, ધં સૂચક ઉપસર્ગ (ગુ-શ-કો,)
અનદાજ	અનદાજ	કા,	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, દાલ, અલિક્ષ, નેદ,) =નમકાષે લખેલો અર્થ (માપ, વગન, ગણતરી, શુમાર, હદ, મર્યાદા, વિવેક.) છે. પણ પ્રાં કોષે અર્થ બતાવ્યા છે તે—ધરાદો, મેળાપ દેખાડવો, હુમલો કરવો, અનુમાન કરવો, કુદરત, શક્તિ,

પ્રત્યાદિ. (યુ-કા;) અનદાખતન=નાં-
ખતું-ધાતુનું અસાર્થ અને નજદીકના
ટુંક નજદ (૧૧૦)=પાસે કે નજીક,
ઉપરથી-૩૬.

અનધુ	અનધા	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, નૂત, દાલ, હે, અલિક્ષ;)= આંધળું (ન-કા;)
અનધેર. } અનધેર. } (યુ-શ-કા.)	અનધેર	હિં,	ના,	(અલિક્ષ, નૂત, દાલ, હે, યે, રે,)= અન્યાય, બરોબર કામ થવું નહિ તે, ખં (ઉ-લુ;)
અનધેરી	અનધેરી અનધેરી	હિં	ના.	(અલિક્ષ, નૂત, યુત; દાલ, હે, યે, રે યે,)=પ્રાકી, અંધકાર, કાળી રાત, મોં ઢાંકવાનું લુગડું. અનધેર કરનાર (ઉ-લુ;)
અનદાતા (યુ-શ-કા)	અનદાતા	હિં,	ના,	(અલિક્ષ, નૂતપ્રશદ્દ, દાલ, અલિક્ષ, તે, અલિક્ષ,)=રજક આપનાર, માલક, પ્રત્યાદિ (ઉ-લુ;) સં અનન+દ ન, (દા=આપવું) અન પુર પાડનાર, પેટ ભરનાર, યુગ્ગરન અજાવનાર ૧૦
અનર્થ	અનર્થ	સં,	વિ,	(અલિક્ષ, નૂત, રે તે, હે,)=મુનાસબ ન હોય તે, ભક્ષણ (ઉ-લુ,) અન =વિનાન અર્થ=કામ. એટલે કામ વિના નું. નકામું, પ્રત્યાદિ.
અનસાર (શા-પ)	અનસાર	અ,	ના,	(અલિક્ષ, નૂત, રવાદ, અલિક્ષ રે,) =મદદગાર લોક, “ નાસિર ” શબ્દનું બહુવચન (ક-લુ;) નસર=ચારી કરવી, મદદ આપવી ઉપરથી. તથા નાસિર (અં)=નય પામનાર.
અનહદ	અનહદ	સં, અ,	વિ.	(અલિક્ષ, નૂત, હે, દાલમુશદ્દ,)= સં અન+હદ=હદ વગરનું, પાર વિનાનું (યુ-શ-કા,) ઉં ૧૧૭ ધણા વપરાશમાં આવતો શબ્દ “ બેહદ ” છે,

અનાજ. અનાજ હિં. ના. (અલિફ, નન, અલિફ, જમ,) = કેટલેક ઠોકાણે એ "નાજ" પણ બોલાય છે = અન્ન (ન-કો;) અનાજ-નું ટુંક (હિં.) "નાજ." સં. અન્ન = ધાન્ય, દાણા, કણ,

અનાડી, અનાડી હિં. વિ. (અલિફ, નન, અલિફ, ડે, યે,) = જગલી, મૂર્ખ, ગમાર, જડ (ન-કો,) અનાય ઉપરથી બનાવેલો શબ્દ -સં. અ = નહિ+ગા = જાણવું.

અનાડી. અનાડીપન હિં. ના. (અલિફ, નન, અલિફ, ડે, યે, યે, નન,) સં. અ+ગ્નિ+વત્તિ = પાણી જે જગલી પાણું, મૂર્ખતા, ગમારપાણું જડતા (ગુ-સ-કો,)

અનાદિ, અનાદિ હિં. વિ. (અલિફ, નન, અલિફ, દાલ,) = જેની શરૂઆત ન હોય તે, પુરાણ. મૃત્યાદિ, (ઉ-લુ.) સં. અન = ન-હિત+આદિ = શરૂઆત, આરંભ, ઉપરથી. અનાદિ (સં.) = જેને આદિ નથી.

અનનસ. અનનસા. (અલિફ, નન, નનમુશદ્દ, અલિફ. સીમ,) = એક ફળ સુગંધીદાર જેનો રંગ બહારથી રાતો અને અંદરથી પી-લો હોય છે. (મ-અ.) અનનસા બોલાય છે, પ્રાચીનપણુ "અનનસા" બોલાય છે, (ઉલુ.) એજ ફળ.

અનાર. અનાર. (અલિફ, નન, અલિફ, રે,) = કેટલેક ઠોકાણે એ "નાર" પણ કહેવાય છે. (દાડુ.) (ગુ-કા, અ-સા;) એક જા-તનું દારૂખાનું પણ છે.

અનાર. અનાર. (અલિફ, નન, અલિફ, રે, યે, અલિફ. ડે, સીન, યે, નન,) = નવરોજના દિને

				<p>ચાળીસ વખતે “સુરાયાસીન” ને ડા-ડમાં ઉપર પડી જે માણસ બીજને નહિ ખવાડતાં એકલોજ ખાય તો આખું ૧ વર્ષ રોગોથી બચ્યો રહેશે. (લુ-દિ;) અનાર (૧૧૦) = દાડમ + એ (૧૧૦) = નું + યાસીન (અને) = કલામે મજદ (કુરાન) થી એક સુરા = પેરેઆ-ફનું નામ. એટલે કુરાન મારીફની યાસીન નામે પેરેઆફનું દાડમ ફળ.</p>
અનામત અમાનત (શા-પ,)	અમાનત.	અ,	ના.	<p>(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે,) = માણસને કંઈ સોંપવું. કે તે જોઈએ ત્યારે પાછું આપે, અમાનત મવું (ચ-લુ) અમન (અ૦) = નિર્ભય મવું ઉપરથી રક્ષણમાં રહેલું, સહીસલામતી-વાળી વસ્તુ.</p>
અનામત- તી, અ- માનતી.	અમાનતી	ફા,	વિ.	<p>(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, યે,) સ્ત્રી = અનામત આપેલું-લિધેલું તે, નિક્ષેપ થાપણ. ૨ રોજમેળમાં લ-એલી પણ ખાતાવહીમાં ન લખાવેલી રકમ. “અનામત રકમે જમા”. (ગુ-શ-ફા,) ઉ૦ ફા૦ વાપરમાં નથી</p>
અનાર- સ્તાન,	અનારસ્- તાન	ફા,	ના,	<p>(અલિફ, નુન, અલિફ, રે, સીન, લે, અલિફ, નુન,) = જ્યાં દાડમ હોય, દાડ-મની પાડી (લુ-શી,) અનાર (ફા૦) = દાડમ + સિતાન (૧૧૦) = જગો. દાડમ ફળ વાળી જગો, જે ઠેકાણે દાડમના ઝાડ હોય તે ઠેકાણું.</p>
અનાસર (ગુ-શ-ફા,)	અનાસિર	અ,	ના,	<p>(એન, નુન, અલિફ, રવાદ, રે,) = “ઉનસુર” નું બહુવચન = તત્વો. એ ચાર છે-અગ્નિ, પાણી, પવન, માટી</p>

ગિ-લુ;) બહુ વચન. મજકુરનું એક વચન રૂટ = મૂળ, બુનિયાત, તત્વ, પવન-પાણી-દેવતા-માટી. આ ચારે ભાગો માહેલો કેઇ ભાગ (લુ-કિ;) હિ; શાસ્ત્રમાં ચાર ઉપરથી પાંચમાં આકાશને પણ મણી લે છે.

અનીસૂન. (ધ-વૈ.) અનીસૂન. મુ, } ના,

(અલિક્ષ, વૃત, ચે, સીન, વાવ, વૃત,) = યુનાની કે રૂમી જણાવે નથી તેથી કેટલાકએને યુનાની નહિ પણ અરબી કહે છે, તથા “ હલવઃ ” એ પણ આવે છે. (લુ-કા,) એક દવા છે તે.

અનુમાન. અનુમાન. હિં. ના,

(અલિક્ષ, વૃત, મીમ, અલિક્ષ, વૃત,) = કયાસ, અટકળ, પરિણામ (ઉ-લુ,) સં. અનુમાન-માપ, ઉપરથી.

અનુશદાઈ (ધ-વૈ.) નોશદાઈ. ફા. ના,

(વૃત, વાવ, શીન, દાલ, અલિક્ષ, રે, વાવ,) = એરની અસર કાઢી નાખનાર એક દવા, “ મમઇ. ” કે જે જખમોને રૂઝવી નાખે છે. યુનાની દવાઓના પુસ્તકોમાં લખેલું છે કે તે એક માણુન છે. એટલે સ્વાદે, મીઠી-દિલને આનંદ આપનાર. જઠરને સ્થિત પોહોંઆડનાર, શરાબ (લુ-શી;) નો શીદન ધાતુ = પીવું + દાઈ = દવા આમા. પીવાની દવા (અર્થ) થાય છે.

અનોખું અનોખા હિં, વિ,

(અલિક્ષ, વૃત, વાવ, કાફે, હે, અલિક્ષ,) = અમઅમ જેવું, અપૂર્વ, અદ્ભૂત (યુ-શ-કા, ૧)

અનંત, અનંત (અનંત) હિં, વિ,

(અલિક્ષ, વૃત, વૃત, તે,) = બેહદ, ધણુંજ (ઉ-લુ;) અનં = વિના + અંત = એકા, પાર, હદ = “ અન અંત ” નું

અફરાત- ફરી, (શા-પ.)	ધફરાતો તફરીતે	અ,	ના,	નામે વાળું કાઢેલું છે. તે “અફલા- તન” પણ કહેવાય છે. (બુ-કા;)
અફસન- તીન, (ધ-ત્રે.)	અફસન તીન	હિં,	ના,	(અલિફ, ફે, રે, અલિફ, તોય, વાવ, તે, કે, રે, યે, તેય,)=“ધફરાત્,” =હદપાર થવું. અને “તફરીત્”=કમી કરવું, ઇં (સુ-હ, મુ-અ,) ધફરાત (અં)=હદપાર થવું=અને તક- રીત (અં)=કમી કરવું અહીં હ- દપાર અને કમી કરવું તે,
અફસોસ શા-પ.)	અફસોસ	ફા,	ના,	(અલિફ, ફે, સીન, નૂન, તે, યે, નૂન) =“દમરફ” કહેવાય છે તે-આયુના જેવી કવવાળી એક વમરપતિ હોય છે (મ-મુ;)
અફિયુ અરીયુ (શા-પ.)	અફ-યુન	અ,	ના,	(અલિફ, ફે, સીન, વાવ, સીન.)= ત્રાજ, ખેદ (રહી, લુ-ન,) “કુસસ” (શાં) આણું ટુંક છે.
અફીણી, અફ-યુની	અફ-યુની	ફા,	વિ,	(અલિફ, ફે, યે, વાવ, નૂન, યે,)= રયાક” નો અરખી થએલો, રાખ્દ અ રખીમાં “લખનુલખશખારા” કહેવાય- પેકુના દરદ-ને ગુણ કરે છે. તે સા- ધારણ રીતે શામ રંગે હોય છે. (બુ- કા, અ-સા;) યુનાનીમાં “અખયુન” કહેવાય છે. સરકૂતમાં અફેનમ; ગ્રીકમાં ફાં હય્યૂન (પું ૩૮ પૂં ૧૮૫)
અફીણી, અફ-યુની	અફ-યુની	ફા,	વિ,	(અલિફ, ફે, યે, વાવ, નૂન, યે,)= અફીણના અધારણ વાળું માણસ, અફી- ણનો અમમ કરતાર, ર સુસ્ત, આળસ, એદી (યુ-સ-કા,)
અફવા અફવા (શા-પ.)	અફ-વાહ, અફ-વા.	અ,	ના.	(અલિફ, ફે, વાવ, અલિફ, હે,)= સુગંધિદાર ફાંચો, “ફૂં” શબ્દનું બહુ વચન=મોઢાં, સામાન્ય રીતે

				<p>“ચર્ચા” અર્થ થાય છે (કં-જૂ, મુ-અ, ખ-ન, શ-ગુ;) બહુ વચનનું એક વચન રૂઠ.</p> <p>(અલિક, બે,)=હમણા, એજ વખતે, પુરત, ઇં (કિ-લુ,)</p>
અઅ (હિં-પ્રા, હિ-શિ.)	અઅ	હિં,	અ,	
અઅધડી,	ધસધડી.	હિં,	અ.	<p>(અલિક, સીન, ગાફ, હે, રે, બે,)=હમણાં, આપણે, આ ધડી એજ (શુ-શ-કો,) અખી=અલી—હા+ધડી.. ઉર-દુમાં “ધસ ધડી” કરતાં પણ “ધસ વકત” ખાસ કરી વપરાય છે.</p>
અઅદ.	અઅદ,	અ,	ના.	<p>(એન, બે, દાલ,)=બંદો, શુદ્ધામ, “હુ” નું વિરૂદ્ધ. (શ-લુ;) આતું બહુ વચન ધખાદ (અં)=અંદાચી (લુ—કિ;)</p>
અઅદ,	○	સં,	ના,	<p>(અલિક, બે, દાલ,)=વાદળું, વર્ષ (ન—કો;)</p>
અઅદમુ-નાકિ. (મુ-શી.)	અઅદુલ મુનાકિ.	અ,	ના.	<p>(એન, બે, દાલ, અલિક, લામ, મીમ, નૂન, અલિક, ફે,)=પેગંબર હજરત મહમંદ સાં (સં) ના દાદાનું નામ. જેમ. મોહમંદ બિન અઅદુલાહ, બિન અઅદુલ મુ-તલિય બિન હાશમ- બિન અઅદુલ મુનાફ (લુંશી;) અઅદ (અં)=શુલામ+હિલ (અં)=નો +મુનાફ (અં)=ખોદાના નાંમે પૈકી એક નામ, વિશેષ નામ. એટલે મુનાફનો બંદો-</p>
અઅદાલ	અઅદાલ,	અ,	ના.	<p>(અલિક, બે, દાલ, અલિક, લામ.)=કલંદર, મુરીદ (ચેલો). ફારસીમાં એવા અર્થ પણ થાય છે. જેઓની પેદાશપર સંસાર કાયમ છે તે ૭ મનુષ્ય પૈકી ૪૦ શામદેશ અને ૩૦</p>

ખીજે જૂદે જૂદે સ્થળે રહે છે. તેમાંથી કોઈ કમી થાય તો તેને બદલે ખીજો કાયમ થઈ જાય છે તેથીજ તે અખદાલ કહેવાય છે (મુ-ખ, ખ-અ; મુ-ત;) બદલ (અં) બદલો ઉપરથી.

અખદાલી (શા-પ,) અખદાલી, ફા, ના, (અલિફ, જે, દાલ, અલિફ, લામ, જે,)=સંસાર ત્યાગ કરવો. ફકીરી લેવી, ચેષ્ટા (ખ-અ;) બદલ (અં)=બદલો તથા અવેજ ઉપરથી.

અખદુલ મુ-તલિખ (મુ-શ,) અખદુલ મુ-તલિખ, અ, ના, (એન, જે, દાલ, અલિફ, લામ, મીમ, તોયમુશદ્દ, લામ, જે,)=જનાખ રસુલે ખુદા (સં) ના દાદાનું નામ (લુ-શીં) અખદ (અં)=મુલામ+ઉં (અં)=છટ્ટી વિભક્તિ+મુ-તલિખ (અં)=ખીન હાશમ—જે પેગંબર હજરત મહંમદ (સં) સાહેબનાપર દાદા સાહેબ હતા,

અખનાલ અખનાલ, ફા, ના, (અલિફ, જે, નૂન, અલિફ, લામ,)=તરવારના મ્યાનની મૂક આગળ મીનાનો શણગાર હોવ છે તે (ન—કો;)

અખનુસ અખનુસ (શા-પ,) અખનુસ, ફા, } ના (અલિફમમદ્દ; જે, નૂન, વાવ, સીન,)=તલ્લોજી નામે ઝાડથી નીકળતી કાળા રંગની લાકડી="શ્યામ-દારૂ", "કાલરકંઘ સારઃ" (શા-લુ; ખ-લુ) એક જાતનું માછલું પણ છે (લુ-શી;)

અખનુસી અખનુસ, ફા, વિ. (અલિફમમદ્દ; જે, નૂન, વાવ, સીન, જે,)=અખનુસના લાકડાની બનતી વાંસળી, એક વાળું, શરણાધ, (લુ-કા;) "અખનુસ" ઉપરથી થયેલો છે.

અગ્નિ- શાષ, અ- ગ્નિ- (શા-પ.)	અગ્નિ- શાષ, અ- ગ્નિ- (શા-પ.)	અ, વિ,	(ઐન, યેમુશદદ, અલિક, સીન, યે,)=નર્મકાપમા એને (હિં) જ- ણાવ્યો છે, પણ અર્ધી="હજરત અગ્નિશ" ના વંશપૈત્રી. મતલબ કે શામ, કારણ કે અગ્નિ-શાષી ખસીકાઓ ધણું કરી કાળા રંગનાજ લુગડાં (કિ- રમજી) પહેરતાં હતાં તે ઉપરથી, (ગિ-લુ;) "અગ્નિશ" (અગ્નિ) =ફાડી નાખનાર સિંહ ઉપરથી બને- લો શબ્દ.
અગ્નિ- (શા-પ.)	અગ્નિ- (શા-પ.)	અ, ના,	(ઐન, યેમુશદદ, અલિક, સીન,)= ફાડી ખાનાર વાઘ. હજરતઅલી (૨૦) ના ચિરણુવીનું નામ છે, કાળો રંગ (ઉ-લુ;) "અગ્નિશ" કે "અગ્નિ" "સં" =કેવિષ્ટ ઉપરથી.
અગ્નિ- સીઆં.	અગ્નિ- સિંહ	દા, ના. વિ,	(ઐન, યેમુશદદ, અલિક, સીન, યે, અલિક, નૂનગુન,)=હજરત અ- ગ્નિશની આશાદ, હજરત પેગંબર સાં (૧૦) ના કોકાનું વંશ (લુ-કિ;) (અલિક, યે, રે, કાફ,)=શુરૂત ઉ- પરથી બનેલો =અગ્નિકતા, પડવાળો એક બતનો પથ્થર =અગ્નિકતુ (ગિ-લુ;) અગ્નિકમ (ખિ-લુ;) અગ્નિ =વાદળો- જમ એક ઉપર એક હોય છે મારે અગ્નિક =પ્રકાશિત (સં) અગ્નિક.
અગ્નિ- (શા-પ.)	અગ્નિ- (શા-પ.)	દા, ના,	(અલિક, યે, રે, કાફ,) અગ્નિક (૩૦) નો અર્ધી હરેલો શબ્દ =અ- ગ્નિકતા પડવાળો એક પથ્થર અગ્નિકમ (ગિ-લુ; ખિ-લુ;) "અગ્નિક" ચા "અ- ગ્નિક" (અગ્નિ) =અગ્નિકાટ, પ્રકાશ ઉપરથી.
૦	અગ્નિક	અ, ના,	(અલિક, યે, રે, કાફ,) અગ્નિક (૩૦) નો અર્ધી હરેલો શબ્દ =અ- ગ્નિકતા પડવાળો એક પથ્થર અગ્નિકમ (ગિ-લુ; ખિ-લુ;) "અગ્નિક" ચા "અ- ગ્નિક" (અગ્નિ) =અગ્નિકાટ, પ્રકાશ ઉપરથી.

અખરૂ (ગુ-શા-પ,)	અખરૂ	શા,	ના.	(અલિક્ષ, યે, રે, વાવ,)=નર્મકાપ- માં જણાવ્યું છે કે. આખની ઉપર જેનીમાળાવાળી કમાન હોય છે તે= ભુ=ભ્રમર=ભુકુટી. પરંતુ અરખી કાં કાપમાં એમ અર્થ છે-નાજીક, અને સાંકડું કરવું, નખરાં, અદા દેખાડવી તે (મુ-ત., ગિ-લુ;)
અખલખ અખલક (શા-પ,)	અખલક	કા.	વિ,	(અલિક્ષ, યે, લામ, કાક,)=એ રંગે ધાખા ધાખાવાળો એક ઘોડો હોય છે તે, એક કુટુંબ, નહાની કમાન (શ-લુ;)
૦	અખલક.	કા,	વિ.	(અલિક્ષ, યે, લામ, કાક,)=રંગિન, ટોપી (ચ-હિ;)
અખખા	અખલા,	હિં,	ના,	(અલિક્ષ, યે, લામ, અલિક્ષ,)=મૈરી, સ્ત્રી, અશક્ત નાર (ઉ-લુ;) ચં. અ- ખલા (ગુ-શ-કા,)
અખી	અખી	હિં,	અ.	(અલિક્ષ, યે, હે, યે,)=હાલ, હાલ તુરત (ગુ-શ-કા,)
અખીલ અખીર (શા-પ,)	અખીર	અ,	ના,	(એન, યે, યે, રે,)=સુગંધીદાર વ- સ્તુઓની એક બનાવટ છે કે તે કેસર -ચંદન—ગુલાબ—તથા કસ્તુરીને મિશ્ર કરી બનાવે છે. (સિ-લુ; ગિ-લુ;)
અખીલ	અખીર	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, યે, યે, રે,)=અખરખના ભુખાને કહે છે. કે. જે, હોળીમાં ઘણો વપરાય છે (ઉ-લુ;)
અખુખ કર, અ- ખુખક, (શા-પ)	અખુખક	અ.	ના,	(અલિક્ષ, યે, વાવ, યે, કાક, રે,) ચેંગખર હઝરત મોહંમદ (સં) ના પહેલા ખલીફનું નામ. જે “સિદ્દીક” પણ કહેવાતા શિરાજના એક પાદશા- હનું નામ જેના વખતમાં. શેખ સાદી. થયેલા છે, (લુ-રી.) અખૂ. (અં)

અબુલક- જલ, (શા-૫)	અબુલ કજલ	અ,	ના,	<p>=પિતા+અક (અં)=વિશેષ નામ-એ- ટલે અકના પિતા,</p> <p>(અલિક, બે, વાવમઅદ્દલ, અલિ- ક સાકિન, લામ, ફે, જવાદ, લામ,) =અકબર આદશાહના વડા વજીરનું નામ છે (લુ-કી;) અબુ. (અં) =પિતા+કજલ (અં)=વિશેષ નામ એટલે કજલનો આપ-કં</p>
અભરાષ	અબ્રાષ	હિં,	ના,	<p>(અલિક, બે, રે, અલિક, હમબુ: યે,) =જમીનથી ઉંચે ભીંતની સાથે લગોલગ રાખી ટોદલા સાથે જડેલું પાટીઉં જેની ઉપર વસ્તુઓ ગોઠવી રાખવામાં આવે છે-(ન-શ.) અભ-આકાશ+રાજિ- હાર, ઉપરથી,</p>
અભિમાન	અભિમાન	સં,	ના,	<p>(અલિક. બે, હે, મીમ, અલિક, નૂન,)=અહંકાર, ધમંડ, ડિંગ, (ઉ- લુ;) મગરૂખી-સં અ.ભિ+માન (મ- ન=વિચારવું,)</p>
અમદા- બાદી,	અહમદા- બાદી	કા,	વિ,	<p>(અલિક, હે, મીમ, દાલ, અલિક- મમદદ, બે, અલિક, દાલ, યે) આં અહમદ-પ્રખ્યાત+આબાદ+દ= અમદાવાદ શહેરનું,—સ બંધી ધત્યાદિ (ગુ-શ-કો.)</p>
અમન (શ-૫)	અમન	અ,	ના.	<p>(અલિક, મીમ, નૂન;)=નિર્ભય થવું (ગ-લુ;)</p>
અમરત	અમરિત	હિં,	ના,	<p>(અલિક, મીમ, રે, ને) આળેહયાત, શરબત, ધત્યાદિ. (ઉ-લુ,) સં અ+મૃ-મરવું=નહિ મરવાનું, ઉપરથી,</p>
અમલ,	અમલ	અ,	ના,	<p>(એન, મીમ, લામ,)=એ “ અ- મુલ ” પણ છે=નર્મકાષે-રાજ, સંતા</p>

				અધિકાર, હુકમ, દરમજી, અખત્યાર, કેફ, નિશા, ખુમારી, સુમાર, કેફી વસ્તુ, અમલ કરવો, કેફ કરવો, અમલ કરવું, કરી બતાવવું, બળવવું, અમલમાં લાવવું છે, પરંતુ ફારસી કોષમાં એક પુરુષનું નામ, કામ કરવું, મંત્રની સાધના કરનારને કોઈ નિશાણી આપવી ઇ છે. (શ-લુ;) યુનાની હકીમ લોકો જુલાખ તરિકે આપે છે, તે દવા પણ છે તથા હેદો.
૦	અમલ	અ,ફા.	ના.	(અલિફ, મીમ, લામ,)=આશા, ખચ્છા, (લુ-શી; મુ-લુ; ગિ-લુ;)
અમલ	૦	સં,	ત્રિ,	(અલિફ, મીમ, લામ,) અ-નહિન મળ-ગંદું=ચોખું, સુંદર (ગુ-શ-કો,)
અમલ-ખાતું.	અમલ-ખાતું.	ફા,	ના,	(એન, મીમ, લામ, ખે, અલિફ, નૂન, હે)=કચેરી દિવાનખાતું (લુ-શી;) “ અમલ ” (અ૦)=કામ કરવું+ “ ખાતું ” (ફા૦)=ધર, બંને મળી—અમલખાતું=કામ ચલાવવાની જગો, કારખાતું, વધુ માહિતી માટે જુઓ પ્રાથમિક શબ્દ ઉજ્જરદાર ઇ શબ્દો.
અમલને-રી	અમલ-નેરી.	સં,ફા,	ના.	(અલિફ, યા એન, મીમ, લામ, જે, વાવ, રે, યે,) સં૦ અમલ—સત્તા+નેર=સત્તાનું બળ, સત્તા અધિકારનો રોક (ગુ-શ-કો,)
અમલ-તાસ	અમલ-તાસ	હિં.	ના,	(અલિફ, મીમ, લામ, તે, અલિફ, સીન,)=ગરમાલાનો ગર, એક ઝડપું નામ, જેની સીંગનો ગર રેચમાં વપરાય છે (હિ-લુ;)

અમલદાર (શા-પ)	અમલદાર	ફા,	ના,	(ઐન મીમ, લામ, દાલ, અલિક, રે,)=સ-તાધીશ, હુકમ ચલાવનાર, મુસદ્દી (લુ-ફી;) અમલ (આ)=હુકમનાદાર (ફા૦) પ્રત્યય-દાશતન (ધાતુ) ઉપરથી રાખનાર, આ બન્ને મળી શબ્દની જોડણી (ફા૦) થઇ ગઇ તે જેમ અકલમદ ઉજૂરદાર, ધનપ્રદાશ, અમલખાન: ઇ૦
અમલદારી	અમલદારી	ફા,	ના,	(ઐન, મીમ, લામ, દાલ, અલિક, રે, યે,)=આધ્યા, કારભાર, અધિકાર, (યુ-શ-કો,) અમલ (અ૦)=હુકમ, કામનાદારી=રક્ષણ, રક્ષા,
અમલી	અમલી	અ,	વિ,	(ઐન, મીમ લામ, યે,)=અમલથી નિરમલ રાખનાર, (લુ-ફી; ક-લુ) “ અમલ ” (અ૦)=કામ કરવું, ઉપરથી બનેલો શબ્દ.
અમલી,	અમલી	હિં,	વિ,	(અલિક, મીમ, લામ, યે,)=કેફી, વ્યક્તી, સુસ્ત, એદી (નકો;) અમલ=કેફ ઉપરથી થયેલો છે.
૦	અમલી	અ,	વિ,	(અલિક, મીમ, લામ, યે,)=આશાવાન! ઇચ્છાવાળો, (લુ-ફી;) “ અમલ ” (અ૦)=આશા, ઉપરથી થયેલો શબ્દ છે.
અમલા } અમલો } (શા-પ)	ઇમલ:	અ.	ના,	(ઐન, મીમ, લામ, હે,)=નર્મકોપમા લખ્યા મુજબ અર્થ-જમીન શિવાયની તે ઉપર બાંધેલી જે ઇમારત તે. પણ અરબી કોપમાં અર્થ માત્ર કામ, અમલ (મુ-બ, મુ-દ;) જાહેર રીતે મકાનના અર્થમાં એમ વપરાય છે કે અમલ (અ૦)=કામ તથા આહદ:

				(અમ) = મનસુખ (અમ) = કાપમ અધાની જગો, ઉપરથી ધરમાં અર્થ ઉત્પન્ન થાય છે.
અમા (ગુ-શ-કો.)	અમમાં	હિં,	ના,	(અલિફ, મીમમુશદદ, અલિફ, નૂન- ગુન્નઃ) = મા, માતુશ્રી, ડોશી (ઉ-લુ.)
અમાનત- ગુજર.	અમાનત ગુજર	શ.	ના,	(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, ગાફ, જૂલ, અલિફ, રે,) = અમીન અટલે જેની નોકરી અમાનત ગુજરી- ની હોય તે, અને : : : રૂપીઆ પૈસા જેને સોંપેલા હોય તે. (લું-શી;)) “અમાનત” (અમ) = થાપણ. + “ગુ- જશતન” ધાતુ = છોડવું, ઉપરથી આ- શય-ગુજર. કાં થી કર્તાના અર્થ ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી બંને મળી, “અમાનત ગુજર” શબ્દની એકંદર મેળવણી કાં થઈ ગઈ છે. જેમ, અકલમંદ, ઉજૂરદાર, ધત્ર કુરોશ, અ- મલખાનઃ અમતદાર વગેરે,
અમાનત દારી.	અમાનત દારી	કા.	ના,	(અલિફ, મીમ, અલિફ, નૂન, તે, દાલ, અલિફ, રે, યે,) = વાલીપણું, હ- વાલો, સોંપણું, શાખ ભરસો, વિશ્વાસ (ગુ—શ—કો.)
અમીર	અમીર	અ,	ના,	(અલિફ, મીમ, યે, રે,) = નમકાપમાં જેને સરકારથી ખેતાબ-અમીર વગેરે મળેલું હોય તે. ઉમરાવ, શ્રીમંત, સર- દાર, ક્રાતાળ, મોટા મનનો ખરચાળ પુરૂષ (અમ) લખેલું છે. પરંતુ કાં કાપમાં—“શાહ” અને “લુકમ કરનાર” અર્થ છે (શ-લુ;) અમ (અમ) = આજ્ઞા ઉપરથી “અમીર” તથા બ- હુવચન ઉચ્ચ (અમ) = અમીર છે.

અમીર- ગદો,	અમીર- ગદ:	દા,	ના,	(અલિક્ષ, મીમ, યે, રે, જે, અલિક્ષ, દાલ, હે,)=અમીરનો છોકરો (લુ-કી;) “ અમીર ” (અં)=સરદાર+“ગદન” ધાતુ=જણવું, ઉપરથી-ગદ: (કાં)= જણેલું, બન્ને મિત્ર થઇ કાં ગણાય- લો શબ્દ. વિશેષમાં જુઓ-અમલદાર (કાં) વગેરે પ્રાથમિક શબ્દો.
અમીની	અમીની.	અ.	ના,	(અલિક્ષ, મીમ, યે નૂત, યે,)=અ- મીનતું જે કામ—દરજાને તે. ર ઇ- માન (ગુ=શ-કો.)
અમિરી અમીરાઇ	અમી- રી,	અર	ના,	(અલિક્ષ, મીમ, યે, રે, યે,)=ગૃહસ્થા- ઇ, અમીરને લગતો કાંઈ (ગુ-શ-કો,)
અય, અયે,	અય	અ,	અ.	(અલિક્ષ, યે,)=અરે, અહો, હે (ગુ- શ-કો,)
અય	○	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, યે,) સંં અયસ=લોહું- લોખંડ, (ગુ-શ-કો,)
અયાઝ } અયાજ } (શા-પ)	અયાજ	તુ,	ના,	(અલિક્ષ, યે, અલિક્ષ, જે,)=એ “ અયાસ ” પણ બોલાય છે. સુલતાન મહમુદના એક તુરકી ગુલામનું નામ. નામ. (બુ-ન;) ખરેખર તેનાં એ પ્રકી- રથી બાદશાહની ટૂંકરી આફ્રિકાની પદ- વીએ ચઢેલો તથા ઘણોજ વહાલો ગ- ણાતો કારણ કે ખોદા પરસ્ત પણ હતો.
અયાર,	અયાર,	અ,	વિ.	(એન, યેમુશદ્દ, અલિક્ષ, રે,)=ચા- લાક, મકર કરનાર, કંદામાં નાંખનાર, કપડી (ઉ-લુ;) એર (અં) જંગલી ગોરખર, સહરી ગંધેડો. અગર ધૂર (અં)=કાકડા ઉપરથી,
અયારપે શા.	અયાર- પેશ:	પ્રા,	વિ. } ના, }	(એન, યેમુશદ્દ, અલિક્ષ, રે, પે, યે, શીત, હે,)=ચાકાક, ચોર (લુ-

				પ્રી;) “ અપાર ” (અ૦)=ચાલાક+ પેશ: (કૃ૦)=કામ. આ બન્ને મિત્ર થયા પ્રમાણે મતલબ-ચાલાકી ભરેલો ધંધો કરનાર.
અયારી	અયારી	અ.	ના,	(ઐન, ચેમુશદ્દ, અલિફ, રે, યે;) =ચાલાકી (લુ-ફી; ક-લુ;) ધર (અ૦)=કાપલા. કે ઐર (અ૦)= જંગલી ગધડા, ઉપરથી.
અયાળ,	અયાલ	અ,	ના,	(અલિફ, ચે, અલિફ, લામ,)=ધો- ડાની ગરદનના વાળ, કેશવાળી (ન- કા;) સદર અર્થે શબ્દ મજબૂર અરબી છે (ઉ-લુ;)
અરક (-શી-પ,)	અરક	અ	ના,	(ઐન, રે, કાફ,)=શરીરની પ્રકૃતિ, દવાઓના પાણીની વરાળ કરી બતાવે છે તે પાણી, જેમ—ગુલાબજળ, હ. ત્યાદિ (મુ-દ, મુ-મ, બ-અ; જ-ગી,)
૦	અરક	અ,	ના,	(અલિફ, રે, કાફ,)=ઉંભગરો, (લુ-ફી;)
અરક	૦	સ,	ના,	(અલિફ, રે, કાફ,)=અર્ક, ગાડીના પૈડાનો આરો, શેવાળ (શ-ચિ; ન- કે;)
અરકગીર	અરકગીર	કા,	ના,	(ઐન, રે, કાફ, ગાફ, યે, રે,)=હાનો સરખો રમાલ, પરસેવો, પછવાનું લુ- ગડું, શરંગીકું, હ૦ (લુ-ફી;) અરક (અ૦)=પરસેવો+ગિરકતન=પકડવું. ધા- તુના આગ્રાથે બન્ને મિત્ર=પરસેવો ખેચી લેનાર. અગ્રો “ હત્ર ક્રોડ ” શબ્દ.

અરકગુલ	અરકે- ગુલ	કા,	ના.	(એન, રે, કાક, ગાક, લામ,)=ગુ- લામજળ (લુ-ફી;) અરક (અં)= પાણી+એ (અં)=છટ્ટી વિલકિતનો પ્રત્યય+ગુલ (૧૦)=ગુલામનું પુલ. મગી એકંદરે ગુલામના પુલનું પાણી જુઓ “ અઠજે મિસ્ત ” તથા “ અ. તલસે રૂમી ” વગેરે શબ્દો,
--------	--------------	-----	-----	---

અરકેઅ- હાર	અરકેઅ- હાર,	કા,	ના,	(એન, રે, કાક, યે, હે, અલિક, રે,) =ખાટી દવાઓના પુલોનો અર્ક, દાર (લુ-ફી;) અરક (અં)=પાણી+એ (કાં)=છટ્ટી વિલકિતનો પ્રત્યય+અહાર (૧૦)=ચીલોતરી, હરીયાળી=અગીઆ જેવી ખીન્નવણી કરનાર તથા તાજગી આણનાર પાણી. એ શરીરને લાગુ પ- ડતી દવા હોય છે.
---------------	----------------	-----	-----	--

અરગળે (શા-પ)	અરગળ:	કા,	ના,	(અલિક, રે, ગાક, જમ, હે.)=શા- ળાપત્રે (અં) લખ્યો છે. એક મિશ્ર સુગંધીનું નામ કે જે ચંદન—ગુલાબ- કપુર—કસ્તુરી તથા અંબરથી બને છે ને. (ગિ-લુ,) સંં અગર+જન્-જ. -મેલું, ઉપરથી અરગળ (હિંં) પણ છે.
-----------------	-------	-----	-----	--

અરજ (શા-પ.)	અર્જ	અ.	ના	(એન, રે, જવાદ) માણસને કંઈ પણ જાહેર કરવું, પહેરાવવી, ધરના ઠાડની આર-ધિકાર-ઘેલ પણ, છં (મુ-અ, ક-ક, સુ-ક, મ-ર; લ-ક,) યુગડાં વગેરેનો પનો.
----------------	------	----	----	---

અર્જ	અ,	ના	(અલિક, રે, જવાદ,)=જમીન, પૂર્વ ગોળાર્ધ અને પશ્ચિમ ગોળાર્ધ (ગિ-લુ,)
------	----	----	---

•	અર્જ	અ,	ના,	(અલિક્ષ, રે, યે,)=કિંમત, ઉત્તમ- કદર, મરતબો, એક વૃક્ષ, દાડમનું ઝાડ, સર, ચોખા (યુ-કા,)
અર્જ	•	સં,	કિ.	(અલિક્ષ, રે, જમ,)=મેળવવું, સં- સ્કારવાળું કરવું (શ-ચિં,)
•	અર્જ	કા,	ના,	(અલિક્ષ, રે, જમ,)=કિસ્મત, કદર, દરજો, હદ, અંદાજો (લુ-કિ,)
અરજ	•	ગુ,	ના,	(અલિક્ષ, રે, જમ,)=અભાવા, મ- હિનાવાળી સ્ત્રીને અરજ પડે છે તે (ન-કા,)
અરજદાર,	અર્જદાર	કા,	વિ,	(એન, રે, જવાદ, દાલ, અલિક્ષ, રે,)=અરજ કરનાર, માગણી કરનાર (યુ-શ-કા,)
અરજચેગી (શા-પ,)	અર્જચેગી	કા.	ના,	(એન, રે, જવાદ, યે, ચે, ગાદ, ચે,)=જે માણસ લોકોની અરજ રિપોર્ટ આદશાહની આગળ રજુ કરે તે (લુ-કી)
અર્જવાન	અર્જવાન	હિં.	વિ.	(અલિક્ષ, રે, જલ, વાવ, અલિક્ષ, નત,)=અદશેર, બાબકાન જે પાદશા- હનો નોકર હતો તેનું નામ. તે નોકર પોતાના પાદશાહને મારી પોતેજ આદ- શાહ બની ગયો, એક વિલાયતનું પણ નામ છે. (લુ-કિ,)
અરમ્મ } અર્મ્મ } (યુ-શ-કા,)	અરમ્મ	કા,	ના.	(અલિક્ષ, રે, જે, અલિક્ષ, નતચનઃ) =સસુ, માંધું ન હોય તે (લુ-કી,) માંધું, અરજદત્ત=કિંમત મેળવવી કે લાયક થવું ઉપરથી.
અરજ (યુ-શ-કા,)	અરજ	અ,	વિ,	(એન, રે, જવાદ, ચે,)=અરજ, જેમાં અરજ લખી હોય તે કાગળ

				(ન-કો.) 'અર્જ' ('અં.) ઉપ- રથી-અર્જ= જે અસલી ન હોય તે; ૪૦ (ક-લુ.) દરખાસ્ત. (ઉ-લુ.)
૦	અર્જ	અ,	વિ,	(અલિફ, રે, જવાદ. યે,)=જમીનનું (લુ-ફી, લુ-ફિ,) અર્જ (અં)= જમીન શબ્દ ઉપરથી થયેલો.
અરજોમંદ	અર્જુમંદ	ફા,	ના,	(અલિફ, રે. જમ, મીમ, નૂન, દાઝ,) =કદરવાળો, પદવીવાળો (ક-લુ.)
અર્થ	અર્થ (અર્થ)	હિં. } સં. }	ના,	(અલિફ, રે, તે, હે,)=મતલબ, માયનો બાશાંતર (ઉ-લુ.) માગવું, સમજણ, ખુલાસો, ભાવ, તાત્પર્ય, અભિપ્રાય, ધારણા, ઉદ્દેશ, હેતુ, માય- નો ધાયાફિ.
અર્થ	૦	સં,	ફિ.	(અલિફ, રે, તે, હે,)=માગવું, જા- ચવું (ગુ-શ-કો.)
અર્થ	૦	સં,	અ,	(અલિફ, રે, તે, હે,)=વાસ્તે, કાળે, સાર, માટે (ગુ-શ-કો.)
અર્થી	અર્થી	હિં,	ના,	(અલિફ, રે, તે, હે, યે,)=ઠાઠડી. (ઉ- લુ.) અર્થી (સં) વિઃ=માગનાર, ગરબુ ૪૦
અરદેશર (શા-પ.)	અર્દેશર	ફા,	ના,	(અલિફ, રે, દાસ, શીન, યે, રે,) =ખર્દ =જેવો, કેર+શર=વાધ. ઓટલે- વાધ જેવો (લુ-ફિ.)
અરદાશ	અર્દેદાશ	ફા,	ના,	(અં, રે, જવાદ, દાસ, અલિફ, શીન, તે,)=વિનંતિ, અરજ, પ્રાર્થના (ગુ-શ-કો.)
અરદિગે- દરન. (ય-શ-કો.)	ઉર્દે- જેનુંસ્ત.	ફા.	ના,	(અલિફ, રે, દાસ, યે, ખે, હે, શંન, તે,)ગુજરાતી શબ્દકોષે—પુ. માત્રસહ- અગિન, દેવતા, પાદસી વર્ષનો ત્રીજો

				<p>માસ (એમ અર્થ) લખ્યા છે. પરંતુ ફાં કોષે—ઉરદે=સમાન+એહેસ્ત=મા- ગ. એટલે એકંદરે—બાગસમાન. કેમ કે પુલોના ખીલવા અને ઝાડોના ફળા ઉ થવા ઉપરથી સ્વર્ગના દાખલા તરીકે કહેવાય છે તે એક માસતું નામ જે બહારની ખાસ રૂતુમાં આવે છે. અને જેઠ મહિનાથી મળતો હોય છે તે (લુ—શી) (એન, રે, બે, યે,)=નર્મકોષમાં— (પટેટા, બટાટા, અજોકડું વગેરે) અર્થ દર્શાવેલા છે પણ ફાં કોષમાં અરબી ભાષા સમુદ્ર (ગિ—લુ.) “ અ- રબ ” (અં) ઉપરથી. અરબને “ ધ ” લાગવાથી સંબંધ વાચક.</p>
અર- ખમી, અરખી	અરખી	અ, ઈ	ત્રિ,	<p>(એન, રે, બે, સીન, તે, અલિફ, નૂન,)=મરબ લોકોનો દેશ. (લુ—ફી, લુ—કિ,) અરબ (અં)+સિતાનતું ટુંક-સ્તાન (ફાં)=જગ્યા મળી— આ શબ્દ થયો છે=અરબોની જગો અને ઠંકાણું.</p>
અરખ- સ્તાન	અરખ સ્તાન	ફા,	ના,	<p>(હે, રે, બે,)=જંગ, મારામારી, લ- ડાઈ (લુ—શી,)</p>
અરખા (ગુ-શ-કો),	હર્ખ	અ,	ના,	<p>(અલિફ, રે, મીમ, અલિફ, નૂન,)= નર્મકોષે—કાફલો, જથો, અર્થ જણાવે છે. પણ ફાં કોષમાં “ આશા. ” “ હઝા ” (ગિ—લુ,) અરમાનીફન (ફા. ધા.)=આરબુ કરવી, દત્ત્યાદિ ઉપરથી,</p>
અરમાન	અરમાન	યુ, રા,	ના	

અરમરી	અલમરી	ઈ,	ના,	(Almirah)=ઢાકડાની ખનાદાર લાખી પેરી—જેમાં ચોપડીઓ રાખવામાં આવે છે તે (ઉં-લુ,)
અરવા અરવાહ	અરવાહ	અ,	ના,	(અલિફ, રે, વાવ, અલિફ, હે,) જ. મહૂત “ રૂહ શબ્દતું ” બહુ વચન. આત્માઓ (ગિ-લુ,)
અરશ	અર્શ	અ,	ના,	(એન, રે, શીન,) તખત-છત-તં-લુ, કે ઘર. જે છાયાને લીધે તૈયાર કરવામાં આવે છે તે (શુ-નિ,)
અર્શ (ગુ-શ-કો)	○	સં,	ના,	(અલિફ, રે, શીન,) હરસ, નસા (ન—કો,)
અર્શદાર રાગ	અર્શદારાં	ફા,	ના.	(એન, રે, શીન, દાલ, અલિફ, રે, અલિફ, નૂનચુના,) નખીઓ—ઓલિયા—(લુ-શી,) અર્શ (અઠ)+દાર (ફાઠ) તું બહુવચન—“ દારાં ” મળી બનેલો.
અરસ્તુ	અરસ્તુ	અ,	ના,	(અલિફ, રે, સીન, તોય, વાવ,) અફ-લાતુનનો શાગિરદ તથા સિંદરનો પ્રધાન હતો તેવું નામ (ક-લુ,)
અરસલાન (શા-પ,)	અરસલાન	તુ	ના,	(અલિફ, રે, સીન, લામ, અલિફ, નૂન,) તુકી લોકો અસલમાં પોતાના શુલામોનું નામ રાખે છે. પરંતુ આ શબ્દના અર્થ પણ શુલામજ પ્રખ્યાત થઈ ગયા છે, કાડનાર વાધ. (લુ-શી,)
અરસો	અરસ	અ,	ના,	(એન, રે, રવાહ, હે,) નર્મદાપમાં (અવકારા, વચમાનું) છટું અંતર દર-ખાન, વખત, જોગવાઈ, ટાણું, અવસર, છે. પરંતુ ઉરદુ દાપમાં (દેર,

અરણ્યો અરણ્યઃ કા, ના,

વિલંબ માત્ર છે. (લુ—કિ,) અરસ= મેદાન, જગા ઉપરથી—અરસઃ લું બહુ વચન—“અરસાત્” (અઃ) =કયામત

(અલિક્ષ, રે, અલિક્ષ, યે, હે,)=ન-મંકાથે—(સંસાર ખટલો કુટુંબ પરિવાર, ચાકર, પશુ, માલમિલકત, વગેરે છે, પરંતુ અરમાં ફારસી કાષમાં લાકડાનો માચડો બનાવે છે. જે ઉપરથી ભાર ખેંચાય છે તે “અલિક્ષ” અને “ઐન”) એ બન્ને રીતે (અરણ્યઃ) શબ્દ ખરો નથી કારણ કે ખરો શબ્દ (અરાદઃ) મળી આવ્યો છે જહાંગીરી તથા ખુરહાન આધારે “ગરદઃ” = લાકડાની છત. તે ઉપરથી ખરૂં જોતાં “ગરાદઃ” લાપાના નિતમે “ગરદઃ” શબ્દમાં “અલિક્ષ” વધ્યો તો પણ = અરણ્યઃ=અરાણ્ય ગરદ્. એ શબ્દ જુદો જ લાગે છે (યુ—ન, બ—અ, જ—ગી,) ધરબ=હાજત ઉપરથી અર્થનો વધારો ગાડી, છકડો (લુ—કિ, ક—લુ,).

અરણ્યઃ અ, ના.

ઐન, રે, અલિક્ષ, યે, હે,)=ગડી, છકડો. (ક—લુ,)

અરી અરી અ, ના,

(અલિક્ષ, રે, યે,)=નગર (લુ—કિ,)

અરીઠા અરીઠા હિં, ના,

(અલિક્ષ, રે, યે, ટે, હે, અલિક્ષ,)=અરીઠી (ન—કો,) “રીઠા” પણ ઉદુના મહાવરામાં તથા મરાઠીમાં બોલાય છે તે—અરીઠી નામે ઝાડનું ફળ પણ

અરે	અરે	સં,	અ,	(અલિક્ષ, રે, યે,) = પાતાથી નીચી પદવીના માણસને લોકાવવાનો શબ્દ. ન ખમાતા દુઃખને અથવા ગુસ્સાને લીધે નિકળતો શબ્દ, ઝો, રે, અરે, હાય (ગુ-શ-કો,)
અરે	૦	ગુ,	ના,	(અલિક્ષ, રે, યે.) = કાળજી, ચિવટ, ફિકર, બળત્રા, ચિન્તા (ગુ-શ-કો,)
અલિક્ષિએ	અલિક્ષિસ:	અ.	ના.	(અલિક્ષ, લામ, કાંઈ, સ્વાદુશુદ્ધ, હે,) = હાંસિકલ્લામ, મતલબ. (ક-લુ,)
અલખ (ગુ-શ-કો)	અલખ	હિં	ના,	(અલિક્ષ, લામ, કાંઈ, હે,) = સમજવામાં તથા જોવામાં જે ન આવે તે (ઉ-લુ,) સં. અલક્ષ્ય = અલક્ષ, પરમાત્મા, શિવ, વગેરે ઉપરથી.
અલગત (શા-પ.)	અલગરજ	અ,	ના.	(અલિક્ષ, લાલ, જૈન, રે, જવાદ,) = સારાંશ (લુ-કિ,) “ અલ ” (અ.) ઉપસર્ગનગરજ (અ.) = મતલબ, અર્થાત—અરબી શબ્દો સહ “ અલ ” પ્રથમ કેટલાક અર્થ સાર આવે છે. તેમાંથી સામાન્ય રીતે વખાણુ તરીકે જે સામાન્ય નામને વિશેષ નામ કરી નાંખેલું છે.
અલગોળ (ગુ-શ-કો)	અલગોળ	અ.	ના,	(અલિક્ષ, લામ, જૈન, વાવ, જે, હે,) = પીપી, સરણાઈની તરેહનું એક મોઢેથી વગાડવાનું વાણું (ગુ-શ-કો,) એક જાતની વાંસળીની જોડ માંથી વગાડવામાં આવે છે તે (ઉ-લુ,)
અલ-અત-અલ-ખ-ના. (શા-પ.)	અલખતા:	અ,	કિ,	(અલિક્ષ, લામ, જે, તેમુશદ્દ, હે,) આપણેમાં બદલાઈ ગયેલો ધાતુ છે તે તાકીદ સાર વપરાય છે પણ એની બરી સ્થિતિ બનતી નથી તેમાં (“ અ.

				ત્રિક્ષ" અને લામ") મળી બન્ને અક્ષરો વધારી લીધેલા છે જેથી ક્રિયા- પદ તરીકે ગણાય છે (ક-જ,)— અલ (અ) ઉપસર્ગ+ખત: (અં) ૨૦૬=મેશક.
અલક્ષ	અલક્ષ	અ,	ના,	(અલિક્ષ, લામ, ફે,) = દેવ પાકવી, દોસ્તી કરવી, એકલવાયા સારૂ દશારત છે, સીધા બાબુની ઇમારત, ઇત્યાદિ (શ-લુ.)
૦	અલક્ષ	અ.	ના,	(અલિક્ષ, લામ, ફે,) = પશુઓનો આ- રા વિગેરે (શ-લુ.)
અલક્ષ- ખાતું	અલક્ષ- ખાતું	ફા,	ના,	(અંત, લામ, ફે, ખે, અલિક્ષ, નત, હે,) દુનિયા (શ-લુ.) અલક્ષ (અં) = દોસ્તી કરવી+ખાત: (ફાં) = ધર એ- ટલે સંબંધ રાખવાની જગ્યા.
અલક્ષાઉ (શા-૫,)	આલુક્ષત:	ફા,	વિ,	(અલિક્ષમહદ્:; નામ, ફે, તે, હે,) રિન્દો, લુચ્ચો (ગિ-લુ,) "અલુક્ષત- ન" ધાતુ = લુચ્ચાઇ કરી. ઉપરથી લુચ્ચાઇ કીધેલું એવું: અર્થ થાય છે આલુક્ષતન (ફાં) વિખરાઇ જવું તથા પરેશાન થવું પણ છે (લુ-કિ,)
અલક્ષખર્જ (શા-૫)	અલક્ષખર્જ	ફા,	ના.	(અલિક્ષ, લામ, ખે, જે, જે,) = ધરાનની ઉત્તરે એક પર્વત છે તેનું નામ. જે માઝંદરાન વિભાગમાં આવે- લો છે. કેડ કદના એક શિખરનું નામ પણ છે. (લુ-રી,) માઝંદરાન માંહેલા એક પર્વતનું નામ (લુ-કિ,)
અલક્ષેલુ (ગુ શ-કા)	અલક્ષેલા	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, લામ, ખે, યે, લામ, અ- લિક્ષ,) = સ્વપ્નવાન—ચાકે, યેપરવા— સાફ (હિ-લુ,) ગુપ્તગતી ૨૦૬ કોષે—

				અલ+વયલા (આઠઃ) કરી બતાવેલો છે. પણ અલવયલાહ (અઠઃ)=અક્ષ-સૌસ, પસ્તાવો (અર્થ) ધરાવતો શ-ખંદ છે. તથા અલ (અઠઃ)=ઉપસર્ગ+ક્રાઠ વયલઃ=સમય અત્રે જરૂર લાગતી નથી. માટે શખંદ મજકુર એકંદરે દર્શાવેલો હિંઠ છે તેજ બરોબર લાગે છે.
અલક } અલગી } (હિં-પ્રા, હિં-નિશ,)	અલગી	હિં, } સં, }	અ,	(અલિક, લામ, ગાફ,)=દૂર, છેડે, જૂઠું (ઉ-લુ,) અ+લગ—ચોટવું=અ-હર, આધાર રહિત, લેટકતું, ન્યાડું, પૃથક.
અલપઅર- સલાન	અલપેઅ- સલાન	તુ,	ના.	(અલિફ, લામ, પે, અલિક, રે, સીન, લામ, અલિફ, નૂન,)=બહાદુર વાધ. કારણ કે અલપ (તુ.) બહાદુર +અરસલાન (તુ.)=કાઠી નાંખનાર વાધ, આ ઉપરથી એક બાદશાહનો ધલકાબ પણ છે (હુ—કિ,)
અલક દલક (યુ-શ-કો.)	અલગી યલગ	હિં,	વિ.	(અલિફ, લામ, ગાફ, તે, હે, લામ, ગાફ,)=જૂઠું, અંલાહેજું, હળવે, ધીમું, (ઉ-લુ,) અલગન (સંઠ) ઉપરથી— “ અલગ ”+યલગ.
અલકલક	ઠ	ગૂ,	ના,	(અલિક, લામમુશદ્દ, કાફ, દાલ, લામ મુશદ્દ, કાફ)=ગાળકીચોતી એક રમત (યુ—શ—કો,)
અલા } અલાહ } (સા-પ,)	અલાહ	અ,	ના.	(અલિક, લામમુશદ્દ, અલિક, હે,)=સંસ્કૃતમાં પણ. “ અલા ” ભાવ વાચક નામ તરીકે આવે છે અરબીમાં તે “ અલાદ ” પણ બોલાય છે
અંગ	•	સં,	ના.	(અલિફ, લામમુશદ્દ, અલિક,)=માતૃચી, મા (યુ—શ—કો.)

અક્ષામારા,	અક્ષ હ- મારા	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, લામ-મુશદ્દ, અલિક્ષ, હે, મીમ, અલિક્ષ, રે, અલિક્ષ,)=બુઆર, મરણ પ મેલો વેરાન થઇ ગએલો (ઉ-બુ.) અક્ષાહ (અં)=પરમેશ્વર નમારા (હિં)=મારેલો. અટલે પરમેશ્વરનો મારેલો-અગાડેલો, ઇત્યાદિ.
અવર	અવર	અ.	ના,	(અલિક્ષ, વાવ, રે,)=કલાક, અઢી ઘડી (ગુ-શ-કો,)
અવર	૦	સં,	ના.	(અલિક્ષ, વાવ, રે,) હાથીની જાંઘ (ગુ-શ-કો,)
અવલ અરણ	અવલ અરણ	અ,	ના,	(અલિક્ષ, વાવમુશદ્દ, લામ, અંત, રે, જાહ, રે,)=અરણ, ફરીયાદ, પંકજ- (ગુ-શ-કો,)
અવલ આખર	અવલ આખર	અ,	અ,	(અલિક્ષ, વાવમુશદ્દ, લામ, અલિક્ષ, મમદ્દ, ખે, રે,)=પહેલેથી છેડામુખી, ઠેઠ મુખી (ગુ-શ-કો,)
અવલ કારકુત	અવલ કારકુત	કા,	ના,	(અલિક્ષ, વાવમુશદ્દ, લામ, કાક, અ- લિક્ષ, રે, કાક, નત,)=પહેલો કારકુત ત્રાજી વર્ગના ફેજદારી અમલદારની સત્તાવાળો. (ગુ-શ-કો,)
અવલજલ (ગુ-શ-કો,	અવલમન જિલ	અ	ના,	(અલિક્ષ, વાવમુશદ્દ, લામ, મીન, નત, જે, લામ,)=શખના દાટવા-ખા- ળવાની જગો, સ્મશાન, મુઠ્ઠાંની જે છેડતી ક્રિયા કરવાની તે (ગુ-શ-કો,) અં અવલ—પહેલી+મન+જલ, મુ- શાકરી.
અવલસાલ (ગુ-શ-કો,	અવલ- સલ	કા.	ના,	(અલિક્ષ, વા.મુશદ્દ, લામ, રીન, અલિક્ષ, લામ,)=વરસની શરૂઆત અથવા ખેસતું વરસ. ૨ જે પહેલે વ- રસથી કાઠ પછી ગણતરી કરવી હોય તે

(ગુ-શ-કો), સંં અવલ અવલ+કોં
આલ.

અવાજ	અવાજ	કા,	વિ.	(અલિપ્રમમદ્દઃ, વાવ, અલિપ્ર, જે, યે,)=અવાજ કરનાર (ગુ-શ-કો,)
અસતર. (શા-પ)	અસતર] અસતર]	કા.	ના,	(અલિપ્રમમદ્દઃ, સીન, તે, રે,)=કોં સામાન્ય લોકો “અસતર” જોલે છે પાણુ તે ભૂલ ભરેલું છે=લુગડાના બે પડ પૈકીનું નીચલું પડ (ક-પ,) આ-સતરદન=પાથરવું, ઉપરથી સંસ્કૃતમાં “અસતર” જોલાય છે. આ (સંં) =આખું+સ્તર=કાઢવું,
અસતરી ધજી (ગુ-શ-કો)	અસતરી	હિં,	ના,	(અલિપ્ર, સીન, તે, રે, યે,)=કોઢા કે પિતળનો એક ચોખ્ખર જેથી ઘેય-લા કે શિવેન્ના લુગડાની ધડી બેસાડે છે. (ઉ-લુ,)
અસતરી- કારી	અસતરી- કારી	કા,	ના,	(અલિપ્ર, સીન, તે, રે, યે, કાક, અલિપ્ર, રે, યે,)=ચુંનાની લીપણુ ગચ્ચકારી (ઉ-હ;)
અસતરો (શા-પ,)	ઉસતરુઃ	કા,	ના,	(અલિપ્ર, સીન, તે, રે, હે,)= “ઉસતરુદન” ધાતુ=મુરું ઉપરથી-પ્રખ્યાત છે તે-એક ચોખ્ખર (અ-અ;) જરી અધુ જેવો દોષ છે ને મુંડવાનું એક દર્થ.આર.
અસતાષ	અસતાષ	હિં,	ના,	(અલિપ્ર, સીન, તે, અલિપ્ર, લમજઃ, યે,) સંં અસત—સાંજ+અચળ-પર્વત (અ-તહિ+ચલ-જવું) જે પર્વતની પેલી ખાસ જગ્યાથી સૂર્યાદિ ગ્રહો અસત થયા છે તે—પશ્ચિમ દિશા (ગુ-શ-કો,)
અસતુષ	અસતુષ	અ,	ના,	(ઝેન, રે, જગાદ, વાવ, તોય, વાવ, જાગ,) ખેતરની ચારે બાજુની

(યુ-શ-કો,) અર્જ=પોહોળાધ+વ=
અને+તૂડ=લંબાઈ ઉપરથી દરેક વસ્તુની
હદ થઈ શકે છે.

અસુનાઈ] આશનાઈ
આશનાઈ]
(શા-પ,)

કા, ના,

(અલિક્ષમમૂદઃ, શીન, નૂન, અલિક્ષ,
હમજ્ઞઃ, યે)=દોસ્તી, સ્નેહ (યુ-કા;)
આશના=“ મિત્રને ” પ્રત્યય લાગવાથી
“ મિત્રવાન ” અને વાદેશ્વરી માહિતી
અર્થ થાય છે.

અરખાઅ અસખાઅ
(શા-પ,)

અ, ના,

(અલિક્ષ, સીન, યે, અલિક્ષ, યે,)
=દોરકું કે જેની સાથે એક પદાર્થ
ખીખસહ મળે છે, મળવું, આપણા
સંસારીક ચારે પાસાઓ, આકાશો શિ-
વાય તથા તેના દ્વારે. કે જેથી ઉત્પત્તિ
મેળવી શકાય (મ-લુ;) સખલ (અ૦)
=પરણના બહુવચને, “ વગેરે ” અર્થ
ઉપરથી સરસામાન વગેરે પણ અર્થ
ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.

અરમત ઇસમત

અ, ના, }
કિ. }

(એન, સ્વદ, મીમ, તે,)=ચુનાથી
એવી રીતે પોતાને બચાવવું કે-આખી
ઉમ્મરમાં કાંઈ વખતે પણ કપીરો
ચુનો ક્યો ન હોય (લુ-કિ;)

અસમાન] આસમાન
આરમાન]
(શા-પ,)

કા, ના.

(અલિક્ષમમૂદઃ; સીન, મીમ, અલિક્ષ,
નૂન,)=આકાશ, “ આસિયા ”=ધંટી
તે ફવાના કારણે “ આસ ” કહેવાય
છે. તથા એક જમદૂતવું નામ છે. કે-
જે “ ઇન્દ્રાધલ ” કહેવાય છે. અને
દરેક માસની ૨૭ મી તારીખ તેમ સ-
દર તારીખની દુરસ્તીના મસાલાથી સં-
બંધ ધરાવે છે. પરંતુ કેટલાક સાહેબો
દરેક માસની ૨૫ મી તારીખનેજ કહે

				છે. (યુ-કા;) આસ (કાં) + મા. નિંદનો દેક-માન (કાં) શબ્દ = પ્રવૃત્તિ ગોળાકાર.
અસમાન	•	સં,	વિ,	(અલિપ્ત, સીન, મીમ, અલિપ્ત, વૃત) = અતુલ્ય (શ-ચિ;) સમાન નહિ તે, વિખલિય, સં. અ+સમાન = અરોગર (સમ-સાથે+અન-આસ લેવો,
અસમાન- તારા	•	સં,	ના.	(અલિપ્ત, સીન, મીમ, અલિપ્ત, વૃત, તે, અલિપ્ત, રે, અલિપ્ત,) = તારા, અ- રતો તારો, ઉલ્લેખ (યુ-શ-કા) કાં આસમાન તારા = તારા.
અસમાની અસમાની (શા-પ,)	આસમા- ની	કા.	વિ.	(અલિપ્તમગદ્ધ, સીન, મીમ, અલિપ્ત, વૃત, યે,) = આકાશનું, અસમાનના રંગ જેવું, ધૃ. (ઉ-લુ;) આકાશી.
અસમાની તીર,	આસમા- ની તીર	કા,	ના,	(અલિપ્તમગદ્ધ, સીન, મીમ, અલિપ્ત, વૃત, યે, તે, યે, રે,) = જે તીર આ- કાશની તરફ ફેંકવામાં આવે તે હવાઈ તીર (ઉ-લુ;)
અસમાની કેતાળ	આસમાની કેતાળ	કા,	ના,	(અલિપ્તમગદ્ધ, સીન, મીમ, અલિપ્ત, વૃત, યે, કાષ, તે, અલિપ્ત, જા,) = જે કેતાળ ખુદાની તરફથી પેગંબરને મળે છે. ધર્મ પુસ્તક (ઉ-લુ;)
અસમાન સુલતાની	આસમા- ની સુલતાન	કા,	ના, વિ,	(અલિપ્તમગદ્ધ, સીન, મીમ, અલિપ્ત, વૃત, યે, સીન, લામ, તોય, અલિપ્ત, વૃત, યે,) કાં આસમાન-આકાશ+ સુલતાન-રાજા=દૈવ અથવા રાજ્ય કોપ, મટી શકે-ખાળી શકાય નહિ તેવું દુઃખ. ૨ મોટો ફેરફાર, ઉલ્લેખ અત્યંત, ઉચ્ચતા- યત્ન (યુ-શ-કા,)

અસર (ગુ-રા-પ.)	અસર	અ,	ની.	(અસિક, એ, ટે,)=નર્મદાપ્રમાણે- (કાળ, દાંસલ, પરીચામ, કાળ,) છે. પરંતુ અસરી કાં દેવમાં-(સિન્દ, પગનાં નિશાન, પાના નિશાન, પેગંબર સાહેબનો ધરો અને કિયા, વગેરે.) અર્થ થાય છે (સિન્દ, સિન્દ, મુન્દ, ક-મ,)
અસરકારક	૦	ના.સં	નિ,	(અસિક, એ, ટે, કાક, અસિક, ટે, કાક,)=અસર થાય તેવું, રાગચાળ, જાણ, પ્રયત્ન (મુન્દ-સિન્દ,) આં અસર=મુન્દ+કારક (સં)=કરનાર.
અસર (રા-પ.)	અસર	અ,	ની,	(અસિક, સીન, ટે, અસિક, ટે,) “ સિર” (અ-) શબ્દ=મેદનું બાળન- અન=મમો, બેદો, જાની જુની જાણનો -(ક-લુ:)
અસમ	અસમ	અ,	ના	(અસિક, સિન્દ, લામ,)=નર્મદાપ્ર- માણે-(પહેલું, મળનું, પ્રથમનું, અ- બલ, લુનું, ખરું, સારું, કિંચા ક- ળનું.) એમ છે. અને કાં આ કારે આનું મળીકિં, વંશ, (સિન્દ)

○ અસલી અ. ના. (એન, સીન, લામ, યે,)=પીળું લુ-
ગફું. જે યાહુદી લોકો ઓળખસાર
પોતાના કપડાંના ખભા ઉપર શીવતા
(લુ—કિ;)

અસ્વાર (શા-પ,) અસવાર ફા. ના. (અલિફ, સીન વાવ, અલિફ, રે,)=
સંભાં “અશ્વરોહ”=ઘોડેસ્વાર પાય-
દગના મુકાબલે હોય છે તે ઘોડેસ્વાર-
(લુ—કા;) ઝંદ અને પાઝીદ ભાષામાં
“અસૂરમાર” કહે છે.

○ અસવાર ગી. ના. (અલિફ, સીન, વાવ, અલિફ, રે,)
=સ્કરીઆ પૈકી એક ટુકડી-પોતાની
શાયે તખ્ત-અમાદ-ધ૦ શસ્ત્રો રાખે છે
અને તેથી તે લડે છે તથા એક બી-
બની ટાપીપર મારે છે તે લડાઇના પ્ર-
કારને “અસવાર” કહે છે. એક ન-
ગરનું નામ. કે જે (સમદે મિસ્ત) ઇ-
લાકમાં છે તથા તેની દક્ષિણે એક
પહાડ. અને પહાડની નીચે (રોદનીલ)
નામે નદી આવેલી છે. (લુ—કા;)

○ અસવાર અ. ના. (અલિફ, સીન, વાવ, અલિફ, રે,)
=“સિવાર” શબ્દનું બહુ વચન=કં-
કરો જે હાથોમાં પહેરાય છે. (લુ—કિ;)

અસ્વારી સ્વારી ફા. ના. (સીન, વાવ, અલિફ, રે, યે,)=ઘોડા
ઉપર બેસી ફરવું તે, ઘોડા+ઉંટ+હાથી
+વાળા—તાસાં—માણસો સાથે રાખી
મોટી ધામધુમથી ફરવા નિકળવું તે વર-
ઘોડો, સરવસ, સ્વારી, પ્રયાણ, ગતિ,
ખટલો, અનુયાયી, વર્ગ, રિસાલો ઇ.
(ગુ—શ—કો,)

અસામી-વાર અસામી-વાર ફા. અ. (અલિફ, સીન, અલિફ, મીમ, યે,
વાવ, અલિફ, રે,) આં=મુદુ મુદુ,

				વિગતવાર, નામવાર (ચુ-ચ-કો,) આં અસાગી-છરમના બહુવચનનું બ- હુવચન રૂપ+શાં વાર-વાગો, સહ, થી જેમ -“ તપસીસવાર ” આવે છે.
અસારન (ધ-વે.)	અસારન	અ,	ના,	(અલિફ, સીન, અલિફ, રે, વાવ, નૂન,)=કડુનું દુર્ગંધીદાર એક મૂળીયું હોય છે તે, અસગંધ, ખાત્રા, તગર (મ-મુ;)
અસાલત	અસાલત	અ,	ના,	(અલિફ, રવાદ, અલિફ, લામ, તે,) =અસત્રપણું, મૂળ (છુ-કિ;)
અસાવરી	આસાવરી	હિં,	સ્ત્રી.	(અન્નિકમમદ્દઃ સીન. અલિફ, વાહ, રે, યે,) સં. આશા-ગાચુ+પુરડું= એક રાગણી શ્રીરાગને કલ્પેલી ત્રિયો મધેતી એક—એ સવારના દશ વાગે ગવાય છે (ચુ-ચ-કો,)
અસીસ (શા-પ,)	અસીસ	અ,	ના, } વે. }	(અલિફ, રવાદ, યે, લામ)=રાતનો વખત (ક-ક;) અસત્ર (અં.) ઉપ- રથી નીકળેલો શબ્દ. અસીસ=વકીલનો અસીસ હોય છે તે તથા નોકર ચાકરને પણ કહે છે, ખાનદાની.
૦	અસીસ	અ,	ત્રિ,	(અલિફ, રે, યે, લામ,)=ઉપલા અ- સીસ (અં.)=કુળિનના તોલે તથા અર્થ-જાતવાન, મજબુત, ઉંચા વંશનું (છુ-કિ;)
અસુર } અસુરા } (શા-પ,)	આશર:	અ,	ના,	(એન, અલિફ, શીન, વાવ, રે, હે,) =મોહોરમના મહિનામાં પહેલાં દશ દ- હાડા, મોહોરમનો દશમો દિવસ. જે મુસલમાનોમાં ધણો મોટો દિન ગણાય છે.
અહિં	પહી	હિં,	અ,	(યે, હે, અલિફ, નૂનચૂન,)=આ ઠંડાણ-જગોચી-આ તરફ (ચુ-મં.કો,)

અહિર,હીર (ગુ-શ-કો.)	અહીર	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, હે, યે, રે,)=ગોવાળીઆ, ગાય, ભેંશ ચરાવનાર (ઉ-લુ;) આ- હીર, ભરવાડ.
અહોસાન- કાર	અહોસાન- કાર	કા,	ના,	(અલિક્ષ, હે. સીન, અલિક્ષ. નૂન, કાંક, અલિક્ષ, રે,)=નેકી કરનાર (લુ-કિ;)
અહોસાન- મંદ (શા-પ.)	અહોસાન મંદ	કા.	વિ.	(અલિક્ષ, હે, સીન, અલિક્ષ, નૂન, મીમ, નૂન, દાલ,)=જે માણસને સારું ગુણ કયું હોય (ક-લુ; લુ-કિ;) મંદ કાં પ્રત્યય લાગવાથી ઉપર કારવાળો અર્થ થાય છે.
આહો	આહો	હિં.	અ.	(અલિક્ષ, વાવ, હે, વાવ,)=કોઈને માન્યકી બોલાવવાનો શબ્દ (ગુ-શ- કો,) આનંદ દાયક શબ્દ, આશ્ચર્ય કારક શબ્દ.
આહસી (ગુ-શ-કો)	આહસી	હિં,	ના,	(અલિક્ષ. લામ, સીન, યે,)=કાં માં-“ બજરક ” ને અરુણીમાં-“ બ- જરકતા ” કહેવાઈ રજેલાલ અને રવાદે પ્રીકા એક જાતના દાણા કહેવાય છે તે =અતરસી (ઉ-લુ; મ-આ; ખુ-લુ;) સં. અતરસી, ઉપરથી.
આહન	આહન	કા,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, હમજઃ, યે, નૂન,) =નમ કોષમાં. (કાયદો, ધારો (આહન અકબરી=રિવાજ, રચમ) લખાય છે, તથા કાં કોષે શે-લા, લપકો, શણગર, ટેવ, ભાત, રવેસ, મગમ-ની ગુદા માંહેલા દહીતું નામ) અર્થ છે (લુ- પ્રી;) કાયદા, દસ્તુર, કાતુન, ધ્યાદિ (લુ-કિ;)
આહન		ગુ.	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, હમજઃ, નૂન.)=સં. રકનાબુન, એક-જાતનું ઝાડ છે. એના લાકડાં મજાણી હોય છે. અને જે ધ- મારતી કામમાં વપરાય છે (ગુ-શ-કો,)

આઈનખ- ધી	આઈન- ખનદી	ફા,	ના,	(અલિફમમદ્દહા, હમજ્ઞઃ, યે, વૂન, બે, વૂન, દાલ, તે,)=આદશાહો વગેરેનાં શ-હેરમાં દાખલ થવા વખતે જે શબ્દગાર થાય છે તે (લુ-કિઃ)
આઈસ	આઈસ	ઈ,	ના,	(અલિફમમદ્દહઃ, હમજ્ઞઃ, સીન,)=અતીશય ટાઢ પડવાથી નદી-સરોવરનું પથર જેવું સખત બંધાઈ ગયલું પાણી, ખરફ, પાણીને ધથરથી કઠણ બાંધે છે તે (ગુ—શ—કો,)
આઈસ	આઈસ	ઈ,	ના,	(અલિફમમદ્દહઃ, વૂનગુન્નાઃ, હમજ્ઞઃ, વાવ, સીન,)=તોલવાનું અગ્રેજી એક માપ. એક પૌંડ-રતનનો સોળમો ભાગ, રાા રૂપિયા ભાર, એક પૌંડનો-ખારમો ભાગ (ગુ—શ—કો.)
આક	આક	હિં,	ના,	(અલિફમમદ્દહઃ, કાફ,)=આકડો (ગુ-શ-કો,) એક ઝાડ,
આંક (ગુ-શ-કો,)	આંગ	ફા,	ના,	(અનિફમમદ્દહઃ, વૂનગુન્નાઃ, ગાફ,)=કાપડીઆ લોકો લૂગડા ઉપર હિસાબ સારૂ મૂલ આંકડો રાખે છે તે (ચ-હિઃ) પંજાબીમાં “ અંગ ” કહે છે=ચિન્હ, નિશાન, ઇં સંં અંક=ચિન્હ કરવું.
આક્ટ	એક્ટ	ઈ,	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, રે,)=કાયદો, ધારો, (ગુ—શ—કો,)
આક્ટિંગ	એક્ટિંગ (અંકટિંગ)	ઈ,	વિ,	(અલિફ, યે, કાફ, રે, વૂનગુન્નાઃ, ગાફ,)=થોડી મુદત માંખે સારૂ કામ કરનાર, કામ ચલાઉ, અવેજી (ગુ-શ-કો,)
આકડ	આકડ	હિં,	ના,	(અલિફમમદ્દહઃ, કાફ, ડે,)=વય, અકડાઈ, કોધે ભરાવવું, અભિમાન, શેખી, ઇં (ઉ-લુઃ)

આંકણી	આંકની	હિં.	ના,	(અલિફ્તમદ્દઃ, નનગુત્તઃ, કાફ, વત, યે,)=લાકડાં અથવા ધાતુની જે અપટી અથવા ગોળ લાકડીવતી લીટીએ દોરવામાં આવે છે તે, ફલર, ૨ આંકવાની જે રીત તે. ૩ આખ્યાન કરવું. ૪ ટેક, ઢાળ, ઢાળના આરંભની ટુંક, ૫ કસોટી, કિમત (ગુ-શ-કો,)
-------	-------	------	-----	---

આકાર (ગુ-શ-કો.)	અકાર	હિં,	ના,	(અલિફ્તમદ્દઃ, કાફ, અલિફ, રે,)= શિકલ, રૂપ, ઘાટ (ઉ-લુ;) આ (સં૦) નકૃ-કરવું એટલે આકૃતિ, ઇત્યાદિ.
--------------------	------	------	-----	--

આકાશ (ગુ-શ-કો.)	આકાશ	હિં,	ના,	(અલિફ, કાફ, અલિફ, સીન,)= ગગન, અખર, ધન (ઉ-લુ;) સં૦ આ-વધુ+કાશ-પ્રકાશવું, ઉપરથી.
--------------------	------	------	-----	---

આકીન	યકીન	અ,	ના.	(યે, કાફ, યે, નન,)=નમીકાપમાં અર્થ (ભરોસો, વિશ્વાસ, પતીજ,) છે, પણ—નિશ્ચય, મરણ, યકીનના પ્રકાર ત્રણ છે તે—“ ઇલમુલ યકીન, ” “ અ-યતુલયકીન, ” અ ૧ “ હકુકુલયકીન.
------	------	----	-----	--

૧. ઇલમુલયકીન=એક વસ્તુ સાથે જે હુકમ હોય તે સમજી લેવો કે. કહેવામાં કાંઈ શંકા જણાય નહિ

૨. અયતુલયકીન=વસ્તુને પોતાની ન જરે ભેદ-તેની સ્થિતિ ઉપર ખાતરી કરી લેવી તે.

૩. હકુકુલયકીન=પદાર્થની પૂરેપૂરી સ્થિતિ-શુદ્ધ સુદ્ધિથી તપાસવી તે-તો પણ છેવટનો પ્રકર સૌથી ઉત્તમ ગણાય છે. (મુ-અ; સુ-હ;) અર્થનો વધારો સા-યાધ, સાચાપણું, શ્રદ્ધા.

અકીનદાર	અકીનદાર	કા,	હિં,	(યે, કાંક, યે, વન, દાલ, અલિફ, રે,)=વિશ્વાસુ, ભરોસાદાર, પતીજ વાળું (ગુ-શ-કો) યકીન (અ.) = ભરોસાદાર (કો) =રાખનાર.
આકુદિ આકુતી (ન-કો,)	યાકુતી	અ,	ના,	(યે, અલિફ, કાંક, વાવ, તે, યે,) = માણેકસહ-બીજા ઝવેરાત તથા આપઘી મળી એક જાતનો પાક બને છે તે. મગજ, અંતઃકરણ અને કાળજીની શક્તિ વધારે છે. (લુ-ફી;) યાકૂત (અ.) = માણેકને સંબંધી “ ઇ ” પ્રત્યય લાગી મિથ્ર દવાનું એક નામ ત્રારાનાર શબ્દ.
આકેખત	આકેખત	અ,	વિ,	(એંન અલિફ, કાંક, ખે, તે,) = નમોકોષ આધારે, (આખરે સમાપ્તિ, લવિષ્યકાળી, લાળી,) એમ છે પણ વધારામાં બચ્ચાં (શ=લુ;) ઉકુખ (અ.) = પરિણામ, કામનું છેવટ, અગર અકુખ (અ.) = કોઈ વસ્તુની પાછળ આવવું ઉપરથી,
આકેલ આકિલ (શા-પ,)	આકેલ	અ,	વિ.	(એંન, અલિફ, કાંક, લામ,) = બુદ્ધિવાન, હુંગર ઉપર જનાર હરણુ, એક પહાડનું નામ. (શ-લુ;) અકેલ (અ.) (બુદ્ધિ ઉપરથી
આંખ	આંખ	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ; નૂનગુના; કાંક, હે,) = શેરડીના—પેરેનાં ગાંમાં જે પાલો હોય છે તે, આંખ જેવું જે કૃત્રિમ બનવેલું તે- (ન-કે;) નેત્ર, નેન, સં. અક્ષિ, ઉપરથી.
આંખ મેચકારો	આંખ મકારો	હિં,	ના,	(અલિફમમદૂદ; નૂનગુના; કાંક, હે, મીમ, ચે, કાંક, અલિફ, રે, અલિફ,)

				<p>=આંખના મિત્રવાથી થતી સજ્ઞા, સમશ્યા, ૨ આંખનું મિત્રકાવું તે. ૩ આંખ બંધ ઉપાડ થતાં લાગતો સમય, પણ, સેકંડ (ગુ—શ—કો,)</p>
આખર (શા-પ.)	આખેર	અ,	અ,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે,)=પ્રથમનું વિરૂદ્ધ. (સુ; ક; મુ-પ; સિ;) છેવટ. આખર=છેલ્લો.</p>
આખર	૦	પ્રા,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, કાક, હે, રે)=ગુરા-એ ગોઠવણ (મ-લા-ન-કો;)</p>
આખર મોસમ	આખેર મોસમ	અ,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે, મીમ, વાવ, સીન, મીમ,)=આખર સાલ (ગુ—શ—કો,) છેલ્લી ફસલ.</p>
આખર સાલ	આખેર સાલ	ફા,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે, સીન, અલિક્ષ, લામ,)=વરસનો છેલ્લો ભાગ-મહિનો, સાલની આખર; ૨ છેલ્લો અવસર, મરણ નજદીક હોય તેનો સમય (ગુ—શ—કો,) આખેર=છેલ્લો+એ=નો+સાલ=વરસ.</p>
આખરા	આખેરા	અ,	વિ, } ના, }	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે, અલિક્ષમક-સુર;)=પાછલી સ્ત્રી કે વસ્તુ. એ શબ્દ નારી જાતિ છે. (ક-લુ; લુ-કિ;)</p>
આખરી	આખેરી	ફા,	વિ,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે, યે,)=પાછલું, છેવટનું, અંતનું (ઉ—લુ;)</p>
આખરી- દમ	આખેરી- દમ	ફા,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે, યે, દાલ, મીમ,)=મરણ શ્વાસ, મરવાનો વખત (ઉ—લુ;)</p>
આખરે	આખેરે	ફા. } અ, }	અ.	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, ખે, રે,)=છેવટે, અંતે, છેલ્લે (ગુ—શ—કો,) આખેર=છેવટ+એ=નો. એટલે, છેવટનો. પણ</p>

આ પ્રમાણે ઉં ૫૧૦ અં માં બીજા
શબ્દને જોડાયા વગર વપરાશમાં આ-
વશે. તે ઉપલા અર્થો (છેવટે—તથા
છેવટનો) થી જણાઇ આવે છે. અને
મિત્ર જેમ-આખરે સાલ=પરસનો છે.
હંદા ભાગ બુઝો.

આખરત આખરત અ, ના,

(અલિફમમદ્દઃ, ખે, રે, તે,)=મદ્દ-
દગાર, સરા, દુનિયા કે જેના પશ્ચાત્વાને
કોષ સમય કહે છે તે. (શ-લુ;) આ-
ખર ઉપરથી બનેલો શબ્દ “ આખે-
રત ”=પરલોક—જેને મુસલમાનો “ ક-
યામત ” કહે છે=પરિણામ.

આખર આખીર અ, ના,

(અલિફ, ખે, યે, રે,)=આખર,
છેવટ, અંત, છેલ્લે, સમાપ્તિ (ગુ-શ-કો,)

આંગ આંગ અ, ના,

(અલિફમમદ્દઃ, ગાફ,)=અગ્નિ, વિ-
સ્તર, (મ—લા—ન—કો;) દેવતા.

(હિં-પ્રા,
હિં-શિં,)
આંગ આંગ હિં, ના.

(અલિફમમદ્દઃ, વૂતગુન્નઃ, ગાફ,)
સં અંગ, શરીર, દેહ, બદન (ગુ-
શ-કો,)

આંગ ં સં, વિ,

(અલિફમમદ્દઃ, વૂતગુન્નઃ, ગાફ,)=
અંગ સંબંધ. ૨ અંગ દેશનો રહેનાર
(ગુ—શ—કો,)

આંગલું આંગલા હિં, ત્રિ,

(અલિફ, ગાફ, લામ, અલિફ,)=
આગળનું, પહેલું, માથું, જૂનું, પુરાણું,
મોઢું, ધં (ઉ—લુ;) સં અંગ્ર, થી.

આંગલ હંગલ હિં, ના,

(અલિફ, વૂતગુન્નઃ, ગાફમુશદ્દ, લામ,)
સં અંગુલિ, આંગળી, લંબાઇનું એક
માપ, તરુ, આઠ આઠ જય મુકવાથી
ચતુ માપ (ગુ—શ—કો,)

આંગણી	ઉંગલી	હિં,	ના,	(અલિફ, નૂનગુન્ન: ગાફ, લામ, યે,) =સં'ં અંગુલી-આંગળી (ગુ-શ-કો,)
આગળા (ગુ-શ-કો) આગે	આગે	હિં,	અ,	(અલિફમમદ્દઃ, ગાફ, યે,)=આપ'દે, પહેલાં, સામે, દુર, રૂપર, પાસે, (ઉ- લુ;) આગલું.
આંચ (હિં-પ્રા, હિં-નશ,)		હિં,	ના.	(અલિફમમદ્દઃ, નૂનગુન્ન:, યે,)= દેવતા, ભેસ, દુઃખ, સહેજસાજ ભુખ (ઉ-લુ;)
આંચકી	હિચકી	હિં.	ના,	(હે, યે, ગાફ, યે,)=તાણુ, ખેંચ, આંકડી. ૨ પ્રાણુ સાગતી વખતે-“ ડચક, ડચક, ડચક ” એમ બે ત્રણ વખત થઈ શરીરનું રહી જવું તે (ગુ-શ-કો,)
આદત (ગુ-સા-પ)	આદત	અ,	ના.	(એન, અલિફ, દાલ, તે,)=ટેવ, સ્વપ્નાવ (લુ-રી,) આનું બહુ વચન “ આદાત ” શબ્દ છે (ક-લુ,) આદ (અં)=વળવું તથા ફરવું ઉપરથી.
આદમ (ગુ-શ-કો)	આદમ	અજમી	ના	(અલિફમમદ્દઃ, દાલ, મીમ, (=સં- માં-“ આદિમ ” બોલાય છે તે-જમી- નની માટીના કારણે અને કેટલાક નામ તે ધઉંના લીધે થયા હતા, તો પણ એકંદરે. ઉદમત=ધઉંમાં વિંટાયલો છે. આદમ=ધોળો ઉંટ તથા ધોળું હરણુ. કે જેની પીઠે કાળા કાળા લીટા હોય છે તે=આદમ (શબ્દ) ને જે મનુષ્ય જાતિના પાપનું નામ, તે અદીમ કે ઉદમત (શબ્દ) ઉપરથી થયેલું કહે- વાય છે તે ખરું નથી કેમ કે આદમ (શબ્દ) અજમી છે અને અદીમ તથા ઉદમત મળી બંને શબ્દો અરબી છે તેથી શબ્દની બનાવટ અરબી હોય એમ લાગતું નથી (શ-નિ; ત-જૂ, લ-પ,)

આદમ આળી	આદમે- આળી	અ,	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, મીમ, અલિ- ક્ષમમદ્દઃ, બે, યે,)=જલ માણસ (પુ-કી,)
આદમ- જાત (ગુ-શ-કા)	આદમ જ.દ	અ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, મીમ, બે, અ- લિક્ષ, દાલ,)=માણસનું બચ્ચું, માન- વી, હજરત ઇસા (અં) ને પણ કહે છે (ઉ-લુ;) આદમ (અજમી) + જદન (કાં) ધાતુ=અવતરણું, ઉપરથી જદઃ (કાં) નું હુંક જદ (કાં) =જ-મેલું. સંં જાત=જ-મેલું (જન- જનમણું)=માણસ જાત.
આદ- મિયત } આદ- મીયત } (શા-પ.)	આદમિ- ચત	અ.	ના	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, મીમ, યેમુશદ્દ, તે,)=માણસાઈ, ઇ-સાનિયત, લલમન- સાઈ, સુજનતા, અશરાશી, જુનિયાતી, સજ્યતા, આદરમાન-મિલનસારી (ન - કા; લુ-શી;) આદમ (અજમી) ઉપ- રથી આદમિચત=ધણા હિંમતવાન થવું તે. એટલે બહાદુરી. (ઉ-લુ,) આદમીને યત પ્રત્યય લગાડવાથી. મા- ણસાઈ જેમ કે ખાસિયત, ઇ-સાનિયત.
આદમી (શા-પ.)	અદમી	કા,	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, મીમ, યે,) =હજરત આદમ (અં , ની આજાદ, મનુષ્ય, માણસ, માનવી, (લુ-શી;) આદમ (અજમી) ઉપરથી નીકળેલો માટીની બનાવટ તથા ઘઉં આ રંગે આદમ શબ્દ વ્યુત્પન્ન થયો.
આદર (હિં-પ્રા, હિં-શિ.)	આદર્	હિં	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, રે,)=કિર્તિ. ખાતર, મદારી, (ઉ-લુ.) સંં આ +દ-માન આપણું.
આદામ (શા-પ.)	આદામ	અ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, અલિક્ષ, બે,) અદમ-શબ્દનું બહુ વચન=અરબી વિ.

				<p>દાના કારણે, તે અદ્ય કહેવાય છે. કે તેથી વાક્ય થયું. જેથી પોતાની બાલ-ચાલમાં ચૂક થાય નહિ. તેના પ્રકાર છે. (સુ-અ; બ-અ; ગુ-દ;) અદ્ય (અં)=વિવેક ઉપરથી નીકળેલો છે.</p>
આદિતાલ	આદીતાલ	સં,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, યે, તે, અલિક્ષ, લામ,)=રાગ ગાવામાં અવાજને જોર આપવા સંબંધી વખતનું એક જાતનું માપ (ગુ-શ-કો,),</p>
આધ	આધ્	હિં,	વિ,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, હે,)=અધુ (ગુ-મ-કો,) સં અર્ધ, ઉપરથી.</p>
આધણુ	અધન	હિં,	ના	<p>(અલિક્ષ, દાલ, હે, નન,)=ઉકાળવાનું પાણી. ધણુજ ગરમ પાણી (ઉ-લુ;)</p>
આધા પલીત	અધા પલીદ્	હે, } દા, }	વિ,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, હે, અલિક્ષ, યે, લામ, યે, દાલ,)=અધુ ગાહું—ઘેલું, કત્તરઝોડ, દાધા રંગ (ગુ-શ-કો,) આધા—અર્ધ+પલીદ (કાં)=નાપાક, ગંદુ, મેલું, ધં ઉપરથી—અર્ધ ગંધા-ધવાળું, અર્ધભૂત.</p>
આધા-સીસી આદા-શીસી (ગુ-શ-કો,)	આધા-સીસી	હિં,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, હે, અલિક્ષ, સીન, યે, સીન, યે,)=અર્ધ માથાનો દરદ, જે કાં માં “ દરદેશકીક: ” કહેવાય છે (ઉ-લુ;) સં અર્ધ+શીર્ષ—માથું, ઉપરથી.</p>
આધિન	અધીન	હિં,	ના.	<p>(અલિક્ષ, દાલ, હે, યે, નન)=આજ્ઞાધારક, નોકર, નિર્ધન, આસરો (ઉ-લુ;) સં અધિન, ઉપરથી.</p>
આધી	આંલ	હિં,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, નનગુન્નઃ, દાલ, હે, યે,)=વંટોળિયો, વાવાઝોડું, “ ત્રાસ</p>

				ત્રાસ થયું ટ્રિજપુર-માંહે આંધી ધૂળ- કોટ આરે પાસ ” (પ્રેમાનંદ.) વિ. જામડું, લઠ (આવે-કામ કરવે) “ પત- લકોઆંધી, આરભેટકોસીતળ ” (ન- કો;) આંધિ.
આધડ (ગુ-શ-કો.)	અધડ	હિં,	વિ.	(અલિક, દાલ, ચે, ડે,) = અર્થવયનું, જેમ જીવાની નહિ. તેમ વૃદ્ધાવસ્થાવાળો પણ નહિ, ઇ૦ (ઉ-લુ;)
આનાકાની	આનાકાની	હિં,	ના,	(અલિકમમદુદ; નૂન, અલિક, કંદ, અલિક, નૂન, ચે,) = આંખ આડાકાન કરવા તે, નિંત્રા ચોરવી, ના હા કરવી તે. (ઉ-લુ;)
આની	અની	હિં,	ના,	(અલિક, નૂનમુશદં, ચે,) = એક રૂ- પિયાનો સોળમે લાગ, આનો ગણવા- અથવા માપવામાં કોઇ પણ એવો આ- ખી સંખ્યાનો અથવા વસ્તુનો સોળમે લ.ગ (ગુ-શ-કો,)
આનંદ (ગુ-શ-કો.)	આનંદ	હિં,	ના.	(અલિકમુશદં, નૂન, નૂન, દાલ,) = ખુશી, સુખ. ઇ૦ (ઉ-લુ; સં૦ આ- વધારેનંદ-ખુશી થવું.
આનંદી (ગુ-શ-કો.)	આનંદી	સં,	વિ.	(અલિકમમદુદ. નૂન, નૂન, દાલ, ચે,) = ખુશ મિત્રજી, સુખી, મોજી, વિ- નોદી, હસમુખું, વિલાસી, આનંદમય, ખુશી, હરખાવલું, લહેરી, ગમતી (ગુ- શ-કો,)
આપ (ગુ-શ-કો.)	આપ	હિં,	સં.	(અલિકમમદુદ; પે,) = તમે, પોતે, એ શબ્દ માનને અર્થે વપરાય છે. જેમ-આપ આવશો તો રામ થશે (ન-કો;) સં૦ આતમન-પોતે.

આપ	૦	હિં,	ના,	(અલિક્ષમમદુદઃ, પે,)=સં૦ મં.— “ અપ ” બોલાય છે=પાણી, જળ (ન—કો;)
આપ	૦	ગૂ,	વિ,	(અલિક્ષમમદુદઃ, પે,)=પોતાનું-સં- બંધી, પાંકુ, સ્વ, આપમતલગી-આપ ખુશી વગેરે. (ન—કો;)
આપ અખત્યાર	૦	સં, અ.	વિ,	(અલિક્ષમમદુદઃ, પે, અલિક્ષ, ખે, તે, યે, અલિક્ષ, રે,)=જેના ઉપર બીજા કોઈનો અખત્યાર નહિ તે, સ્વતંત્ર, અપરાધીન, સ્વાધીન (ગુ-શ-કો;) સં૦ આપ+આ૦ ઇખતિયાર,
આપ અખત્યારી	૦	સ. અ	ના,	(અલિક્ષમમદુદઃ, પે, અલિક્ષ, ખે, તે, યે, અલિક્ષ, રે, યે,) પોતાનોજ અખત્યાર, આપ અખત્યારપણું, સ્વ- તંત્રતા, સ્વાધીનતા, સ્વામતાનું ગમન (ગુ-શ-કો,) સં૦ આપ—પોતાનું+ આ૦ ઇખતિયારી=અધીકારીપણું.
અપકારી આપકારી (શા-પ,)	આપકારી	ક્રા,	ના,	(અલિક્ષમમદુદઃ, ષે, કાક, અલિક્ષ, રે, યે,)=દારની દુકાન, દારનું દાણ (ઉં-ટ;) આપ (ક્રા૦) પાણી+કારી (ક્રા૦)=કામનું એટલે પાણીનું કામ, પાણી સંબંધી કામ દાર ગાળવું.
આપ આ- પણું	આપ આ- પના	હિં,	સં,	(અલિક્ષમમદુદઃ, પે, અલિક્ષ, યે, નૂત, અલિક્ષ,)=પોતાનું, પોતીકું (ગુ- શ-કો,) ઉરદુમાં “ અપના આપ ” પણુ બોલાય છે.
આપ આ- પમાં	આપ આ- પનેમે	હિં	અ,	(અલિક્ષમમદુદઃ, પે, અલિક્ષ, પે, નૂત, મે, મીમ, મે, નૂતગુન્નઃ,)=પોતપે તીકા સં. અંદર, માહોમ હે (ગુ-શ-કો,) “ અપને આપ ” પણુ ઉ૦ માં બોલા- ય છે.

આપ ખુદી	૦	સ, કા,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, પે, ખે, વાવમઅ- દ્દઃ, દાવ, યે,)=પોતાપણું, પોતાની ૦૮ ઇચ્છા-સત્તા અજાવવી તે. જીવમ, ઉદ્ધતપણું (ગુ-શ-કો,) સં ૦ આપ- પોતાનું+ખુદી (ક્ર:૦)-પોતાપણું-ર. ઐટલે અભિમાન અર્થ છે.
---------	---	--------	-----	---

આપ ધાતે	આપ્તધાત	હિં,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, પે, ગાફ, હે, અ- લિક્ષ, તે,) આત્મધાત (ગુ-શ-કો,)
---------	---------	------	-----	--

આફ	આફ	કા,	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, ફે,)=સુરજ (લુ- કિ-ક-લુ;)
----	----	-----	-----	--

આફત શા-પ,	આફત	અ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, ફે, તે,)=મહા, દુઃખ, પડા, આપત્તિ, મહા સંકટ (લુ-શી; ઉફ (અ૦)=ખેદ ઉપરથી કારણ કે સંકટ તથા દુઃખનો સંબંધ ખેદ સાથે બંધ રહે છે. આનું અદ્વયન " આ- ફાત " (અ૦) સંકટો.
--------------	-----	----	-----	--

અફતાખ (શા-પ.)	અફતાખ	કા,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, ફે, તે, અલિક્ષ, ખે,) =સુરજ, સૂર્યનો પ્રકાશ, તારાનું કુંડા- ળું, સુરજની રોશની, ચંદ્ર-નું વિરુદ્ધ, સૂર્ય પર ચંદ્રની અટકાણી, ચંદ્ર પર સૂ- ર્યનો અનુમાન-એ ભૂલ છે. (ગિ-લુ;) આફ=સૂર્ય+તાત્તન—પ્રકાશનું ઉપરથી તાખ=પ્રકાશ ઐટલે પ્રકાશિત સૂર્ય-આ- ફતાખ=ગરમ, પ્રખ્યાત, તડકો (ઉં-લુ;) અસહ્યમાં. " આખતાલ " (શ૦) મિત્ર ઉપરથી આફત આખ કહેવાઈ અફતાખ શબ્દ બન્યો.
------------------	-------	-----	-----	--

અફતાખી	આફતાખી	કા,	વે, ૨ II, }	(અલિક્ષમમદ્દઃ, ફે, તે, અલિક્ષ, ખે, યે,)=સુરજખુખી, ઢાલ, ગોળ, (ઉ- લુ;) કઢાઈ, ઇત્યાદિ (શ૦) સૂર્ય
--------	--------	-----	----------------	---

				જેવું, સૂર્યમાન, સૂર્યનું, ઇત્યાદિ આશ, (૬૧૦) = સુરજ + તાળી (૬૧૦) = પ્રકા- શિત સુરજ જેવું ચળકવું.
આક્રતામો	આક્રતામઃ	ક્રા,	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, કે, તે, અલિક્ર, જે, હે,) પાણીના લોટો:—(લુ-કિ;)
આક્રીન (શા-પ,)	આક્રીન	ક્રા,	ના.	(અલિક્રમમદ્દઃ, કે, રે, યે, નન,) = “ આક્રીદન ” ધાતુનું આચાર્ય = વખા- ણ, શાખાશી, (યુ-ન, જ-રી, સિ-લુ;)
આક્રી- નગો	આક્રીન- ગોથ	ક્રા.	ના.	(અલિક્રમમદ્દઃ, કે, રે, યે, નન, ગાક, વાવ, યે,) = દુવા કરનાર (લુ-કિ;)
આક્રિસ આરીસ }	આક્રિસ	ક્રિ,	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, કે, સીન,) = કામ કરવાનું ઠેકાણું—ચૂકાદા કામની આક્રિસ કચેરી, અદાસત, વહેપારીની પેઢી, કુ- કાન (યુ-શ-કો, (
આક્રસ	આક્રસ	ક્રિ,	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, કે, વાવ, સીન,) પોટુંગીજીં એ લક્ષ્મી-એ = એક જાતની કાપી ખાવાની કલમી કેરી (યુ-શ-કો.)
આખ	આખ	ક્રા,	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, જે,) સં. આપ = પાણી, જળ (યુ-શ-કો,)
આખ ખેરા (શા-પ,)	આખખેરા	ક્રા,	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, જે, ખે, વાવ, રે, હે,) = પાણી + ખુરદન = ખાતું ઉપરથી ખેર: = મોટો.) = જમ
આખગીર	આખગીર	ક્રા,	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, જે, ગાક, યે, રે,) = જે નીચી જમીનમાં વરસાદનું પાણી એટલું થાય છે તે જમીન જેમાં પાણી ભરાય છે તે (યુ-કા;) આખ (૬૧૦) = પાણી + ગિરકતન = રોકવું—પકડેલું ઉ- પરથી ગીર (૬૧૦) રોકનાર પ્રત્ય, એટલે તળાવ-હોજ.
આખ	આખ	ક્રા.	ના,	(અલિક્રમમદ્દઃ, જે,) = કાષ, પાણી, આખરં, તેજ, ખુખી, (લ-ક્ર શ-નિ,

ખ-અ;) શસ્ત્રની ધાર, દોશા, સમુદ્ર,
મોતી, રોનક, કદર, કિમ્મત. કાનુન,
તર્જ (રાહ) તેજદાર વાળી તરવાર
૪૦ (લુ-શી;) પાણીના અર્થે-“ આખ
શબ્દ પણ કાં છે (લુ-ફિ;)

૦	અખ	૩	ના.	(અલિક્ષમમહદઃ, ખે,) = એક રૂમી મહીનાનું નામ જે બાદશાહેને મળતો છે (લું-શી;)
આખઆ- તરી	માખેઆ- નિશ	કા.	ના,	(અલિક્ષમમહદઃ, ખે, વાવ, અલિક્ષમ- મહદઃ, તે, રીન,) = દારૂ (લુ કિ;)
આખ અંગુરી	આખે અંગુરી	કા,	ના,	(અલિક્ષમમહદઃ, ખે, અલિક્ષ, નૂન, ગુન્ન: ગ.ક, વાવ, રે, યે,) = દ્રાક્ષિનેા દારૂ (લુ-ફિ;)
આખચુ	આખચૂં	કા,	ના.	(અલિક્ષમમહદઃ, નૂનગુન્નઃ, ખે, યે, વાવ, નૂનગુન્નઃ,) = આખચૂં, એક જાતના ઝાડનું ખાડું ફળ, કોકમ (ગુન્ન-કા,) કાં આખ = કેરી + ચૂં = જેવું, એટલે એ- કંદરે કેરી જેવું ખડું એક ફળ થાય છે તે.
આખતાખ	આખતાખ	કા.	ના	(અલિક્ષમમહદઃ, ખે, તે અલિક્ષ, ખે,) = રોનક, ચળકાટ, (લુ-કિ;)
આખદરત (શા-પ,)	આખ રત	કા,	નાં,	(અલિક્ષમમહદઃ, ખે, દાલ, રીન, તે,) = વડુ. હાથપાણી, કામની શેલા, કા- રીગરી, (બ-અ;) આખ- (કાં) = પાણી + રત (કં) હાથ.
આખદ- ગીરી (શા-પ,)	અખતાખ ગીરી	કા,	ના,	(અલિક્ષમમહદઃ, કે, તે, અલિક્ષ, ખે, ગાક, યે, રે,) = સાયબાન ગિલુ;) આક (કાં) = સૂર્ય + તાખ (કં) = જાગિરદાર (લુ) = રોકવું, પક- ડવું, લેવું ૪૦ ઉપરથી “ ગીર ”

(૧૧૦) અટકાવનાર પ્રત્યય. એટલે સુરજના તેજની રોકાણ કરનાર-એક અતની આડ હોય છે તે. સ્વારી કે લગનોમાં જોવાય છે. તે ગોળાકાર હું-ગડા અને ઢંડુકાદાર હોય છે.

આઅદાન	આઅદાન	કા,	ના,	(અલિફમમદુદ્દઃ, બે, દાલ, અલિફ, નૂન,) = જે નીચી જમીનમાં વરસાદનું પાણી એકદું થાય છે તે જમીન આ-વળીર પણ કહેવાય છે, જેમાં પાણી લરાય છે તે (બુ-કા;)
આઅદાર (શા-પ,)	આઅદાર	કા.	ના.	(અલિફમમદુદ્દઃ, બે, રાસ, અલિફ, રે) = ખનૂરની પેરી જેવી એક વન-સ્પતિ, હરેક વનની વસ્તુ. પાણીથી લેરેલી, મેવો, ઝેરાન, ઇં તરવાર, માલકાર માણસ, (બુ-કા;) તેજવા-ળું, પ્રકાશવાળું દર્પાદિ
આઅદારી	મુલ્લારી	કા,	ના,	(અલિફમમદુદ્દઃ, બે, દાલ, અલિફ, રે, યે,) = ચાકાટ, સફાઈ (બુ-રી,) આઅ (કા૦) = સફાઈ + શીતન (ર:-ધા.) રાખવું ઉપરથી રાખવી.
આઅવાસ	આઅવાસ	અ,	ના,	(અલિફમમદુદ્દઃ, બે, પે, અલિફ, શીત, યે,) = ખેતીને પાણી પાવું છિડ-કાવ (બુ-કિ;)
આઅફ	માંબ:ફ	હિં,	ના.	(અલિફમમદુદ્દઃ, નૂનગુન્નઃ, બે, હે, પે, હે, લામ,) = રી (બુ-શ-કા,) કા૦ આંબ: = કેરીનું આડફિં ૦ કા = મેવો.
આઅબાજ	આમમાજ	કા,	ના.	(અલિફમમદુદ્દઃ, બે, બે, અલિફ-જે,) પાણીમાં તરનાર (બુ-કિ;)

આખર (શા-પ,)	આખર	કા.	ના,	(અલિક્ષમમદુદઃ, ળે, રે, વાવ,) મોનું પાણી, એજ પ્રમાણે, “ આખર ” ના તરકીબી અર્થ—મોની ખુબી, ચહે- રાની સફાઈ, (જાક, ઇત્યાદિ) એ મહાવરો છે. “ આખર ” શબ્દ લઈ જવું-હારવું-લાગવું-વગેરે શબ્દો સહ વપરાય છે. (ખ-અ;) આખ (કાં) નર (કાં)=મોં. મોનો પ્રકાશ, ખ્યાતિ, ચહેરાની, શોભામાં, કીર્તિ, ઇત્યાદિ.
આખરદાં	આખરદાં	કા,	વિ,	(અલિક્ષમમદુદઃ, ળે, રે, વાવ. દાલ, અલિક્ષ, -રે, (=નામાંકિત, આખરનાળું નામીયું, પ્રતિષ્ઠિત, નામદાર (યુ-શ- કો,) કાં આખ=તેજ+ર=ચહેરો+દાર= ખનાર.
આખ- સોલ આમ- ચુર }	અમચુર	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, મીમ, એ, વાવ, રે,)=મે- રીના ભૂંકા, ખટાશ, બહુ સુકાયેલું, નમી ગયેલું, વૃક્ષ, દુબળો. (ઉ-લુ;) આમ (હિં) તું હુંક—અમ+ચૂરા (હિ) તું હુંક—ચૂર.
આખા	આખા	અ.	ના,	(અલિક્ષમમદુદઃ, ળે, અલિક્ષ,)=ખા- પાએ (અખ) શબ્દ=તુ બહુ વચન. અસત્તમાં જે (અખ) હતો (ગિ-લુ;)
આખાદ (યુ-શ-કો)	આખાદ	કા.	વિ.	(અલિક્ષમમદુદઃ, ળે, અલિક્ષ. દાલ,) =આખાદ (શબ્દ) ને તોલે—ભરેલું હેંય તે વેરાનનું વિરક્ષ, દુરદ, હજરત નહંમદ પેગમ્બર (સં) સાહેબના વખાણુ જે ઠેકાણે શાખાશ શબ્દ વપ- રાય તે ઠેકાણે આ શબ્દ પણ આવી શકે છે, બ્રહ્મ: (મકા) ના ખાસ મકાનનું નામ, અજમના પેગ-

				ખરો પૈકી એક પેગંબરનું નામ, ખુશ, ધણું (લુ—કા;) વિસ્તર્યું.
આખાદાન	આખાદાન	કા.	વિ,	(અલિફમમદુદ; , જે, અલિફ, દાલ, અલિફ, નૂન,) = આખાદનો વધારો (લુ—શી;) ગીચ વસ્તી વાળું. “ આખાદાની દન ” ધા. = વખાણવું (ગ—ક,) ઉપરથી
આખા-દાની (સા—પ,	આખા-દાની	કા.	ના.	(અલિફમમદુદ; , જે, અલિફ, નૂન, એ) = આખાદ—એવી જે હાલત તે, ચઢતી દશા—ઉત્કર્ષ (ન—કા;) ગીચ વસતી—વસ્તી, આખાદાની દન, (કાં) ધાં વખાણવું ઉપરથી.
આખાદી (શા—પ,	આખાદી	કા,	ના,	(અલિફમમદુદ; , જે, અલિફ, દાલ, એ,) = વસ્તી, (લુ—શી;) આખાદ (કાં) વિસ્તર્યુંને ઇ પ્રત્યય લાગ્યો છે.
આંખા શાખ	આંખ: શાખ	કા,	ના,	(અલિફમમદુદ; , નૂનચુન્ન; , જે, હે, શાંન, અલિફ, જે,) = ડાળ ઉપરજ ગળવા આવેલી કેરી (ચુ—શ—કા,) કાં આંખ: = આમ્ર+શાખ કાં = ડાળ, ઉપરથી “ આંખાની ડાળ ” પણ અર્થ થઈ શકે છે.
આખી	આખી	કા.	11, } વ, }	(અલિફમમદુદ; , જે, એ,) = એક મેવાનું નામ, જે ખીહી ” પણ કહેવાય છે, પાણીવાળું. બીનું, ખરાબ, અરખીમાં (ધખા) ધાતુથી કર્તાનો પ્રત્યય છે, તદન દનકાર કરનાર, નહિ માનનાર (લુ—કિ;)
	આખી	અ,	11, } વિ, }	(અલિફમમદુદ; , જે, એ,) = વિદુષ્ટ પડનાર તથા ના પાડનાર (લુ—કિ;)

આ બીવ. આતશી	આમિયો આતશી	કા,	વિ,	(અલિકમમદ્દઃ, બે, યે, વાવ, અલિ- કમમદ્દઃ, તે, શીન, યે,)=એક બીજા વિરુદ્ધ (લુ-ક;) આખી (કા૦)=નહિ માત્રનાર+વ (કા૦)=અને+આતશી (કા૦) =કોઠિપટ. એટલે મળતાવડો ન હોય તે.
આમેદ (શા-પ,)	આમિદ	અ,	વિ, } ના, }	(એન, અલિક' બે, દાલ,)=પ્રાર્થના કરનાર, ભક્ત, ભય રાખનાર, હાજ રાખનાર, (શ-લુ;) ઇબાદત (અ૦) ઉપરથી બનેલો શબ્દ-અબદ (અ)= ગુલામ ઉપરથી.
આમેહ યાત (સા-પ)	આમેહયહ	કા,	ના,	(અલિકમમદ્દઃ, બે, હે, યે, અલિ- ક, તે,)=અધારાવાળી એક જગામાં (બુલમાત) કુંડ છે, તેનું પાણી જે પીએ તે અમર થઇ જાય. તે ખિજ (અ૦)—તથા “ ઇલયાસ ” (અ૦) પેગંબરને મળેલું. કવિયોની દરતલાહ માં—પાક અને સાફ ક્લામથી ઇશારત છે. પ્રિયાનું મુખ, તથા વતચીત, પ્ર- કારોના આકીન પ્રા૦-મોહ કે તેમાં જે કુંડ સ્વાદ આપે તે કના થઇ જાય (લુ-કા;) આખ. (કા૦) પાણી+એ =તું+હયાત (અ૦)=શુંદગી.
આમેહમ	હમહ	અ,	વિ.	(હે, વાવ, બે, હે, વાવ,)=અસલ હોય તેવુંજ. પ્રતિરૂપ, સુરપટ્ટ, પરિસ્કુટ, પરોખર, અસલની ખરી નકલ (શુ- શ-કો,)
આંબો (શુ-શ-કો,)	આંબ:	કા,	ના,	(અલિકમમદ્દઃ, નૂત, ગુન્ન; બે, હે,) =મીઠું, ખાટું, અને રસાળ હિંદ પૈકી- નું એક ફળ (મ-મુ;) કેરી. એ કા૦ માં “ અંબ: ” પણ કહેવાય છે=કેરીનું ઝાડ તથા કેરી (લુ-રી;)

અયોદ્યાના અયોદ્યાના: કા, ના, (અલિપ્તમદ્દ, યે, વાવ, દાલ, અ-
લિક, વૃત, હે,)=રજક, યોરાક, ખાણું
-પીણું. (ક-લુ;) આખ (કાં)=
પીણું+વ (કાં)=ને+દાન: (રં)=
ખાણું-અટલે એકંદરે-ખાણું તથા પીણું
બંને.

આયોહવા આયોહવ કા, અ, ના, (અલિપ્તમદ્દ, યે, વાવ, હે. વાવ,
અલિક,) રાં આખ-પાણી+હવા=
પાણી અને હવા, હવા પાણી, દેશ પ્ર-
કૃતિ (યુ-શ-કો,) આખ=પાણી+વ=
અને+હવા=પવન.

આમ આમ અ, ના, (એન, અલિક, મીમમુશદ્દ,)=સર્વને
(શા-પ.) ઉભા રાખનાર, ખાસતું વિરૂધ્ધ (ગિ-
લુ;) સામાન્ય વિસ્તરણ, પ્રખ્યાત, સા-
ધારણ, આમતું બહુ વચન અવામ
(અં) સામાન્ય લોકે.

આમ ં ગૂ અ. (અલિપ્તમદ્દ, મીમ,) સં અદ્દમ
=આ પ્રમણે (યુ-શ-કો,)

આમ આમ કિં, ના, (અલિપ્તમદ્દ, મીમ,)=કેરી, કે-
(હિં-પ્રા, રીનું ઝાડ (ઉ-લુ,) આમ (સં)
હિ-શિ,) ઉપરથી કાં સં “ અં ” કહેવાય
કેકેરીનો રસ પશુ અર્થ થાય છે.

આમ આં સં, } ના, }
હિં, } નિ, } (અલિપ્તમદ્દ, વૃતગુન્ન, વાવ,)
સં આમ=કાચું, અમળાઈ અમળાઈ-
ને ઘણી વારે પાનળો ને જરાક ઝાડો
આવ્યા કરે, તેવો રોગ, એક જાતનો
અછળોનો રોગ, જળસ, શ્વેતમ (યુ-
શ-કો,)

અ ઃ યુ આમને હિં. અ. (અલિપ્તમદ્દ, મીમ, વૃત, યે, સીના,
= ઃ યુ આમને સામને હિં. અ. અલિક, મીમ, વૃત, યે,)=રજક, મુ-
(યુ-શ-કો,) કામને (ઉ-લુ;)

આમણુ રોગધક	આવલસાર ગંધક	હિં,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, વૃનગુનઃ, વાવ, લામ, સીન, અલિક્ષ, રે, ગાણ, વૃન, દાલ, હિં, કાક,) અમળ-ચોખ્ખું+સાર-સત્વન ધક=એક જાતનો ગંધક (ગુ-શ-કો,)
મામદાની શ:-૫,)	આમદની	કા,	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, દાલ, વૃન, ચે) =આવક, ઉપજ, ઉત્પન્ન, (લુ-કી; લુ-કી;) “ આમદન ”—ધાતું=આવવું, ઉપરથી,
આમરસ	આમરસ	હિં,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, રે, સીન,) અમરસ, કેરીનો રસ, (ગુ-શ-કો,)
આમર- સિયા,	આમરસી	હિં,	વિ,	(અલિક્ષ, મીમ, રે, સીન, ચે,) = કેરીના રસ જેવાં રંગનું (ગુ-શ-કો,)
આમલ- સાર	○	ગુ	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, લામ, સીન, અલિક્ષ, રે,)=શિખર ઉપરનો-આમળા-વાળો લાગ (ગુ-શ-કો,)
આમલી ધમલી (હિં-પ્રા, હિં-નશ,)	ધમલી	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, મીમ, લામ, ચે,)=એક જાતનું ખાટું ફળ તથા તેનું ઝાડ-જે અરબીમાં “ તમરે હિંદી ” બોલાય છે (ઉ-લુ;)
આમસરા	આમસરા	કા,	ના,	(એન, અલિક્ષ, મીમ, સીન, રે, અલિક્ષ,)=મહેલો, ફળિયું, પોળની-વચ્ચેની ધૂટી જમીન (ગુ-શ-કો,)
આમળા આમળા (શા-૫,)	આમુલઃ	કા,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, લામ, હે,)= એક ફળ હોય છે તે અરબીમાં “ આમલજ ” હિંદીમાં-“ આંવલા ” અને સંસ્કૃતમાં “ આમ્લઃ ” કહેવાય છે. (લુ-કા;) ગુજરાતી ભાષામાં “ આમળો ” શબ્દ વળતા અર્થે વપરાય છે. અને સંઃ આમલક=તેજ મ-જુર ફળ-

				(અન, અલિદ, માન, લાન,)=કા- કમ, અમલ કરનાર, દારીગર, કામ વિગેરે (ક-લુ;) અમલ ઉપરથી આનું બહુવ- ચન અવામિલ (અ૦)=આમિલો, અ- મલ કરનારાઓ.
આમી	આમી	પ્ર,	વિ,	(અન, અલિદ, મીમ, યે,)=અનં જોતાં (અ૦) “આમી” ઉપરથી પ્રા૦ વાળાઓએ “આમી” કરી વાપ- રવા માંડ્યો છે=સામાન્ય માણસ, જા- હેલ, રૈયત, (લુ-કી;) આંધળો, અજાણ, ગમાર (ઉ-લુ;)
આમીન (શા-પ.)	આમીન	અ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, યે, વૃત,) શાળા પત્રે (હિબ્રુ) શબ્દ છે=આ પ્ર- ભુ આ આશિર્વાદને કબુલ કર, પરમે- શ્વર એમજ કરે, (સુ-હ,) મુસલ- માનો વગેરેમાં આર વર્ષતી ઉમરે બા- ળકોને મોઢે પરમેશ્વર વગેરેના નામે લે- વડાવે છે તેની શુભ ક્રિયા.
આમર (બુ હા-ર)	આમર આમર	પ્ર,	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, વૃત, “વૃત, અગર, યે, ” પશુ)=ઘરાન તથા તુરાન વચ્ચેની એક નહેરવું નામ. (લુ-કી;) એક કોસ.
આમેજ (શા-પ.)	આમેજ આમેજ આમેજ	પ્ર,	કિ, વિ,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, મીમ, યે, “વે, એ. કે, જેન, ”)=એ વસ્તુઓનું એક બીજા પરથી મળવું. (શ-સ, મ-ર, મુ-કા,) “ આમેજતન ” ધાતુ=મેળવવું. ઉપરથી આમેજ-આજ્ઞાર્થ પાળ થઈ શકે છે. આમેજતન, આમેજતન = મેળવવું ઉપરથી=મેળવેલું, મળ્યું, મેળાપ,

આયદો	આઐદઃ	અ,	ન.	(ઐન, અલિક્ષ, હમજઃ, દાદ, હે,) =કંઠ પણ હકદારે પોતાના ભાગીદારને વડે વધે આપવાનો મુકરર કરેલો દક તે (ગુ-શ-કો,) આઐ આઐદ= ભાણો આવનાર, ઇત્યાદિ ઉપરથી.
અયના	અઐનઃ	અ,	ના.	(ઐન, અલિક્ષ, હમજઃ, વૃત, હે,) =અદમ, માગા, માન (ગુ-શ-કો,) મલાજો, ઇત્યાદિ.
આયના- ખાતું	આયનઃ ખાતનઃ ખાનઃ	કા,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, યે, વૃત, હે, ખે, અલિક્ષ, વૃત, હે,)=શીશમહેલ. (લુ-પ્રી;) આયનઃ (કાં)=કાચ+ખાનઃ (કાં) =ધર, એટલે કાંચનું ધર.
આયનાગર	આયનઃ મર અ.ખનઃ ગર	કા,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, યે, વૃત, હે, ગાફ, રે,)=દર્પણ બતાવનાર. (લુ-પ્રી;) આયનઃ (કાં)=આરસી+ગર (કાં) =કરનાર તથા બતાવનાર. જેમ—કા- રીગર, જીનગર, ઇં
આયનાદાર	આયનઃ દાર આધનઃ દાર	કા,	ના, વિ,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, યે, વૃત, હે, દાલ, અલિક્ષ, રે,)=આરસી આગળ મૂકનાર, સેવક, હજમ, (લુ-પ્રી;) આયનઃ (કાં)=આરસી+દાશનન (કાં)= રાખવું ઉપરથી—દાર (કાં)=" રાખ- નાર " પ્રત્યય એટલે એકંદર અર્થે— હજમત, કાંઈના એમ કે ખુબી ખુબી પાડનાર.
આયના- તુમા	આયનઃ તુમા આધનઃ તુમા	કા,	ના, વિ,	(આલિક્ષમમદ્દઃ, યે, વૃત, હે, વૃત, મીમ, અલિક્ષ,)=દર્પણ આગળ રાખ- નાર નોકર, હજમ, (લુ-પ્રી;) આયનઃ (કાં)=દર્પણ+તુમુદન (કાં)=કે-

આયના- સાજ	આયનઃ સાજઃ આઇનઃ સાજઃ	કા,	ના,	<p>ખાડવું ઉપરથી દેખાડનાર પ્રત્યય નુમા (કા)</p> <p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, યે, નૂત, હે, સીન, અલિક્ષ, જે,) = આરસી બનાવનાર (લુ-કી;) આયનઃ (કા) = ઃર્પણ+સા- જ (કા) = સીધું કરનાર પ્રત્યય. એ સાજદન (ધાતુ) = બરાબરી કરવી અને સુધારવું તથા સીધું કરવું, ઉપરથી.</p>
આયનો (શા-પ.)	માયનઃ માએનઃ આઇનઃ	કા,	ના.	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, યે, નૂત, હે,) તથા (અલિક્ષમમદ્દઃ, હમજઃ, નૂત, હે) અને (અલિક્ષમમદ્દઃ, હમજઃ, યે, નૂત, હે) મળી ત્રણે પ્રકારે = આરસી, શરીરનો આયનો હોય છે તે. કાચથી સાફ કે જેમાં ચીજો જણાઇ આવે. એને પોલાદની કલે ચઢાવે છે. (યુ- કા;) આઇન = શોભા, ઉપરથી—શો- ભાની વસ્તુ, અથવા ગીલાની ભાષામાં “ આઇન ” = લોખંડ ઉપરથી કેમ કે દર્પણ બનાવવામાં લોહું પણ વપરા- ય છે ખરું !</p>
૦	આએનઃ	હિં,	ના,	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, હમજઃ, નૂત, હે,) = ત્રાસણ. આનું બહુ વચન આવની (અ૦) = ત્રાસણો (ક—લુ;)</p>
આયદે } આયદા } (શા-પ.)	આયદઃ આઈદઃ	અ,	ના.	<p>(અલિક્ષમમદ્દઃ, યે, નૂત, દાલ, હે,) = આવનાર, ભવિષ્ય (ગિ-લુ;) “ આ- મદન ” (કા૦ ધા૦) = આવવું ઉપરથી.</p>
આર (શા-પ.)	અદારઃ આદારઃ	કા,	ના, કે,	<p>(અલિક્ષ કે અલિક્ષમમદ્દઃ, હે, અ- લિક્ષ, રે.) = માવો, ધઉના લોટ ધ૦ થી આસ જેવું ચીકણું પાણી સરખું પાતળું રાંધી તૈયાર કરે છે તે, એક જા- નું ખાવાનું કે જે કાગળ કે લુગડાને એ-</p>

				પડવાના કામે પણ લેવાય છે, લાઠી, કાંજી (જ-ગી, બ-અ;)
અ.ર	□	પ્રા,	નં,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે)=લાકડી વગે- રેમાં બેસાડેલી લોઢા વગેરેની સળી. અથવા તે સળીની અણી—પરોણીની— ભારડાની આર (ન-કો; મ-લ- ન-કો;)
આર	○	સં,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે,)=મંગલત્રય, શ- નિત્રય, એક જાતનું આડ, ખુણો, પ્રાંત લાગ, પીતળ, એક જાતનું લેટું. (શ—ચિં;)
આર	○	ગુ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે,)=પાણીનો વો, તાણુ, ઘાળી વગેરે જે ધડેની કણુક ઉકાળી તેનું પાણી કાઢી લુગડાને પાવ છે તે, ખગી, જેટલું ખાવાનું જોઈએ તે, ખાદ્ય “ તેને ખશરનો આર છે ” (ન-કે;)
□	આર	અ,	ના	(એન, અલિક્ષ, રે,)=શરમ, લાજ, ઝેળ, અપશબ્દ, (શ—લુ;)
આર	આર	હિં	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે,)=સોઢાની અણી આળી ચુંક જે ગાડીવાઓની લાકડી- માં લાગેલી હોય છે તે, મરઘાનો કાટો, આમડામાં વેડ પાડવાનું સાધન. (ઉ-લુ;)
○	આર	કા,	તિ,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે,)=લાવ, લઇ આવ—(લુ-કિ, ક-લુ;)
આરગત	આરગત	ઈ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, ગાશ, તત,)= વાળું, કુચી ફેરવ્યાથી નાના- પ્રકારના મધુર સ્વર નિકળ્યાં કરે તેવી વાગી યેરી (ગુ—શ—કો,)

આરણ્ય- ગાહ	આરણ્ય- ગાહ	શ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, જે, વાવ, ગાહ, અલિક્ષ, હે,)=મતત્રણપર આપવ'તું કે- કાણું. (હુ—કિ;)
આરણ્ય (શા-પ.)	આરણ્ય	શ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, જે, વાવ,)= દચ્છા, આશા, (હુ—પ્રી;)
આણ્યમંદ (ગુ-શ-કો.)	આરણ્ય- મંદ	કા,	વિ,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, જે, વાવ, મીમ, નૂત, દાત્ર,)=આશાવાન (ક—હુ;) —આરણ્ય (કાં) આશા+મંદ (કાં) વાળો.
આર્ટિકલ	આર્ટિકલ	ઈ,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, ટે, યે, કાદ, લામ,)=ચુક્રપેપરોમાં જે વિષય અ- પય છે તે. (ઉ—હુ;)
આરતી (ગુ-શ-કો.)	આરતી	હિં,	ના,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, તે, યે,)=દેવ- જોમાં દેવતાઓની મૂર્તિ આગળ જે દાવો દ્રવ્યવામાં રાત દહાડો આવે છે તે (ઉ—હુ;) સંં આર્તિક્ય, ઉપરથી.
આરપાર (ગુ-શ-કો.)	આરપાર	સં,	અ,	(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, યે, અલિક્ષ, રે,) =આરપક (મ—શા, ન—કો;) આર- પાર—હિં અતથી છતિ મુખી (ઉ—હુ;)
આર્ય	આર્ય	અ.	ના.	(ઐન, રે, યે.)=એક દેશ છે તે, એશિયાના મોટા રણમાં તેની પશ્ચિમે અને આફ્રિકાની પૂર્વે એક દેશ (મંદઃ મુઅજ્જ વમઃ) નામે કે જેમાં હજી નથી કબરત મકમદ (સગ) સાહેબ દરજામની સ્થાપના કરનાર જન્મેલા તેકે સાહેબનો રાજત મુયારક મદાને મુનવરામાં છે તથા અદન મોખખા અને મસ્કત પણ આર્ય પેઢીના જ ન- ગે છે.
				આર્ય (શબ્દ) નો મુળ શબ્દાર્થ— જંગલ છે. જેમાં ધનું જંગલો આવેલાં

આર્મીનિ આ (જુ.લા.ર.)	અર્મન	અ,	ના,	છે. અને નદી એક પણ નહીં હોવાથી “ અરબ ” નામ પ્રખ્યાત થયું. (સુ- હ, સુ-ખ, ક-પ;) (અલિક, રે, મીમ, નૂન,)=ઈરાન- રૂમ અને ફિરંગ માહિલા એક મુલકનું નામ. (લુ-કિ;)
આર્ય (ગુ.શ-કો.)	આર્યા	સં,	ના.	(અલિકમમદ્દઃ, રે, યે, અલિક,)= સંસ્કૃત ભાષા ખોલનાર, હિંદુની એક ઉંચી જાત (ઉ-લુ;)
આરસી- શી (ગુ.શ-કો.)	આરસી	હિં,	ના,	(અલિકમમદ્દઃ, રે. સીન, યે)=દર્પણ, માં જોવાનો આયનો, એક વીંટી આય- નાવાળી હોય છે તે. તે ભૈરાં અંશુઠામાં ધાલે છે (ઉ-લુ;) ધં હં આય- રીસો. સંં આદર્શ-આ-વધારે+દ્શ- જોવું, ઉપરથી,
આરાકશ	આરાકશ	કા,	ના,	અલિકમમદ્દઃ, રે, અલિક, કાપ, શીન,)=લાકડા વેરનાર (ઉ-લુ;) ખરું જોતાં એ શબ્દ. (હિંં) હોવો જોઈએ કારણ કે. “ અર્ક ” કાં=લા- કડા વેરવાનું હથિયાર+“ કશીદન ” ધાતુ=ખેંચવાનું આજ્ઞાર્થ અને ખેંચ- નાર પ્રત્યય. એટલે વેરણીઓ.
આરામ (શા-પ,)	આરામ	સં,	ના.	(અલિકમમદ્દઃ, રે, અલિક, મીમ,) =ધૈર્યતા, ધીરજ, શાંતી, (બ-અ;) “ આરામીદન ”. કે આરમીદન=સુખ ભોગવવું, ઉપરથી.
આરામ	•	કા,	ના.	(અલિકમમદ્દઃ, રે, અલિક, મીમ,) =ખાગ, ઉપવન, વાડી, બગીચો, આરતિ, (ન-કો; શ-ચિં;) સંં આ+રમ-કરવું.

આરામ- ગાહ	આરામ- ગાહ	કા.	ના,	(અલિફમમદ્દઃ, રે, અલિફ, મીમ, ગાહ, અલિફ, હે,)=રાહતની જગો. (લુ-કિ;)
આરામધ	○	હિં.	ના,	(અલિફમમદ્દઃ, રે, અલિફ, મીમ, ગાહ, હે, અલિફ,)=કૈલાસવાસ, સ્વર્ગ પામવું તે (ગુ-શ-કો,)
આરામત- લખ	આરામત- લખ	કા.	ના,	(અલિફમમદ્દઃ, રે, અલિફ, મીમ, તોય, લામ, ખે,)=સુખ ઇચ્છનાર, સુ- સ્ત, એદી, ઇ○ (ઉ-લુ;) આરામ= સુખ તલખીદન, ધાતુ=ચાહાવું, ઉપરથી. તલખ. (કા○) ચાહાનાર પ્રત્યય. એ. ટલે સુખ શાંતિની આશા રાખનાર.
આરાહટ	એરાહટ	ઇ.	ના,	(અલિફ, યે, રે, વાવ, રે, વાવ, ટે,)=એક જાતનો કંદ (ગુ-શ-કો,)
આરાસ- તગી	આરાસ- તગી	કા.	ના,	(અલિફમમદ્દઃ, રે, અલિફ, સીન, તે, ગાહ, યે,)=શણુગારવું. શણુગાર. (હુ-કિ,) “ આરાસતન ” (ધાતુ) =શણુગારવું, ઉપરથી.
આરાસને (ગુ-શ-કો)	આરાસન	કા.	વિ.	(અલિફમમદ્દઃ, રે, અલિફ, સીન, તે, હે,)=પ્રખ્યાત, દીવ, દેવસ્થાન, (શ —લુ;) “ આરાસતન ” (ધાતુ) “ આરાહન ”. કા○=શણુગારવું. ઉપર- થીજ—શણુગારેલું.
આરો } આરી } (શા-પ,)	અરઃ	કા.	વિ,	(અલિફ, રેમુશદ્દ, હે,)=હિંદીમાં- આરા અને ગુજરાતીમાં આરી પણ કે- હેવાય છે તે=કરવત, કા○ “ આરા ”. પણ બે લાય છે. બુઝો. “ આરાકશ. ” શબ્દ. જે પ્રથમ આવેલો છે. તોનામળ (લુ-રી;) લાકડા વેરવાતું એક આ.

ભર. આ-ઝરો-આ+ર-ઝવું, ઉપરથી
 “આરી”=નાની કરવતી અને મો-
 ચીનું એક હથીઆર પણ થઈ શકે છે.

આરો ૦ ગ, ના,

(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, વાવ,)=ઝાણા-
 નો ઉખાળો, સાત મણુ જેટલું માપ.
 (ભાત-ઝુવારનો) એમ છે. (ન-કા;)

આરો ૦ ગ, ના,

(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, વાવ,)=એવારો,
 કાઠો, છેડો, હદ, પાર, પૈડામાં નાભીથી
 તે પરીધ સુધી લાકડાના જે આડા
 લાકડા અથવા લોઢાના જે ગજ હોય
 છે તેમાંનો એકેકો, રેંટીયાના અક્કરનો
 (જેની ઉપર માળ રહે છે તે.) એકે-
 કો દાંડો, (ન-કા;)

આરો આરો હિં, ના.

(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, અલિક્ષ,)=કાક-
 ડા ફાડવનું ઓભર, ફાં માં જે
 “અરે:” કહેવાય છે (ઉ-લુ;)
 ફાં માં પણ “આરા” શબ્દનો વ-
 પરાશ છે. જુઓ “આરાકશ”, પ્રથમ
 આવેલો શબ્દ.

૦ આરા } ફા, ના,

આરાય }

(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, અલિક્ષ, અગર,
 યે, પણ,)=શણગારનાર. (લુ-કિ; ક-લુ;)

૦ આરા અ, ના,

(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, અલિક્ષ,)=ધણી
 યુદ્ધિઓ. (લુ-કિ;)

આરોતારો આરાતારો હિં. ના,

(અલિક્ષમમદ્દઃ, રે, અલિક્ષ, તે, અ-
 લિક્ષ, રે, અલિક્ષ,)=એક જાતનું ઘાસ,
 જેને “ચવરી” આવે છે તે, એક જા-
 તનાં હાથ એક લાંબા કર વાળી જેવાં
 તરણાં-જેની ટોપલીઓગુંથાય છે.
 (ગુ-સ-કા,)

અલપાકો અલપાકો ઇ, ના,

(અલિક્ષ, લામ, પે, અલિક્ષ, કાપ્,
 અલિક્ષ,)=એક જાતનું ઉનનું કપડું,

આલમ (શા-૫,)	આલમ	અ,	ના,	એ નામનું એક જનનવર છે. જેના વાળ ધણા સુંવાળા અને ચળકાટ મારે તેવા છે. જે તેના વાળ કાપી ન લેતો આખી ઉમરમાં વાળ વધી ૨૦-૩૦ ઈંચ લાંબા થાય છે. આ જનનવર ઘેટાથી મળતું છે. પણ તેને લાંબી ડોક હોય છે અને બપકાળાં ધ માથું, (ગુ-શ-કો,)
આલમ- અરખાળ	આલમેઅ- સખાળ	અ,	ના.	(એન, અલિફ, લામ, મીમ,)=સં- સાર, દુનિયા, પરમેશ્વર શિવાયની તમામ વસ્તુઓ. (મુ-ખ, મુ-દ;) અલમ (અ૦)=નિશાળ-તમુદ ઉપરથી આવું બહુવચન, અવાલમ, (અ૦)=દુનીઆઓ
આલમ આલમ	આલમ આલમ	અ,	વિ,	(એન, અલિફ, લામ, મીમ, અલિફ, સીન, યે, અલિફ, યે,)=દુનીઆ, (લુ, કિ;)
આલમદુ- નિયા,	આલમે દુનિયા આલમ દુનિયા	અ,	ના.	(એન, અલિફ, લામ, મીમ, એન, અલિફ, લામ, મીમ,)=બહુજ, બહુ ધણું, (લુ-કિ,) અલમ (અ૦)=દેખાવ -તમુદ-નિશાન-ઉંચાઇ-પ્રખ્યાત. ધ૦, ઉપરથી.
આલમ- માયની	આલમેગ- અની	અ,	ના,	(એન, અલિફ, લામ, મીમ, મીમ, એન, નૂન, યે,)=જગત, સૃષ્ટી, વિશ્વ, દોક, માણસજાત, જનસમુહ, (ગુ-શ-કો.)
આલમની	આલમી	અ,	વિ.	(એન, અલિફ, લામ, મીમ, મીમ, એન, નૂન, યે,)=આલમ-મહસૂસ થઇ શકે નહિ તે. (લુ-કિ;) =સંસારિક, ધ૦ (લુ-કિ;)

આસસ આળસ (હિં-પ્રા, હિં-નશ,)	આલકસ] આલકેસી]	હિં,	ના,	(અલિક્ષમમૂદઃ લામ, કાશ, “ સીન ” માત્ર કે, “ યે ” પણુ,)=સુસ્તી કાહિલી, થાક (હિ-લુ) સં૦ આલસ્ય૦, અ-નહિ +લસ-મહેનત કરવી.
આલાપ	અલાપ	હિં,	ના,	(અલિક્ષ, લામ, અલિક્ષ, પે,) સં૦ આ-વધારે+લપ-ખોલવું=રાગ રાગણીનું સ્વરૂપ દેખાડવાને અર્થે વિનાનું, આંઆં, આ આ આ, તનનન વિગેરેનું ગાયન તે, ઉચ્ચાર, ૨ સ્તુતિનું ગાયન, ૩ વાતચીત. ૪ સ્વરૂપ સાધન અક્ષર, સરગમ (ગુ-શ -કા.)
આલામત અલામત (શા-પ.)	અલામત	અ,	ના,	(ઐન, લામ, અલિક્ષ, મીમ, તે,) =નિશાની, ચિન્હ, (શ-લુ;) અલમ (અ૦)=ચિન્હ-નમુદ ઉપરથી આનું બહુવચન અલામાત (અ૦)=નિશાની- આ, ચિન્હો.
આલી	આલી	અ,	વિ.	(ઐન, અલિક્ષ, લામ, યે,)=ઊંચો, મોટો, (લુ-કિ,) આ૦ ઉલા=મોટાઈ- ઉંચાઈ, ઉપરથી “ અમ્મલા ” પણુ ખો- લાય છે=ઉત્તમ, ધૃત્યદિ.
આલીજ- નાળ	આલીજ- નાળ	અ,	વિ,	(ઐન, અલિક્ષ, લામ, યે, જમ નૂન, અલિક્ષ, ખે,)=ખુલ્લુંદર્ધાનો, ઊંચી પદવી વાળો (લુ-કિ, લુ-શી,) આલી (અ૦) =ઉંચી+જનાળ (અ૦)=કચેરી. જોટલે ભારે દરબાર
આલીજહાં જાંહ (ગુ-શ-કા.)	આલી જાંહ	કા.	વિ.	ઐન, અલિક્ષ, લામ, યે, જમ, અલિક્ષ. હે.)=મોટા મરતબા વાળું. આલી=મોટો +જાંહ=મરતબો.

આલીમ] આલમ] (શા-પ.)	આલિમ	અ,	ના, વિ,	(એન, અલિફ, લામ, મીમ,)=વિદ્વાન, પંડિત (મુ-અ, મુ-દ,) હદ્મ (અં) =વિધા ઉપરથી.
--------------------------	------	----	------------	--

આલીહ- જરત.	આલીહ- જરત	અ,	વિ,	(એન, અલિફ, લામ, યે, હે, જવાદ, રે, તે,)=ઉંચી પદવીવાળો માનવી (લુ-પી;) આલી (અં)=મોટી+ હજરત (અં)=તાજીમનો શબ્દ હિલા (અં)=મોટાં ઉપરથી અઅલા (અં) મોટા+હજરત (અં)=માન વાચક શબ્દ એટલે ધણો માન્ય, બહુ માનિતો, મોટો કીર્તિવાન, ધ્યાદિ.
---------------	--------------	----	-----	--

આલુ (શુ-શ-કો.)	આલુ	ફા,	ના,	(અલિફમમ્દૂદ; લામ, વાવ,)=એક જાતનો મેવો, ભટ્ટી, કુંભાર, “આલુ- દન ” ધાતુ=ખરડાવવું, ઉપરથી “આલુદગી” નામનું ફુંક—આલુદ. અને આલુદનું ફુંક—આલુ=ખરડાવવું થયું તે. (ખુ-ફા;) હિંદીમાં “આલુ” ખટાકો (ઉ-લુ;)
-------------------	-----	-----	-----	--

આલુ	○	સં,	ના.	(આલુ)=ધ્રુવડ, ઝારી, આલુ, (શ- ચિં;)
-----	---	-----	-----	--

આલુખુ- ખાર (શુ-શ-કો.)	આલુખુ ખારા આલુએ ખુખારા	ફા,	ના,	(અલિફમમ્દૂદ; લામ, વાવ, એ, ખે, અલિફ, રે, અલિફ,)=એક જાત- નું ફળ—સ્વાદે ખાટું હોય છે તે આ- સડના ખપમાં આવે છે (ઉ-લુ;) આલુ (ફાં)=એક ખાટું ફળ હોય છે તે.+ખુખાર: (અં) તુરાન, પૈકીના એક નગરનું નામ. અગર આલુ (ફાં) =એક ફળ+એ=નું+ખુખારા (અ)= ૩ ૨ ૧ એક સફેદ. એટલે બાખારા નામે નગ- રનું એક ખટાટા મારનું ફળ હોય છે તે.
-----------------------------	---------------------------------	-----	-----	---

આણે	આપણા	અ,	વિ,	(અલિફ, એન, લામ, અલિફમદ-સૂર;) = નમે કોષા ધારે-સાર, તોફે પાણુ ફા-કોષમાં-ધણું ઉંચું, અતિ ઉત્તમ (શ-લુ, લુ-રી;) ઉલા (અ) = મોટાઈ-ઉંચાઈ ઉપરથી આનું બહુ વચન " અઆલી " (અ) = ઉંચાઓ, મોટાઓ.
-----	------	----	-----	---

આણે	૦	ગુ,	અ,	(અલિફ મમદદ; લામ, પે,) = ફોકટ, નકામું, વ્યર્થ, એ જો, રદ, (ન-કો;)
-----	---	-----	----	---

આણો-પાણો	આણો-પાણો	હિં,	ના,	(અલિફમમદદ; લામ, આલિફ, પે, અલિફ, લામ, અલિફ,) = ઝડના ઝીણું ઝીણું પાંદડાં મૂળિયાં તે, સારો ખોરાક (યુ-શ-કો,)
----------	----------	------	-----	--

આવન-જવન	આવન-જવન	હિં,	ના,	(અલિફ મમદદ; વાવ, નૂન, જમ, અલિફ, વાવ, નૂન,) ધણીવાર આવવું અને જવું તે (યુ-શ-કો,)
---------	---------	------	-----	--

આવરો (શા-પ,)	અવાર:	ફા,	ના.	(અલિફ, વાવ, અલિફ, રે, હે,) = હિ-સામી દફતર, દીવાનીના પરાગંદા હિસાબો જેમાં લખાય તે. આજના વખતમાં તેવા દફતરને ' અવારજ: ' કહે છે, દીવાનખાનું એટલે બાદશાહી દરબાર, લોખંડી ભૂકો કે જે ઘોડાના નાળમાંથી છેદ પાડતી વખતે પડે છે તે (યુ-કા;) "આવાર:" જે શબ્દ છે તેના અર્થ જૂના થાય છે જેમ-ખરાબ, બદ ચાલ, ઇત્યાદિ આવુર્દન (ફા) = આણવું ઉપરથી.
--------------	-------	-----	-----	---

આવરો	૦	ગુ	ના,	(અલિફમમદદ; વાવ, રે, વાવ,) = માણસ માંદું થયા પછી ઘડીએ ઘડી ખાઉં ખાઉં થયા કરે છે તે, ભલડો (ન કો;) આદાર આપ-લેવું.
------	---	----	-----	---

આવરગી	આવરગી	પ્રા,	ના,	(અલિપ્ત મમદ્દઃ, વાવ, અલિપ્ત, રે, ગાફ, યે,)=દીનતા, મૂખાંધ (લુ-કિ, લુ-કિ;) ભટકતા ફરવું. આવારઃ (કા)=ઠેકાણા વગરનું ને “ગી” પ્રત્યય=પણું લાગી પરાગદેહપણું થયું.
આશ (શુ-શ-કો,)	આસ	હિં	ના,	(અલિપ્ત મમદ્દઃ, સીન,)=ઉમેદ, આશરો, પનાહ, ગર્ભ ગાવામાં સાળકે સુરથી મદદ આપવાને પણ કહે છે. (ઉ-લુ;)
૦	આસ	અ.	ના,	(અલિપ્ત મમદ્દઃ, સીન,)=એક વૃક્ષ, પ્રાં મૂરદ. ‘જેનું’ ફળ હળુ લાસ કહેવાય છે. (લુ-કિ;)
૦	આસ	કા,	ના,	(અલિપ્ત મમદ્દઃ, સીન,)=લોટ ફળવાની ધંટી (લુ-કિ;)
આશક (શુ-શ-કો,)	આશક	અ,	વિ,	ઐન, અલિપ્ત, શીન, કાફ,)=ખુબ્રિય રાખનાર, જે માણસની દોસ્તીપર મોહિત થએલો હોય તે (શ-લુ;) ધરક (અ)=કોષ વસ્તુને ઘણીજ વહાલી રાખવી, ઉપરથી.
આશકાર- રા (ન-કો,)	આશકાર	કા,	વિ,	(અલિપ્ત મમદ્દઃ, શીન, કાફ, અલિપ્ત, રે,)=ખહેર (શ-લુ;) “આશકારા” શબ્દનો અર્થ પણ સરળોજ છે.
શકી (પ,)	આશકી	અ,	ના,	(ઐન, અલિપ્ત, શીન, કાફ, યે,)=પ્યાર બાંધવો, આશક થવું તે, આશક ની જે હાલત તે (ન-કો;) ધરક (અ) =કોષ વસ્તુને ઘણી વહાલી રાખવી, ઉપરથી.
ના- સી	આશના કરોશી	કા,	ના,	(અલિપ્ત મમદ્દઃ, શીન, નૂન, અલિપ્ત, પ્રે, રે, વાવ, શીન, યે,)=ખુશામત, મિત્રતા વગાણુ કરવા (લુ-કિ;)

આશરો	આસરો	હિં.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, ર, અલિક્ષ) = પનાહ, વસીલો, ભરંસો, પૂંછ (ઉ-લુ.)
આશા	આસા	હિં.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, અલિક્ષ,) = ઉમેદ, ભરંસો, ધંતેજર (ઉ-લુ.)
આશાએશ (શા. પ.)	આસાઇશ	શા.	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, અલિક્ષ, હમજ, શીન,) = સુખ, આરામ (લુ-પ્રી;) આસ- દન, આસાઇદન = આરામ પામવું, ઉપરથી
આશુક માશુક	આશોકો મંઅશુક	અ.	ના.	ઐન, અલિક્ષ, શીન, કાફ, વાવ, મીમ, ઐન (શીન, વાવ, કાફ) = જુદા જુદા રંગે બેનગીના. જે વીંટીમાં જડેલા હોય તે (લુ-પ્રી;) પ્રિય અને પ્રિયા. ઇસ્ક (અ.) = કોઇ વસ્તુએા ઘણી વહાલી રાખવી ઉપરથી આશોક (અ.) = પ્રેમી + વ (અ.) = અને + મંઅશુક (અ.) = પ્રિયા - પ્રિય.
આસ્તે (શા-પ-)	અહિસ્ત:	શા,	અ-	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, હે, સીન, તે, હે,) = ધીસું હળવે (લુ-પ્રી;)
આસન ગુ-શ-કો.)	આસન	હિં,	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, નૂન,) = બેસવા- ની જગો, ઉની કાપડ કે જે ઉપર હિંદુ લોક પુજા કરવા બેસે છે, ભગીઆની બેઠકની રીત, ગાદી, ઇ. (ઉ-લુ;) સં આસ-બેસવું, ઉપરથી-બેઠક, પાટલો, ગાદી, ઇ.
આસન કેદ (ગુ-શ કો.)	આસાન કેદ	શાં	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, અલિક્ષ, નૂન, કાફ, યે, દાલ,) આસાન (શાં) = સહેલી + કેદ (અ.) = મધી. ઐટલે મહે- નત વગરની સળ, સહેજ અટકાવ, ઇ.
આસ- નાવ આશ- ના (શા-પ.)	આશના	શા,	ના-	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, શીન, નૂન, અલિક્ષ,) = ગેર તથા તરાઇતવું વિરૂધ્ધ, વાકેદ, જગ, સોનીને પણ કહે છે. પારખનાર

આસપાસ (ગુ-શ-કો)	આસપાસ	હિં-	અ-	હોય તે, આજખાણુ, આપ, ગિલેટ, બરી, કેટલાકમતે એક માણસ છે કે તે પોતેજ આજખ, ખાત્રીથી પોતાની જોડે લાવેલો છે, સાક્ષી સાથે તેના મિત્ર મંડળમાં કેટલીક મુદતવીતી ગઈ હોય તે (ભુ-કા;)
				(અલિક્ષમમૂદ્ઃ, સીન, પે, અલિક્ષ, સીન,)=આજુમાજુ, નજીક (ઉ-લુ;) ચો તરફ સં આસ=આસન+પાસ= લગોલગ.
આસા- ન આહે- શાન	આહસાન	અ,	ના,	(અલિક્ષ, હે, સીન, અલિક્ષ નન,)= નર્મકાષે-આભાર ઉપકાર, પાડ, -અર્થ લખ્યા છે. પરંતુ કાં કાષે-ગુણ કરવું, કાંઈ પણ વસ્તુને નેક સમજવી. (શ-લુ;)
૦	આહસાન	અ,	ના, } કિં.	(અલિક્ષ, હે, સ્વાદ, અલિક્ષ, નન,)= મજબુત કરવું, પરજગાર ખનવું, ધુરાઈ જોથી ખચવું, પરણવું, (લુ-પ્રી, શ-લુ;)
આસાન (શા-પ,)	આસાન	કા,	વિ.	(અલિક્ષમમૂદ્ઃ, સીન, અલિક્ષ, નન,) સુગમ, સહેલું (લુ-પ્રી;)
આસાની (સા-પ)	આસાની	કા,	ના.	અલિક્ષમમૂદ્ઃસીન, અલિક્ષ, નન, ચે,) =સુગમતા, સહેલાઈ, (ભુ-કા; લુ-પ્રી;) આસાન (કા.) ઉપર ઇ પ્રત્યય લાગી વિશેષણવું નામ થયું.
આસામ	આશામ	કા,	ના-	(અલિક્ષમમૂદ્ઃ, શીન, અલિક્ષ, મીમ,) =“ આશામીદન ” ધાતુનું આજાર્થ. તર- પ્રીખની શરતે નામ—ખોરાક, ખાજાણની ઉત્તર પૂર્વ લણીનો એકદેશ, ઉકાળેલા આખાનું પાણી કે જે ખીચ કહેવાય છે, (લ-પ્ર; ભુ-ન; ર-દી;) ઉપર આશા - કા.)=પીવું,

અસા- મી અસા- મી (શા-પ.)	અસામી	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, અલિફ, મીમ, યે,) =અહુવચનતું અહુવચન નામે છે તે એવી રીતે કે “ આસામી ” “ અસમા ” તું અહુવચન અને “ અસમા ” ઇસ્મતું અહુવચન છે. (અ-અ; ક-ફ; મ-ર;) ઇસ્મ (અ.)=નામ, ઉપરથી. જેથી લેવડ દેવડ ચાલતું હોય તે.
-------------------------------------	-------	----	-----	--

અસામી (ગુ-શ-કો.)	આસામી	હિં,	ના.	(અલિફ મમદૂદ; સીન, અસિફ, મીમ. યે,)=માણસ, આદમી, ગ્રાહક, નોકરી, હોદ્દો, માલગુજાર, ખેડુ, ભોક્તા, દેવા- દાર, આશના, પ્રિયા, માલદાર, અમીર, મતલબનો ખતવેલો હકમ, ઇં (ઉં-લુ;)
---------------------	-------	------	-----	--

અસા- મીવાર- અસા- મીવાર	અસામી વાર	ફા,	અ.	(અલિફ, સીન, અલિફ, મીમ, યે, વાવ, અલિફ, રે,)=દરેક આસામીનું લગતું હોય તેમ, એક એક, પ્રત્યેક, પ્રથક પ્રથક (ગુ—શ—કો,) નામવાર, માણસદીઠ. અસામી (અ.)=નામેના વાર (ફાં)=પ્રમાણ.
---------------------------------	--------------	-----	----	---

આસાર	આસાર	અ,	ના.	(અલિફ મમદૂદ, સે, અલિફ, રે,) =“ અસર ” શબ્દનું અહુ વચન=ચિન્હો, પગના નિશાન, નેક કામો, પેગંબર સાહેબના ધારા (મુ—અ;) અસર (અ.)= ચિન્હ-ચુલ, ઉપરથી ઝાડ કપાઈ રહેલો ડુંદોને જોળ પણ (ક-લુ;)
------	------	----	-----	--

આસાર	○	સં-	ના.	અલિફ મમદૂદ, સીન, અલિફ, રે,)= વરસાદ વગેરેનું ધારાથી પડવું, વેગથી વરસવું, દુસ્મનને ઘેરો ધાલવો, મિત્રનું લક્કર, પ્રસરવું, સૈન્યનું ચારે તરફ વ્યાપવું. (શ—ચિં;)
------	---	-----	-----	--

આસા વરી આશા વરી (ગુ-શ-કો.)	આસાવરી	હિં.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, અલિક્ષ, વાવ, રે, યે,)=એક હિંદી રાગણીનું નામ જે સવહારમાં ગવાય છે. (ઉ—લુ;) આસાવરી. સં૦ આશા+૫—પુરવું, ઉપરથી.
આશિશ-પ (ગુ-શ-કો.)	અસીસ	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, સીન, યે, સીન,)=આશિ- વાંદ. (ઉ—લુ;) સં૦ આશિસ, આ+ શાસ-૪અઞ=દુવા, ધન્યવાદ, ઇ૦
આસિસ્ટન્ટ	અસિ સ્ કંટ	ઈ,	વિ.	(અલિક્ષ, સીન, સીન, ટે, નૂન ગુન્નઃ, ટે,)=મદદગાર, મદદનીસ, સહાયક (ગુ—શ—કો,)
આસુદગી	આસુદગી	કા-	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, વાવ, દાલ, ગાફ, યે,) સુખ, ચેન, તવંગરી (ઉ— લુ; લુ—કિ;) આસુદન=આરામ પામવું, ઉપર ગી. પ્રત્યય લાગી આસુદ=વિશેષણ- રૂપનું નામ એટલે આરામ.
આસુદા (શા-પ,)	આસુદઃ	કા.	વિ,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ સીન, વાવ, દાલ, હે,) =સુખી, અમનચમન વાળો, (ક—લુ;) આ સુદન=આરામ પામવું ઉપરથી.
આસેસર	અસેસર	ઈ.	ના.	(અલિક્ષ, સીન, યે, સીન, રે,)=સલા હકાર, મદદગાર, પંચ, (ઉ—લુ;)
આસોપા સવ (ગુ-શ-કો.)	આસોપા લવ	હિં-	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, વાવ, યે, અલિક્ષ, લામ, વાવ,)=સં૦ અશોક; (ધ—વૈ;) એ નામનું ઝાડ.
આસંગો	અસંગા	હિં-	ના.	(અલિક્ષ, સીન, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, અલિક્ષ,) સં. વ્યાસંગ=પ્રીતિથી હરકોઈ નીપછવાડે લાગવું—લભ્યાં કરવું તે, વળ ગ્યું રહેવું તે, આસક્તિ (ગુ—શ—કો,)
આદ (શા-પ.)	આદ	કા.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, હે,)=હાથ, અદ્રસોસ, (લુ—શી;) આવ; (કા૦) પાણુ એજ અર્થે વપરાય છે=આહ (લુ—કિ.)

આહખ ખ આહખા ખ	આહખાખ	અ,	ના,	(અલિફ હે, બે, અલિફ, બે,)=હખી- ખનું બહુવચન એટલે મિત્ર (લુ-કિ;) મિત્રો.
-----------------------	-------	----	-----	---

આહા	આહા	ફા,	ના,	(અલિફ મમદ્દઃ, હે, અલિફ,)=પ્રશી તથા આનંદ વખતે બોલાતો શબ્દ (લુ-ફી;) ઉરદુ કાષમાં (હિં.) છે. (ઉ-લુ;)
-----	-----	-----	-----	---

આહા-હા (ગુ-શ-કો.)	આહાહા,	ફા.	ના.	(અલિફ મમદ્દઃ, હે, અલિફ, હે, અલિફ,) આનંદ અને પ્રુશાલી વખતે બોલાતા શબ્દનું બહુવચન કારણકે બીજો હા (ફા.) વધારો સૂચવનાર એક પ્રત્યય છે.
----------------------	--------	-----	-----	--

આળસ (ગુ-શ-કો.)	આલકસ	હિં-	ના-	(અલિફ મમદ્દઃ, લામ, કાફ, સીન,) “ આલકસી ” પણ બોલાય છે=સુસ્તી, કહેલી, ઇ. (ઉ-લુ;) સં. આલસય; અ-નહિતલસ-મહેનત કરવી.
-------------------	------	------	-----	---

આળુ	આહૂ	હિં,	ના,	(અલિફ મમદ્દઃ, હે, વાવ,)=શાંમાં “ શફતાલૂ ” નામે એક ફળ હોય છે તે (અ.) “ ખૂખૂ ” કહેવાઇ હિંમાં નીપજે છે તે=વીરસેન=(મ-ર; મુ-ખ; ખિ-લુ;)
-----	-----	------	-----	---

ઇકકો	ઇકકા	હિં.	ના,	(અલિફ, કાફ મુશદ્દઃ, અલિફ,)= એક ઘોડાની ગાડી, મુગદળ, એકલો, ઉસ્તાદ, ઇ. (ઉ-લુ;)
------	------	------	-----	---

ઇક્રાર (શા. પ.)	ઇક્રાર	અ,	ના,	(અલિફ, કાફ રે, અલિફ, રે,) કાષપણ બાળતની સાખીતી માટે પોતાતાની ભાષા માં કહેવું, પોતાની ઉપર કાષપણ વાત સાખીત કરવી, શાંતિ આપવી, સૂકવવું, કામની ધીરજ ધીરવી (શ-લુ;) વાવદો, કરાર, કુર્ (અ.)=કંડક, ઉપરથી શાંત થઇ હા પાડવી.
--------------------	--------	----	-----	--

ધખતે } સાર ધખિ સાર } (શા. પ.)	ધખતિસાર	અ,	ના	(અલિક્ષ ખે, તે, સ્વાદ, અલિક્ષ, રે,) =ટુંક શખદો પોહોળે અર્થે કામમાં આણ વા તે. અને “ ધકૃતિસાર ” તેથી વિરુદ્ધ છે. (ગિ-લુ;) ખસર (અ.)=શરદરુત ઉપરથી કારણકે શરદીમાં સંકડાશમાં પણ ગુજરાન આલી શકે છે. અને ટુંટીયાવાળી સૂવાનું ગમે છે તથા નભે છે.
ધ.ખલાસ મંદ.	ધખલાસ મંદ	ધ,	ના	અલિક્ષ, ખ, લામ, અલિક્ષ, સ્વાદ, મીમ, નૂન, દાલ,)=મિત્ર, ચાર, યેનપણી, સાહેલી (ઉ-લુ;) ખુલસ-(અ.)=સાદું તથા પાક થવું ઉપરથી ચોખખાધ+મંદ (દા.)= “ વાળો ” એટલે પવિત્રતા રાખનાર, સાદગીવાળો.
ધંગેજ અંગેજ } (ગુ-શ-કો.)	ધંગેજ	ધ.	વિ ના,	(અલિક્ષ, નૂન, ગુન્ન; ગાફ, રે, યે, જે,)=યુરુપિયન, ફિરંગી, (ઉ-લુ;) ગોરાલોક, એ કામ.
ધંગેજ	ધંગેજ	ધ.	વિ.	(અલિક્ષ, નૂન, ગુન્ન; ગાફ, રે, યે, જે, યે,)=અ. ધંગલીશ=અંગેજ લોકોનું -સંબંધ (ભાષા, રીતભાત, ધં) ધંગ્લાં ડ દેશનાવત નીનું. (ગુ—શ—કો)
ધંગલિશ (ગુ-શ-કો.)	ધંગલીશ	લક્ષ	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, ગુન્ન; ગાફ, લામ, યે, શીન,) =ધંગેજભાષા=(લુ-શી;) “ ધંગલિશ ” પણ કહેવાય છે.
ધંચ (ગુ-શ-કો.)	ધંચ(ધંચ) ધંચ	ધ-	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, ગુન્ન; યે,)=એકકુટનો ખારમો ભાગ (ઉ—લુ;) તસુ, એક આંગળ, ધં
ધંચા (ગુ-શ-કો.)	ધંચા	ધિં,	ના.	(અલિક્ષ, એમુશદદ, હે, અલિક્ષ,)= ખાએશ, મરજી, આશા, (ઉ-લુ;) સં ધપ-ધમ્મવું.
ધંજત (શા-પ.)	ધંજત	અ-	ના,	(એન, હે, મુશદદ, તે)=કીર્તિ આખર, માન, (લુ-શી;) ધંજ.જ. (અં)=ઘાયકાત-ઘાયકી ઉપરથી.

ધજતેઆ સાર (ગુ-શ-કો.)	ધજતેઆ સાર	અ,	વિ, ના,	ઐન, જેમુશદ્દ; તે, અલિકમમદ્દ; સે, અલિક, રે,)=તજત=કીર્તિ+આસાર (અં)=ચિન્હો. એટલે કીર્તિના ચિન્હો રાખનાર, માનવાળી નિશાનીઓ, લાયકી ધરાવનાર, માનવંતો.
ધજન (શા-પ.)	ધજન	અ,	ના,	(અલિક, જાલ, વૂન)=આજા, પ્રમા ન, નો તર, આમંત્રણ (અ-જ; મુ-અ, કં—જ.;)
૦	ધજન	અ.	ના,	(ઐન, જમ, વૂન)—ખમીર કરવો (લુ-પી)
ધજનેર	ધજનેર ધજે નિયર	ઈ.	ના,	(અલિક, જમ, વૂન, યે, રે,) અથવા (અલિક, વૂન, જમ, વૂન, યે, રે,) મળી બન્ને પ્રકારે (અં એ-જનીઅર) —યંત્રકાર, યંત્ર ચલાવનાર (ગુ-શ-કો.)
ધજલાસ (ન-કો.)	ધજલાસ	અ.	કિ, ના,	(અલિક, જમ, લામ, અલિક, સીન,) =ખેસવું, કચેરી કરવા ખેસવું (મુ-અ.) જુલૂસ (અં) કે જલસા=ખેડકપરથી જેમ દરધજલાસે કૌસિલ=કૌસિલની ખેડક ઉઠેલા માણસનું—કેસિજ=દોકરેલામા માણસનું ઉડી ખેસવું કે નિમાજમાં ઉભે લા માણસનું કાયદામાં ખેસવું એ “ જુલૂસ ” (અં) શબ્દનોજ ખુલા સો માત્ર છે.
ધજા (શા-પ.)	ધજા	અ,	ના,	(અલિક, યે, જાલ, અલિક,)=શોકા તુર થવું (શ-લુ;)
ધજાત (શા-પ.)	ધજાત	અ,	ના,	(અલિક, જવાદ, અલિક, ફે, તે,)= વસ્તુથી વસ્તુનો સંબંધ દેખાડવો. કે જે બન્ને વચ્ચે હોય તે, વધારો, વિભાકિત (ગિ લુ;) જાદ=તેણે ઉમેર્યું, ઉપરથી વધારો, વિભાકિત

ધ્રુવપ્રત ખાતું	ધ્રુવપ્ર: ખા તા	હિં,	ના,	(અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફે, હે, કાફ, હે, અલિફ, તે, અલિફ,)=રાબ્બાઓમાં એકમેકને અપાતી લેવાતી જે ભેટ તે સંબંધી ખાતું (ગુ-શ-કો,) ધ્રુવપ્ર: (અં) વધારો+ખાતા (હિં) પ્રકરણ, કામ, વિષય.
--------------------	--------------------	------	-----	---

ધ્રુવપ્રત ગામ	ધ્રુવપ્ર: એ ગાઉ	હિં,	ના,	(અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફે, હે, હમજ, ગાફ, અલિફ, હમજ, વાવ વત ગુ-ન,)=જે વતન ધનામદારને હમેશ માટે મળ્યું હોય તે (ગુ-શ-કો.) ધ્રુવપ્ર: =વધારો+એ = ના+ગાઈ+ગામ એટલે ગામનો વધારો, વધારાનું ગામ, ધં
------------------	--------------------	------	-----	---

ધ્રુવપ્રકે	ધ્રુવપ્ર:	અં.	ના.	(અલિફ, જવાદ, અલિફ, ફે, હે,) =વધારો (ગિ—લુ;)
------------	-----------	-----	-----	--

ધ્રુવપ્ર	ધ્રુવપ્ર	ફા,	ના,	(અલિફ, જે, અલિફ, રે,)=નર્મકાષે -પગથી ફેડે સુધી પહેરાય તેવો અને પોળો (તંગ નહિ) રાખીશીવેલો રેશમી એકતરેહનો લેંઘા પણુ ૧૦ કોષમાં વત, ચોમાસું, પાધડી, પગ ઉપર જે વસ્તુ ખેંચાયતે જેમ—સુરવાળ તં ખાન ધં (બુ-કા) ધ્રુવપ્ર: (અં) સુરવાળ તું ટુંક શબ્દ (ફાં)=સુરવાળ.
----------	----------	-----	-----	--

■	ધ્રુવપ્ર	અ,	ના,	(અલિફ, જે, અલિફ, રે,)=સ્ત્રી. ફ. જે પુરુષનું વિરુદ્ધ છે, અંડસહ ધંદ્રી. (બુ-કા;)
---	----------	----	-----	--

■	ધ્રુવપ્ર	અ,	ના.	(એન, નાલ, અલિફ, રે,)=ચેરો ધત્યાદી (લુ—કિ,)
---	----------	----	-----	---

ધ્રુવપ્રદાર (ગુ-શ-કો,)	ધ્રુવપ્ર: દાર	ફા,	ના.	(ઓલિફ, જમ, અલિફ, રે, હે, દાલ, ઓલિફ, રે,)=ડોકા રાખનાર, દાવો રાખનાર હાકમ (ઉ-લુ:) ધ્રુવપ્ર: (અં)=કંટાકટ+દાર (૧૦)=દાશતન=રાખવું, ઉપરથી રાખ નાર પ્રત્યય એટલે કંટાકટર ઉધડ કામ રાખનાર ધં
-----------------------------	---------------	-----	-----	---

કમરખંધ (શા-પ)	કમરખંધ	પ્રા,	ના,	(અલિપ્ત, જે, અલિપ્ત, રે, બે, નૂન, દાલ,)=નાકું, કમરખંધ, પંતખીમાં “નાલા” કહેવાય છે તે (ઉ-લુ;) કમર (પ્રાં) = પગથી કેડસુધીનું એક શીવેલું વસ્ત્રખંદ (પ્રાં) = નાકું એટલે સુથાણને ખાંધવાનું ખંધ.
કમરો.	કમર:	અ,	ના,	(અલિપ્ત, જમ, અલિપ્ત, રે, હે;)= નર્મકાષમાં-પ્રાં = ધણી—સરકારને કેટલુંક દ્રવ્ય ભરી કે ભરવાનું કબુલ કરી પછવાડેથી થવાનો નફો તુકસાન પોતાને માથે હોરી લઇ જે વેપાર ચલા- વવો તે (જમીન-દાર વગેરેના કમરો માત્ર અમુકજ વહિવટ કરતેવો) સનદીહક, પટો, મકતો. પણ પ્રાંકેષે માણસને અપાતી મજૂરી (શ-લુ;) અજ (અં)=મજૂ- રી, ઉપરથી.
૦	કમર:	અ.	ના,	(અલિપ્ત, જે, અલિપ્ત, રે, હે,)=ખર- તમાં હોવું, નખતા ચુકત, સુરવાળ (શ-લુ;)
કંચલ અનચલ (ગુ-શ કા.)	કનચલ	અ.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, જમ, બે, લામ,)=અસ- માતી એક પુસ્તક. જે હજરતકસા (અં) ના ઉપર ઉતરેલું તે (ઉ-લુ;)
કંકુ	અંડા.	હિં.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન ગુન્ન; દાલ, અલિપ્ત) =ખેદું, અંડ પ્રાં (ઉ-લુ;)
કંડેટ કન્ડેટ	કનડેટ	ઈ.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, દાલ, નૂન ગુન્ન; ટે,) =જે ફેરિસ્તમાં અગત્યની વસ્તુઓ દાખ- લ હોય તે (ઉ-લુ;)
(કતખાર (શા-પ.)	અઅતેખા રૂ	અ,	ના,	(અલિપ્ત. એન, તે, બે, અલિપ્ત, રે,) =શિખામણુ લેઇ ગાંઠવાળવી તે, કાષ્ટ વસ્તુ ગયાગાદ વિચારવું, વસ્તુની ખરી ખાત્રી કરી લેવી (મુ-ખ;) અખ (અં)=સ્વપ્ના ના અર્થ કરવાકે ભવિષ્ય ખતાવવો, ઉપરથી.

ધતખારી	એઅતેખારી	અ,	વિ.	(અલિફ, એન, તે, ખે, અલિફ, રે, યે,)=ધતખારવાળું, લરોસાદાર, વિશ્વાસ પાત્ર, વિશ્વાસુ, પતીજવાળું, ખાત્રીનું, શ્રદ્ધાવાન (ગુ-શ-કો,)
ધતમામ (શા. પ.)	ધતરામ	અ.	કે, } ના }	(અલિફ, તે, મીમ, અલિફ, મીમ,) =પૂરું કરવું, પૂરું થવું, સ્ત્રીને શ્તુ આવે છે તે (શ-લુ;) સમાપ્તિ. તમામ (અં)=પૂરું કર-આત્માર્થ, ઉપરથી.
ધતરખાજ	ધતરખાજૂ	સં.કા	વિ.	(અલિફ, તે, રે, ખે, અલિફ, જે,)=લાહીરી ખોર, અકડાટવાળો. સંં ધતર=અડાધખોર (ગુ-શ-કો,) ખાજ (કાં)=વાળો.
ધત ૧૪	ધતરાધ	હિં,	ના,	(અલિફ, તે, રે, અલિફ, હમજઃ, યે,) =રીત ભાતથી ઉલટું આણવું તે, અકડ પાણું, ધં (ગુ-શ-કો,)
ધતરાજ (શા-૫)	એઅતેરાજૂ	અ.	ના.	(અલિફ, એન, તે, રે, અલિફ, જવાહ,)=કોઇ પાણું માણસનું આગળ આવવું, વચ્ચે આવવું, આડા ઉતરવું (ક-ક,કં-જ,) “ એઅતેરાજૂ ” ઉપરથી “ એ અતેરાજ ” થઇ શકે છે. પરંતુ ઉરદુના વાપરમાં આવતો નથી. અરજૂ (અં)=જે વસ્તુ કોઇ ખીણ વસ્તુના આધારે કાયમ હોય તે, ઉપરથી-હરકત આણવી.
ધતરીફલ (ધ.વૈ.)	ધતરીફલ	અ.	ના.	અલિફ, તોય, રે, યે, ફે, લામ,)=ત્રીફળ શબ્દનો અરખી કરેલો. ત્રી=ત્રણ અને ફલ=મેવો-મળી “ ધતરીફલ ” =હરડાં-અહડાં અને આમળાં વગેરેથી તૈયાર થતી એક દવા પ્રખ્યાત છે તે (રિ-મુ;) ત્રિફલ (હિં.) ત્રિફળ (ગું)

ઇતલાખ (ગુ-શ-કો.)	ઇતલાક	અ,	ના, } કિ.	ઉપરથી જેમાં હરકાં બહેકાં અને આમ- ળાં પડે છે. (અલિક, તોય, લામ, અલિક, ફાક,) =મરી કરવું, કાઢને કેદથી છોડી દેવું, ખોલવું, કહેવું, પેટ કે કોઠું ચલાવવું (કિ-જૂ, મુ-ખ,) તિલકું (અં)=આ- બદ-છુટું, ઉપરથી.
ઇતલલા. (મ-લા- ન-કો.)	ઇતલા } અ ઇતિલા } અ	અ,	ના,	(અલિક, તોય, લામ, અલિક, એન,) =ચેતવવું, માણસનું ઉલટી કરવું, ખ- જુરના ઝાડને ખુલ્લું પાડવું, કમાનમાંથી તીર ફેંકવો (ખુ-કા.) વાકેફ થવું તથા કરવું, સમજીત આપવી ઇં (શ- લુ;) તિલકું (અં)=મેદ-છુપી બાબ- ત, ઉપરથી.
ઇતવાર. (હિં-પ્રા, હિ-શિ,	ઇતવાર	હિં-	ના.	(અલિક, તે, વાવ, અલિક, રે.) સૂર્યનો દિવસ, રવિવાર (હિ-લુ;) ઇત. (હિંં)=અત્રે+વાર (હિંં) દિવસ.
ઇતિકાક- તિકાક (ગુ-શ-કો.)	ઇતિકાક	અ.	ના,	(અલિક, તે મુશદદ, ફે, અલિક, ફાક,)=સંપ રાખવો, વગર કારણે કામ થવું (ગિ-લુ;) “ વફૂ ” (અં)= કાઠ ઠેકાણે ઉભા રહેવું, ઉપરથી-ભોગ ભોગ.
ઇતિમદ } ઇતિમાદ } (શા-પ.)	અ અતે માદ	અ,	ના-	(અલિક, એન, તે, મીમ, અલિક, દાલ,)=પૂરું કાઠ પણ પદાર્થનો ટેકા લગાડવો (ક-ફ,) ભરૂસો, આકીન, ઇતબાર, અમદ (અં)=આપણા અધિ- કારથી કામ કરવું, ઉપરથી.

ધતેગ્ગ ર, ધાન્ત ગર (શા-પ.)	ધનંતિગર	અ.	ના,	(અલિફ, વૂન, તે જોય, અલિફ, રે,) =કોઇ વસ્તુને રાખવા લેઇ જવા-ખેંચ- વા-કરવા સારૂ નજરમાં રાખવી, ધણી વાટ જોવી (ગિ-લુ;) ઉમેદ, આશા. નજર (અ.)=નિઘા તથા પીકર ઉપરથી વાટ જોવી.
ધતિગરી	ધનંતિગરી	અ.	ના, } વિ, }	(અલિફ, વૂન, તે, જોય, અલિફ, રે, યે,)=આતુરતા, અધિરાઇ, આતુર, ધનંઃ. ઉત્સાહ, હવસ, હોંસ, ઉત્સુક (ગુ-શ-કો.)
ધતેકાકન	ધત્તિકાકન	અ.	વિ. } અ }	(અલિફ, તેમુશદદ, રે, અલિફ, કાફ, અલિફ તનવીન સહ,)=આગવું. અકાએક (લુ-પી;) વફા (અ.) =કોઇ ઠેકાણે ઉભા થવું, ઉપરથી.
ધતેકાકી	ધત્તિકા કી ધત્તિકા કિઃ	અ,	વિ,	(અલિફ, તે મુશદદ, રે, અલિફ, કાફ, યે,) અગર (અલિફ, તે મુશદદ, રે, અલિફ, કાફ, યેમુશદદ, હે,)=જે વાત એકાએક થઇ જાય તે (ઉ-લુ;) અણુધાર્યું, વફા (અ.)=કોઇ જગોએ ઠેરવું, ઉપરથી.
ધદ (શા-પ.)	ધદ્	અ,	ના,	(એન, યે, દાલ,)=મુસલમાનોની ખુશાળીનો દિવસ ધદ એટલે તે વસ્તુ કે જે આનંદ અને ખુશી સારૂ પ્રે તેથીજ તે ધદ કહેવાય છે, ધં (શ-મુ; સુ-હ) ખુશી, પાક દિવસ.
ધદઉઝો રા	ધદઅદ હો ધદુદા	અ.	ના,	(એન, યે, દાલ, અલિફ, જવાદ, હે, અલિફ મકસૂર:)=ધદે દુરખાન કહેવાય છે તે=જે ધદમાં ખોદાના નામ ઉપર જનાવર હલાલ કરવામાં આવે છે, ઇલ હજની ૧૦ મી તારીખે જે ધદ થાય છે તે (લુ-પી;) ધદ (અ.)+અદહા (અ.) =સવારે કામ કરવું. એટલે દુરખાની.

ધદગાહ	ધદગાહ	કા,	ના.	(ઐન, યે, દાલ, ગાક, અલિક, હે,) =જે ઠેકાણે ધદનીનમાજ અદા કરવામાં આવે છે. (લુ-રી:) ધદ (અ.)=ખુશી +ગાહ (કા.)=જગો એટલે ખુશી મનાવવાની જગો.
ધદર	ધદર	કા,	અ,	(અલિક, યે, દાલ, રે,) હિં. ધદર=અહીં, હિયાં, આણીમેર, ધં
ધંદ્રજવ (ગુ-શ-કો.)	ધંદ્રજવ	હિં,	ના,	(અલિક, વૃત, દાલ, રે, જીમ, વાવ) =જવની પેઠે એક જાતના બીડાય છે તેઓસડના કામે ધણા લેવાય છે. (ઉ-લુ;) સં. કલીંગ.
ધંદ્રજળ (ગુ-શ-કો.)	ધંદ્રજળ	હિં,	ના,	(અલિક, વૃત, દાલ, રે, જીમ; અલિક, લામ,) =જલ, બાજુ ગરનો તમાસો, રૂચ્ય ((ઉ-લુ;) સં. ધંદ્ર+જળ-કાસો.
ધદરતિદર	ધધર ઉધર	હિં.	અ.	(અલિક, દાલ, હે, રે, અલિક, દાલ, હે, રે,) હિં. સં. ધત:—અહીંયાં, અહીં તહીં (ગુ-શ-કો.) ધધર (હિં.) =અહીં, ઉધર (હિં.) =તહીં.
ધંદ્રીજુલા ખ	ધંદ્રીજુલા ખ	હિં.	ના.	(અલિક, વૃત, દાલ, રે, યે, જીમ, લામમુશદ્દ, અલિક, યે,) ધંદ્રિય+જુલાખ-રેચ) વારેવારે અને ધણુ મુત્રા ય તે, વારે ધડીએ ધણો પેશાખ થાય તેવું જે ઓસડતે (ગુ—શ—કો,) ગુલ (કા.)=ગુલાખતું ફુલ+આખ (કા.) =ગુલાખ જળનો અરખી કરેલો શબ્દ.
ધદુલકિતર	ધદુલકિતર	અ,	ના,	ઐન, યે, દાલ, અલિકસાકિન, લામ, રે, તોય, રે,) =માહે શન્વાલની તા. ૧ લીનીધદ. રો જામદ સામાન્ય રીતે બોલાય છે. (ઉ-લુ;) ધદ (અ.)=ખુશી+ઉલ

ધનકમટા- કસ	ધનકમ્ ટકસૂ	ધં.	ના-	(અં)=ની+કિન્ (અં)=રોજો ખોલવો એટલે રોજ છોડવાની ખુશાળીના દહાડો.
ધનકાર (શા-પ.)	ધનકાર	ધા.	ના-	(અલિક્ષ, નૂન, કાક્ષ, અલિક્ષ, રે)=ધ્યાન, લેહુ ધ્યાન કરનાર, ના પાડવી (બુ-કા,) તુકં (અં)=ના ખુશી, ઉપરથી
ધન્ટ્ર-સ	ધન્ટ્રે સ(ધન્ટ્ર ટ્રેન્ટ્ર સ)અન્ટ્ર ટ્રેસ	ધં,	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, ટે, રે, યે, નૂન, સીન,) =દાખલાની પરિક્ષા, જે પ્રાથમિક પરિક્ષા પસાર કરી વિદ્યાર્થી દાખલમાં દાખલ થઈ શકે છે તે (ઉ-લુ;)
ધન્ડિયા } ધન્ડિયા } (ગુ-શ-કો,)	ધન્ડિયા	ધં,	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, ડાલ, યે, અલિક્ષ, યે,) અં ધંડસ ઉપરથી, હિંં હિંંદુ-સિંધુનદિ ઉપરથી=હિન્દુસ્થાન (ગુ-શ-કો,)
ધન્તિ- ખાખ ધન્તે- ખાખ }	ધન્તેખાખ	અ,	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, તે, ખે, અલિક્ષ,) નર્મકાષે તાત્પર્ય, કુંઠામાં જે મતલબ તે. પણ અરખી કાં કાષે-બહાર કાઢવું, કબુલ કરવું, મારવા અને કરવાના શબ્દ સહ વપરાયછે તે (મુ-ખ, બ-અ;) ખુ- લાસો ચુંટી કાઢવું, ઇં નખ્ખ (અં) ચુંટણી, ઉપરથી.
ધન્તિભમ (શા-પ.)	ધન્તિભમ	અ.	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, તે, જોય, અલિક્ષ, મીમ,)=ચવરથા, અનુક્રમે થવું (ક- લુ;) નજમ (અં)=શણગારવું, ઉપરથી

ધનમીન સાડે ત્રીન	ધનમીન સાડેત્રીન	હિ.	અ.	(અલિફ, ચે, નૂન, મીમ, ચે, નૂન, સીન, અલિફ, ફે, ચે, તે, ચે, નૂન,) હી- મારી સ્ત્રી+ન-અને+મી-હું+ન-અને એક છોકરો તથા એક છોકરી-અડધી) મોટું કામ કરવામાં ઘણાંજ યોછાં માણસ હોય ત્યારે એમ યોદ્ધાય છે. ત્રણ ચારથી વધારે નહિ તેટલાં માણસ, ઘણાંજ થોડાં, જુજ, જોષએ તે કરતાં યોછાં (ચુ- શ-કો,)
---------------------	--------------------	-----	----	---

ધનશા અ- લા તાલા. (ચુ-શ-કો)	ધનશા અ- લાહોત આલા	અ.	કિ.	(અલિફ, નૂન, શીન, અલિફ, હમજઃ, અલિફ, લામ મુશદ્દ, અલિફ, હે, તે, એન, અલિફ, લામ, અલિફમકસૂરઃ) =અગર ખુદા ચાહે તો, સામાન્ય લોકો ભવિષ્ય કાળે કામ કરવાના ધરાદા ઉપર એ વાક્ય બોલે છે (ઉ-હુ;)
----------------------------------	-------------------------	----	-----	---

ધનશા (અં)=મનથી કોઈ વાત
કાઢવી. એટલે ધરાદો+અલ્લાહ (અં)
=પરમેશ્વર+તઆલા (અં)=સર્વોત્તમ
એટલે પાકપરવરદિગારની ઇચ્છાપ્રમાણે

ધન્સપે ટર ધન્સ પેકટર (ચુ-શ-કો)	ધન્સપિકટર	ધ.	ના.	(અલિફ, નૂનચુન્નઃ, સીન, પે, કાફ, ટે, રે,)=નિઝીટકરનાર, તપાસરાખનાર, વ્યવ સ્થાપક, કોટવાલ, જોનાર (ઉ-હુ;)અં ધન્સપેકટર
--	-----------	----	-----	--

ધન્સાન (શા-પ)	ધન્સાન	અ.	ના.	(અલિફ, નૂન, સીન, અલિફ, નૂન,) =મનુષ્ય, માનવી, આખનીપ્રીકી. એ શબ્દ- માં (નિસયાન તથા ઉન્સ) ની રીતે મત ભેદ છે. એટલે કેટલાકના સમજવામાં “નિસયાન” ઉપરથી ધન્સાન નીકળે છે. અને કેટલાકના અભિપ્રાય મુજબ ‘ઉન્સ’માંથી નીકળેલો જણાય છે. તો પણ બન્ને રીતે ખરો માનવો. મતલબ કે
------------------	--------	----	-----	---

				<p>ધનસાન “ નિસયાન ” (અં) = ભૂલકે ઉન્સ (અં) = પ્રેમ. બન્ને શબ્દો નાર્ટે છે (કે-જ, મ-ર, શ-સ, નિ-ખ,) ધન્સ (અં) પણ માણસ અને આદમીના અર્થ આપે છે. એ શબ્દ એક વચન તરિકે છે. (લુ-કિ,)</p>
ધનસાનિય ત (શા. પ.)	ધનસાનિ ચત્	અ.	ના,	<p>(અલિક્ષ, નૂન, સીન, અલિક્ષ, નૂન, યે મુશદ્દ, તે,) = માણસાધ, આદમીપણું, લલ મણસાધ (ઉ-લુ) ધન્સાન (અં) ઉપરથી, ધન્સાનને યત પ્રત્યય લાગીને માણસાધ નીપજે છે.</p>
ધનસાધ (શા-પ,)	ધનસાધ	અ.	ના.	<p>(અલિક્ષ, નૂન, સ્વાદ, અલિક્ષ, ફે,) = અર્ધાઅર્ધ કરવું, નીમેનીમ કરવું, બરાબર રાખવું. કે કોઇની પણ તરફ વધે નહિતે. ન્યાય (ગિ-લુ;) નિર્દ્ (અં) = અર્ધ, ઉપરથી.</p>
ધનસાધી	ધનસાધી	અ.	ના, } વિ, }	<p>(અલિક્ષ, નૂન, સ્વાદ, અલિક્ષ, ફે, યે,) = ધનસાધ કરવાની જે રીતતે, વાજબી પણું (ગુ-શ-કો,) ન્યાયવાણું,</p>
ધનામ (શા. પ.)	ધન્આમ	અ.	ના.	<p>(અલિક્ષ, નૂન, એન, અલિક્ષ, મીમ) = ન્યામત-આપવી, નાગ્નુકે કરવું, વધવું (મુ-ખ, કે-જ,) ધન્આમ = અક્ષિસ. ન આમ (અં) સાડું, ઉપરથી.</p>
ધનામ ધ અક્ષત	ધન્આમે ધન્નક્ષ:	અ.	ના.	<p>(અલિક્ષ, નૂન એન, અલિક્ષ, મીમ, વાવ, અલિક્ષ, જવાદ, અલિક્ષ, ફે, હે,) = એકાદું કામ કર્યાથી આપેલા ધનામ માં જે વધારો કરી આપવોતે (ગુ-શ-કો) ધનઆમ+વ=અને+ધન્નક્ષ: (અ.) = વધારો.</p>

ધનામી	ધનઆમીઅ. } શ. }	વિ.	અલિફ, નૂન એન, અલિફ, મીમ, યે,) = ધનામવાળું-સંબંધી, ધનામ દાખલ (ગુ-શ-કો,)
ધન્ત્રીટયુ-ધન્સ્ટ્રીટિ- ટ યટ્	ધં. ધં.	ના,	(અલિફ, નૂન ગુન્ન, સીન, ટે, યે, વાવ, ટે,) = વિધાઓ અને હુન્નરો ફેલાવનારી-સભા (ઉ-લુ;)
ધનાયત. (શા-પ.)	ધનાય- } તુ અના- } યતુ }	અ,	ના. (એન, નૂન, અલિફ, યે, તે,) = સા-માન્ય લોકો “ ધનાયત ” માત્ર બોલે છે = ધરાદો કરવો, કોષ પથુ વસ્તુનો બંદોબસ્ત રાખવો, કોઈના લીધે મહેનત કરવી (મુ-બ-સુ-હ,) કૃપા, તોફા, મદદ, ઉપકાર, આશ્રય. અના (અં) = મશાગત, ઉપરથી.
ધકા (ગુ-શ-કો)	અયકા	અ,	ના. (અલિફ, યે, રે, અલિફ, હમઝ : = પ્રત્યેક મનુષ્યના હોઠાં આપવા તથા પહોંચાડવાં (સુ-હ,) વાવદો પૂરો કરવો. એ શબ્દનો ઉચ્ચાર “ અયકા ” ઉપરની જોડણી પ્રમાણે છે. તેમ અર્થ પથુ તેજ (લુ-કિ;) ગુજરાતીમાં અવ્યયના રૂપે આ તરફ, આણીમેર-અર્થે વપરાય છે.
ધખાહીમ (શા-પ.)	અખ્રાહીમ	અ,	ના, (અલિફ, બે, રે, અલિફ, હે, યે, મીમ,) - એક પેગંબરનું નામ. જે આ-જર નામે મૂર્તિધડનારના દિકરા હતા, એક વલીનું નામ જે પ્રથમ બલખના બાદ-શાહ હતા. અને પછીથી ફકીર થઇ ગયેલા શાહે અદહમના દિકરા હતા તેથી ધખાહીમ અદહમ કહેવાતા, (લુ-શી;)

ધબ્લીસ (અ-શ-કે)	ધબ્લીસ	અ.	ના,	(અલિફ, બે, લામ, યે, સીન,)=ખો- દાની રહેમતથી નિરાશ થનાર, ડગનાર, શેતાન, નાઉમેદ, બદસ (અ.)=પરમે- શ્વરની કૃપાથી આશાભંગ થવું, ઉપરથી (લુ—શી,)
ધબ્લાદત (સા-પ;)	ધબ્લાદત	અ,	ના.	એન, બે, અલિફ, દાલ તે,)=અંદગી કરવી, પૂજવું (શ-લુ;) પ્રાર્થના. અબ્દ (અ.)=અંદા, ઉપરથી.
ધબ્લાદત ખાનુ	ધબ્લાદત- ખાન:	ફા.	ના.	(એન, બે, અલિફ, દાલ, તે, બે, અલિફ, નૂન, હે,)=પ્રાર્થના કરવાનું ટુકાણું, ધબ્લાદત ગાહ. (લુ—શી-) અબ્દ (અ.)=અંદા ઉપરથી ધબ્લાદત (અ.)=પ્રાર્થના+ખાન: (ફા.)=ખર. એટલે દેવલ, મંદિર, ઇ.
ધબ્લાદતગ. ર	ધબ્લાદત- ગર	ફા.	ના,	એન, બે, અલિફ, દાલ, તે, ગાફ, રે,)=પુખરી (લુ—શી,) અબ્દ (અ.) =સેવક ઉપરથી ધબ્લાદત (અ.)=સેવા +ગર (ફા.)=કરનાર એકંદરે સેવા કરનાર-પુખરી, બંદો.
ધબ્લાદત ગાહ	ધબ્લાદત- ગાહ	ફા.	ના,	(એન, બે, અલિફ, દાલ તે, ગાફ, અલિફ, હે,)=ધબ્લાદતખાનું, ધબ્લાદત કરવાની જગ્યા (લુ—શી;) ધબ્લાદત (અ.)=પ્રાર્થના+ગાહ (ફા.)=ટુકાણું એટલે પ્રાર્થના કરવાની જગ્યા, મસીદ વગેરે.
ધબ્બારત (સા-પ,)	ધબ્બારત	અ.	ના,	(એન, બે, અલિફ, રે, તે,)=તઅ- બીર (રવખાનું પરિણામ જણાવવું) વર્ણન (ગિ-લુ;) અબ્દ (અ.)=રવ- ખાના અર્થ કરી બતાવવા ઉપરથી, ધબ્બા- રત=શબ્દ, ભાષા, વાક્ય રચના, મુરાદ, લખાણ.

ધ્રુવત (મ-ભા-ન-કો.)	ધ્રુવરત	અ.	નાં	ઐન, બે, રે, તે,)=અંદેશો, શિખા-મણુ લેવી, તળીયતતું ખાસ પાર થઇ જવું, નિષ્કાળજીથી કાળજીમાં આવવું. પ્રથમના બે અર્થ મસલી નથી પણ મુરાદી છે. (મુ-અ, મુ-દ; સુ-હ,) ઉબૂર (અં)=રસ્તેથી ચાલ્યા જવું, ઉપરથી.
ધ્રુવિહાન (શા-પ.)	ધ્રુવિહાન	અ.	ના-	(અલિફ, મીમ, હૂતે, હે, અલિફ, નૂન,)=સમજાવવું, પરિક્ષા, પીડામાં નાખવું (ક-લુ;) મહન (અં)=અ-જમાવવું, ઉપરથી.
ધ્રુવો (ન-કો.)	ધ્રુવો	અ.	ના,	(અલિફ, મીમ, લામ, અલિફ)=ભરવું, લખવું, આરંભવું, ઇં (મુ-અ, મ-ર, લુ-ક,)
ધ્રુમાન (શા-પ.)	ધ્રુમાન	અ.	ના,	(અલિફ, બે, મીમ, અલિફ નૂન,)=ધરેણું રાખવું, બસાવવું, મુકિત આપવી. મુ-અ, સુ-હ,) ધર્મ, આકીન, ઇરાદો, ભરોસો, સાચું (ઉ-લુ;) અમન (અં) નિર્ભય થવું, ઉપરથી. મતલબ કે અંકરણ પૂર્વક પરમેશ્વરપર અધ્ધારાખવી તે.
ધ્રુમાન ધ- તખાર (ગુ-શ-કો.)	ધ્રુમાનોએ- અતેખાર	અ.	ના.	(અલિફ, બે, મીમ, અલિફ, નૂન, વાવ, અલિફ, ઐન, તે, બે, અલિફ, રે,)=ધરેણું રાખવું અને શિખામણુ; લઇ ગાંઠ વાળવી, સાચવવું તથા કોઇ વસ્તુ ગયા ખાદ વિચાર કરવો, ઇત્યાદિ-ધ્રુમાન નવનએ અતેખાર (અં)=સાચવટ અને વિશ્વાસ.
ધ્રુમાનદાર	ધ્રુમાનદાર	કા-	વિ,	(અલિફ, બે, મીમ, અલિફ, નૂન, લામ, અલિફ, રે,)=ધ્રુમાનથી વહેવાર ચલાવનાર, પ્રમાણિક, વિશ્વાસુ, નેક, નિષ્કપટી, ન્યાયી, વફાદાર, (ગુ-શ-કો,)

ધમાનદારી (ગુ-શ-કો.)	ધમાનદારી	કા.	ના.	(અલિક્ષ, યે, મીમ, અલિક્ષ, નૂન, દાલ, અલિક્ષ, રે, યે,)=સાચાપણું, ચોખ્ખી નિષ્ઠા હોવી તે. નીત ઉપર ચાલવું (ઉ—લુ;) ધમાન (અ.)+દારી (કા.) રક્ષણ.
ધમાની	ધમાની	કા.	વિ.	(અલિક્ષ, યે, મીમ, અલિક્ષ, નૂન, યે,) =ધમાન ઉપર રહેનાર, 'સાચું' (ન-કો;) ધમાન (અ.) સાથે સંબંધ દેખાડનાર “ ધ ” પ્રત્યય લાગ્યો છે. તેથી “ ધમા- નવાળો ” એમ અર્થ થાય છે.
ધમામદાંડ ગો	ધમામેદરો ગૂગો	કા.	ના.	(અલિક્ષ, મીમ, અલિક્ષ, મીમ, દાલ, રે, વાવ, ગેંન, ગાફ, વાવ,)=ધર્મનું નામ રાખી લુચ્ચાઇ કરનારો, ધર્મની પણુ તમા ન રાખી અતીશય પાપનું કામ કરનારો, ધર્મઢોંગી, ધર્મને બહાને પાપ કરનારો (ગુ-શ-કો.) ધમામ (અ.)=આગેવાન+દરોગુ (કા.)=બુદ્ધ+ચુક તન (ધાતુ)=બોલવું, ઉપરથી-ગો (કા.) બોલનાર.
ધમામીઆ	ધમામિચ્ચ	અ.	વિ.	(અલિક્ષ, મીમ, અલિક્ષ, મીમ, યે મુશદ્દ, હે,)=શીઆહ લોકો. જે બાર ધમામો વિતા બીજા કોઇને વલીમાનતા નથી તે (લુ-શી,) ધમામ (અ.)=આગે વાન, ઉપરથી.
ધમારત (શા-પ.)	ધમારત	અ.	ના.	(ઐન, મીમ, અલિક્ષ, રે, તે)=આખા દી, આખા કરવું, મરામત (મુ-અ.) અમ્ર (અ.)=કેટલીક મુદત સુધી બદ નનું પ્રાણાધારે કાયમ રહેવું, ઉપરથી.

૦	ધમારત	અ.	ના,	(અલિફ, મીમ, અલિફ, રે, તે,)=અ મીર થવું, હકુમત કરવી, હુકમ ચલા વવો (લુ-પી, લુ-કિ,) અમ્ર (અ)=આજ્ઞા ઉપરથી.
ધમારતી	ધમારતી	અ.	વિ.	(ઐન, મીમ, અલિફ, રે, તે, યે,)=ધ મારતના કામમાં આવે તેવું-લાકડું, સામાન, ઇત્યાદિ (ગુ-શ-કો,)
ધરદ ગીરદ	ધર્દગિર્દ	હિં.	અ.	(અલિફ, રે, દાલ, ગાફ, રે, દાલ,)=ચારે મેર, આસપાસ, (ઉ-લુ,) ધર્દ (હિં)=આ સન્નિર્દ (ફા.)=પાસ. એટલે આજુ બાજુ
ધરસાલ (મ લાન્- કો),	ધરસાલ	અ.	કિ.	(અલિફ, રે, સીન, અલિફ, લામ,)= દુર કરવું, મોકલવું (મુ-ત,) તરસીલ યા રિસાલત (અ.)=સંદેશો લઈ જવો ઉપરથી.
૦	ધરસાલ	ફાં.	ના,	(અલિફ, રે, સીન, અલિફ, લામ,)= તોર, સોધા (ગિ-લુ)
ધરાક (શા-પ.)	ધરાક	અ.	ના.	(ઐન, રે, અલિફ, કાફ)=સમુદ્ર કાંઠો, યુફ્રેટીસ અને ફરાત નામે નદીના કિનારે આવેલા દેશો. એટલે જીહુન નામે નદી કાંઠે જે દેશો છે તે “ધરાકે અજમ” નામે પ્રખ્યાત છે. જેમાં ખોરાસાન તથા ઇસ્ફહાન વગેરેનો સમા વેશ થાય છે. જે દેશો દબલ: અને ફરાતને કાંઠે છે તેને “ધરાકે અરબ” કહે છે. તેમાં ખગદાદ પણુ શામેલ છે, ગાયન ચૈકી એક રાગવું નામ પણુ ધરાક છે. તે સવારે ગવાય છે (ગિ-લુ,)
૦	ધરાક	અ.	ના.	(ઐન, રે, અલિફ, કાફ,)=અખોલી કરવું (લું-કિ,)
૦	ધરાક	અ.	ના.	(અલિફ, રે, અલિફ, કાફ,)=ગંધાતું કરવું (મુ-અ, સુ-હ, મુ-ત,)

ધરાકી	ધરાકી	અ.	વિ ના,	(ઐન, રે, અલિફ, ફાફ, યે,) = અરબનો ઘોડો, સમુદ્ર કાંઠાનો રહેવાસી (ઉ-લુ) ધરાકુ (અં) = સમુદ્ર કિનારો + ધ = તું.
ધરાદત	ધરાદત	અ.	કિ.	(અલિફ, રે, અલિફ, દાલ, તે,) = ધરાદો કરવો, મુરીદ થવું (ક-લુ, લુ-કિ,)
ધરાદો	ધરાદ:	અ.	ના.	(અલિફ, રે, અલિફ, દાલ, હે,) નર્મકાષે ફાં જાણાવ્યો છે અને ફાં કાષે (અં) = મરજી, વિચાર (શ-લુ,) રઉદ = બાંધ્યું, સંબંધ કયું, ઉપરથી.
ધરાન	ધરાન	ફા,	વિ.	(અલિફ, યે રે, અલિફ, નૂન,) = ધરાન નામે દેશ જે એશિયા ભણીના અફ ગાનીસ્તાનની પશ્ચિમે અને અરબસ્થાન પૂર્વે છે. એ “ફારિસ” પણ કહેવાય છે. જ્યાંની ફાં ભાષા પ્રખ્યાત છે. ખોરાસા ન કાંઠો-ફારસ આબુરવિખન-માઝંદરા ન-ગીલાન-લારસ્તાન-કુર્દસ્થાન વગેરે મુલકો આમાંજ છે. ફરીદુબાદશાહના છોકરા “ધરજ” કે “ધર” ના નામ ઉપરથી એ નામ પડ્યું. (લુ-ફી)
ધરાની	ધરાની	ફા,	વિ.	(અલિફ, યે, રે, અલિફ, નૂન, યે,) = ધરાનદેશ સંબંધી, ધરાન દેસનો રહીશ (ગુ-શ-કો.)
ધલકાળ (શા-પ,)	અલકાળ	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, ફાફ, અલિફ યે,) = લકળ (અ.) તું બહુવચન. નામ કે પદવી તરીકે બાદશાહ અગર અમીર તર ફથી કોઇને જે શબ્દો આપવામાં આવે છે તે. જેમ પિસરે ખાસ દોલતે ઇન્દિ શિયા, ખાનખાનાન, રાવબહાદુર, ખાન સાહેબ, વગેરે (લુ-ફી,) ગુજરાતીમાં એક વચને ધલકાળ = લકળ = ખેતાળ, નામ, ધ. વપરાય છે.
ધલમ (શા-પ,)	ધલમ	અ.	ના,	(ઐન, લામ, મીમ,) = વાકેફ થવું, જાણવું, બુદ્ધિ, વિદ્યા (મુ-મ, ક-ફ,) બહુવચન (ધલમ) = વિદ્યાઓ.

ઇલમકલા મ	ઇલમેકલા મ	અ	ના,	(ઐન, લામ, મીમ, કાક, લામ, અલિક, મીમ,) = નકલીને અકલી દલી લોથી સાબેત કરવાના મુકરદમા જેમાં હોય તેવી વિદ્યા (લુ-કિ) ઇલમ (અ) = વિદ્યા+એ = ની+કલામ = વાતચીત.
ઇલમદાર	ઇલમદાર	ફા.	વિ,	(ઐન, લામ, મીમ, દાલ, અલિક, રે,) = વિદ્વાતાવાળો, ખરું જોતાં ઉરદુ કારસી વપરાશે નહિ આવતાં અલમદાર (ફા.) બુઝાવાળો વપરાય છે (લુ-શી,) અલમ (અ.) = નિશાન+દાર (ફા.) = વાળો- દાશતન = રાખવું, ઉપરથી.
ઇલમનજ ર	ઇલમેનજ ર	અ	ના,	(ઐન, લામ, મીમ, તન, જોય, રે,) = પ્રશ્નો તરતના નિયમ વિદ્યામાં હોય છે તે વિદ્યા, અકલી ઇલમનો કાયદો (લુ-કિ) ઇલમ (અ.) = વિદ્યા+એ (અ.) = ની+ન- જર (અ.) = સ્વાલ જવાબ કરવા.
ઇલમખાળ	ઇલમખાળ	ફા.	વિ.	(ઐન, લામ મીમ, ખે, અલિક, જે,) = ઇલમી, કાબેલ, હું શિયાર, ગુણી, ઇ. (ગુ-શ-કો,) ઇલમ (અ.) = વિદ્યા+ ખાખતત (ફા.) રમવું. પણ ઉં ૬૦ વપરાશમાં ઘણું કરી આવતો શબ્દ નથી
ઇલમી (શા-પ.)	ઇલમી	અ.	વિ.	(ઐન, લામ, મીમ, યે.) = વિદ્યાથી સંબંધરાખનાર, વિદ્યાર્થી (લુ-શી,) ઇલમ (અ.) વિદ્યા+ઇ-વું.
ઇલલત (શા-પ.)	ઇલલત	અ,	ના,	(ઐન, લામ મુશદ્દ, તે,) = કારણ, રોગ, ઇ (ક-લુ,) અલ (અ.) = કોશિસ કર વી, ઉપરથી.
ઇલલતઅ સલ	ઇલલતઅ સલ	અ,	ના,	ઐ, લામમુશદ્દ, તે. અલિક, સ્વાદ) લામ,) “ઇલલતે ઊલા” પણ બોલાતો શબ્દ = પહેલી બુદ્ધિ (લુ-કિ,)

ધલાકો } (શા-પ.) અલાક	અ.	ના,	(ઐન, લામ, અલિક, કાક, હે) સામન્ય વપરાશે “ધલા: માત્ર=વસ્તુથી બંધાયલું હોયતે. જેમ-આશુક કે તરવારની ચામ ડાની પટ્ટી (મ-ર, મુ-દ, મુ-અ, ક-ક, ફ-શૈ-ઠ,) સંબંધ, જીલ્લો, હોદ્દો, અધિકાર, રાજ્ય, વગેરે (ઉ-લુ,) પાધ ડીનો તોરો. અલક (અં) =કોઈ વસ્તુ થી લટકેલી વસ્તુ, ઉપરથી.
ધલાચો } અલેચો } (ન-કો)	અલાચ: કા. } તુ. }	ના,	(અલિક, લામ, અલિક, ચે, હે,) = લીટીવાળું ઘેરંગી લુગડું હોય છે તે (ગિ-લુ,) હિં. ધલાચા=ઘેરંગતું ધારી વાળું કપડું (લુ-કિ)
ધલાજ } (શા-પ,) અલાજ	અ.	ના,	(ઐન, લામ, અલિક, જમ,) =સામાન્ય રીતે ‘ધલાજ’ માત્ર વપરાય છે=ઔષધિ, ઔસડ કરવું (શ-લુ,) અલજ (અ.) =જીવું, ઉપરથી-ઉપાય.
ધલાયદુ } અલા- } હિદા } (શા-પ,)	અલાહેદ: અ.	અ,	(ઐન, લામ, અલિકમકસર, હે, દાલ, હે,) =અળગો, જૂદો, છેડે, દૂર, વેગળો, નિરાળો (લુ-શી,) અલા (અં) =કેપન હેદ: (અં) લગ. ઉપલગ.
ધલેકિટક ધલેકિટક ટેલીગરાક-ટેલીગરાક	ધં.	ના,	(અલિક, લામ, ચે, કાક, ટે, કાક, ટે, ચે, લામ, ચે, ગાક, રે, અલિક, ફે,) = વિજળીની મારફતે મોકલાતો સંદેશો, તારમાં મોકલેલી ખબર (ગુ-શ-કો,)
ધલેકિટસિ ધલેકિટસિ ટી ટી	ધં.	ના,	(અલિક, લામ, ચે, કાક, ટે, રે, ચે, સીન, ચે, ટે, ચે,) =વિજળી, વિદ્યુત, વિજળીથી થતા બનાવોતું જ્ઞાન આપનારી વિદ્યા (ગુ-શ-કો,)
ધશક (શા-પ.)	ધશક અ.	ના.	(ઐન, શીન, કાક,) =કોઈ વસ્તુને ધણીજ વહાલી ગણવી, હુકીમોના મતે-

એક રોગ હોય છે તે લેલપણુ. કાષ્ઠ
સ્વરૂપવાનને જ્ઞેતાંજ ઉત્પન્ન થાય છે તે.
“ ઇશ્ક ” “ લખલાળ ” નામે વનરૂપ
તિથી વિંટાયેલો શબ્દ છે. એટલે તે
લખલાળ કાષ્ઠ ઝાડની જોડે વિંટાયેલો
તેને સૂકવી નાંખે ત્યાં સુધીની સ્થિતિનું
નામ “ ઇશ્ક ” કહેવાય.

તેવો કાંઈપણુ અસર મન ઉપર ખરો
ખર થાય તો તે માણસને પીળો પાડે
તથા દુઃખજો કરી દે. ફરીરોના ગતે એક
સલામનો પ્રકાર—ઇશ્ક અલ્લાહના નામે
પ્રખ્યાત છે તે (શ-અ, ડુ-હ, મુ-અ.)
પ્રેમ, મોહ, ઇત્યાદિ.

ઇશકપેચો ઇશ્કપે } શા. ના,
અઃ
ઇશ્ક-
પેચો }

(એન, શીન, કાફ, પે, યે, ચે, હે,)
તથા (એન, શીન, કાફ, પે, યે, ચે,
અલિફ, નૂન ગુનઃ,) મળી બન્ને પ્રકારે
=અરબીમાં “ અશેકઃ ” કહેવાય છે તે
(લુ-શી, લુ-કિ,) ઇશ્ક=મોહ+પેચઃ,
પેચાં (ફા૦) પેચીદન=વીટલું, ઉપરથી.
વિંટાયલું, મોહિત, વગેરે.

ઇશકખાજ ઇશ્કખાજ ફા. વિ.
(ગુ-શ-કા.)

(એન, શીન, કાફ, ખે, અલિફ, જે,)
=મોહમાં રમી રહેલો, મોહોખત કરનાર.
આશક, ઇચ્છનાર (લુ-શી, લુ-કિ,) ઇશ્ક
(અ૦)=મોહોખત+ખાખતન (ધાતુ)=
રમવું, ઉપરથી ખાજ (ફા૦)=રમનાર.
મોહ પામનાર, મોહોખત રાખનાર,
પ્રેમીલો, વગેરે.

ઇશકખાજ ઇશ્કખાજ ફા. ના,

(એન, શીન, કાફ, ખે, અલિફ, જે,
યે,)=પ્રેમ, રમણ, રંડીખાજ (ગુ-શ-કા.)
ઇશ્ક (અ૦)=મોહ+ખાજ (ફા૦)=
વાળો+ઇ (ફા૦)=ધંધો.

ધશકી	ધશકી	અ,	વિ.	(ઝેન, શીન, કાક, યે,)=સૌંદર્યનો ભોગી, શોખી, કાઠીલું, હેલ, કકકડ (ગુ-શ-કો,)
ધશારત (શા-પ.)	ધશારત	અ,	ના-	(અલિક્ષ, શીન, અલિક્ષ, ઝે, તે.)=અનુદ આંગળી કે નજરવતી કંઈ દેખાડવું તે, ઇત્યાદિ (લુ-શી,) અશિર્ (અં)=ખુદ પસંદ, ઉપરથી.
ધરકર	ધસકર	ઈ,	ના,	(અલિક્ષ, સીન, કાક, રે, વાવ,)=ગોળ ફેરવાતો જે ખીલો—આંકડોતે, આંપવા દાખવાનો જે સાંચોતે (ગુ-શ-કો,)
ધરકોલ	ધસકોલ	ઈ,	ના.	(અલિક્ષ, સીન કાક, વાવ, લામ,)=નિશાળ, શાળા (ગુ-શ-કો,)
ધરટેબલ	ધસુત- પ્લ ધસુત- પ્લ	અ,	ના,	(અલિક્ષ, “સ્વાદ, કે સીન,” તોય, બે, લામ,)=ઘોડા બાંધવાની જગ્યા (લુ-કિ, ક-લુ,)
ધરતકબિ- લ-ખીલ (મ જા-ન- કો,	ધસુતિક્ષ્મા લ	અ,	કિ.	(અલિક્ષ, સીન, તે કાક, બે, અલિક્ષ, લામ,)=આગળ થવું, ચંદ્ર અને સૂર્યનો આદમીરાત્રે સુકાબલો કરવો. તે વેળા ચંદ્રમા પરિપૂર્ણ થાય છે (ગિ-લુ,) કાઠને માન પૂર્વક પહેલાંથી લેવા જવું. ક્ષુલ્ (અં)=આગળ, પ્રથમ, ઉપરથી
ધરતલાહ	ધસુતેલાહ	અ.	ના,	(અલિક્ષ, સ્વાદ, તોય, લામ, અલિક્ષ, હે,) નર્મકોષે બાપાની ખાસ રૂઠી, શુદ્ધ ચાલુ રીત, ખાસદમ, ચાલ, મિસલ, ઉપમા અને કાંઈ કોપમાં—એક ખીમથી સલાહ કરવી, વાંટા ઘાંટે ઠરેલું કામ—ધ ધા કે કોઈપણ એક બાબત નક્કી કરવી તે (શ-લું) મહાવરો, કોઈ શબ્દ ના અસલી અર્થથી મળતા ખીમ અર્થ થાય તે, સુલહ (અં)=સંપ, ઉપરથી.

ધસ્તેહાર ધસ્તિ- હાર (શા-પ,)	ધશ્તિહાર	અ.	ના	(અલિક, શીન, તે, હે, અલિક, રે) =પ્રસિધ્ધ કરવું પ્રખ્યાત થવું (શ-હુ) શહર (અં) =જાહેર કરવું, ઉપરથી.
ધરપહાન	ધસૂહાન	કા.	ના,	(અલિક, સ્વાદ, પ્રે, હે, અલિક, નન,) =ધરાન દેશ માહેલા એક નગનું નામ (ક-લુ,) ગાયનનો એક પડદો.
ધરિપતાલ	અસૂપતા- લ	ધં,	ના,	(અલિક, સીન, પે. તે મુશદ્દ, અલિક, લામ,) =જ્યાં દરદીને તપાસી મફત દવા મળે અને તેને રહેવા વિગેરે- ની ગોઠવણ થાય છે તે ઠંકાણું, દવાખાનું, આયુધ શાળા (ગુ-શ-કો,)
ધસખગોળ (શા-પ.)	અરપૂગોલ	કા.	ના.	(અલિક, સીન, પે, ગેંન, વાવ, લામ,) =એક જાતના બી, ઉંટીઉંબરું, થોડા ના કાન. કેટલાક મતે મજકુર વનસ્પતિના પાનનો આકાર થોડાના કાન જેવો હોય છે (ર-દી, યુ-ન, ઇં) અરપ. (કાં) =થોડાનગોલ (કાં) =કાન
ધસખન	ધસખંદ	હિં,	ના,	(અલિક, સીન, બે, નન, દાલ,) કાં “અસખંદ” તથા આં “હુરમુલ” કહેવા ય છે તે=એક ફળના દુર્ગંધિદાર તુરંગવા ળાબી હોય છે તે (મ-ર, મુ-ખ,)
ધસમ (શા-પ,)	ધરમ્	અ,	ના.	અલિક, સીન. મીમ,)=નામ, જે શબ્દ વડે પ્રાણી પદાર્થ વગેરે આળખાય. અને ભુત-ભવિષ્ય-તથા વર્તમાન (ત્રણેકાળ) પૈકી એકે કાળ જેમાં જણાય નહિ. એવા શબ્દોને પણ નામ કહે છે (ત-ખ-મ) માણસ, વ્યક્તિ.
૦	ધરમ્	અ,	ના,	(અલિક, સે, મીમ,)=ગુ-હો, કસુર. આનું બહુરમ્યન આસામ (આં) =ગુના કસુરો, ભુલો (લુ-કિ,)

ઇસમવાર	ઇસમવાર	રા.	અ.	(અલિફ, સીન, મીમ, વાવ, અલિફ, રે,) =નામવાર, એક પછી એક, અતુકમે, હારખંધ, ખાતાવાર (ગુ-શ-કો,)
ઇસ્લામ (શા-પ,)	ઇસ્લામ	અ.	ના,	અલિફ, સીન, લામ, અલિફ, મીમ,) =સુધરી જવું, ભૂલવું નહિતે, ઇસલામ લાવવું, મુસલમાન થવું, ખુવારી છોડી દેવી, સલામતી આણુવી, માણસને કામ સોંપવું (શ-લુ,) સલામત રહેવું. નમવું સિલ્મ (અં) = નરમી -- મોહ્યત કે "સુલ્મ" = નીસરણી, ઉપરથી.
ઇસ્તિહાદ	જૂતેહાદ	અ.	ના.	(અલિફ, જીમ, તે, હે, અલિફ, દાલ,) = પુન્યનો માર્ગ શોધવો, ઇત્યાદિ. (શ-લુ,) જહ્દ (અં) જ્હેદ્ = કોશેશ ખટપટ, ઉપરથી. કોશેશ કરવી, મનમાં વિચાર કરી કોઈ સારી વાત કાઢવી.
ઇસ્વી (ગુ-શ-કો,)	ઇસ્વી	અ.	વિ.	(એન, યે, સીન, વાવ, યે,) = હજરત ઇસા (અં) પેગંબરથી સંબંધ ધરાવનાર. પેગમ્બર સાહેબ મોસુફ " ખયલ મુકદ્દસ " પાસેના " ખયતુલ્લાહ " મુકામે જન્મેલા. તે પરમેશ્વરના ધણા વહાલા પેગંબર હતા. અને તેઓ સાહેબ ઉપર ખોદાપાક તરફથી "ઈજલ" નામે પુસ્તક આવેલું. તે લગત અમતકારિક અધિકારો પણ મળેલા. તેથી મરણ પામેલાઓને જીવતાં કરતા, માટીના પંખીઓ બનાવતા, આંધળા અને પિત્તિયળોને સારા કરતા, પાણી ઉપર ચાલતા, ઇં
				વળી હજરત " મરયમ " ના પેટથી પિતા વિના જન્મેલા તેથી " રહુલ્લાહ " નામ પડેલું. પણ ચાહ્દીઓ તેમના શત્રુ

				<p>અધ પડવાથી કુદરતે તેમને જીવતાં જીવ તબ આકારે ખેંચી લીધા. તો પણ કયામત લગભગ જગતમાં ફરી ઉતરશે (લુ-શી,) ઇસાનું દૂક ઇસ=પેગંબરનું નામની (અં)=સંખંધ વાચક પ્રત્યય એટલે જટ્ટી વિલક્ષિત-નો, ની, નું, ના, ઇ.</p>
ઇસા (શા-પ,)	ઇસા	અ.	ના.	<p>(એન, એ, સીન, અલિફ મકસર,)= હજરત ઇસા (અં) પેગંબરનું નામ (ક-લુ,) એમની માતૃશ્રીનું નામ “બીબી મરયમ” સાહેબ: છે. સુયાની ભાષાના “ઇશઅ” ઉપરથી અરબી થયેલો.</p>
ઇસુ	ઇશઅ	સુ.	ના.	<p>(અલિફ, એ, શીન, વાવ એન,) પેગંબર હજરત ઇસા (અં) નું નામ (રિ-મુ,)</p>
ઇસારો અણુ- સારો }	ઇશાર:	અ.	ના.	<p>(અલિફ, શીન, અલિફ, રે, હે,) નર્મ કાષે ફાં છે. પણ આં=હુકમ, ચિન્હ, નિશાણી, ઓળખ (ઉ-લુ,) અશિર્ (અં) ખુદપસંદ, ઉપરથી.</p>
ઉગમદા- સ્ત	ઉગમદા- સ્ત	ગૂ.	વિ.	<p>(અલિફ, ગાફ, મીમ, દાલ, અલિફ, શીન, તે,) સં ઉગમ+મ+શાં દાસ્તનૂ નહિપણ દાસ્તનૂ સંધૂ-પકડવું=ઉદ્યોગી (ચુ-શ-કો,) ઉં વપરાશમાં નથી</p>
ઉગમદા સ્તી	ઉગમદાશ તી	ગૂ.	ના.	<p>(અલિફ, ગાફ, મીમ, દાલ, અલિફ, શીન, તે, એ,)=ઉદ્યોગ (ચુ-શ-કો,) ઉં વપરાશે નથી.</p>
ઉગાલદા-	ઉગાલદાનું હિ, } ફાં }		ના,	<p>અલિફ, ગાફ, અલિફ, લામ, દાલ, અલિફ, નૂન,)=પીકદાન, યુકવાનું વાસણુ (ઉ-લુ,) ઉગાલ (ફાં હિં) =ધૂંક+દાસ્તન (ધાતુ) =રાખવું, ઉપરથી દાન (ફાં) વાસણુ રાખનાર, ઇં</p>

ઉધરાતદા-	ઉધરાતદા- ર	ગૂ.	ના.	(અલિફ, ગાફ, હે, રે, અલિફ, તે, દાલ, અલિફ, રે) = ઉધરાતનું કામ કરનાર કામદાર, તેસીન્નદાર, પટેલ તલાટી (ગુ-શ-કો,) ઉધરાત (ગૂં) = ઉધરાણીનું કામ + દાર (ફોં) = રાખનાર કરનાર
ઉચાપત (ગુ-શ-કો,)	ઉચાપત	હિં,	ના.	(અલિફ, ચે, અલિફ, પે, તે.) = આ પહે, રસદનો જે હિસાબ કોષ વાણીઆ થી રાખવામાં આવે તે (ઉ-લુ,)
ઉછાણિયો- દાવ	ઉછાણિયા- દાવ	હિં.	ના.	અલિફ, છે હે, અલિફ, લાલ, ચે, અલિફ, દાલ, અલિફ, વાવ,) = ગલીદંડામાં એક જાતની રમત. જેમાં દંડાથી ગલીને ટોલ્લો મારવાને બદલે ઉછાળે છે (ગુ-શ-કો,) ઉછાણિયા (હિંં) = ઉછાળાવાળો + દાવ (ફોં) = ખેલ
ઉછાળો	ઉછાણા	હિં-	ના.	(અલિફ, ચે, હે, અલિફ, લામ, અલિફ,) = કુદકો, છલંગ, થેકડો, હુમલો, આવે શ, ઉછટી થવીતે, ઉખડો, એક વખત રાગ ગયા પછી પ્રીથી થોડે દિવસે તેજ રાગ થવો (ગુ-શ-કો)
ઉજડ (ગુ-શ-કો,)	ઉજડ	હિં-	વિ.	(અલિફ, વાવ, જીમ, હે,) વેરાન, ગેર આપાદ (ઉ-લુ,) સંં ઉદ-ઉં ચુ+જડ મૂળ.
ઉજજડ	ઉજજડ	હિં,	વિ.	(અલિફ, જીમમુશદદ, હે,) = મૂર્ખ, ગમાર, જઝી (ઉ-લુ,) એ ઉજડ પણ ખોલાય છે.
ઉજળાઇ	ઉજ્જલાઇ	હિં.	ના,	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, હમજ, ચે,) = ઉજળી જે હાલત તે, સ્વચ્છતા, ઉજેશ, પ્રજા, તેજ, ઝલે (ગુ-શ-કો)
ઉજળું	ઉજ્જલા	હિં.	વિ.	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ,) = સંં ઉજળવલ — ઉત+જવલ-અળવું) = સફેત ઘોણું, અળકણું, ઝલેદાર, ચકચકણું,

				તેજસ્વી, સાશ કરેલું, ખરચ ખુટણું કરવે સારું—બહાર પડતું, કંલક વગરનું, ટાપટીપી ઉં, ઇં (ગુ-શ-કો.)
ઉજાગર (ગુ-શ-કો.)	○	ગૂ.	વિ.	(અલિક, જમ, અલિક, ગાફ, રે,)= ઉજાગુનં(કાં) કર, ગર (સંઘ-કરવું) સુંદર, ચળકતું, બપકાદાર.
ઉઝત-ઉઝ- ઝત (ગુ-શ-કો.)	હૂજત	અ.	ના.	(હે, જમમુશદ્દ, તે,)=દલીલ, પુરાવો, દાખલો, ઇં (મુ-ખ,) હૂજત (અં) =કોઈની બાણી વારંવાર જવું આવવું, ઉપરથી.
ઉઝઝતી	હૂજતી	અ.	વિ.	(હે, જમમુશદ્દ, તે, યે,)=તકરારી, જિદી માણસ (ગુ-શ-કો,) હૂજત (અં)=તકરારનંઈ=સંબંધ સૂચક પ્રત્યય.
ઉટ-જાટ (ગુ-શ-કો.)	ઊટ	હિં,	ના.	(અલિક, વાવ, વૃત ગુનઃ, રે,)=એક જનાવર, લાંબા કદનું, હેમક (ઉ-લુ.)
ઉટકટો	ઊટકટો	હિં.	ના.	(અલિક, વાવ, વૃત ગુનઃ, રે, કાફ, ટે, અલિક,)=પીળા પુક્રનો કાંટાવાળો એક છોડ, કાંટા સળિયો (ગુ-શ-કો,) ઉત્કટારો—ઉત્કટો. સં'ં ઉત્કટા, ઉપરથી
ઉટંગો	ઉટંગ	હિં- ના, }	વિ, ના, }	(અલિક, રે, વૃત ગુનઃ, ગાફ, વૃત,)= ગંધીદાસ, અનુમાનિક, આશરો પડતું. ઉટંગ, નં 'સં'ં ઉત્તરંગ—ચદતાં મોળાં ઉત્-ગિંચુનંતરંગ—મોળાં' અટકળ, ઇં (ગુ—શ—કો,)
ઉતમ (ગુ-શ-કો.)	ઉતમ	હિં,	વિ.	(અલિક, તેમુશદ્દ, મીમ,)=સારું, નેક, ઊંચું (ઉ-લુ)
ઉત્તર (ગુ-શ-કો.)	ઉત્તર	સં.	ના.	(અલિક, તેમુશદ્દ, રે,)=ખવાખ, એક દિશાનું નામ (ઉ-લુ)
ઉત્તરચઢ	ઉત્તરચઢ	હિં.	ના.	(અલિક, તે, રે, યે, ડે, હે,)=કેતરવું (ચટ-ચોટવું) વારે ગડીએ ઉતરવું અં ચટવું તે (ગુ—શ—કો)

ઉત્તરતી	ઉત્તરૂતી	હિં.	વિ	(અલિફ, તે, રે, તે, યે,) = મૂળ સંખ્યા ઝોછી થતી, પકતી નહારી, ધસાતી, નળળી, ધક્કપણવાળી (ગુ-શ-કો)
ઉત્તરાશ્વ	ઉત્તરાન	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, તે, રે, અલિફ, નૂન,) સં. ઉત્તરાયણ-ઉત્તર તરફ જવું તે. ઉત્તર+અયન-જવું) સૂર્યનું મકરાશિ તરફ જવું તે, મકર સંક્રાંતિ, એ દિવસે પાળવામાં આવતો તહેવાર, ઉત્તરનો પરન (ગુ-શ-કો)
ઉતાર	•	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,) = હસકું, દુષ્ટ (ગુ-શ-કો)
ઉતાર	ઉતાર	હિં.	ના.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,) = પાર, થાગ, નીચરવ લાવતું માણસ (ન-કો,) સં. અવનત-ઉતરવું. પાણીનું ઉતરી જવું, ધત્યાદિ.
ઉતારચઢવ	ઉતારચઢવ	હિં.	ના.	અલિફ, તે, અલિફ, રે, એ; રે, હે, અલિફ, વાવ,) = ઉંચનીચ, ફરિયાનું ઉતરવું તથા ચઢવું તે (ઉ-લુ,) ઉતાર+ચઢાવ (હિં.ં)
ઉતારો (ગુ-શ-કો.)	ઉતારા	હિં.	ના.	(અલિફ, તે, અલિફ રે, અલિફ,) = સઢકો, જેવસ્તું ઉતારીને ગરીબને અપાયતે (ઉ-લુ,) મુકામ, એક ઉપરથી બીજું જે લખાણ કરવું તે. નકલ, પ્રવાસ-મુસાફરીમાં ઠેકાણે ઠેકાણે જ્યાં મુકામ કર્યો હોય અથવા થાય તે; ધં.
ઉદ	ઉદ્	અ.	ના.	(એન, વાવ, દાલ,) = સુગંધિતાર એક લાકડી, અગર, એક વાણું (ઉ-લુ,)
ઉદ	•	અં.	અ.	(અલિફ, દાલ,) = ઉપર, ઉંચું, ઉપર પાણું, મોટાઇ, પ્રમલ પાણું, પ્રધાનપણા ના અર્થમાં વપરાતો ઉપસર્ગ. (ગુ-શ-કો)

ઉદગરકી	ઉદેગરકી	અ.	ના, } વિ, }	(ઐન વાવ, દાલ, ગેન, રે, કાક, યે,) બિદ (અં) = અગર + ગરકી (અં) = ગરક થઈ જનાર, ડુબનાર. ઝોટલે પાણીમાં ડુબી જવું એક સુગંધીદાર લાકડું હોય છે તે, અગર
ઉદગુલાબી	ઉદેગુલા બી	કા-	ના-	(ઐન વાવ, દાલ, ગાક, લામ, અલિદ, બે, યે,) = સરેદ સાહી (લુ-પી,) બિદ (અં) = અગર + ગુલ (કાં) = કુલ + આપ (કાં) = પાણી + ધ (કાં) = જેલું વાળું, પૂ, ધં
ઉદગતી	ઉદગતી	હિં.	ના,	(ઐન, વાવ, દાલ, બે, તેમુશદ્દ, ગે,) અગરગતી (ગુ-શ-કો) બિદ (અં) = (હિં.) = દીવડે.
ઉદમસ્ત	૦	ગૂ	વિ,	(અલિદ, દાલ, મીમ, સીન. તે,) સં ઉદ-બિયું + મસ્ત-એકિકર = ગાકુ, તોફાની, ફિતુરી, રંડીબાજ, કામી (ગુ-શ-કો,) મસ્ત (કાં) શબ્દ છે.
ઉદમસ્તી	ઉદમમસ તી	ગૂ.	ના,	(અલિદ, દાલ, મીમ, મીમ, સીન, તે, યે,) = તોફાન, મસ્તી (ગુ-શ-કો,) (અલિદ દાલ, મીમ,) = ખટપટ, મહે નત, તકલીફ, ધંધો, વેપાર (ઉ-લુ.)
ઉધર	ઉધર	હિં.	અ,	(અલિદ, દાલ, હે. રે,) -ત્યાં, તે જગોએ. તે તરફ (ગુ-શ-કો,) (અલિદ, દાલ, રે,) = પેટ, જઠરાગ્નિ, ગર્ભ સ્થાન (નકો,) (અલિદ, વાવ. નુનગુન્ન, દાલ, રે, યે,) = માથા ઉપર જે ફોલ્લીઓ થાય છે તે ખંજવાળેથી ધાગો બુકો નિકળે છે તે (ગુ-શ-કો,) (ઐન, વાવ, દાલ, સીન, વાવ, જે,) = અગરદાન, સગડી, જેમાં અગરજ નીલા કડી બાળવામાં આવે તે (લુ-પી,)
ઉધરી	ઉધરી	હિં.	ના,	
ઉદસાજ	ઉદસાજ	કા.	ના,	

ઉદામઉદા
મ

ઉધામ

હિં.

વિ

ઉદ (અં) = અગર + સોખતન ધાતુનું
આજ્ઞાથ સોજ (કાં) = બાળ, બાળ
નાર, એકવાસણ.

(અલિક્ષ, દાલ, હે, અલિક્ષ, મીમ,) =
અતિહિય, પ્રતિબંધ (ન-કા,) સં
ઉદ-ઉંચું + દામણ-પશુને બાંધવાનું
દાનડું.

ઉદાસ

ઉદાસ

સં.

વિ.

(અલિક્ષ, દાલ, અલિક્ષ, સીન,) =
દલગીર, ગમગીન, શોકાતુર, હોંસવિનાનું,
કીકું, ના ઉમેદ, દુઃખી, ત્યાગી, વિરાગ,
વૃતિવાળું, ઇત્યાદી (ન-કા,) સં
ઉત = ઉંચું + અસ-હોવું,

ઉદાસી
(ગુ-શ-કા.)

ઉદાસી

હિં.

ના,

(અલિક્ષ, દાલ, અલિક્ષ, સીન, યે,)
= શોક, પ્રેસાની, વેગાની, ઇત્યાદી
(ઉ-ધુ,)

ઉદાસી

૦

ગૂ.

વિ.

(અલિક્ષ, દાલ, અલિક્ષ, સીન, યે,) =
ઉદાસ (ગુ-શ-કા,)

ઉદી

ઉદી

અ.

વિ.

(ઐન, વાવ, દાલ, યે,) = અગરની
લાટડી પેઠે એકરંગ કાળો સફેદી તથા
લાલાશ પડતો હોય છે, એક રેશમી કા
પડ (લુ-શી, લુ-કિ,) ઉદ (અં) =
અગર + ઇ (અં) = જેવું, તું, ઇં

પીરના નિશાનની સાથે તથા પીરની ક
બરે નજીક સગડીમાં ઉદ વગેરે બાળેલી
રક્તા અસમાની રંગતી તે પણ ‘‘ઉદી’’
કહેવાય છે. જેમ અગર ઇ (કાં) = અગ
રી (સં).

ઉદીખત

ઉદીતખ

શા.

ના.

(ઐન, વાવ, દાલ, યે, તે, ખે, તે,) = ગગન (લુ-
-શી) ઉદ = અગર + ઇ = તું + તખ = શાહીબેદક.

ઉદો

ઉદો

ગૂ.

ના,

(અલિક્ષ, વાવ, દાલ, અલિક્ષ,) = ઉદય
(ગુ-શ-કા,)

ઉદો	ઉદઃ	અ,	વિ.	(ઐન, વાવ, દાલ, હે,)=મુરારંગવું તપખિરીયા, આખવો (ગુ-શ-કો,)
ઉધમ	ઉધમ્	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, વાવ, દાલ, હે, મીમ,)=શોર બકોર, યુમ, કિસાદ, ટંટો (ઉ-લુ.)
ઉધાર (ગુ-શ-કો,)	ઉધાર	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, દાલ, હે, અલિક્ષ, રે,)=કરજ, કંધક મુદતના કરારપર કંધ લેવું તે (ઉ- લુ.) સં ૦ ઉધાર-ઉંચું કરવું ઉપરથી.
ઉન (ગુ શ-કો,)	ઉન્	હિં.	ના.	અલિક્ષ, વાવ, નૂન)=વેટા અને બકરાના વાળ (ઉ-લુ)
ઉનાખ (શા-પ,)	ઉનાખ	અ,	ના,	(ઐન, નૂનમુરાદદ, અલિક્ષ, બે,)=એક મેવો ખોર જેવો હોય છે તે આસડ અને જુલાખના ઉપયોગમાં આવે છે. જેથી લોહી સાર થાય છે, પ્રિયાના હોઠ (લુ-કા,)
ઉનાખતર	ઉનાખતર	કા.	નાં	(ઐન, નૂનમુરાદદ, અલિક્ષ, બે, તે, રે,) =રાતાં આંસુ (લુ-કિ,)
ઉનાખદા ણા	ઉનાખદા- ન:	કા.	ના.	(ઐન, નૂનમુરાદદ, અલિક્ષ, બે, દાલ, અલિક્ષ, નૂન, હે,)=ગાંધીનેઘેર મળતી એક ઔપધિ (ગુ-શ-કો,) ઉનાખ (અ.)=એકફળ +દાન: (કા.)=નંગ, દાણા.
ઉપર (ગુ શ-કો,)	ઉપર	હિં.	અ. } ન. }	(અલિક્ષ, વાવ, પે, રે,)=પહેલાં, બહાર (ઉ-લુ,) ઉંચે, વધારે, વધતું, ઉત્તર દિશાએ, પણ, ઉપરાણું, મદદ, ધં,
ઉપરઉપર	ઉપરઉપ- ર	હિં.	વિ.	(અલિક્ષ, વાવ, પે, રે, અલિક્ષ, વાવ, પે, રે,)=જૂઠું જૂઠું (ઉ-લુ,) ઉપર ટપકે.
ઉપરાઉવ રી	ઉપરાઉપ- રી	હિં.	અ,	(અલિક્ષ, વાવ, પે, રે, અલિક્ષ, અલિક્ષ, વાવ, પે, રે, પે,)=એક પછી એક એમ જલદીથી આવ્યાં-વધ્યાંકરે તેવું, સાથેનું સાથે લાગલગાટ (ગુ. શ કો.)

ઉપરાચારી (ગુ-શ-કો.)	ઉપરાચારી	હિં.	અ.	(અલિપ્ર, વ.વ, પે, રે, અલિપ્ર, એ, અલિપ્ર, પે, રે, એ,)=ઉપરા ઉપરી.
ઉપરી	ઉપરી	હિં.	વિ.	(અલિપ્ર, વાવ, પે, રે, એ,)=હરકોષ કામની તપાસ રાખનાર, ચોકસી-તપાસ નિધેખાની કરનાર, ઉપરથી જોનાર, પોતાના હાથ તળેના માણસોની ચોકસી રાખનાર, સુખી, મુકાદમ, અધિકારી (ગુ-શ-કો,)
ઉપરી	ઉપરથી	હિં.	અ.	(અલિપ્ર, વાવ, પે, રે, હે, એ,)=ઉપર, ઉપર (ગુ-શ-કો,) ઉપર=ઉચ્ચે નહીં=જ.
ઉપકો ઉપક (ગુ-શ-કો.)	ઉપકોષ	હિં.	ના.	(અલિપ્ર, જે, કાદ્ર, અલિપ્ર, હમજ, એ,) =ઉલટીની વેળાએ જરે જે હરકત થાય તે (ઉ-લુ,) ઉછાળો, આકારી. સંં ઉત્-ઉચ્ચ+વમ-ઉલટી કરવી.
ઉભાર	ઉભાર	હિં.	ના.	અલિપ્ર, જે, હે, અલિપ્ર, રે,)=હલકા પદાર્થોનું વળનમાં થોડું હેલુનું દેખાવું થણું તે, રૂ-ધાસ વગેરેનું થોડું વળન પણ ઉભાર થણો (ન-કો,) કુલાવો ભરાવો!.
ઉમત	ઉમ્મત	અ.	ના.	(અલિપ્ર, મીમ શદ્દ, તે,)=કોષ પણ પેગંબર સાહેબના તાબાનું ટોળું. જેમ -મુસલમાન, નસારા, યાહુદી, ઇં (લુ-શી) ઉમ્મ (અં)=માતૃશ્રી, ઉપરથી. અથવા અલિપ્ર (અં)=અલ્લાહ+મીમ (મ) =મોહમદ+ તે (ત)=તાબેદારી.
ઉમદા (શા-પ)	ઉમદ	અ.	વિ.	(એન, મીમ, દાલ, હે,)=જે વસ્તુ ઉપર ભરેલો રાખવામાં આવેલો, માતબર, સારું, ઉત્તમ (સુ, સુ-હ,) અમદ (અં) =મરજી, ઉપરથી. મરજી પસંદ.
ઉમર ઉમર (શા-પ)	ઉમ્મ-અમ્મ	અ.	ના.	(એન, મીમ, રે,) સામાન્ય વપરાશમાં "ઉમ્મ" =જીવતાં સુધીના શરીરના બાંધાની

મુદતનું નામ. એટલે સદર બન્ને શબ્દો એક મુદત સારૂ નામ છે. તેમાં “હયાત” ના કારણે શરીરના બાંધાનું રક્ષણ થાય તે, માણસનું નામ. જેને છોડે “વાવ” (વ=દિર્ઘં) નામે અક્ષર લખાય છે પણ વંચાતો નથી. માત્ર તે શબ્દનો ફેરફાર જણાવવા માટેજ છે. જેમ—“અમર” “કે ઉમર” લખાઈ “અમર” કે “ઉમર” વંચાય છે. અને “ઉમર” (ર૦) નું નામ જુદુંજ છે. કાં વાળા કોષ્ટક પ્રસંગે પદ્યમાં “ઉમર”=જીવતાસુધીના શરીરના બાંધાણની મુદત. એ અર્થે વાપરે છે (તિ-મિ, સુ-હ,) વિશેષ નામપણું.

ઉમર	૦	ગુ.	ના.	(અલિક્ષ, મીમ, રે,) સં૦ ઉદુંબર. ઉમરે (ગુ-શ-કો,)
ઉમેદ (શા-પ,)	ઉમ્મીદ (ઉમ્મીદ્)	કા.	ના.	(અલિક્ષ, મીમ મુશદ્દ, યે, દાલ,) = ઇમ્મીદ- (મુ-બ, મુ-દ,) બોલવામાં “ઉમ્મીદ” પણ યોગ્ય છે.
ઉમેદગાહ	ઉમ્મીદગાહ	કાં	ના,	(અલિક્ષ, મીમમુશદ્દ, યે, દાલ,) = ઉમ્મીદની જગ્યા, જેની ઉપર આશા હોય તે ઠેકાણું (લુ-શી,) ઉમ્મીદ (કા.) ઇમ્મીદગાહ (કા.) મુકામ.
ઉમેદવાર (શા-પ,)	ઉમ્મીદવા- ર	કા.	ના,	(અલિક્ષ, મીમમુશદ્દ, યે, દાલ, વાવ, અલિક્ષ, રે,) =આશાવાન, ઇમ્મીદનાર (લુ-શી,) ઉમ્મીદ (કા.) =આશાવાર (કા.) =વાન.
ઉમેદવારી	ઉમ્મીદવા- રી	કા,	ના.	(અલિક્ષ, મીમમુશદ્દ, યે, દાલ, વાવ, અલિક્ષ, રે, યે,) =ઉમેદ રાખવી તે, નોકરી માટે શીખવું તે (ગુ-શ-કો,)

ઉમરાવ (શા-પ,)	ઉમરા	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, રે, અલિફ,)=“અમીર” શબ્દનું અહુવચન=અમીરો, સરદારો મુ-અ,) અમ્ર(અ.)=આત્મા ઉપરથી- અમીર (અ,)=હુકમ કરનાર. વિશેષ નામ તરીકે “ ઉમરાવ શબ્દ પણ વપ- રાય છે. જેમ-ઉમરાવખાં, ઉમરાવ બેગમ, ઇત્યાદી.
------------------	------	----	-----	---

ઉમરાવના દી	ઉમરા નાદી ઉમરા વનાદી	કા.	ના.	(અનિફ, મીમ, રે, “અલિફ માત્ર કેવાવ પણ, ” જે, અલિફ, દાલ, યે,)=અમી- રની દીકરી-કન્યા (ગુ-શ-કો,)ઉમરા (અ.)=અમીરનાન્દન (ધાતુ)=જણવું ઉપરથી નાદી (શા.)=જણેલી.
---------------	-------------------------------	-----	-----	--

ઉમરાવના દો	ઉમરાનાદ	કા.	ના.	(અલિફ, મીમ, રે, અલિફ, હમઝે, જે અલિફ દા, હે,) આઠ ઉમરાઅન નાદ:-જન્મેલું=અમીરનો છોકરો મોટા દરજા વાળો પુરૂષ (ગુ-શ-કો,)
---------------	---------	-----	-----	--

ઉમંગ	ઉમંગ	હિ.	ના.	(અલિફ, મીમ, તૂત ગુ-નઃ, ગાદ,) =જોષ, લહેર, જીવઃનીનો ઉલરો (ઉ-લુ,) ઉત્સાહ.
------	------	-----	-----	---

ઉમંગી	ઉમંગી	હિ.	વિ.	(અલિફ, મીમ, તૂત ગુ-નઃ, ગાદ, યે,) =ઉમંગવાળું, ઉલ્લાસીત, હોંસીલું, ઉત્સુક, આતુર, ઉત્કંઠિત (ગુ-શ-કો,)
-------	-------	-----	-----	--

ઉર્દુ ઉર્દુ (ગુ-શ-કો,)	ઉર્દુ	કા.	ના.	(અલિફ, રે, દાલ, વાવ,)=લશ્કરગાહ, શાહી લશ્કર, હિંદની એક પખિલક ભા પાતું નામ (અ-અ.) ઉર્દુ લશ્કર અ થવા બજાર. લશ્કર અને બજારમાં લિન્ન લિન્ન દેશના તથા જુદી જુદી બોલી બોલનાર લોકો હોવાથી શાહજહા આદશા હતા વખતમાં એમના સંમેલનથી એક ભાષા ઉત્પન્ન થઈ તેનું નામ ઉર્દુ પાડ્યું તેમાં ઘણીબીજી ભાષાના શબ્દોમળેલા છે.
------------------------------	-------	-----	-----	---

ઉરફે-ઉર્ફ (મ-લા- ન-કો,)	ઉર્ફ	અ-	ના,	(ઐન, રે, ફે,)=જોગખાણુ, ગુણુ, ઉપકાર (મુ-મ,) અટક, લાયકાત, ધં અર્થ (અં)=સુગંધ કે વાસના ઉપરથી.
ઉરસ-ઓ- રસ (ગુ-શ-કો,)	ઉર્સ	અ,	ના-	(ઐન, રે, સીન,)=વગ્ન કે પુનર લગ્નનું ખાણું, મહાત્મા પુરુષના મરણ દિવસના જમણની પંગત. જે દરવર્ષે જમે છે તે (મુ-મ, સુ-હ,) મેળો. ઇર્સ (અં)=સૌં, ઉપરથી. ધણી વાળી બેરી પણ થઈ શકે છે.
ઉરમર	રમર	કા.	અ.	(રે, વાવ, બે, રે વાવ,) રૂ-મોં+મ- સુધી+ર+ઉ=સામે છતાં, હાજર છતાં, પાસે હોય-દેખે તેમ, હજુરા હજૂર, સ-મુ ખ, સમક્ષ (ગુ-શ-કો,)
ઉલકા	હલકા	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, માફ, અલિફ,)= રેખના આકારમાંથી પડતો તેજનો ઢગનો ધં (ગુ-શ-કો) નાખવું, ધં
ઉલટપુલટ	ઉલટપલટ	હિં.	વિ,	(અલિફ, લામ, ટે, પે, લામ, ટે)= અસત્ત હોય તેથી અવળું, ઊંચુ ચ-તું હોય તેવું, ઉત્તરું સુતરું, રેરફાર-અદત્તા બદલી વાળું (ગુ-શ-કો,)
ઉલટસુલટ	ઉલટાસુલ ટા	હિં.	વિ.	(અલિફ, લામ, ટે, અલિફ, સીન, લામ, ટે, અલિફ,)=ઉલટ પુલટ (ગુ-શ-કો,)
ઉલટું (ગુ-શ-કો,)	ઉલટા	હિં.	વિ.	(અલિફ, લામ, ટે, અલિફ,)=વિરૂધ્ધ, વાંકું, અવળું, મુર્ખ, ધં (ઉ-લુ,)
ઉલટત (શા-પ,)	ઉલટત	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, રે, તે,)=ટેવ પાડવી, દોસ્તી કરવી, સનેહી થવું (ગિ-લુ,) મિત્રા ચારી, પ્રેમ પ્રીતિ. લટકું (અં)= વાંટવું, ઉપરથી.
ઉલમા (શા-પ,)	ઉલમા	અ.	ના,	(ઐન, લામ, મીમ, અલિફ,)=આલેમ શબ્દનું અહંત્યન=વિદ્વાનો, દાનાઓ (શ -લુ,) ઈલ્મ (આં)=વિદ્યા, ઉપરથી.

ઉલ્લુ (શા-પ,)	ઉલ્લુ	હિં.	ના,	અલિફ, લામ મુશદ્દ, વાવ,)=મૂર્ખ, ગમાર, ગમે તે બોલનાર, અડમંગ (ન- ફા,) બિલુક (સં.)=ધુડ, ઉપરથી. ધુધુ, ધુવડ,
ઉલાંટગુલા ટ	ઉલાંટગુલા ટ	હિં.	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, ગાફ. લામ, અલિફ, નૂન ગુન્નઃ, ટે,)= એક જાતની કસરતની રમત (ગુ-શ-કો)
ઉશામર રખી (ધ.વૈ,)	ઉશમર રખી ગરેખિયઃ	હા. } અ. }	ના,	(એન, શીન, બે, હમજઃ, હે, મીમ, ગેન, રે, બે યે, હે,)=ખહારથી લાલ અ ને અંદરથી ઘોળી મધરેખ (પશ્ચિમ) દેશની એક ધાસતી ડાંખળીઓ સુગંધિદાર હોય છે. તે સહેજ કડુક મારતી લાગે છે તથા ગઠિયાના રોગ સાફ એ અતિ ઉ -નમ ગણાય છે, એક વનસ્પતિ (મ-મુ,) હિસાબઃ (અ.)=સાસાંપરિલા+એ=ની+ મગરેખ=પશ્ચિમ+પ=છડી વિભક્તિ ઉપ સર્ગરૂપ તથા ભણી.
ઉસ	ઊસ	ગ.	ના,	(અલિફ, વાવ, સીન,)=શેરડી, લુગડા ધોવાનો ખાર (ગુ-શ-કો)
ઉસક (ધ.વૈ,)	ઊસક	અ.	ના.	(અલિફ, શીન, ફાર,)=એક ઝાંડુ ગુન્દર (મુ-બ,)
ઉસ્તાદી	ઊસ્તાદી	ફા.	ના.	(અલિફ, સીન, તે અલિફ, દાલ, યે,) =શિક્ષક પાણું, કાબેલિયત, નિપુણતા, ચતુરાઈ, કૌશલ્ય, પકકાઈ, અન્વાહ, કારી ગરી, કુશળતાનું કામ, (ગુ-શ-કો)
ઉસ્તુમુદ્સ (ધ.વૈ,)	ઉસ્તુમુદ્સ સુ	અ	ના.	(અલિફ, સીન, તોય, વાવ, બે, વાવમઅદ્દલઃ, દાલમુશદ્દ, વાવ, સીન,) =તુલસીનો છોડ (મ-મુ,)
ઉસ્તયાર (ન-કો.)	ઉસ્તયાર	ફા.	વિ.	(અલિફ, સીન, તે, વાવ, અલિફ, રે,) =મકકમ, મજબુત (બુ-ન,) સુવર (ફા.)= પશુઓ, ઉપરથી કારણ કે ઉંટ-ધોડા-બે

ઉસ્તવારી (મ-બા-ન- કા.)	ઉસ્તવારી	કા.	ના.	ચર વગેરે જનાવરો ધણી શક્તિ ધરાવે છે. (અલિફ, સીન, તે, વાવ, અલિફ, રે, યે,)=મજબુતી (લુ-કી.) સુતુર (કા૦)= પશુઓ ઉપરથી ઉસ્તુવાર (કા૦)= મજબુત+ઇ (કા૦)=પશુ.
ઉસ્તા	ઉસ્તા	કા.	ના.	(અલિફ, સીન, તે અલિફ,)=ઝીંદ પુસ્તકના ખુલાસાની કિતાબનું નામ. જે પારસીઓના આગેવાન જરુસ્તે અગ્નિ પૂજન ધર્મ સંબંધે તૈયાર કરી છે. (લુ, કિ,)
ઉસ્તાકાર	ઉસ્તાકાર	કા.	ના.	(અલિફ, સીન, તે, અલિફ, કાફ, અલિફ, રે,)=ઉસ્તાદ (લુ-કિ,) ઉસ્ તા (કા૦)=ખુલાસો+કાર (કા૦)= કરનાર, ઇ.
ઉમુલ (સા-પ.)	ઉમુલ	અ.	ના.	(અલિફ, રવાદ, વાવ, લામ,)=“અસ્લ શબ્દનું બહુવચન=કુળો, વંશો, રાતનો વખત, દિવસનો પાછલો પહેાર, હજરતઅલી (ક.)નું નામ (શ-લુ,) નિયમો, ધારા, કાયદા, ઇ૦
૦	ઉમુલ	કા.	ના.	(અલિફ, રવાદ, વાવ, લામ,)=વાળું, મોટાં- (મુ-અ, નિ-અ, શ-સ,) અસ્લ =મૂળ, પેદી, ઉપરથી.
ઊખ-ઇખ (હિં-આ- હિ.શિ,)	ઇખ	હિં,	ના.	(અલિફ, યે, કાકે, હે,)=શેરડી, ઇ૦ (ઉ-લુ,)
ઊચ	ઊચુ	હિ.	ના.	(અલિફ, વાવ, વૂન યુન્નઃ, યે,) સં૦ ઉચ્ચ=ઉચું, ટ્રાઇ, ઉન્ન, પ્રશસ્ત ગૌરવ વાળું, ચઢિયાતું, ઔષ્ઠ, ઉત્તમ (યુ-શ-કો)
ઊચનીચ	ઊચનીચ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, વૂન યુન્નઃ, યે, વૂન, યે, યે,)=ઉચી નાતનું નીચી નાતનું, ગૃહસ્થ અને ગરીબ, ખડખડનું, ટેકાદેવા વાળું, ઊંચું નીચું, અસમ, અસમાન, વિષમ (યુ-શ-કો)

ઉંચાણ	ઉંચાન	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ચે, અલિફ, (નૂન,)=ઉંચાઈ (ગુ-શ-કો)
ઊસ	ઊસ	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, સીન,)=એક જાતનો ક્ષાર જે લૂગડાં ધોવામાં લેવાય છે તે (ન-કો,) રેતીનો એક પ્રકાર.
એ	યે:(યેહ)	હિં. } ફા. }	સ.	(યે, હે,)=આ . પાસેનાને એ અને છેકજ પાસેનાને આ વપરાય છે (ગુ-શ-કો)
એક (ગુ-શ-કો,)	એફ	હિં. } સ. }	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ,)=એક, માત્ર, બરા- બર પુરું (ઉ-લુ)
એકકો	ઇકકો	હિં.	ના, } વિ. }	(અલિફ, કાફ મુશદદ, અલિફ,)=જે રસવાનાં પાનાં-પાસામાં એકજ ચિન્હ નિશાની હોય તે, જે ગાડીએ એક બળ દ જોડાતો હોય તે, સંપ, એકમન, એષ્ટ, ઇં (ગુ-શ-કો)
એક એકેક	એફએફ	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, યે, કાફ,) =દરએક, જુદાં જુદાં ગણતીં એક, અનુ- ક્રમે (ગુ-શ-કો)
એકજાત	એફજાત	હિં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, “જમ થા જાલ,” અલિફ, તે,)=જૂદી જૂદી નહિ પણ તેજ એકજ જાત. વિં એકજ-તેજ જાતનું (ગુ-શ-કો) એક (સંં)+જાત (હિં-અં)
એક ફં (ગુ-શ-કો)	ઇકફા	હિં.	વિ	(અલિફ, કાફ, ટે મુશદદ, હે, અલિફ)= એકત્ર થએલું, ઢગલો કરેલો, ઇં (ઉ- લુ,) સંં એકત્ર, ઉપરથી
એકતરફ	યકત.ફં } ઇકતફં }	ફા,	અ.	“(યે કે અલિફ,” કાફ, તે.ય,રે, કે,)= એક બાજુએ, એકકોરે, એક હાથપર (ગુ-શ-કો,) સંં એક=કાં યક-ઇક +તફં (ફાં)-તરફ (અ.) બાજુ

એકતરશી	ઇકતર શી યકતર કી	કા.	વા.	“ (અલિફ યા યે, ” કાફ, તૌય, રે, ફે, યે,) કાં ઇક-યક+કાં તરશી=અન્ને બાબુ ખરોખર જોયા-તોળ્યા વગરતું એક પક્ષ ખેંચ્યો હોય તેવું (ઇનસાફ), સામ સામાતું નહિ, પણ એકતુંજ (ગુ-શ-કો) તરશી (કાં અં)=તરફ વાળું.
એકતારો	એકતારા	હિ.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, તે, અફિફ, રે, અલિફ,)=એક જાતનું ઝીણું લુગડું, એક તારનો તંબુરો જે ઉપર સાધુઓ વગેરે ભજન ગાતા ફરે છે (ઉ-લુ,) એક (સં.)+તાર (હિં કાં)= તંતુ, તાંતણો
એકત્રીસ	ઇકત્રીસ	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, તે, યે, સીન,) =એકત્રીસ ત્રીસને એક, ૩૧ (ગુ-શ-કો,) ઇક (હિં ૧૦ ૧૦)=એક (સં)+ત્રીસ (હિં.)=૧૦×૩+૧.
એકદમ	ઇકદમ્	કા.	અ.	(અલિફ, કાફ, દાલ, મીમ,) કાં ઇક+ દમ-શ્વાસ લેવો=વચમાં વિસામો ન લેતાં એકદમે-એકશ્વાસે, એકટસે, જુદી જુદી ગવસ્થા ન કરતાં આખું-એકજવખતે, એકીવારે, સામટું, તાબડતોળ, સાવર, જલદી (ગુ-શ-કો) કાં ઇક=સં એક +કાં દમ, શ્વાસ, દમીદન (૧૦)=સ્વાસ લેવો ઉપરથી.
એકદિલ	યકદીલ	કા.	ના.	(યે, કાફ, દાલ, લામ,)=એ અથવા તેથી વધારે માણસોના જુદાજુદા વિચાર એકજ થઈ રહેવા તે, એક વિચાર સ્વ- લાવ સ્નેહ પ્રેમથી એક થવું (ગુ-શ-કો,)
કદીલ	ઇકદીલી	કા.	ના,	(અલિફ, કાફ, દાલ, લામ, યે,)=એક દીલવાળી જે હાલતતે, સંપ, એકકો એકય, એકચિત્તા (ગુ-શ-કો,) ઇક

એકબારગી (શા-પ,)	યકબારગી	શા.	વિ.	(યે, કાફ, બે, અલિફ, રે, ગાર, યે,) =એકદમ, અચાનક, આ ચિંતુ (ઉ-લુ) યક (ફા૦) ઇક=એક+ખાર (શા૦)=વાર +ગી (ફા૦)=પણ અર્થ: મુચક પ્રત્યય.
એકબારી	ઇકબારી	શા.	વિ.	(અલિફ, કાફ, બે, અલિફ, રે, યે,) =એકજ વખત અવાજ થાય તેવું (ગુ-શ-કો,) એક વારનું, એક વજનનું, ઇ૦
એકખાલ ઇકખાલ (શા-પ)	ઇકખાલ	અ,	ના,	(અલિફ, કાફ, બે, અલિફ, લામ,) =આગળ આવવું, માણસને ધન મળવું ધન, કમી, કબુલ કરવું, ઇ૦ (મુ-અ, બ-અ,) “કખલ” (અ૦)=જમીનની ઉંચાઇ અથવા “કખલ” (અ૦)= પ્રથમ, ઉપરથી. ઇકખીલ (અ.) શબ્દ પણ એજ અર્થે આવે છે.
એકખાલ મંદ	ઇકખાલ મંદ	ફા૦	વિ.	(અલિફ, કાફ, બે, અલિફ, લામ, મીમ, નૂન, દાલ,)=નસીબદાર, આગવા ન, પૂંછવાળો (ઉ-લુ, લુ-કિ,) કખલ (અ૦)=ઉત્તતિ+મંદ (ફા૦)=વાળું. એટલે ઉન્નતિના શિખરે ચઢેલું.
એકમબલી	ઇકમબલી જિલી યકમબલી જિલ:	ફા.	વિ.	(અલિફ કેયે, કાફ, મીમ, નૂન, બે, લામ, યે કે હે,) =એક માળાનું ધર (ગુ-શ-કો,) ઇક (ફા૦)=એક+મબલી (અ૦)= માળ+ઇ (શા૦)=નું.
એક રકમ	ઇક રકમ	ફા.	અ,	(અલિફ, કાફ, રે, કાફ, મીમ,) રકમ બૂદી બૂદી રકમે નહિ પણ એકજ રકમે (ગુ-શ-કો,) ફા૦ ઇક=એક+આ૦ રકમ=લખવું. વિગતવાર નહિતે લખાણ.
એક રસ	એક રસ	અ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, સીન,)=જુદા પણું ટળી એકજ રસ થઇ રહ્યું હોય તેવું, એક રાગ વાળું (ગુ-શ-કો,) એક (સં૦)+રસ (સં૦ ફા૦)=સરખું, પાણી જેવું અર્થ.

એકરાર નામું (ગુ-શ-કો.)	એકરાર નામું	કા.	ના,	(અલિફ, કાફ, રે, અલિફ, રે, નુન, અલિફ, મીમ, હે,)=જેમાં કોઇપણ કરાર લખેલો હોય તે દસ્તાવેજ (ઉ-લુ,) કર્ (અ.)=કંડક, ઉપરથી "એકરાર" (અ.) =શાન્તિવાળો નામ: ('કા.) =લેખ.
એકરાસ	એકરાસ	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, અલિફ, સીન,) સં. એક+રાસિ ઢગલો. ૨૫ ગુણુ ત્રગેરે માં સરખું હોય તેવું, એક જાતનું, એકઠું કરેલું, એકંદર, તેજ-મળતી રાશિનું નામ (ગુ-શ-કો,)રાસ, (હિં. ૫૧૦) બન્ને
એક રૂપ	એકરૂપ	સં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, વાવ, પે;)સં. એક+રૂપ=એકજા દેખાવ, એક જ દેખાવ. એકસરખું હોય તે, સમાન, ૩૫ વાળું, (ગુ-શ-કો,) ૩૫ (સં. ૫૧૦) બન્ને.
એક રંગ (ગુ-શ-કો.)	એકરંગ	સં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, નૂન ગુન્ન; ગાફ,) ૫૦૫ કરંગ-ઇકરંગ=કુસંકરંગ=કુસંપ વ ખરનો, સંપીલો મિત્ર (સ-લુ,) યક-ઇક (૫૧૦)=સં. એક+રંગ (કા. સં.)=સરખું, જાત, તરેહ ઇં
એક રંગી (ગુ-શ-કો.)	એકરંગી	સં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, નૂન ગુન્ન; ગાફ, યે,) ૫૧. યક-ઇકરંગી=દોસ્તી. જેમાં અલિમાન-કુસંપ-કપદ નહિ હોય તે (શ-લુ,)યક-ઇક (૫૧૦)=સં. એક+રંગ (કા. સં.)=જાત+ઇ (અ. ૫૧૦ સં.)=તું.
એકલું	એકલા	હિં.	વિ,	(અલિફ, કાફ, યે, લામ, અલિફ,)=ખીણું કોઇ સાથમાં ન હોય તેવું, સાથી વગરનું, માત્ર એક પોતેજ હોય તેવું, જુદું એકલ દોકલ, જાતે, પડે, એકનું

એકવડું	અકેહરા	હિં.	વિ.	એકજ, ફક્ત માત્ર, અલગ, એકાન્ત હોય તે, (અલિફ, કાફ, હે, રે, અલિફ,)=પાતળું ધણા માવા દળ વગરનું, ઉપરા ઉપરી પડ ન વાળ્યાં હોય તેવું લુગડું (ગુ-શ-કો)
એક વીસ	ઇકકીસ	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ મુશદ્દ, યે, સીન,) સંં એક+વિંરાતી-વિસ)=વીસને એક ૨૧ (ગુ-શ-કો)
એકરટ્ટાઆ સિરટ્ટેટકે મિશનન	ઇકસટ્ટરા અસિસેટ્ટેટ કમિશનન	ધં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, સીન, ટે, રે, અલિફ, અલિફ, સીન, સીન, ટે નૂન ગુન્નઃ ટે, કાફ, મીમ, શીન, નૂન, રે,)=કચેરીનું કામ કરવામાં જે મદદગાર હોય તે (ઉ-લુ.)
એકસર (ગુ-શ-કો.)	યકસર	ફા.	અ.	(યે, કાફ, સીન, રે,)=સરાસર. એટલે એક છોડેથી ખીજે છોડે સુધી એક સરખી જણાય તે વસ્તુ, આચિંતું, એકલું (બુ-કા.) યક (ફા.)=એક+સર (તું)=સરખું.
એકસરી	એકસરી	હિં.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, સીન, રે, યે,)=એકસેરની કંકી-સોનાના મણકા સાથે અકેકાકાળો પથ્થરનો મણકો હોય તે (ગુ-શ-કો,) ફાંં યક-ઇક=એક+સરી (ફાંં) =સેરતું. એટલે એકજલાઇનતું ધરેણું.
એકસાન (ગુ-શ-કો.)	યકસાં	ફા.	વિ.	(યે, કાફ, સીન, અલિફ, નૂન ગુન્નઃ,)=હંમેશ, હંમેશ માટે જે હોય તે (બુ-કા.) યક (ફાંં)=એક+સાં (ફાંં)=જેવું. એકરસ સંં એક+સાન -બુધ્ધિ=એક સરખું, સમાન, એક રૂપ એકકાર વદ્ય એક-તારં.
એકસો	એકસો	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, સીન, વાવ,)સંં એક+શત -સો=સોસોની ગણતરીમાં પ્રથમ સો તે, સો, ૧૦૦ (ગુ-શ-કો.)

એકાંતરા	એકાંતરા	હિં,	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફમમદ્દઃ નન ગુન્નઃ, તે, રે, અલિફ,) એકેક દહાડા ને અંતરે જે ભોજન કરવું તે, લાગત નહિતે (ગુ-શ-કો,) એક+આંતરા=અંતરાણું
એકા	એકા	હિં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ,) = સં'પ, દોસ્તી (ઉ-લુ.)
એકાએક (ગુ-શ-કો.)	યકાયફ	ફા.	વિ. અ.	(યે, કાફ, અલિફ, યે, કાફ,) = એકદમ, દરેક (લુ-શી,) આકરિમક, સહસા, અણુ ધાયુ, અકલિપત, અનક્ષિત, અચાનક, ઇં
એકાદસી	ઇકાદશી	હિં.	ના.	અલિફ, કાફ, અલિફ, હાલ, શીન, યે,) મુસલમાની મહિનાની તા ૧૧ મી. જેને ધણા હિંદુઓ વરત કહે છે (ઉ-લુ.)
એકાવન	ઇકાવન	હિં,	વિ.	(અલિફ, કાફ, અલિફ, વાવ, વૂન,) સં' એક+પંચાશ ત-પચાસ=પચાસને એક, ૫૧ (ગુ-શ-કો.)
એકાસી	ઇકાસી	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, અલિફ, સીન, યે,) સં' એકાસી તિ, એક+એશીતિ-૮૦=એસી ને એક, ૮૧ (ગુ-શ-કો.)
એકાએકી	એકાએકી	ગૂ	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, યે, યે, કાફ, યે,) = વસ્તુની સંખ્યા એકી છે કે એકી તે અટકાવવાની રમત (ગુ-શ-કો.) એકેક ક જોડ.
એજન (ગુ-શ-કો.)	અયજન	અ,	અ,	(અલિફ, યે, જવાદ, અલિફ, તનવીને જખર,) = સદર, મજકુર, તેજ પ્રમાણે (લુ-શી.)
એજુકેશન	એજુકેશન	ઇ,	ના.	(અલિફ, યે, જમ, વાવ, કાફ, યે, શીન વૂન,) = કેળવણી (ગુ-શ-કો.)
એજુકેશનલ	એજુકેશનલ	ઇ.	વિ,	(અલિફ, યે, જમ, વાવ, કાફ, યે, શીન, વૂન, લામ,) = કેળવણીને લગતું, કેળવણી ખાતાનું (ગુ-શ-કો.)

અન્યુકેશન નલ ડિપા- ટમેન્ટ	અન્યુકેશન લડિપાટમેન્ટ	ઇ.	ના.	(અલિક, યે, નૂન, વાવ, કાપ, યે, શી ન, નૂન, લામ, ડાલ, યે, અલિક, રે, ટે, 'મીમ, નૂન, ટે,)=કેળવણીખાતું (ઉ-લુ.)
અજંટ	ઇજંટ	ઇ.	ના,	(અલિક, જીમ, નૂન ગુનઃ, ટે,)=ગુમા સ્તો, કોઇ સોદાગર અગર સરકાર તરફ થી કોઇ કામની વ્યવસ્થા સારૂ મુકરર થાય તે (ઉ-લુ.)
અકું	અંકા	હિં.	વિ. } ના, }	(અલિક, યે, નૂન ગુનઃ, ટે, હે, અલિક,)= અજકું રહેલું, રીસાયલું, દૂરને દૂર હોય તેવું, ચડ ભડેલું (ગુ-શ-કો.)
અડ	અડ	હિં.	ના,	(અલિક, યે, ડે,)=એડી, થોડાને મઃ રવાનો એડીમાં મેરવેલો જે ખીલો તે, કાટો, આર, એડલું, એતી, એડ (ગુ-શ-કો.)
અડરેસ	અડરેસ	ઇ.	ના,	(અલિક, યે, ડાલ, રે, સીન,)=એતાખ, છલકાખ, પતો (ઉ-લુ)
અડિટર	અડિટર	ઇ.	ના,	(અલિક, યે, ડાલ યે ટે, રે,)=યુસપેપર વર્તમાનપત્રનો મુખ્ય લખનારો, પ્રકાશક (ગુ-શ-કો.)
અડી	અડી	હિં,	ના,	(અલિક, યે, ડે, યે,)=પગની પાટલીનો જે સહુથી પાછલોભાગ તે, સોની તથા લવારતું એક આગર (ન-કો.)
અડીટારી અલ	અડીટારી અલ	ઇ.	ના,	(અલિક, યે, ડાલ, યે, ટે, વાવ, રે, યે, લામ,)=સેપાસ નામું, વ્યવસ્થાપકને લગ તું જે આર્ટીકલ છાપખાનાનો મેનેજર લખેતે (ઉ-લુ.)
અદન-ડન,	અદન	અ.	ના.	(અંન દાલ, નૂન,)=અરખ દેશની દક્ષિણે એક બંદર ગાહ છે. તે હાલ અંગ્રજ સરકારથી સંબંધ ધરાવે છે. (લુ-શી) યમન માંહેલા એક ટાપુનું નામ. બ્યાં ઉત્તમ મોતી નીપજે છે (લુ-કિ.)

અદી (અ-ન-કો)	અદદી	પ્રા.	અ.	(અલિક્ષ હે, દાલ, યે,) = ૪મકબરશાહન, અમલની એક હોદા દારીતું બહુવચન = અદદિયાન = માત્ર જાતિ હોદો (ખાનગી) તરીકે હોય છે તે. તે આધ્યાવાળા પોતા ની પાસે સરકારી સ્માર તથા પાયદળ રાખતા નથી તે બાદશાહ તરફથી ફરમાન કાઢવા પુર્તા કામ સારૂ હોય છે તે અદદી, આત્તા પાળવા માટેજ સુકરર હોય તે (અ-કિ, બ-અ.) અદદ (અ.) = ટેવ, ઉપર થી (ટેવાયસો) આ.દી. આ.દ (અ-ર = કુદ (અ.) પેગંબર સાહેબનું નામ. જેથી નિરખત રાખતી કામ પણ છે.
અદીખાતુ	અયદીખા- ન:	અ.	ના,	(અલિક્ષ, યે, દાલ, યે, ખે., અલિક્ષ, નત, હે,) = જ્યાં અદીઓ પડ્યા પાંચમાં રહેતા હોય તે સ્થળ (ગુ-શ-કો,) યદ (આ૦) = હાથ ઉપરથી-આયદી (અ) = હાથ બેઠી બેસી રહેનાર + ખાન: (શ૦) = ધર. ઠેકાણું, ધત્યાદિ.
એન (ન-કો)	એનું	અ.	ના.	(એન, યે, નત.) = ખાસ, મુખ્ય, અસલ, ધ૦ (ગિ-લુ) આંખ, નેત્ર, ધ૦ બહુવચનને અયનેન (અ૦) શબ્દ = આંખો (લુ-કિ.)
એન	•	ગૂ.	ના.	(અલિક્ષ, યે, નત.) = એક જાતનું ગાડ અથવા તેનું લાકડું (ન-કો.)
એન	•	ગૂ.	વિ.	(અલિક્ષ, યે, નત.) = જરૂરી, બારીક વખત ટાંકણું, સંભાળ્યા વગર ન ચાલે તે વેળા આબરૂ, સાખ, વટ (ન-કો.)
એનક (હિ-આ હિ-શિ, એન કરજ	અયનક	અ.	ના.	(એન, યે, નત, કોક્ષ.) = ચરમાં, ઉપનેત્ર (ઉ-લુ.)
	એનું કરજ	અ.	વે. ના.	(એન, યે, નત, કોક્ષ, રે, જવાદ.) = બ્યા જ ચઢાવ્યા વગરનું મુદત કરજ (ગુ-શ- કો.) એન (અ૦) = મુદત, અસલ + કરજ (અ૦) = ઉધાર.

એન કિમ્મ	એન કીમ	અ.	વિ. } ના. }	(એન, એ, નત, કાંક, એ, મીમ, તે,) = અ સલ-ખાસ કિમ્મત, પડેલી કિમ્મત, એકંદ ર ખરચ (ગુ-શ-કો,) એન (અ૦) = અ સલ+કિમ્મત(અ૦) = મૂલ
એનખરચ	એનખર્ચ	અ.	ના.	(એન, એ, નત, ખે, રે, જમ,) = મોટો —ખાસ ખરચ (પરચુરણ નહિ) જમીન સંબંધી ખરચ (ગુ-શ-કો,) એન (અ૦) = મોટો + ખર્ચ (અ૦) = પ્રા. ખર્ચ.
એન ઘેન (શિ-શિ)	એન ગેન	અ,	ના.	(એન, એ, નત ગેન, એ, નત,,) = અર ખી મુળાક્ષર માંહેલાં (એનગેન) નામે બન્ને અક્ષરો (ઉ—લુ,) આંખો બંધ કરી માથે આંગળી મુકાયતે એકરમત: એન(અ૦) = નેત્ર+ગેન = વાદગું.
એન જમી- ન	એન જમી- ને	અ.	ના.	(એન, એ, નત, જે, મીમ, એન,) = વાવેતર વાળી જમીન, જે કિતામાં ફક્ત એકજ જાતની જમીન હોય તે, ક્યારી તો ક્યારી, ગોરાંટતો ગોરાંટને ખરાબોતો ખર બો એટલે સાચેર સિવાયની (ગુ-શ-કો,) એન(અ૦) = મુખ્ય, સરખી+જમીન (અ.) ભુમિ.
એનજમે	એનજમ્મ	અ,	ના.	(એન, એ, નત, જમ, મીમ, એન,) = સાચેરતું નહિપણુ જમીન સંબંધી ને ખાસ જમેતે, નકકીજે જમે પેદાશતે (ગુ- શ-કો,) એન(અ૦) = ખાસ+જમ્મ (અ૦) ત્ર થએલી રકમ, ઉત્પન્ન, ધ૦
એનજન (ગુ-શ-કો,)	જનજન	ધી.	ના.	(અલિક, નત જમ, નત,) = એક યંત્ર (ઉ—લુ,) વરાળ યંત્ર.
એનજવા- ની	એન જવા- ની	કા.	ના,	(એન, એ, નત, જમ, વાવ, અલિક, નત, એ,) = હરજીવાની. (ગુ—શ—કો,) એન(અ૦) = હર+જવાની (કા૦) = યુવન અવસ્થા.

એના	અપનેહી	અ.		(એન, યે, નૂન, હે,)=સુંદર, સરસ, (શુ-શ-કો)એઅય નેહી (અં)=પારાબર, સાદું અં નું દૂકં.
એઅ (શા-પ,)	એઅ	અ,	ના.	(એન, યે, એ,)=અવગુણ, નકામા ગણાવવું, સરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડખાં પણ. બહુવચને “ઉ.યૂઅ” શબ્દ = અવગુણો શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડપણ. બહું (એન, યે, એ, હાલ, અલિદ્, રે,) સં૦ ધૂ-પકડવું=દોષપાત્ર, નિંદાપાત્ર, નિંધનીય, ઠપકા ભેગ, એઅવાળું (શુ-શ-કો,) એઅ (અ)=દોષ+દાર (શ૦)=વાળું. (એન, યે, એ, એ, લામ,)=ખામીવાળું ખોડવાળું, કલંકિત (શુ-શ-કો,) જેમ-અડિયલ (હિ) અટકી પડનાર, ઇત્યાદિ (અલિદ્, હે, મીમ, કાદ્,)=મુખી (શ-લુ,) હુમુદ્ (અં)=મુખી, ઉપરથી (અલિદ્, મીમ, અલિદ્, મીમ,)=આગેવાન, કાશુ, મુલ્લાં, કડીઆનો, હોલખો (ગિ-લુ,) ઉમમ (અં)=માથુસોતું ટોળું, ઉપરથી. (અલિદ્, મીમ, અલિદ્, મીમ, એ, અલિદ્, રે, અલિદ્,)=ન્યાં મોહોરમના દહાડામાં એમામ હુસેન (ર૦) ના ગમતી મિજલસ લરાય છે તે ઠંકાણું (ઉ-લુ,) ઇમામ (અં)=આગેવાન+ખાડા (હિ૦)=મકાન, કમ્પાઉન્ડ, ઇ૦ (એન, યે, રે, જેન, યે, રે, યે, હે, જે, મીમ, યે, નૂન,)=જે જમીન ઉપર સરકારનો હક લેવાતો નથી. અથવા થોડોક લેવાય છે અને જે ઉપર માલીકતું ધણીપણું હોય છે તે, પારખલી જમીનનો એક ભેદ, દુમાલી-ધનામ્મી
એઅદાર	એઅદાર	દા.	નિ,	
એઅિયલ	એઅિયલ	હિં,	વિ.	
એમક એહમક (શા-પ,)	એમક એહમક	અ.	વિ.	
એમામ ઇમામ (ન-કો,)	ઇમામ	અ.	ના.	
એમામવાડા	ઇમામવાડા	હિં.	ના.	
એરગાયા જમીન	એરગાયા અ: જમીન	અ.	ના.	

એન કિમ્મ	એન કીમ	અ.	વિ. } ના. }	(એન, યે, નૂન, કીક, મે, નીમ, તે,) = અ સલ-ખાસ કિમ્મત, પડેલી કિમ્મત, એકંદ ર ખરચ (ગુ-શ-કો,) એન (અ૦) = અ સલ+કિમ્મત(અ૦) = મૂલ
એનખરચ	એનખર્ચ	અ.	ના.	(એન, યે, નૂન, ખે, રે, જમ,) = મોટો — ખાસ ખરચ (પરચુરણ નહિ) જમીન સંબંધી ખરચ (ગુ-શ-કો,) એન (અ૦) = મોટો + ખર્ચ (અ૦) = પ્રા. ખર્ચ.
એન ઘેન (શિ-શિ)	એન જેન	અ,	ના-	(એન, યે, નૂન જેન, યે, નૂન,,) = અર બી મુળાક્ષર માંહેલા (એનજેન) નામે બન્ને અક્ષરો (ઉ—લુ,) આંખો બંધ કરી માથે આંગળી મુકાયતે એકરમત. એન(અ૦) = નેત્ર+જેન = વાદળું.
એન જમી- ન	એન જમી- ને	અ.	ના.	(એન, યે, નૂન, જે, મીમ, એન,) = વાવેતર વાળી જમીન, જે કિતામાં ફક્ત એકજ જાતની જમીન હોય તે, ક્યારી તો ક્યારી, ગોરાંટતો ગોરાંટને ખરાબોતો ખર બો એટલે સાચેર સિવાયની (ગુ-શ-કો,) એન(અ૦) = મુખ્ય, સરખી+જમીન (અ.) ભુમિ.
એનજમે	એનજમ્મા	અ,	ના.	(એન, યે, નૂન, જમ, મીમ, એન,) = સાચેરતું નહિપણ જમીન સંબંધી ને ખાસ જમેતે, નકડીજે જમે પેદાશતે (ગુ- શ-કો,) એન(અ૦) = ખાસ+જમ્મા (અ૦) ત્ર થએલી રકમ, ઉત્પન્ન, ઇ૦
એનજન (ગુ-શ-કો,)	જનજન	ધ.	ના.	(અલિક, નૂન જમ, નૂન,) = એક યંત્ર (ઉ—લુ,) વરાળ યંત્ર.
એનજુવા- ની	એન જવા- ની	કા.	ના,	(એન, યે, નૂન, જમ, વાવ, અલિક, નૂન, યે,) = ભરજુવાની (ગુ—શ—કો,) એન(અ૦) = ભર+જવાની (કા૦) = યુવન અવસ્થા.

એના | અપનેહી | અ. | (એન, યે, નૂન, હે,)=સુંદર, સરસ, (ગુ-શ-કો)એઅય નહી (અં)=ખારાખર, સાફ ધં નું દૂંકં.

એય (શા-પ.) | એય | અ, ના. | (એન, યે, બે,)=અવગુણ, નકામા ગણાવવું, શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડખાં પણ, બહુવચને “ઉચ્ચ” શબ્દ = અવગુણ શરમાવવું (શ-લુ,) કલંક, ખોડપણ. બહું (એન, યે, બે, દાલ, અલિફ, રે,) સંઠ ધૂ-પકડવું=દોષપાત્ર, નિંદાપાત્ર, નિંધનીય, ઠપકા ભેગ, એખવાળું (ગુ-શ-કો,) એય (અ)=દોષનદાર (પ્રાં)=વાળું.

અપિયલ | અપિયલ | હિં, વિ. | (એન, યે, બે, લામ,)=ખાનીવાળું ખોડવાળું, કલંકિત (ગુ-શ-કો,) જેમ-અડિયલ (હિ) અટકી પડનાર, ધત્યાદિ (અલિફ, હે, મીમ, ફાફ,)=મુખી (શ-લુ,) હુમુફ (અં)=મુખાંધ, ઉપરથી (અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ,)=આગેવાન, કાશ, મુલ્લાં, કડીઆનો હોલખો (ગિ-લુ,) ઉમમ (અં)=માણસોનું ટોળું, ઉપરથી.

એમામવાડા | એમામવાડા | હિં. ના. | (અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, બે, અલિફ, રે, અલિફ,)=જ્યાં મોહરમના દહાડામાં એમામ હુસેન (રં) ના ગમની મિજલસ લરાય છે તે ટકાણું (ઉ-લુ,) ઇમામ (અં)=આગેવાનનખાડા (હિં)=મકાન, કમ્પાઉંડ, ધં

એરગોયાજમીન | એરગયરિય: જમીન | અ. ના. | (એન, યે, રે, જેન, યે, રે, યે, હે, જે, મીમ, યે, નૂન,)=જે જમીન ઉપર સરકારનો હક લેવાતો નથી. અથવા થોડોક લેવાય છે અને જે ઉપર માલીકનું ધણીપણું હોય છે તે, ખારખલી જમીનનો એક ભેદ, દુમાલી-ધનામ્મી

				જમીન (ગુ-શ-કો,) ઐર (અં) = પગલ + ગયરિથ્ય: (અં) = શિવામની + જમીન (અં) = ભૂમિ, ભોંય.
ઐર ફેરા	ફેરા ફેરી	હિં.	ના.	(હે, યે, રે, અલિફ, પે, હે, યે, રે, યે,) = ધણીવાર આવળ કરવી તે, અરતો ધ (ગુ-શ-કો)
ઐરંડો (ગુ-શ-કો)	ધરંડ	હિં.	ના.	(અલિફ, રે, નૂનગુનઃ, ડાલ,) = પંજળીમાં “ હરનોલ ” કહેવાય છે તે, ઐરંડા (હિ-લુ) જેનાં બીમાંથી દીવેલ નીકળે છે તે. સંં ઐરંડ.
ઐશચી (શા-પ.)	ઐલચી	કા, તુ. }	ના,	(અલિફ, યે, લામ, ચે, યે,) = કાસદ કાગદ લખ જનાર, નોકર (હુ-શી) ઐલ (તું) = દોસ્ત + ચી (તું) = વાળો.
ઐલચીગી રી	ઐલચીગ રી	હિં. } કા. }	ના.	(અલિફ, યે, લામ, ચે, યે, ગાફ, રે, યે,) = પ્રદક્ષિણા, વકીલાત (હિ-લુ) ઐલ (તું) = વકીલ + ચી (તું) = પશુ + ગરદી દન (ધં) = ફરવું, ઉપરથી ગર (શાં) = ફર + ધ = વું. મુસાફરી કરતા ફરવું. (સંં) ફ-ફરવું. ઐટલે વકીલાત કરવી, ધત્યાદિ
ઐલતે માસ ધલિત માસ (ન-કો,)	ઇલ્તિમા સ	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, તે મીમ, અલિફ, સીન,) = ઇચ્છવું, વાગળી માગવું (મુ-લુ, લમ્સ (અં) હાજત, ઉપરથી.
૦	ઇલ્તિમ સ	કા,	ના.	(અલિફ, લામ, તે, મીમ, અલિફ, સીન,) = મોટાથી નહાનો પ્રશ્ન કરવો (ગિ-લુ,)
ઐલફેસ	ઐલુફ લ	હિં. } ગા }	વ.	(અલિફ, યે, લામ, ફે, ઐન, લામ,) = વગર વિચારવું, બે મર્યાદ, અસંખ્ય, બાંડ (ગુ-શ-કો,) ઐલ (હિં) = નકામું + ફે ઐલ (આં) = કામ.

એલફેલ	૦	ગુ.	ના.	(અલિક, પે, ભામ, પે, હે, યે, ભામ,)= બહુ વચનમાં-મર્કટ ચોષા, ચાળા, નખરાં (ગુ-શ-કો,)
એલા હી હલાહી (શા-પ,)	હલાહી	અ.	ના,	અલિક, ભામમદ્દહ, હે, યે,)= આલ: (અ૦) શબ્દ=ભાવવાચક નામ. જે પરમેશ્વરથી મિશ્ર છે. અને " યે " હરક પેહલો પુરૂષ. તેમ મિશ્ર તરીકે " આલ: મન " તથા કોષ પ્રસંગે " યા " શબ્દ "કૃપાવંત" નિસ્ખત સાર પશુ જાણી આવે છે. જેમ-હુકમે હલાહી, ઉપરથી કોષ " યા " ને વચનનું તાત્પર્ય સમજે તે હુલ છે (ગિ-લુ,) હે મારા પ્રભુ, આ મારા પુણ્ય. હલાહ (અ૦)=પર માતમાની (અ૦)=મારા પ્રભુ, આ મારા.
એવાન (ગુ-શ-કો,)	અયવાન	કો.	ના,	(અલિક, યે, વાવ, અલિક, નન,)= મહેલ, બાદશાહની હવેલી, ઇ૦ (લુ-શી,)
એશ	એશ	અ.	ના.	(એન, યે, શીન,)=મોજમજા, રંગ બાજી, ખુશી, ચમન, વિષયસુખ (ગુ-શ- કો,) આરામ.
એશઆરામ મ	અયશોઆ રામ	કો૦	ના.	(એન, યે, શીન, વાવ, અલિક મમ દ્દહ, યે, અલિક, મીમ,)=એશ અને આરામ, મોજમજા ને નિરાતનું સુખ, વિષયભોગ, કામાલિલાપ (ગુ-શ-કો,) એશ (અ૦)=સુખનવ (કો૦)=તથાન આરામ (કો૦) દુઃખ મટયા પછી જે નિરાં ત થાય તે, રોગ મુક્તિ, શાંતતા, ઇ૦
એશિયા (ગુ-શ-કો)	એશિયા	કો.	ના,	(અલિક, યે, શીન, યે, અલિક,)=દુનિઆ ના એક મોટા ભાગનું નામ. જેમાં ૧૬ દેશો મળેલાં છે. ધરતિ તથા હિંદુસ્થાન પણ તેમાંજ છે (લુ-શી,)

એશિયાટી ક	એશિયાટી- ક	ઈ.	વિ.	(અલિક્ષ, યે, શીન, યે, અલિક્ષ, ટે, હે, ક'ક,) = એશિયાખંડ સંબંધી (ગુ-શ-કો,)) એશિયા (કા૦) = એક ખંડનું નામ+ટીક (હ.) = સંબંધ સૂચક પ્રત્યય.
--------------	---------------	----	-----	--

એશિયાટી ક	એશિયાટી ક	ઇ,	ના,	(અલિક્ષ, યે, શીન, યે, અલિક્ષ, ટે, યે, કાક,) = એશિયા ખંડનો રહીશ (ગુ-શ-કો,)
--------------	--------------	----	-----	--

એસ્ટઇન્ડિ મા કંપની	એસ્ટઇન્ડિ યા કંપની	ઈ.	ના.	(અલિક્ષ, યે, સીન, ટે, અલિક્ષ, નૂન ડા લ, યે, અલિક્ષ, કાક, મીમ, યે, નૂન, યે,)) =યુરપથી જે સોદાગરો પ્રથમજા હિંદના વે પાર માટે આન્યા તે (ઉ-હુ,)
-----------------------	-----------------------	----	-----	---

એસ્ટમેટ	એસ્ટમેટ	ઈ.	ના.	(અલિક્ષ, યે, સીન, ટે, યે, મીમ યે, ટે,) = અડસટો, સમાર, આરુરો, (ગુ-શ- કો,)
---------	---------	----	-----	--

એસીડ	એસીડ	ઈ.	ના.	(અલિક્ષ, યે, સીન, ડાલ,) = ખટાશ = (ઉ-હુ,)
------	------	----	-----	---

એહવાલ	એહવાલ	અ.	ના.	(અલિક્ષ, હે, વાવ, અલિક્ષ, લામ,) હાલ- સ્થિતિનું બહુવચન કહીકત, વર્ણન, આ ખ્યાન, કથા, પ્રતિબંધ, અવસ્થા, કહીકત, હાલત, સ્થિતિ (ગુ-શ-કો,) હાલતો, કહીકતો, વર્ણનો, ઇત્યાદિ,
-------	-------	----	-----	--

એહસાન મંદ (ગુ-શ-કો,)	એહસાન મંદ	કા,	વિ.	(અલિક્ષ, હે, સીન, અલિક્ષ, નૂન, મીમ, હાલ,) = જેના ઉપર કોઇએ સારો ઉપકાર કર્યો હોય તે માણસ (હું-શી,) એહસાન (અ૦) = ઉપકાર+મંદ (કા૦) = વાળો.
----------------------------	--------------	-----	-----	--

એગ્ગી (ગુ-શ-કો,)	એગ્ગી	કા.	ના.	(અલિક્ષ, લામ, અલિક્ષ, મે યે,) = આ૦ “કાકલમે સિગાર”, હિ “હીલ” = એકજા નહાવું તથા, મોટું મળી જે પ્રકારે હોય છે તે પહાડમાં નીપજે છે, ક્ષતિ: (ગુ-કા, ખ-હુ,) અં૦ એલા.
---------------------	-------	-----	-----	--

અળી- આ અળિ- ૧૧ (ગુ-શ-કો)	અભિયા	હિં.	ના,	(આલેશ, યે, લામ, યે, અભિશ,) = અભિયશ, (અ-સા,) સં ૦ અલય, અં ૦ અલોચ = કુંવર નો સુકાષ ગઅલો રસ, અક જાતનું કડયું ઐપધ.
અઆ- મ અયામ (ન-કો)	અયામ	અ.	ના,	(અભિશ, યે મુશદદ, અભિશ, મીમ,) = પોમ (અં) = દિવસ, તું બહુ વચન = દહાડા, દિવસો, વગેરે (ગિ-લુ.)
અસા (હિં-પ્રા, - હિં-સિ.)	અયુસા	હિં.	અ.	(અભિશ, યે, સીન, અભિશ,) = આવી રીતે, અમ (ઉ-લુ.) સં ૦ યામ-મહોર, દિ. સનો ચોથો ભાગ
અકપ અકા (ગુ-શ-કો)	અયુક	અ,	ના,	(અભિશ, યે, કાક, હે,) = ઝાડોની ગુફા જેમાં અક પીળતી ઝાડ વિંટાયલા કેમળે લા હોય તેવા જંગલ, જ્યાં ધણા ઝાડો હોય. આતું બહુવચન "અેક" (લુ-દી,) સંપી લો જથો, ઉપરથી બહુવચન (આં) મજ પુરે જમાઓ.
અયાશ	અયુશ	અ.	ના,	(અંત, યે રુશદદ, અભિશ, સીન,) = સુ ખ ભોગવનાર, આરામનો ગુલામ (ઉ-લુ.) અંશ (અં) = સુખ, ઉપરથી.
આ (ગુ-શ-કો)	આ	હિં.	અ,	(અભિશ, વાવ,) = અરે, અળે, નીચ માણસને બાલાવવા સારૂ અશબ્દ વપરાય છે (ઉ-લુ.) કાં ૦ માં ત્રીજો પુરૂષ, ઇં ૦
આ (કું-વિ.)	આ ૧. બી	શા.	સં.	(અભિશ, વાવ) = પેલું (ગુ-શ-કો.)
આકસીન	આકસીન	ઉં.	ના.	(અભિશ મમદદ, કાક, સીન, યે, જમ, તૂત,) = પવનના જે તત્ત્વ ઉપર જાંઘળી કાયમ રહે અને જેથી અગ્નિ સળગે છે તે (ઉ-લુ.)
અખલી (હિં-પ્રા, - શા.)	અખલ અખલી	હિં.	ના-	(અભિશ, વાવ, કાક, હે, "લામ માત્ર કે યે" પણ.) = કુંડી, ખાંડણી, પંખખી માં "લગરી" બાલાય છે તે (ઉ-લુ.)

આધાર	આધાર	કા,	વિ.	(એન, હે, દાલ, હે, દાલ, અલિપ્, રે,) = આધાર-પદી-દરજાવાળો, કામદાર, ઇં (ગુ-શ-કો.)
આધાર } હોદ } (મ-લા-ન-કો.)	હોદ: } દ્વઃ }	અ.	ના,	(હે, વાવ, દાલ, હે,) = નર્મકાષ - ઘોડા પરથી નાના છોકરા પડી નળય તેવી રીતની જે બેઠક તેના હિપર હોય છે તે. અને કાં કાષે-હક, દુરસ્ત, જેમ-બેઠક: (કાં) = નાહક, ખાતલ, જુનું ઇં (ગુ-કા.) ઘોડાની નહિ પણ હાથીની એવી એક બેઠક હોય છે તે શબ્દ ધણું કરી હિં. હોવો જોઈએ. અને પદીના અર્થે વપરાતા સામાન્ય રીતે હોદા (આં) આધાર: = દરજા, ઇં આગળ જુઓ.
આપ (ગુ-શ-કો.)	આપ	હિં-	ના,	(અલિપ્, વાવ, પે,) = ચળકાટ, સફાઈ, સિકલ, આખ (ઉ-લુ,) હેં દેં આપ્યા, સં આપ, કાં આખ-પાણી.
આપદાર	આપદાર	હિં,	વિ.	(અલિપ્, વાવ, પે, દાલ, અલિપ્, રે,) = તેજ વાળું, ચળકાટવાળું, તેજમાં (ગુ-શ-કો.) હિં આપ = ચળકાટ + કાં દાર = વાળું.
આય	આય	હિં-	અ,	(અલિપ્, વાવ, પે,) = આશ્ચર્ય અથવા શોકનો શબ્દ, અરે, હાય (ગુ-શ-કો.)
આયહાય	આયહાય	હિં,	ના,	આય (હિં) = અરે + હાય (કાં) = અપસોસ
આર.	આર	હિં.	વિ.	(અલિપ્, વાવ, રે,) = ખીજું, અન્ય, વળી (ન-કો.)
૦	આર	અ.	ના,	(એન, વાવ, રે,) = એક આંખ આંધળી થવી, કાણું થવું (લુ-કિ.)
આર	૦	ગૂ	ના.	(અલિપ્, વાવ, રે,) = એક કરે તેમ ખીજાએ કરવું તે, ચડસા ચડસી, દેખા દેખી, બરોબરી (ન-કો.)

આર	૦	ગૂ.	ના.	(અસિક્ષ, વાવ, રે,)=ગર્ભને પોષણ કરનારો. તેની આંતુએ રહેલો લોહી વગેરેનો જે ગહો. ગર્ભ બહાર નીકળ્યા પછી નકામો થઇ પડેથી બહાર આવે છે તે, તરફ, આંતુ, કેરી વગેરેને પાકમાં નાંખવી તે (ન-કો,) હિં માં કિનારા-તરફ-આંતુ “વગેરે” અર્થે વપરાતો શબ્દ (હિ-લુ,) અવરપણ બોલાય છે.
આર	૦	ગૂ.	અ,	(અલિક્ષ, વાવ, રે,)=અરે (ન-કો,)
આરત (ન-કો,)	અવરત	અ,	ના.	(અંન, વાવ, રે, તે,) નર્મકોષે શબ્દ હિં સ્ત્રી ૦ ના અર્થે લખેલો છે. અને અરણી કોષે આં=માણસનું લાજ ધરાવતું શરીર. જેનો કોઈ પણ ભાગ દીઠામાં આવે તો લજવલું પડે તે અવયવ, નામાંકિત સ્ત્રી, લશ્કરની લાઇન કે ઘેરાતું છીંકું. જેથી લય ઉત્પન્ન થાય, કઠણાશ, અડચણ (મુ-અ,) ઐરી. બહુવ-અને “અવ્રાત” (અં)=ઐરીઓ.
આરત	૦	હિં-	ના.	(અલિક્ષ, વાવ, રે, તે,)=સ્ત્રીજાત ઐરી, ધણિયાણી, વહુ, પત્ની ઇં (ગુ-શ-કો) આર (હિં ૦)=અરોઅરી+ત (હિં ૦) વાળી એટલે જોડી, જોડ.
આરંગા	અવરંગા	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, વાવ, રે, વૃત્ત ગુન્નઃ, ગાઢ, અલિક્ષ,)=કુસ્તીનો એક પેચ-દાવ, આ-ળંગતું તે (ગુ-શ-કો) ક્ષાં માં “અવ્ર-રં-અવ્રંગ”=કપટ, દાવ, ઠગાઇ, ધત્યાદિ અને દાવના અર્થે “ચોરંગ” (ક્ષાં હિં ૦) શબ્દ પણ વપરાય છે. ચો=વખત+રંગ=દબ. એટલે જેવો વખત તેવો લાગ.

આલાં } આલો }	આલા	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, લામ, અલિફ,)=કરો, હરી ગયલું પાણી વરસાદ રૂપે પડે છે તે (ગુ-શ-કો.)
-----------------	-----	------	-----	---

આલાદ (શા-પ.)	અબુલાદ	અ,	ના,	અલિફ, વાવ, લામ, અલિફ, દાલ,)= વલદ (અં) નું બહુવચન=વંશી, બચ્ચાં (ગિ-લુ.) વલદ (અં)=છોકરો, ઉપરથી
-----------------	--------	----	-----	---

આલાદ	આલાદ	અ	ના.	(અલિફ, વાવ, લામ, અલિફ, દાલ,)= માર્ગદર્શનના એક દેવનું નામ (ગિ-લુ.)
------	------	---	-----	--

આસ્તા } ઉસ્તાદ }	ઉસ્તાદ	કાં.	વિ.	(અલિફ, સીન, તે, અલિફ, દાલ,) =દાનાવ, ઉસતા=પુસ્તક. ઉસ્તાદ (કાં) ને બદલે ઉસ્તાજ (બલ અક્ષરથી) હોય તો તે શબ્દ આં ગણાય. જેનું બહુવચન “ અસાતિજ : (અ.)=ઉ- સ્તાદો થાય છે (બ-અ, ઇં) દા- ખલો દેનાર-હોશિયાર, શિક્ષક.
---------------------	--------	------	-----	--

આસ્મા } હુ ઉસ્માન }	ઉસ્માન	અ,	ના,	એન, સે, મીમ અલિફ, નૂન,)=હજરત મોહંમદ પેગંબર (સંં)સાહેબના મુખ્ય દશ સહાબીઓ માંહેલા હજરત-ઉમર (ર.) પછીના ચચેલા ખલીફાની અમલદારીમાં ધરાન-હમદાન-મિસરની દુશ્મની વગેરે દુર થઈ, આફ્રીકામાં ધણા દેશોની રૂતે થઈ અને કબરસનેા ટાપુ પણ તાએ આવ્યો.
---------------------------	--------	----	-----	---

એમના વખતમાં એમના સગાવહાલા
દેશોના અધિકારીઓ હતા. તે પૈકી કેટ-
લાક જીલમ ગુન્ગતા તેથી લોકોએ આ
ખાખત જાહેર કરી તે ઉપર વાજખી
રીતે બંદોબસ્ત નહિ થવાથી મિસરવા-
ળાઓએ તેમને મરજોદે નબવીમાં શહીદ
કયાં. આ બનાવ સને ૨૫ હિજરીમાં
ખ-યો. રોમના ઉસ્માનિયા સુલતાનો

ઓસાફ (શા-પ,)	અવસાફ	અ.	ના,	પૈકી નં. ૧ ના વારસતું નામ પણ ઉસ્માન છે. તે હુર્કી કામનો હતો. (લુ-પી,) (અલિફ, વાવ, મ્વાદ, અલિફ, ફે,) =“ વસ્ક ” તું બહુ વચન=વખાણો (શ-લુ,) વસ્ક (અ૦)=વખાણ, ઉપરથી.
ઓસાર	અવસાર	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, સીન, અલિફ, રે,) =પાણીનું ઊતરી જવું-ધટવું તે, બી- તની જગાઇ, બીંતનું દળ (ગુ-શ-કો) સં. અવ+સુ-સરવું, ઉપરથી-આશ્રય, મદદ, નખજાઇ, બીક પણ.
ઓઃહો (ગુ-શ-કો)	ઓહો } આહો }	હિં.	અ,	(અલિફ, વાવ, હે, વાવ,) અને (અ- લિફમમદ્દઃ, હે, અલિફ,)=તાજુખ, ખુશી અગર ખેદ બંહેર કરવા સાઠ આ શબ્દ મોટેથી નીકળે છે. (ઉ-લુ,) આશ્રય સૂચક શબ્દ. ઓ કહો.
ઓહોદ	ઓહોદ	અ.	ના.	(અલિફ, હે, દાલ,)=મદીના નજીકનો ઝોંકે પહાડ (લુ-કિ,)
ઓળગ	ઉલુશ	પૂ.	ના,	(અલિફ, લામ, સીન,)=ખાવું, દુઆ, આશીરવાદ, કદયાણુ ઇચ્છવું, માન તાના નકકી કરેલા દિવસે નિયમસર દેવ દેવીની પૂજા કરી પગે લાગવું તે. (ગુ-શ-કો,) વધી ગએલું ખાણું, ઇ૦
ઓળિ યા ઓલિ યા (શા-પ,)	અવલિયા	અ.	ના.	(અલિફ, વાવ, લામ, યે, અલિફ,) =“ વલી ” શબ્દનું બહુ વચન=મિત્રો, નજીકવાળા, પાસેના, મહાત્મા પુરુષો (મુ-લુ-કિ-લુ,)
ઓળિયા	૦	ગૂ.	ના.	(ઓલિયા)=એક જાતનું કઠોળ- લાલ (ન-કો,)

ઐરંગ	અવરંગ	કા-	ના,	(અલિક્ષ, વાવ, રે, નૂન ગુન્નઃ, ગાર્,) =શાહી તખત, શુદ્ધિ, કપટ, આંતરી નામે કીડો. જે લગડું વગેરે ખાઇ નય છે તે-(લુ-કિ,) ઉધાઈ.
ઐવલીન	અવલીન	અ.	વિ,	(અલિક્ષ, વાવમુશદ્દ, લામ, યે, નૂન,)=પ્રાથમિક માણસ (લુ-કિ,) અવલ (અ.)=પ્રથમ, ઉપરથી.
ઐસ (હિં-પ્રા હિં-શિ,) ઐસ	ઐસ	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, વાવ, સીન,)=ઝાંકળ, પંખળીમાં “ તરયલ ” (ઉ-લુ,)
ઐસ	ઐસ	ઈ.	ના.	(અલિક્ષ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, સીન,)= એક રતલનો સેળનો ભાગ, અઠી રૂપિયા ભાર જેટલું વજન (ગુ-શ-કો,)
અંક-અંક	અંક	હિં.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, નૂન ગુન્નાઃ, કાફ,) =ચિન્હ, નિશાન, સંખ્યા, અક્ષરો, અટ કળ, અંદાજ, પંખળીમાં “ અંગ કહે- વાય છે. (ઉ-લુ,) પ્રા. માં “ અંગ ” ખોલાંય છે. (ચ-હિ.)
અંકુશ	અંકુસ અંકુસ	હિં.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, નૂન ગુન્નાઃ, કાફ, સીન,)=હાથીને ચલાવવાનું એક લોખંડી હથિયાર, ધમકી આપનાર, ઇ. (ઉ-લુ,) પ્રા. માં “ અંગુઝ ” (લુ-કિ, લુ-પ્રી,)
અંગ (હિં-પ્રા હિં-પ્રા,)	અંગ	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, ગાર્,)=શરીર, અવયવ, તન (ઉ-લુ,)
અંગરખું	અંગરખા	હિં,	ના.	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, ગાર્, રે, કાફ, હે, અલિક્ષ,)=અંગરક્ષક, પુરૂષને શરીરે પહેરવાનું શિવેલું વસ્ત્ર. ગળાથી તે ધુંટણુ સુધી ખાળક છોકરાનું અંગરખું ને અંગરખી (ન-કો,) અંગ=શરીર+ રક્ષક=સંભાળનાર, ઉપરથી.

અંગાર	અંગાર	હિં.	ના,	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, અલિક, રે.) = અમિ (ઉ-લુ)
અંગાર	૦	સં.	ના,	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, અલિક રે.) = અંગારો, ભેમગ્રહ, મગળ (શ-ચિં),
૦	અંગાર } ધંગાર }	ફા,	વિ.	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, અલિક, રે.) = " ધંગારતન " ધાતુ = અટગવું માણવું-નું આચાર્ય, મુધિ પૂર્વક, નકારો ખ્યાલ-(ગ-લુ,)
અંગીરી	અંગેરી } અંગીરી }	હિં.	ના.	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, યે, ટે, હે, યે,) = એક જાતનો ચુનો, સગડી (ઉ-લુ, ન-કો,)
અંગૂરી	અંગૂરી	હિં.	ના.	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, વાવ, ટે, હે, યે,) = સિવતાં સોય ન વાગે તેને સાફ ઘણ કરીને વચલી આંગળી એ ધાલવા ની ધાતુ-દાંત વગેરેની જે ખોલી તે, વીંટી (ન-કો,)
અંગૂઠા	અંગૂઠા	હિં.	ના.	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, વાવ, ટે, હે, અલિક,) = સં ૦ અંગુષ્ઠ = મીજ આર કરતાં નડી—અપડીને ટુંકી જે આંગળી તે (ન—કો,)
અંગુર (શા-પ.)	અંગૂર	ફા.	ના,	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, વાવ, રે.) = લીલી દ્રાક્ષ, આદ્ર મધુરસા (ખિ-લુ.)
અંગુર	અંગૂર	હિં.	ના.	(અલિક, નૂન ગુન્ન, ગાફ, વાવ, રે.) = સં ૦ "અંગુર" કહેવાય છે તે = નવી ચામડી, ભાંચ, ફઝ (ન-કો.)
અંધામ (ન-કો,)	હંગામ	ફા.	ના.	(હે, નૂન ગુન્ન, ગાફ, અલિક, મીમ,) = વખત, જમાનો, ધાસ, મોસમ, ફસલ, સલા, માણસનો જમાવ, લડાઈ (ખુ—કો,)
અંધામો	હંગામ:	ફા.	ના.	(હે, નૂન ગુન્ન, ગાફ, અલિક, મીમ, હે,) = માણસોનું ભેગું થવું, ભીડ, વખત (ર-દી,) હંગામ (ફા ૦) = લડાઈ, ઉપરથી

અંચલ	આંચલ	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ચે, લામ,) = દુપદ્વાની કિનાર, પાલવ, પલ્લો (ઉ-લુ.)
અંજન	આંજન	સં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ જમ, નૂન,) સંં અંજ=ચોપડવું અથવા શોભાવવું. આંખના ડોળાનીપાણુ ઉપર ચોપડવું—લગાડવું તે, આંજવું તે, જે વસ્તુથી આંજન કરવું તે, સુરમે, કાજલ, આસડ (ન—કા,)
અંજમ (શા-પ.)	આંજમ	કા,	નાં.	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, જમ, અલિક્ષ, મીમ,) =અંત, છેડો, પરિણામ, છેવટ (બુ-ન મ-ર,) “અંજમીદન” ધાતુ = પૂર્ણ થવું, ઉપરથી.
અંજમકા	આંજમકા	કા.	નાં.	અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, જમ, અલિક્ષ મીમ, કાક, અલિક્ષ, રે,) =કામતું છેવટ પરિણામ, અલક્ષિરસો, અલગત (ઉ-લુ.) અંજમ (કાં) = અંત+કાર (શાં) = કામ. પારપડવું.
અંજર (શા-પ.)	ઈંજર	કા. } હિં. }	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, જમ, ચે, રે,) = એક દ્રવ્યનું નામ, જે અસમાની રંગે ઝીણા ઝીણાં દાણા વાળું હોય છે (ઉ-લુ.)
અંજુ મન અંજ મન (ન—કા,)	અનંજુમન	અ.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, જમ, મીમ. નૂન,) = મિજલસ, માણસોનું ભેગું થવું; ટોળું, માણસોની ડ્રોજ (બુ-કા,) નજમ (અં) = તારા, ઉપરથી.
અંટી-આંટી (હિં-પ્રા, હિં-શિ,	આંટી	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, રે, ચે,) = રેશમ કે સૂતરની લચ્છી, ઝેયરણુ (ઉ—લુ.)
અંત (ગુ-શ-કા,)	આંત (અનંત)	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, તે,) = પરિણામ, હાંસલ છેવટ, આંતરકું, બહુ લાંબું, ધત્યાદિ (ઉ—લુ.)

અંતડી	અંતડી	હિં.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, તે, ડે, યે,) = નહાતું આં તરકું, રોદો (ઉ-લુ.)
અંતર (હિં-પ્રા. હિં-પ્રા.)	અનૂતર	હિં. } સ. }	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, તે, રે,) = દિલ, ભેદ, છેટો, તફાવત (ઉ-લુ) અંતઃ કરણ ધં
અંતર	અનૂતર	હિં.	અ,	(અલિપ્ત, નૂન, તે, રે,) સં અંતઃ-અંદર, માંહીં, સિતર (શુ-શ-કો.)
અંતરજા-લ	અનૂતરજા-લ	હિં.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, તે, રે, યે, હે, અલિપ્ત, લામ,) = અડની અંદરની કુમળી અને ખારીક છાત, ત્વચાં (શુ-શ-કો.)
અંતરજા-મી (શુ-શ-કો.)	અનૂતરજા-મી	હિં. } ત્રિ. } ના, }	ત્રિ, } ના, }	(અલિપ્ત, નૂન, તે, રે, જમ, અલિપ્ત, મીમ, યે,) = ભેદ આણનાર, મનની વાત સમજનાર (ઉ-લુ.) સં અંતર્યામી સાક્ષી ભુત આત્મા, ઉપરથી.
અંતરો	અનૂતરો	હિં.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, તે, રે, અલિપ્ત,) = ગીતની ખીચ લીટી (ઉ-લુ.)
અંદર (શા-પ.)	અનૂદર	કા.	અ.	(અલિપ્ત, નૂન, દાલ, રે,) = માંહે, માં ગેરિયત (શુ-કો.) કાં “અંદરૂ” પણ ગોલાય છે હિં અંતર, સં અંતઃ
અંદાજ (શા-પ.)	અનૂદાજ	કા.	ના.	(અલિપ્ત, નૂન, દાલ, અલિપ્ત, જે,) = ડોળા, ઘાટ, ઢંગ (ક-લુ) નખરાં. “અનૂ દાઅતૂ” ધાતુ = નાખવું, ઉપરથી ફેંકનાર પણ અર્થ થાય છે. જેમ-ગોલંદાજ વગેરે.
અંદાજ-પત્રક	અનૂદાજ-પત્રક	કા. } સ. }	ના.	(અલિપ્ત, નૂન, દાલ, અલિપ્ત, જે, પે, તે, રે, કાકે,) કાં અનૂદાજ તથા અનૂ દાજઃ પું દુકે = ઘાટ, માપ, ધં + સં પત્રક = નમુનાનો કાગળ. જેટલે જાલવ-ણીના આંદાની સાધારણ ગણતરી-અટકળ વાળો નમુનો. બજેટ.
અંદાજો (શા-પ.)	અનૂદાજો	કા.	ના,	(અલિપ્ત, નૂન, દાલ, અલિપ્ત, જે, હે,) = શકિત, મત, દરેક વસ્તુનો માપ, અટકળ

				બાંધવી (બુ-કા, લુ-શી) “અનદાખૂતન” ધાતુ=નાખવુ-ભરાવુ, ઉપરથી. મા.પ.
અંદેશો (શા-પ,)	અનદેશ:	શા.	ના.	(અલિક, નૂત દાત્ર, યે, શીન, હે,)= ફિકર, ખ્યાલ, ભય, બીક (બુ-કા.) “અં દેશીદન” ધાતુ=વિચાર કરવો, ઉપરથી.
અંધાર (શુ-શા-કો,	અનધાર	હિં.	ના.	(અલિક, નૂત, દાલ, હે, યે, રે, અલિ ક,)=અંધકાર છાયા, ધરપાદિ (ઉં-લુ,) સં અંધ-અધિગુ, અંધકાર- પ્રકાશનો અ ભાવ, ઉપરથી.
અંબર (ધ-વે,)	અંબર	અ-	ના.	(અંત, નૂત ગુ-નઃ, યે રે,)=કાળારંગે એક ચીકણો પદાર્થ હોય છે. તેને કેટલાક લોકો ઝાડનું ગુદર, કેટલાક જળચર પ્રાણીનું છાણ અને કેટલાક એક જાનનું મીણ કહે છે (મુ-મ, ધ-વે,) તે પ્રશિયા ને દિનારથી જડે છે.
અંબર	૦	સ,	ના.	(અલિક, નૂત ગુ-નઃ, યે, રે,)=આકા શ, પોશક, વસ્ત્ર, નીલામ્બર પાંતળ, સી ખાતે પહેરવાનું એક કપડી (ઝીણા મટા વાળું) કુગડું. અંબરખ, એક. ખુશી બેઠાર કાચ (ન-કા, શ-ચિં,)
અંબરચો	અંબરચ	કા.	ના.	(અંત, નૂત ગુ-નઃ, યે રે ચે હે,) “અં બરિતઃ” પણ બોલાય છે = જેમાં અંબ ર નામે અંગાંધ વસ્તુ ભરેલી હોય છે તે, અંધ પ્રાણી સીંચાણ પહેરવાનું ધરણું કુગડુગી પેઠે હોય છે. તે ઉપર મોતી પ ણ હોય છે (લુ-કિ,)
અંબરીન	અંબરી રાં અંબરી રાં	અ. રાં.	વિ	(અંત, નૂત ગુ-નઃ, યે, રે, યે, “નૂત ગુ-નઃ કે જાહેર.)=અંબર જેવા ગુગધિ આપતી કાલ વસ્તુ (લુ-શી,) અંબર (અ-સં-૦)= ખુશબોદાર કામી વસ્તુ (લુ-કિ,)

અંબાડી (શા-૫,	મમ્મા રી અમા- રી	અ	ના,	(એન. "મીમ મુશદ્દકે મુખદ્દક," અલિ કે, રે, યે,)=રથ જેવી હાથી ઉપર કસ વાની બેઠક જે અમાર નામના માણ સે ટાંટેલી છે તે, આકાશ, રથ, તાથુત, મં (ક-કે, સિ-જ, મુ-દ, યુ-ન, મુ- ત,)
અંબાડી	૦	પ્રા.	ના,	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, યે, અલિક્ષ, કે, યે,)=જેનો તેલ નીકળે છે તે એક વનતના બી ઇં (મ-ભા-ન-કા,)
અંબાર (શા-૫,	અંબાર	અ કા. }	ના,	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, યે, અલિક્ષ, રે)= "નિષ્" શબ્દનું બહુવચન =અનાજ તથા માલના ઢગણા (મુ-મ, બ-અ, મુ-હ,) "અંબારાતન" (કા.) =ભરવું અને "ઇ બાર (અં) = એકઠું કરવું, ઉપરથી નિષ્ (અં) નિષ્=ગિયાહ.
અંબારખ તું	અંબાર ખાનઃ	શા.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, યે, અલિક્ષ, રે યે, અલિક્ષ, નૂન, હે,)=રોટાર, ગુલામ જ્યાં સામાન એકઠું કરવામાં આવે (લુ- પ્રી,)"અંબારદન" ધાતુ =ઢકલો કરવો, ઉપરથી અંબાર (કાં) =ઢગલો+ખાનઃ (કાં) =ધર.
અંમાલ (શા-૫,	ઉમ્માલ્	અ.	ના.	(એન, મીમ મુશદ્દક, અલિક્ષ, લામ, કે "આમિલ્" શબ્દનું બહુવચન "અ.વા મિ લ્" (અં) પણ છે =હાકમો, સરકારી કામદારો (કે-લુ,)
અંશ-આં- શ	અંસ	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, સીન,)=કકડો, લાગ, દરજાનો, સત્ત, જીવ, શક્તિ (ઉ-લુ, આં "અનસી" =આદમી, દરેક અવયવ માં હોલો લાગ (લુ-કિ,)

અંગ ભરાવું	અંગૂભ- ૨ આન	હિં.	ના,	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, નૂન ગુન્નઃ, ગાક્ષ, એ, હે, રે, અલિક્ષ મમદ્દઃ, નૂન, અલિક્ષ,)=તાવ આવવો, તાવનાં ચિન્હ જણાવાં, (૩-પ્ર-કો,)
અંગ મહેનત	અંગૂમેહ- નત	મં.અ.	ના,	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ગાક્ષ, મીમ, હે નૂન, તે,)=મત મેહનત, શરીરની મહે- નત (મનની નહિ) તે (ગુ-શ-કો) સંં અંગ-શરીર+આં મેહનત-ઉદમ
અંગરસ	અંગૂ રસ	સં.	ના,	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ગાક્ષ, રે, સીન,)= ફાં ફળફળાદિતો પાણી નાંખ્યા શિવાય દબાવીને કે કચરીને કાઢેલો રસ (વૈદ- કમાં વપરાય છે) તે (ગુ-શ-કો,) સંં અંગ-શરીર+સંં ફાં રસ-અરક.
અંગરો ગ	અંગૂ રોગ	સં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ગાક્ષ, રે, વાવ, ગાક્ષ,) સંં અંગ+રોગ રજ-દુઃખ થવું=પેઢી ઉતાર રોગ, વારસામાં મળેલો રોગ, અંગવિકાર (ગુ-શ-કો,) સંં અંગ-બદન+સંં રોગ-પિડા.
અંગારા ઉઠના	અંગાર ઉઠના	હિં.	ના. } કિ. }	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ગાક્ષ, અલિક્ષ, રે, અલિક્ષ, ટે, હે, નૂન, અલિક્ષ,)=કાળ- જામાં ચરેડો પડવો, કાળજી બળવું, ચીચરવટો પેદા થવો (૩-પ્ર-કો,) અંગાર+ઉઠના.
અંગારા ઉઠવા	અંગારે ઉઠના	હિં.	ના. } કિ- }	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ગાક્ષ, અલિક્ષ, રે, એ, અલિક્ષ, ટે, હે, નૂન, અલિક્ષ,)= કુળને કલક લાગે-કુળની આખડના કાંકરા કરે એવા કપુત્રને વિષે જોલતાં વપરાય છે (૩-પ્ર-કો,) અંગાર+ઉઠના
અંગિયો	અંગિયા	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂનગુન્નઃ, ગાક્ષ, એ, અલિક્ષ,) સંં અંગિકા=માંલ વગરનું કેડ સુધી આવતું સ્ત્રીને પહેરવાનું વસ્ત્ર, પેટી (ગુ-શ-કો,) સંં અંગ-બદન, ઉપરથી.

અંગૂઠા દાવ	અંગૂઠા દાવ	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ ગાફ, વાવ, ટે, હે, અલિક્ષ, દાલ, અલિક્ષ, વાવ,) કુસ્તીનો ઝાક દાવ (ગુ-શ-કો,) અંગુષ્ઠ (સં૦) ઉપરથી અંગુઠા-આંગળોત્ર ફાં દાવ- પેચ, લાગ, ઇં
અંગુઠો ખનાવવો	અંગૂઠા ખત.ના	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, વાવ, ટે, હે' અલિક્ષ, યે, તે, અલિક્ષ, નૂન, અલિક્ષ')= નાનો સંકેત, ના પાડવી, ના કહેવું ડામ દેવાની નીશાનીમાં (ફ-પ્ર-કો,) વપરાય છે. અંગૂઠા+ખતાના
અંગૂળ પાણી	અન્ગૂલ પાની	હિં-	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, જમ, લામ, પે, અલિક્ષ, નૂન, યે,)=નશીબ સર્જિત, ઘણાપાણી જ્યાં જે અન્નપાણી મળવાનાં ત્યાં તે, મળી આવવાં એ જે યોગ-સંબંધ તે રજક (ગુ-શ-કો,) બહુવચનમાં સં૦ અન્ન.
અંગૂરી	અન્ગૂ રી ધન્ગૂ રી	હિં. } ફા. }	ના. } વિ. }	(અલિક્ષ, નૂન, જમ, યે, રે, યે,) સં૦ અન્ગૂ+ધરન=અંગૂરનું ઝાડ (ગુ- શ-કો,) અંગૂરનું, અંગૂરવાળું, અંગૂર જેવું, ઇત્યાદ.

“સ્વરની પુરવાણી”

અકકલિક	અ. પુનુદોક	અ.	ના,	ઐ.ન, યે, નૂન, “અલિક, લામ” સાદિન, દાલ મુશકુદ, ગે. કાફ,)=કં ઐનકુ, હિંં છુધચી, ગુજરાતી અણોટી ઉપવિ પ તરકે અહીં લાંધેલ છે (ઐ—ક,)
અકકલના કાંકરા	અકલકેક- કેર	હિં,	ના.	(ઐ.ન, કાફ, લામ, કાફ, યે, કાફ, નૂન ગુન્ન: કાફ, રે,)=અબુધિ, બુધિનો બ્રહ્મ શ્વેતો તે (ર-પ્ર-કા)
અકકલની ખાંડી	અકલકી- ખાંધ	હિં-	ના.	ઐ.ન, કાફ, લામ, કાફ, યે, કાફ, હે, અ- લિક, હમજ: યે,)=નદીની ભરતીના ભાગ જેવો અકકલનો આગળ ગવધેલો ભાગ, દોઢ ડાપણ (ર-પ્ર-કા,)
અકકલનો આધળો	અકલકા- આંધે	હિં,	વિ	(ઐ.ન, કાફ, લામ, કાફ, અલિક, અલિક, નૂન, દાલ, હે, અલિક,)=મૂર્ખ, અર્થ સમજી, જેવા કે, ફ, (ર-પ્ર-કા,)
અકકલનો જાંધો	અકલકા- જાંધા	હિં.	વિ.	(ઐ.ન, કાફ, લામ, કાફ, અલિક, અલિક, વાવ, નૂનગુન્ન: દાલ, હે, અલિક,)=એ મૂર્ખ-જોષએ તે કાંતાં આકુજ વેતરનાર માણસ ને માટે વપરાય છે (ર-પ્ર-કા,)
અકકલનો ખાં	અકલખા- ખાં	ફા.	ના. } વ.	આં અકલકાંહિંંકાંહિંં ઐંધા (ઐ.ન, કાફ, લામ, ખે, વાવ મઅ ફલ:, અલિક, હે,)=મૂર્ખ, જેવકુદનો બાહશાહ, મૂર્ખનો સરદાર (ર-પ્ર-કા) બુધિ બાહનાર જેમ-તનખાંખા-ખાહ
અકકલનો ફુશ્મન	અકલકા- ફુશ્મન	હિં.	વિ.	(ઐ.ન, કાફ, લામ, કાફ, અલિક, દાલ, શીન, મીમ, નૂન,)=મૂર્ખ, અણસમજી, જેવકુદ, સમજીને ખોટે રસ્તે ચાલે તે (ર-પ્ર-કા,)=આંહિંંકાંશાં શબ્દ.

અકકલનો	અકલકા-	હિં.	ના,	(ઐન, કાફ, લામ, કાફ, અલિક, બે, અલિક રે દાત, અલિક, તૂન,)=અકલ શન્ય, મૂખ, અકલહીન, બેનકુફ, (૩-પ્ર-કો)
બારદાન	બારદાન			
અકક પુત્રી	અકલકુટ- વી નો	હિં.	ના.	(ઐન, કાફ, લામ, પે, હે, વાવ, ટે, તૂન અલિક,)=બુધિનો બ્રંશ થવો, ચિન્તેના પે ન હોવું, મૂખ બનવું, અકલથી કામ થવું બંદ પડવું, સમજ શક્તિ નાશ પામવી (૩-પ્ર-કો,)
અકકલબા	અકલબા- જાબા (ન-કો,)	કો,	વિ.	(ઐન, કાફ, લામ, બે, અલિક, જે, બે અલિક, તૂન,)=વણી અકકલ વાપરનાર, બેડશીબોર, બુધિવાન સાહેબ. આં અકલ=બુધિ+કાં બાજુ=રમનાર, ઉડનાર+તું બાન=ખેતાન
અકકલ વે	અકલબેઅ અવી નો	હિં.	ના,	(ઐન, કાફ, લામ, બે, યે, ચે, તૂન, અલિક,)=અકકલ વાપરવી, બુધિનો ઉપયોગ કરવો. (૩-પ્ર-કો,)
અકકલહો	અકલોહો- શાયારી શિયારી (શુ શ-કો)	કો.	ના,	(ઐન, કાફ, લામ, વાવ, હે, વાવ, શીન, યે, અલિક, રે, યે,) આં અકલ+હોશિયારી. વ=અને, શિવાય બને શબ્દો એક જ અથવા સંખ્યાથી અર્થમાં વપરાય છે તથા ખતમાં લખાય છે એટલે સાવધાનીરી. કામ. લ ન શાંત મતથી અને ખરા વિચારથી. આપ ખુશીથી.
અક્ષ	અક્ષ	પેં.	ના	(ઐન, કાફ, સીન,)=પ્રકાશ, રોશની (૫-શ-કો,) આંમાં-લુંટવું, ઉઘટ પુલટ કરવું, ધં
અક્ષગીર	અક્ષગીર	પેં. ૧ કો }	વિ.	(ઐન, કાફ, સીન, ગાન, યે, રે,)=રેખાનાર, રોશની પકડનાર (૫-શ-કો,) પેં અક્ષ-પ્રકાશ, રોશની. આં ઉલટવું, લુંટવું, કાં ગિરફતન ધાં=મેળવવું, લટવું, ઉપરથી ગીર=પકડનાર, લુટાડ

અખમ (ગુ-શ-કો)	૦	સં. ૧ ક્રી-૧	વિ.	(અલિક્ષ, ખે, મીમ,) સંખેં ૦ અન્નહિ + ક્રી ૦ ખમ -વાંક નમન, વલણુ ઇં એટલે નમે-વળે-વાંકું નખઈ શકે તે, શક્તિ વાન, કંઠણુ, મજબુત, પુષ્ટ, ઇં
અખ, ખ ન,	અખ, ખન	પેં ૦	ના,	(અલિક્ષ, ખે,) તથા (ખે, નૂન,) બન્ને પ્રેકારે=ધર, મકાન જગા (પ-શ-કો,) ખાન (અંતુ ૦ ક્રી ૦ પેં ૦) નું ટુંક-ખન ક્રી ૦ ખાન નું ટુંક-ખંડ, વિભાગ, ઠેકાણું, ઇત્યાદિ.
અખગર	અખગર	પેં ૦ ક્રી ૦	ના.	(અલિક્ષ, ખે, ગાક, રે,)=ઈગાર, ધીક ધીકતા આતસના કટકા, બળતું લાકડું, અણુગારી (પ-શ-કો,)
અખશી-હ	અખશી	પેં ૦	વિ.	(એન, કંક, સીન, યે,)=એક ખીજતી ઉલટું (પ-શ-કો) આં અકસ= ઉલટવું, ઉપરથી. પેં ૦ અખશી, આખ શીનાં=તત્ત્વો પણ અર્થ રાખે છે. આં હુટનું, હુટેનું.
અખાન	અખાન	પેં ૦	ના.	(અલિક્ષ, ખે, અલિક્ષ, નૂન,)=દુનિયાં (પ-શ-કો,) પેં ૦ અ=વગર+આં પેં ૦ ક્રી ૦ તું ખાન= મકાન.
અખી	અખી	પેં ૦ અ.	ના. વિ.	(અલિક્ષ, ખે, યે,)=દુનિયા, ધર, ખોરાક, ભાષણ, ભાષ્યારો, ભાષ્યંદી, દયાળુ, એકકામ, એકચીજ, મરવનનો સાહેબ, ભાષ (પ-શ-કો) ક્રી ૦ માં મુ ગમવાળો આં માં-મારો ભાષ.
અખેઃહ	અખેઃહ	પેં ૦ સં. ૧	વિ.	(અલિક્ષ, ખે, રે, દાલ)=અકકત્ર-ખાધ વગરનું, મૂર્ખ (પ-શ-કો,) પેં ૦ સં ૦ અ-વિના + પેં ૦ ક્રી ૦ ખિરહ-સમજણુ
અખેશ	અખેશ	પેં ૦ સં. ૧	વિ.	(અલિક્ષ, ખે, વાવ મઅદૂલઃ યે, શીન,)=સંબંધ વગરનું (પ-શ-કો,) ખેશ સગાવગરનું
અખોહ	અખોહ	પેં ૦ સં. ૧	વિ.	(અલિક્ષ, ખે, વાવ,)=ખરાખ ખારીયત ખરાખ આદન, ધુરીટેવ (પ-શ-કો,) પેં ૦ અ=ખરાખ+ખો-ખુદેવ

અખીની	૦	પેઠં } સં. } કાં }	વિ,	(અલિક્ષ, ખે, વૂન, યે,)=કીનાવા ળું નહીં તે, કીના વગરનું (પ-શ-કો,) પેઠં સં. અ-નહિ+કીનઃ તું દૂંક-કીન કપટ+ક-વાળું.
અખ શુદ્ધ અખ શુદ્ધ	૦	પેઠં } સં. } કાં }	વિ.	(અલિક્ષ, ખે, વાવ, મઅદ્દલઃ, શીન, વૂન, વાવ, દાલ,)=નારાજ, નાખુશ, દલખીર, (પ-શ-કો,) અ (સં પેઠં) =ના + પેઠં ખ.શુદ્ધ-શાં સામા ન્ય વપસ ખુરાનૂદ=રાજી
અખરમ	૦	પેઠં	વિ.	અલિક્ષ, ખે, શીન, મીમ,)=ગુસ્સા વગ રનું, આક્રમ (પ-શ-કો,) અખરમી
અખાએશ	૦	પેઠં } સં. } કાં }	વિ.	(અલિક્ષ, ખે, વાવ મઅદ્દલઃ, અલિક્ષ, હે, શીન,)=અજા-મરજી ખાહિશવગરનું (પ-શ-કો,) પેઠં સં. અ-વિના+ખાહિ શ-મરજી.
અખા અ અખ વી	૦	પેઠં } સં. } કાં }	વિ,	(અલિક્ષ, ખે, વાવ મઅદ્દલઃ અલિક્ષ, ખે,)=હિંગવગરનું, જામતું જાગૃત (પ-શ- કો,) પેઠં સં. વગર+પેઠં કાં ખાખ- હિંગ.
અખરતગી	૦	પેઠં } સં.કાં }	{ ના.	(અલિક્ષ, ખે, સીન, તે, આક્ર, યે,)= જખમીરુમયા વગરની હાલત, થાકી ગયા વગરની હાલત, નખખાધ વગરની હાલત (પ-સ-કો,) પેઠં સં. અ-વિના+ખસ તનધાતુ=ભાગી જવું, જખમાવવું, ઉપરથી, કાં ખસત:તું દૂંક ખરત=ભાગેલ, જ ખમેલ+ગી-પણું અર્થે એક પ્રત્યય
અખાહ	૦	પેઠં } સં. } કાં }	વિ, } કિ. }	(અલિક્ષ, ખે, વાવ મઅદ્દલઃ, અલિક્ષ, હે,)=ચાહ-પચાસ વગરનું, મન ઉતરા વું, વગર એસાદાનું, નાચાહ-પચ, ના

માંગ (પ-શ-કો,) પેં સં અ-વગર,
ના, ધં+આસ્તન=ધંચુ, આસ્ત=ચાહ
—ઉપરથી ધંચા

અધનદિક	અ.યુતુદીક	અ.	ના.	(એન, ચે, નૂન, અલિક, લામ.સાકિન, દાલ મુશદદ, ચે, કાફ,)=કં એરુ, હિં ધંચી યુ, રાતી ચણોડી, ઉપ વિષ તરીકે અહી લીધેલ છે (ઐ-કો) અલિક, ખે, વાવ મઅદ્દલઃ, અલિક, શીન, તે નૂન,)=મોલાવયું-ચાહયું-તેડયું —નોતરં દેવું નહિં (પ-શ-કો,) સં પેં અ=નહિં+કાં આસ્તઃવું હુંક=ચાહેલું.
અ.આસ્તન	○	પેં સં. કાં	કિ.	
અ.યુઆ	અ.ખવાન	અ. પેં	ના.	(અલિક, ખે, વાવ, અલિક, નૂન,) =આદતો. ટેવો, ખસલતો (પ-શ-કો) આં ફકરો. “અ.ખ.વા નુશ શયાતી.ન” જુઓ.
અ.ખાર	○	પેં સં.કાં	વિ.	(અલિક, વાવ મઅદ્દલઃ અલિક, રે,)=નહીંખાનાર-પીનાર (પ-શ-કો,) સં અ—નહીં+ખુરદન ધાં—ખાવું, —પીવું, ઉપરથી.
અ.ખુશી	○	પેં	ના.	(અલિક, ખે, વાવ મઅદ્દલઃ, શીન, ચે,)=નાખુશી, નારાજ, દલગીરી (પ-શ -કો,) સં પેં અ+કાં ખુશી.
અ.ખોશ	○	પેં સં.કાં	વિ.	અલિક, ખે, વાવ મઅદ્દલઃ શીન.)= ખુશુમાનહી, ખુશી નહિં ઉપગ્નવનારં, નાખુશ, દલગીર (પ-શ કો) સં પેં અ=નહિં+કાં ખુશ=સારં,
અ.ખુશક	○	પેં સં.કાં	વિ.	(અલિક, ખે, શીન, કાફ,)=સુકાસ વગરતું, ભીનું (પ-શ—કો,) પેં સં અ-વગર+પેં કાં ખુશક—સૂકું.
અ.ખુશકી	○	પેં સં.કાં	ના.	(અલિક, ખે, શીન, કાફ, ચે,)=સુકાસ વગરતી હાલત, ભીનાસ (પ-શ-કો,) સં પેં અ—વિના+કાં ખુશકી—સુકાસ,

અધાર	હગાર	હિં,	ના.	(હે, ગાફ, અલિફ, રે,)=પ'ખીની વિષ્ટા-કેટલાં એક જિવડાંની પણ અધાર કહેવાય છે અળશિયાની અધાર (ગુ- શ-કો,)
અચ્છુ.	૦	ગૂ	અ.	(અચ્છુ)=વાર, સાર, કીક (ગુ-શ-કો)
અઝી	અઝી	પેં	ના.	(અલિફ, એ, યે,)=ઝાડના મૂળયાંમાંથી નિકળતો રસ (પ-શ-કો,)
અઝીન	૦	પેં સં અ.	વિ	(અલિફ, દાલ, યે, નૂન,)=અધર્મી, એ ધર્માન, એકસ કાપદા વગરનું (પ-શ-કો) સં પેં અ=વગર+આં દીન=ધર્મ.
અદીવાર	૦	પેં સં કાં	વિ	(અલિફ, દાલ, યે, વાવ, અલિફ, રે,)= દીવાલ વગરનું (પ-શ-કો,) પેં સં અ—વિના+પેં કાં દીવાર—ભીંત.
અટકણ	અટકણ	હિ.	ના.	(અલિફ, ટે, કાફ, નૂન,)=જેથી ગતિ બંધ પડે તેવું (વસ્તુ), બારણું એની મેળે વસાતુ હોય ત્યારે તેને ખુલ્લું રાખવા માટે લાકડાનો ઢાળ પડતો કડકો જે તળે રાખવામાં આવે છે તે, ધટીનું ફરવું ઉતાવળું અથવા ધીમું કરવા સાર તેની તળે લાકડાનો ઢાળ પડતો કડકો ગોઠવવામાં આવે છે તે, ઉલાળો, આગળી ભુંગળ, ઓઠીગણ, ટેકા (ગુ-શ-કો,)
અટકળ	અટકલ	હિ,	ના.	(અલિફ, ટે, કાફ, લામ,) હિં સં ઉત્-ઉપર+કલ-દમ્બું=કંઈક આધાર ઉપ- રથી તર્ક કરી શોધી કાઢવું તે, કલ્પના થી ગણેલું તે, સુમાર, આશરો, અડ- સટ્ટો, જીકિત, કુંચી, કળ, કિસમ, રમી રહેલો તે, અભ્યાસ, મદ્દાવરો (ગુ—શ—કો,)
અટકળ પચ્ચીશી	અટલપચ્ચી	હિ.	રિ-	(અલિફ, ટેમુશદ્દ, લામ, પે, યે, મુશ- દ્દ, વાવ,)=અટકળથીજ માત્ર કહેવામાં આવે છે તે, માત્ર કલ્પનાજ (ર-મ-કો,) અટલ+પચ્ચી.

અટકળા, બાળ	અટકલ બાળ	હિં.	વિ.	(અલિષ્ટ, ટે, કાફ, લાભ, બે, અલિષ્ટ, બે) = અટકળ બાંધવામાં આસાક, પ્રવિણ, તર્કી (ગુ-શ-કો) હિંં અટકલ+કો બાળ.
અટોટી	હથોટી- ટોટી	હિં.	ના,	(હે, તે, હે, વાવ, ટે, ચે,) અથવા (હે, ટે, વાવ, ટે, ચે,) = અથોટી, હાથ કસબ, કૌશલ્ય, હિકમત, કળા, કસબ, અભ્યાસ, મહાવરો (ગુ-શ-કો) હિંં હાથ+ઓટી, ઉપરથી,
અઠયોતેર	અઠતર	હિં.	વિ.	અલિષ્ટ, ટે, હે, તે મુશદ્દ, રે,) સંં અષ્ટ+સિંતેર (સષ્ટ-સાત+તિ-દશ) અઠક પ્રત્યય=અંશીમાં બે ઓછા, ૭૮ (ગુ-શ-કો,)
અડ	અડ	હિં.	ના,	(અલિષ્ટ, ડે) = હટ, ઝડ, ધત્પાદિ (ગુ-શ-કો,)
અડતાલી સ	હડતા લીસ	હિં.	વિ.	(અલિષ્ટ, ડે, તે, અલિષ્ટ, લાભ, ચે, સીન,) સંં અડ+અવારિંશત (અતુર-ચાર+ દશ) = પચાસમાં બે ઓછા, ૪૮ (ગુ-શ- કો)
અડતી- ત્રીસ	અડતીસ	હિં.	વિ.	અલિષ્ટ, ડે, તે, ચે, સીન,) સંં અડ +ત્રીસ = અડતીસ, ૩૮ (ગુ-શ-કો,)
અડધી	આધી	હિં.	ના વિ.	(અલિષ્ટમમદ્દઃ, દાલ, હે, ચે,) = તાંબાનો એક શિકકો, ચે, એક આનાનો બારમા ભાગ, દુકાનીનું અડધભાગ (દુકાની = બે ચે) મુ'બદમાં વપરાતો સપ્ત (ગુ-શ- કો,) નીમેનીમ અંમેલી કોષ્ટ વસ્તુ, નીમી.
અડધું	આધા	હિં.	વિ.	(અલિષ્ટમમદ્દઃ, દાલ, હે, અલિષ્ટ,) સંં અધ્ધ = આખી વસ્તુના બરાબર સ- રખા કરેલા બે ભાગમાંનો એક, ૪૦ (ગુ- શ-કો,)

અડધું અંગ	આધા આંગ	હિ.	ના.	અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, હે, અલિક્ષ અલિક્ષ- મમદ્દઃ, નૂનગુનઃ, આર.)=સ્ત્રી, પ્રિયા, સહાયકારી(મિત્ર(૩-પ્ર-કો,) સં. અર્ધ- -તીમો+સં. અંગ-શરીર, ઉપરથી.
અડધે શુકને	આધે સુખની	હિં.	વિ.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, દાલ, હે, યે, સીન, ખે નૂન, યે,)=શુકનની દરકાર રાખ્યા વિના, કહેતાવાર, તરતજ, વગર વિલંબે(૩-પ્ર- કો,) હિં.આધે-અર્ધ+કાં. સુખની= ખોલવાળા.
અડલી } આડલી }	અરહલી	છં.	ના.	(અલિક્ષ, રે, દાલ, લામ, યે,)=સ્વારી સાથે રહે તો સિપાઇ, હાજર રહેનાર નોકર (ઉ-લુ,) orderly.
અડી-આ ડી	આડી	હિં.	ના.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, ડે, યે,)=યાર, મદદગર, શરીક (ઉ-લુ,)
અડી-આ ડીમાર	આડીમાર	હિં.	વિ.	(અલિક્ષમમદ્દઃ, ડે, યે, મીમ, અલિક્ષ, રે;)=દગલખાજ, ફરેખી, ફંદામાં નાંખનાર (ઉ-લુ,) હિં.આડી=ધાય+હિં.માર=મારનાર
અડોળ	અડોલ	હિં.	વિ.	(અલિક્ષ, ડાલ, વાવ, લામ,) સં.અ-ન હિં+ડોળ-ઘાટ=ડોળ-આકાર-ઘાટ વગ- રતું, વરવું, કદરૂપું, બદસુરત, અનિય- મિત, અવ્યવસ્થિત (ગુ-શ-કો,)
અડુ	અડુ	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, ડાલ મુશદ્દ, અલિક્ષ,)=ચોખ્ખા જાતના આઠખોના ધર (ગુ-શ-કો,)
અણ	અન	સ,	અ.	(અલિક્ષ, નૂન)=નહિ, નરસા પણું વગેરેના અર્થમાં વપરાય છે (ગુ-શ-કો,)
અણકમા ઉ	અનકમાકિ	હિં.	વિ.	(અલિક્ષ, નૂન, કાક, મીમ, અલિક્ષ, હમજઃ, વાવ,)=અણકમાવું-રણવું(ક્ષમ) —ખમવું, શકિતવાન થવું)=ખીનરોજ ગારી, નવરૂં, નિરૂધમી, ચાકરી-ધંધા વ ગરતું (ગુ-શ-કો,) સં. અણ-અન ખીન+હિં. કમાના-કમાઇ કરવી, ઉપરથી

				આશર્થ (કમાઓ) નું કંતોરૂંપ કંમાઉ પેદા કરનાર અર્થ, થઇ ગુન્કિં કમાવું થાય છે. દાખલા તરીકે કમવારી સં હિંં ગું જુઓ.
અડી	અડી	હિં.	વિ.	(અલિફ, હે, હે, યે,)=જુઓ અડી, રા (ગુ-ભા-કો)
અણુઆધ અન અધિ કારી કારી		હિં.	ના.	(અલિફ, વૂન, અલિફ, દાલ, હે, કોફ, અલિફ, રે, યે.) સં અનધિકારિન, નહિ અધિકારી તે, જેતે સત્તાન આપેલી હોય- તે અમુક કાર્ય કરવાની જેનામાં યોગ્યતા નહોય તે, ના લાયક (ગુ-ભા-કો,)
અણુક સખી અણુકિ સખી	અનકસખી	સં. અ.	વિ.	(અલિફ, વૂન, કોફ, સીન, યે, યે,) અણુ=નહિ+કસખી=કારીગરીવાળું=કસખ નહિ જાણનાર, કળા નહિ જાણનાર, નહિ, એવું, યુદ્ધિત કે આવડવગરનું (ગુ-ભા-કો,) સં અણુ-અન + આં કરખ-ધંધો.
અણુગણ (ગુ-રા-કો)	અનગણ	હિં.	વિ	(અલિફ, વૂન, હમ, અલિફ, વૂન) સં અનગણ=જાણુવું, ઉપર જાતિ રૂપ ન પ્રત્ય ય વિશેષણ દર્શક-વધી અર્થ ધરાવતો શબ્દ=અજ્ઞાનતાવાળો, અજ્ઞાન ભરેલું, જે માહિતી રાખનાર, નાદાન, ઇં ગું માં- અજ્ઞાનતા, અજ્ઞાન, જેર માહિતી, નાદાની તરીકે-અર્થ થાય છે તે.
				(અલિફ, વૂન, હમ, અલિફ, વૂન, યે, વૂન,)=નાદાની જેર માહિતી, અજ્ઞાન તા, વગેરે (ગુ-રા-કો,) સં અન=નહિ + હિંં જાન-જાણુ+પન-પણું.

અણુદાતા	અનુદાતા	હિ. ના. } ૧૩.	(અલિક્ષ, નૂત, દાસ, અલિક્ષ, તે, અલિક્ષ,)=કંજીસ, કૃપણ, અખીલ, શઠ, અક્ષ (ગુ-શ-કો,) સં. અણુ-અન+દાતા—આપનાર દા-આપણું. સં. અન-ધાન્ય+દાતા—આપનાર-પુરૂં પાડનાર, ઈત્યાદિ.
અણુનામી	•	સં. વિ.	(અલિક્ષ, નૂત, નૂત, અલિક્ષ, મીમ, મે,) =નનામી, 'નામ-વગરતું', અગ્નિયું, અગ્નિ, અજ્ઞાન, મૂખ (ગુ-ભ-કો,) સં. ક્ષાં નામી=નામતું, નામવાળું.
અણુમાપ	•	સં. અ. વિ.	(અલિક્ષ, નૂત, મીમ, અલિક્ષમમદ્દઃ, બે,)=નહિ માપેલું, માપ થાય નહિ એવું અમાપ, અનંત. અપરિમિત (ગુ-ભ-કો,) સં. અન=નહિ+આં મ આપ=ભાગેલું. હિં. અનમાપ.
અણુમાહિતગાર	•	સં. અ, વિ, શ.	(અલિક્ષ, નૂત, મીમ, અલિક્ષ, હે, યેમુશદ્દ, તે, ગાક્ષ, અલિક્ષ, રે,)=અણુતું નહિ તેવું, અજ્ઞાન (ગુ-શ-કો,) સં. અણુ-અન=નહિ+આં માહિત્યત=માહિતી+કાં ગાર=વળું. એટલે એકંદરે માહિતિવગરનું. પણ ઉપરાશે આવતો શબ્દ નથી.
અણુમાહિતી	•	સં. અ, ના.	(અલિક્ષ, નૂત, મીમ, અલિક્ષ, હે, યેમુશદ્દ, તે,)=અણુગણ પણું, ખીન વાકે ક ગારી, ગેરમાહિતી (ગુ-શ-કો,) સં. અણુ-અન=ગેર+આં મહિત્યત=વાકે ક ગારી. પણ ઉરદુવાપરનો શબ્દ નથી.
અણુમિત્ર	અનમિત્ર	હિ. વિ.	(અલિક્ષ, નૂત, મીમ, લામ)=અણુ મળતું. (ગુ-શ-કો,) મળતું નહોય તે. જુદું, વગેરે. સં. અન-નહિ+હિં. મિત્ર=મળતું

અણમૂલ	અનૂમોલ	હિં.	વિ.	(અલિક, નૂન, મીમ, વાવ, લામ,) =અમૂલિક, ધણું જ કીમતી, અણમોલ (ગુ-શ-કો,) કિંમત વગરનું સં અન-વિના+હિં મોલ-કિંમત.
-------	--------	------	-----	--

અણવટ	અનૂવટ	હિં.	ના,	(અલિક, નૂન, વાવ, ટે,) =માળક છોકરાંને અને સ્ત્રીઓને પગને અંગુઠો ધાલવાનું ધુધરી વાળું રૂપાનું ધરેણું, ઇં (ગુ-શ-કો,) અન+વટ.
------	-------	------	-----	--

અણુત્રોકેદ	અનુ વાકિકે	સં, અ,	વિં	અલિક, નૂન, વાવ, અલિક, કાંદ, રે,) =અળણ્યું, ગેર માહિત, અપરિચિત (ગુ-શ-કો,) હિં માંવપાતો નથી, તો પણ સં અન+આં વકિકે, ઉપરથી વાકિકે=અણીતું.
------------	------------	--------	-----	---

અણુવાકિકે માર	○	સં. અ. કા.	વિ,	(અલિક, નૂન, વાવ, અલિક, કાંદ, રે, ગાક, અલિક, રે, યે,) =અળણ્યું, ગેર માહિત, અપરિચિત, અજ્ઞાન (ગુ-શ-કો) હિં વપરાશે નથી તો પણ સં અણુ-અન-અપ+આં વાકિકે-રિચિત+કાં ગાર-વાળું.
------------------	---	---------------	-----	--

અણુવાકિકે મારી	○	સં. અ. કા.	ના.	(અલિક, નૂન, વાવ, અલિક, કાંદ, રે, ગાક, અલિક, રે, યે,) અણુ+વાકિકે ગાર-અણીતું=ગેરમાહિતી, ખીન અનુભવ, ક આશ, અપ્રવીણતા, અળણપણું (ગુ-શ-કો,) સં અણુ-અન=વગર+આં વાકિકે=અણીતું+કાં ગાર=વાળું+ઇં=કાંઇ પણ કર્મ.
-------------------	---	---------------	-----	--

અણસમ જ	અનસમજ	હિં.	ના,	(અલિક, નૂન, સીન, મીમ, જમ, હે,) =નહિ સમજતે, અજ્ઞાનપણું, મૂર્ખતા (ગુ-શ-કો,) સં અણુ-અન+સમજ (સમ+સાથે+જા-અણીતું. મૂર્ખ અર્થપણું
-----------	-------	------	-----	--

અચુસમ જી (ગુ-ભા-કો)	અનસમજી	હિં.	વિ.	ધરાવે છે. પણ ધણું કરી ઉંઘાં વપરાશ હશે નહિં. (અલિક્ષ, નૂન, સીન, મોમ, જીમ, હે, વાવ,)=નાદાન, અસાન, સગીર, વગેરે વ ગેરે. સંંઅન=નહિં+હિં. સમજી=અચુનાર
અચુહદ	અનહદ-દ	સં.અ.	વિ.	(અલિક્ષ, નૂન, હે, દાલ મુશદ્દ ક મુ ખદ્દક્ષ)=અનહદ જીઓ (ગુ-શ-કો,)સં. અચુ-અન=વિના આં હ દ-હ દ્=છેડો, પાળ, આડ, ધર્યાદિ.
અચીનો વખત	અનીકાવક ત	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, યે, કાક, અલિક્ષ, વાવ કાક, તે,) =અડીનો વખત, બારીક પ્રજાગ (રૂ-પ્ર -કો,) અની (હિં.)=અડી+કા (હિં.) =નો +વકત (અં)=સમય.
અતરજ હાંગીરી	અતરજહાં ગોરી	શા.	ના.	(એ.ન, તોય, રે, જીમ, હે, અલિક્ષ, નૂનમુ-નઃ, ગાક, યે, રે, યે,)=ગુલાબનો અતર. જે તુર જહાં જોગમે જહાંગીર શાહના વખતમાં પહેલ પ્રથમજ ખનાવે હો તે (લુ-શી.) આં ધત્ર-સુગંધિદાર વસ્તુ+એ-ની+કાં જહાંગીરી-જહાંગીર બાદ શાહનું.
અતરસા હૈત-દ	અતરસા- અત	ગૂ.	અ,	(અલિક્ષ, તેમુશદ્દ રે, સીન, અલિક્ષ, એ.ન, તે,)=આ ધડીએ. હાલ ધડી, આજ ક્ષણે, હમણાંજ (ગુ-શ-કો,) સંંઅત્ર, ઉપરથી અતર ગું=અહીયાં+આં સા અત-વખત.
અતરી	ધતરી	અ	વિ.	(એ.ન, તોય, રે, યે,)=અતરવાળો, અત ર દાની, અતર રાખનારો, અતરવાળું, (ગુ-ભા-કો,) આં ધત્ર+ધ=વાળું
અતરીહ	ધતરિયઃ	અ.	તા. } વિ. }	(એ.ન, તોય, રે, યે, હે,)=અતરદાની, અતર રાખવાનું-પાત્ર (ગુ-ભા-કો,) અતરનું, અતરવાળું, અતર જેવું.

અતમા	૦	સં.અ	વિ.	(અલિફ, તોય, મીમ, ઝેન,) = દરકાર વગરનું. દરકાર રાખે નહિ એવું, જરૂર ન ધરાવે તેવું, પરવાવગરનું જે તમા (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પ૦ અ=વગર+આ૦ તમા=લાઝમ.
અતમામી	અતમામી	અ.	વિ.	(અલિફ, તે, મીમ, અલિફ, મીમ, યે,) = સમાપ્તિવાળું (ગુ—શ—કો,)
અતમી	અતમી	સં.અ.	વિ.	(અલિફ, તોય, મીમ, ઝેન, યે,) = તમારહિત, બેદરકાર, ગરજ વિનાનું, બહાલ ખોર, દાંભિક, શેખીખોર (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પ૦ અ=વિના+આ૦ તમમ=સાલચી.
અતરાપી	૦	ગુ.	વિ.	(અલિફ, તે રે, અલિફ, પે, યે,) સં૦ અત્ર-અહીં, આ+આપિ-પણુ = ધરનું નહિં તે, બહારનું, અજાણ્યું, જેને કંઈ લાગતું વળગમતું ન હોય તે, ત્રાહિત, પારકો, જે પક્ષમાંનો નહિ પણ ત્રીજોધણી, કા૦ આ૦ અતરાફ-તરફનું બહુવચન = આજુ આપ=તું, વાળું. એટલે બંને પક્ષા શિવાય આણી તેણી મેરનું, બેમાંનું નહિ. ત્રીજું, આણુ માહિતગાર, વગેરે અર્થ રાખે છે તોપણ ઉ૦ કા૦ આ૦ ના તપરા શમાં તો નથી.
અતાર	૦	સં. પે૦	વિ.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,) તાંતણા-તારનહોય તેવું, જેમાંથી તંતુનની કળે તેવું, અત્યાર (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પે૦ અ=નહોવું તે ૧સં૦ કા૦ તાર=તાંતણા
અતીત	અતીત	દિં.	ના.	(અલિફ, તે, યે, તે, 'સં૦ અતિથિ, ઉપરથી-ખાખી સાથે. વિભુતિ એ જ મારા બાવાઓની એક જાત. જુઓ અતિત (ગુ-શ-કો,)
અતુટ	અતુટ	સં.દિં.		(અલિફ, રે, વાવ, રે,) સં૦ અ+તુટ = તુટવું = તુટેલું નહિ એવું, આજુ, સજાંગ, અખાડિત. તુટે નહિ એવું સંજ

				પ્રત, થીવદ, (ગુ-ભા-કો,)સં ૦ પેં અર્થ - નહિનહિં ૦૬૮. ઉં વપરાશમાં નથી.
અતોલ	૦	હિં.	ત્રિ.	(અલિફ, તે, વાવ, લામ,)સં અ+ તુલ=તોલવું=જેનું તોલ ન થાય એવું, તોળીશકાય નહિ એટલું અમાપ, અતિશય, પ૦ સં ૦ અ=નહિનહિં ૦ ૧૧૦ તોલ=વજન.
અથવાર	૦	હિં.	વિ.	(હે, તે, હે, વાવ, અલિફ, રે,)=એક જહાથનું, જેને આગખાણુ પરિચય હોય એવું, અમુક એકજ માણસના હાથને ટેવાયલું હોય તે (ગુ-ભા-કો,) હિં ૦ હાથનું ટુંકે-કથ+સં ૦ ૧૧૦ વાર=વાળું ઉં વપરાશમાંતો નથીજ.
અથોડો	હતોડા-થો- ડા	હિં.	ના,	(હે, “તેમાત્ર કે હે,, પણ, વાવ, ડે અલિફ,)=હુકાર વએરેનું એક આગર જેથી એરણુ ઉપર મુકલી વસ્તુને ટીપે છે (ગુ—શ—કો,)
અદક- અધકપાં સળી (૩-પ્ર-કો)	અધિકપસ લી	હિં.	ના,	અલિફ, દાલ, હે, કાફ, પે, સીન, લામ, ચે,)=વધારાનીપાંસળી, પાંસળીના વધારે, અટક્યાણું, મૂર્ખ, જેમ કાવે તેમ વગર વિચારે બે લ્યા કરે એવું, એ શબ્દ ઘણું કરી હજમ સાડ વપરાય છે. અધિક—વધુ+પસલી—પાંસળી.
અદકખોલું	અધિકખો લા	હિં.	વિ.	(અલિફ, દાલ, હે, કાફ, બે, વાવ, લામ, અલિફ,)=ખહુખોલું, વાતોડું, લડી પડે એવું (ગુ-ભા કો,)અધિક=ઘણું+ ખોલા=ખોલનાર.
અદખ કરવી	અદખખર ના	હિં.	કિ.	(અલિફ,દાલ,બે,કાફ, રે, વત,અલિફ,)= પોતાની નમ્રતા મર્યાદા દેખાડી મોટાંને માન આપવા બેઉ હાથને ફેણીથી વાળી એક ઉપર એક એમ ચઢાવી રાખવા (૩- પ્ર-કો,)આં અદખ+હિં ૦ કરના

અતમા	૦	સં.અ.	વિ.	(અલિફ, તોયે, મીમ, એન,) = દરકાર વગરનું. દરકાર રાખે નહિ એવું, જરૂરન ધરાવે તેવું, પરવાવગરનું જે તમા (ગુ-ભા-કો,) સં૦ ૫૦ અ=વગર+આ૦ તમા=લાઙ્ગ્ય.
અતમામી	અતમામી	અ.	વિ.	(અલિફ, તે, મીમ, અલિફ, મીમ, યે,) = સમાપ્તિવાળું (ગુ—શ—કો,)
અતમી	અતમી	સં.અ.	વિ.	(અલિફ, તોયે, મીમ, એન, યે,) = તમારહિત, બેદરકાર, ગરજ વિનાનું, અદાદ ખોર, દાંભિક, શેખીખોર (ગુ-ભા-કો,) સં૦ ૫૦ અ=વિના+આ૦ તમમ=લાલચી.
અતરાપી	૦	ગુ.	વિ.	(અલિફ, તે રે, અલિફ, પે, યે,) સં૦ અત્ર-અહીં આં-અપિ-પણુ = ધરનું નહિ. તે, બહારનું, અજાણ્યું, જેને કંઈ લાગતું વળગતું ન હોય તે, ત્રાહિત, પારકો, જે પક્ષમાંનો નહિ પણ ત્રીજેધણી. કા૦ આ૦ અતરાફ-તરફનું બહુવચન = આણુ આનખ=તું, વાળું. એટલે બંને પક્ષો શિવાય આણી તેણી મેરનું, જેમાંનું નહિ. ત્રીજું, આણુ માહિતગાર, વગેરે અર્થ રાખે છે તોપણ ઉ૦ કા૦ આ૦ ના તપરા શમાં તો નથી.
અતાર	૦	સં. પે૦	વિ.	(અલિફ, તે, અલિફ, રે,) તાંતણો-તારનહોય તેવું, જેમાંથી તંતુનતી કળે તેવું, અત્યાર (ગુ-ભા-કો,) સં૦ પે૦ અ=નહોવું તે નસં૦ કા૦ તાર=તાંતણો.
અતીત	અતીત	દિં.	ના.	(અલિફ, તે, યે, તે, 'સં૦ અતિથિ, ઉપરથી-આખી સાંધુ. વિભુતિ એ જ મરા બાનાઓની એક જાત. હુઓ અતિત (ગુ-શ-કો,)
અતુટ	અતુટ	સં.દિં.		(અલિફ, ટે, વાત, ટે,) સં૦ અનતુટ = તુટવું = તુટેવું નહિ એવું, આણું, સમગ્ર, અખાલિત. તુટે નહિ એવું અન

(ગુ-શ-કો,) સંઁ અર્ધનો હિંઁ આધ= નીમેનીમનદાં આં તસૂ-તસૂ=આંગળ.

અધન અધન સં. વિ.

(અલિદ્, દાલ, હે, નન,) સંઁ અ+ ધન-પૈસા=ગરીબ (ગુ-શ-કો,) સંઁ પેઃ અ-વગર+સંઁ ધન-પૈસા.

અધની અધની સં. નિ.

(અલિદ્, દાલ, હે, નન, પે,)=નન-વાલું નહિતે, ગરીબ-(ગુ-શ-કો,) સંઁ પેઃ અ-નહિત+સંઁ ધની-પૈસા દાર.

અધમણુ આધમન હિ. ના. } વ. }

(અલિદ્ મમદ્દઃ, દાલ, હે, મીમ, નન,)=અડધો મણુ, અધમણુ જેટલું (ગુ-શ-કો,) સંઁ અર્ધનો હિંઁ આધ =અડધ+દાં મન=૪૦ શેર

અધમણુ-આધમનિ } હિ. ના-
વો-ધૂં યઃ, આધ મની }

(અલિદ્ મમદ્દઃ, દાલ, હે, મીમ, નન, " યે માત્ર દે હે " પણુ)=અધ-મણુ સમાય તેટલું, તોલમાં અધમણુનું (વીસશેર) જે વગન તે, અધમણુનું માપ (ગુ-શ-કો) સંઁ અર્ધથી ગું અધ અને હિંઁ આધ+નિયઃ=મની (દાં)= મણુનું-જેટલું-વાળું, ધં

અધર ઉડા અધરઉડા- હિ. ના.
વણુ ના

(અલિદ્, દાલ, હે, રે, આલિદ્, ફે, અલિદ્, નન, અલિદ્,)=કોઈ ન જાણે એમ કામ ઠકાણે કરી દેવું (ર-મ-કો,) સંઁ અ-વિના+ધર=પકડ+હિંઁ ઉડાના-ઠકાણે કરી દેવું.

અધર ને અધરકેઃઅ હિ. ના.
અધર રા ધરરખના
ખણુ

(અલિદ્, દાલ, હે, રે, કાદ્, હે, અલિદ્, દાલ, હે, રે, રે, કાદ્, હે, નન, અલિદ્,)=ઠરી ઠામ એસવા ન દેવું, ગભરાતી નાંખણું, ખાવડું ખનાવણું, નિરાત વળવા ન દેવી, લાડ લડાવવાં, ઉમળકા ભેર ઘણીજ સંભાળ રાખવી (ર-પ્ર-કો,) સંઁ અ-વિના+ધર=પકડ+દાં કહે-શબ્દ

અમરેલી	૭	પૈ. સં.કા.	ના.	(અલિક, દાલ, રે, વાવ, ગૂન, યે,) જુઠાઈ બગલેનું, સાથ (પ-શ-કો) પેઠે સં. અ-ગર+કાં દરોગી-જુઠાણું ઇં
અદલાબદ- લી (ગુ-શ-કો,)	અદલાબદ- લી	અ.	ના.	(એ, દાલ, લામ, લામ, અલિક, જે દલ, લામ, યે,) = નાચમદનાય નહિ તે, ફેર ફાર વગરનો ઇ-સાફ, સરખાસરખી, બરા બરી, અવેજ, અદલ પ્રમાણે બદલ કરવું તે, અદલ ઇ-સાફ, સાદું, મોબદલો ઇં આ. અ. દલ = નાચ + આંદા = નહિ + આં બદલ = અવેજ + ઇ = પાણું. તોપણ લખવા તથા વાંચવામાં તો “અદલા બદલી” આવેછે. જેમ — “કર્મ બલા” ને ઠેકાણે નિયમસર “કરબલા” વપરાય છે તે શબ્દ જુઓ.
અદસ	અદસ	અ.	ના.	(એં.ન, દાલ, સીન,) = તેં મસૂરપપુ, કં ચણુગિ, હિં મસૂર, મં મસુરા, ગું મસૂર. મગની જાતિ છે. રાતામગ (ઐ-કો,) મસૂરની દાલ.
અદા (સાં.વ,)	અદા	અ.	ના.	(એં.ન, દાલ, અલિક,) = વેર, દ્રેપ, કટાઃ દુશ્મનાવટ, સજીતાઈ, અદાવતનું ટૂક.
અદીની	૦	પૈ. સં.અ.	ના.	(અલિક, દાલ, યે, નૂન, યે,) = ખેડીની, ધર્મવાળું નહિવે, કાફેરપણું (પ-શ-કો) પેઠે સં. અ-જે-નહિ ઇં + આં દીન ધર્મ + ઇ-પણું.
અધખોખ ફંટરવું	આધાખો- ખરાકરના	હિં.	ના.	(અલિક મમદદ, દાલ, હે. અલિક, કાફ, હે, વાવ, કાફ, હે, રે, અલિક, કાફ, રે, નૂન, અલિક,) અડધું થઇ જાય એટલો માર- મારવો, ટીપવું, હિં આધા-સં. અર્ધ + હિં ખોખરા = ફંટરવું ભાગ્યું કરવું.
અધતરુ	આધ તરુ તરુ	હિં.	ના.	(અલિક મમદદ, દાલ, હે, તે, કેતોય સીન, વાવ,) = અડધો તરુ, અડધા આંગળ

અધન	અધન	સં.	વિ.	(શુ-શ-કો,) સંં આધનો હિંં આધન- તીસેતીસ+કાં આંં તસૂ-તસૂ=આંગળ.
અધની	અધની	સં.	વિ.	(અલિક, દાલ, હે, નન,) સંં અન- ધન-પૈસા=ગરીબ (શુ-શ-કો,) સંં પેઃ અન-ગર+સંં ઇન-પૈસા.
અધમણ	આલમન	હિ.	ના. } વ. }	(અલિક મમદ્દન, દાલ, હે, મીમ, નન,)=અધો મણ, અધમણ જેટલું (શુ-શ-કો,) સંં અર્ધનો હિંં આધ- =અધ+કાં મન=૪૦ શેર
અધમણ- વો-યું	આલમનિ- યઃ, આલિ- મની	હિં.	ના- }	(અલિક મમદ્દન, દાલ, હે, મીમ, નન, " યે માત્ર કે હે " પણ)=અધ- મણ સમાય તેટલું, તેલમાં અધમણનું (વીરુશીર) જે વગર તે, અધમણનું માપ (શુ-શ-કો) સંં અર્ધથી શું અધ અને હિંં આધ+નિયઃ=તની (કાં)= મણનું-જેટલું-વાળું, ૪૦
અધર ઉડા- વણું	અધરઉડા- ના	હિં.	ના.	(અલિક, દાલ, હે, રે, આલિક, કે, અલિક, નન, અલિક,)=કાઈ ન જાણે એમ કામ ઠકાણે કરી દેવું (૩-પ્ર-કો.) સંં અ-વિના+ધર-પકડ+હિંં ઉડાના- ઠકાણે કરી દેવું.
અધર ને અધર રા અવું	અધરકેઃઅ- ધરખનાં	હિં.	ના.	(અલિક, દાલ, હે, રે, કાક, હે, અલિક, દાલ, હે, રે, રે, કાક, હે, નન, અલિક,)=કરી કામ એસરા ન દેવું, ગભરાતી નાંખવું, ખાવડં ખનાવવું, નિરાત વળવા ન દેવી, લાડ લડાવવાં, ઉમળકા ભેર ધણુંજ સંભાળ રાખવી (૩-પ્ર-કો.) સંં અ-વિના+ધર-પકડ+કાં કેહ-શબ્દ

ધોમીઝાઅલયમ+અધર+ધર્માવિના+હિં ૦ રખ
ના=રાખવું.

અધર મા
યું કરવું અધર મથે
ફિરના હિં કિ.

(અલિફ, દાલ, હે, રે, મીમ, તેમુશ-
દદ, હે, યે, પે, હે, રે, તુત, અલિફ,)=
મગરરીમાં મહાલતું (ર-પ્ર-કો,) સં
અધર-પકક વગર+હિં ૦ મથે=માથે+હિં ૦
ફિરના-કરવું.

અધર લટ
કરું અધર લટક
ના હિં કિ.

(અલિફ, દાલ, હે, રે, લામ, ટે, કાફ,
નૂન, અલિફ,)=આધાર વિનાતું રહેવું,
ધંધા રોજગાર વિનાતું રહેવું, અંત
રિયાળ રહેવું, અદબદ રહેવું, અધર
ચુટીઆયાં કરવું (ર-પ્ર-કો,)

અધાક ૦ હિં વિ,

(અલિફ, દાલ, હે, અલિફ, કાફ,)=
દાબવગરનું, હાક વગરનું. જેને દોઢની
ખીક ન હોય તે સ્વતંત્ર, નિર્મયાદ (ગુ-
લા-કો,) હિં વાપર-ધાક

અધુરા પુરા
કરવા કરના
(જો-ચિ) હિં કિ-

(અલિફ, દાલ, હે, વાવ, રે, યે, પે, વાવ
રે, યે, કાફ, રે, નૂન, અલિફ,) મંદવાડમાંથી
જેટો ન થાય એવા માણસને વિષે બોલતાં
વપરાય છે (ર-પ્ર-કો)

અન્નને દાંત
ને વેર અન્ન દાંતો
ફેળે હિં ના.

(અલિફ, નૂન મુસદ્દ, દાલ, અલિફ, નૂન
ગુન્ન: તે, વાવ, નૂન ગુન્ન: કાફ, યે, જે, યે,
રે,) = અન્ન અને દાંતને સામાન્ય મેળાપ
ન થાય એવી માણસની ગરીબ રચ્ચતિ, અ
ન્નના સાસાં, મહા મેહનતે ખાવાનું મળતું
હોય તેવી હાલત (ર-પ્ર-કો,) સં અન્ન
—અનાબ+હિં ૦ દાંત+કે—ખીજી વિલાકિત
નો પ્રત્ય+હિં ૦ ઝર-ફેપ.

અનમોલ અનમોલ સ.હિં વિ.

(અલિફ, નૂન, મીમ, વાવ, લામ)=મુઝા
આણુમોલ (ગુ—લા—કો,)

અનામ અનામ અ. પે } વિ.

(અલિફ, નૂન, અલિફ, મીમ,)=નામ વગરનું
જેનું નામ દેવાનું શકાય નહિ તેવું (ગ-
શ-કો,) રાં પેરે અ-નહિન સં ૦ કો ૦ નામ.

અનામ	૦	સં. } પે. }	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, અલિક્ષ, મીમ,) = ૪ને નામ (દિગ-ચિહ્ન) નથી તે, પરમેશ્વર (ગુ- -લા-કો,) સં૦ પે૦ અ = વગર—ધણા + ક્ષ૦ પે૦ સં૦ નામ = જે શબ્દ વડે પ્રાણી પદાર્થ વગેરે ઓળખાયતે.
અનામ	૦	ગૃ.	વિ.	(અલિક્ષ, નૂન, અલિક્ષ, મીમ,) સાથે (પ્રા—શ— સં૦)
અનામ (ગુ-શ-કો,)	અનામ	અ	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, અલિક્ષ, મીમ,) ગુ-કોશે છનામ, પરિતોષક અર્થ દર્શાવ્યા છે. અને વિ૦ તરીકે છનામ આપના લાપક, સર્વોત્કૃષ્ટ પણુ—દુનિયાના લોકો (ક-લુ,) પે૦ નાં લોકો માણસો વગરની હાલત, દેવ દરજ્જા-રાક્ષસ વગરની હાલત (પ-શ-કો,) સં૦ અ+નામ = અનામ- ન રવિનાતું પે૦ અ-શિવાયની સ્થિતિ+ નામ-ત્રોક, માણસ, દેવ, દરજ્જા, રાક્ષસ, મુત્યાદિ
અનીતિ	અનીતી	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, યે, તે, યે,) સં૦ અનીતિ = શરારત. યુરાધ, જે છનસાક (ઉ-લુ,) ગેર વર્તન. સં૦ અ-વગર+નીતિ = વિવેક
અને	અન્ય અન્ય	પે	વિ.	(અલિક્ષ, હે, નૂન, ' યે માંત્ર કે હમમ') સહ.) સામાન્ય વપરાશે અનુને = મીઠું (પ-શ-કો) અન્ય, એશિવાય, પરકું. પે૦ અહ-એ+ક્ષ૦ નય-નહ = નહિ.
અનેઅન્ય	૦	પે. } પ. } શ. }	વિ.	(અલિક્ષ, નૂન, યે, અલિક્ષ, જે, ' = હાજત વગરનું, ગરજ વિનાનું, વગર જરૂરનું પ-શ-કો) પે૦ સં૦ અ-વગર+પે૦ ક્ષ૦ નિયાજ-ગરજ, વિનાંતિ, છ૦
અનેક	અનેક	સ. } હિં. }	વિ.	(અલિક્ષ, નૂન, યે, કાક,) સં૦ અત્+ એક = એક નહિ પણ ઘણાં, એકથી વધારે, ઘણાં એક, કેટલાંએક (ગુ-શ-કો,) પે૦ અ- નહિ+ક્ષ૦ નેક-શુભ = પ૦ અનેક-ગુનેગાર.

અંતર	અંતર	દિ.	દિ.	(અલિદ્, વૃત્, તે, રે,) સંઃ અંત:- અંદર=અંદર, ગાંઠી, જીતર (ગુ-શ-કો,)
અંતર	૦	ગુ.	ના,	(અલિદ્, વૃત્, તે, રે,)=અંત, આંત- રકું (ગુ—શ—કો,)
અંતરનાં ૩	અંતરનાં ૩	દિ.	ના.	(અલિદ્, વૃત્, તે, રે, યે, હે, અલિદ્, શાય,) આડના અંદરની કુમળી અને ખારીઝ છાલ, ત્વચા (ગુ-શ-કો,) દિંઃ અંતર-માંદેશુ+દિંઃ છાલ-છોકું.
અંતરનાં ૩	અંતરનાં ૩	કા.	અ.	(અલિદ્, વૃત્, દાઘ, રે, વાવ, વૃત્, તે, અલિદ્, વૃત્, હે,)=શુષ્કી રીતે, જલું માનું, શુષ્કપણે (ગુ-શ-કો,) કાંઠ અંતરનાં=માંદે+એ=વું+કાંઠ ખાતઃ =ધર. “ અંદરે ખાતઃ ” કાંઠ થઈ મદ્યમાસાં લેવાન તેમ નથી પરંતુ “ અંત રનાં :-રે ” વાંચને વખતે.

અનાથેત્ય લિખ	ઈનખુરસ- અલખ	અ.	ના.	સારૂં આંધિલું-મુકરર કરેલું જે સ્થળ તે (ગુ-શ-કો,) છતવિના, તદન, છત વગરનું, ઇં સં અન-વગર+હિં છત-પેદાશ.
અનેરાન (મુ-સ-પ)	અનેરાન	આ.	ના.	(ઝેન, નૂન, યે, “ અલિક્ષ ” “લામ” સાકિન, સે, ઝેન, લામ, યે,)=તેં ઈદ્રખલ, કં કાવધકાકે, તાં માનત- કકલિ, અં કાકમારી, હિં મકોષ, મં કામુની, ગું પીલુડી. આમાંથી સોલા નાઇન નીકળે છે (ઐ—કો,)
અપસુકન	○	સં.કાં	ના.	(અલિક્ષ, પે, શીન, ગાફ, વાવ, નૂન,)= ખરાબ શુકન, અમંગલ સ્થાનક ચિન્હ (ગુ-શ-કો) સં અપન+શુકન (કા.) શુગૂન-પક્ષિના હાલ વા ચાલવા ઉપરથી જેવું તે શુકન. પણ ઉર્દુના વપરાસમાં તે નથીજ.
અપસુકન	○	સં.કાં	ના.	[(અલિક્ષ, પે, સીન, યે, નૂન,)=ભુકો ખોલ-શબ્દ (ગુ-શ-કો,)સં અપમકા. સુખન-સુખન-સખન=ખોલ.
અપીલ કોર્ટ	અપીલકો ર્ટ	ઈ.	ના.	(Appeal court)=વડી અદાલત, અપીલ સાંભળનારી અદાલત (ગુ-ભા- -કો,)
અપેશ	○	પેં	ના.	(અલિક્ષ, પે, યે, સીન,)=આગમય નહિ, આગળ-નજદીક નહીં, દૂર, પાછળ, દુરોલમાં નહીં (પ-શ-કો,)પેં સં અ- નહિ+પેંકાં પેશ-આગમ.
અફગાની	અફગાની	પેં સં.કાં	વિ. } ના. }	(અલિક્ષ, રે, ઝેન, અલિક્ષ, નૂન, યે,) =અફગાનીસ્તાનનું, આફગાનિસ્તાનને લગ

તું, અફગાનિસ્તાનમાં બોલાતી. બાબા
(ગુ-ભા-કો,)

(અલિફ, ફે., રે, જીમ, અલિફ, મીમ,)
=વગર સેવટતું, અધુરું (પ-શ-કો,) સં
પેં અ-વગર+પેં ફાઝરનમ-પરિણામ.

(એં.ન, ફે. રે, યે, તે)=દેવ, ભુત
(ક-લુ,)

(અલિફ, ફે, સીન, વાવ, સીન, યે,)
=દીવગીરી, પશ્ચતાપ કરવો, પરિતાપ
કરવો તે, શોઅ (ગુ-ભા-કો,) દિલશીરી
વાળું.

(અલિફ ફે., સીન, રે,)=સરદાર,
આધેદાર, તાગ, મુગટ (ઉ-લુ)

(અલિફ, બે, બે, અલિફ, રે,)=ગુરજરતા
નના એક શહેરતું નામ. અને એક ટોળી
તું નામ પણ છે (લુ-કિ,)

(અલિફ બે મુશદ્દ, અલિફ,) સં
અંબા-માતા=મા, બા, ધડી ડોસી,
ધરડી ચાકરડી, (ગુ-ભા-કો,) પિતા,
બાપ.

(અલિફ, બે, લામ, કાફ, યે,)=કાળો
ને સફેદ અથવા મે ત્રણ રંગ એકઠા હોય
તેના રંગતું, બતામી રંગતું, પચરંગી
કાબર ચીતરું. “અબલકી ઘોડા” (ગુ-શ-
કો,) વિશેષ વપરાશ “અબરફ” શબ્દનો
છે.

(અલિફ, બે, રે, “કાફ કે કાફ,” વાવ,)
=ખરાક તથા અબમમાં હેલા એક નગરતું
નામ (ક-લુ,)

(એં.ન, બે મુશદ્દ, અલિફ, સીન, યે,)
=મુઆ અબબા શાઈ (ગુ-ભા-કો,)

અફરનમ	અફરનમ	પેં	ના.	
અફરીદ	અફરીત	અ.	ના.	
અફસોરી	અફસોરી	ફા.	ના. } વિ. }	
અફીસર	અફસર	અ.	ના.	
અબખાર	અબખાર	અ.	ના.	
અબબા	અબબા	હિં.	ના.	
અબલકી ખી	અબલકી	અ.	વિ	
અબરફ	અબરફ અબરફ	અ. } ફા. }	ના	
અબાશી	અબાશી	અ.	વિ.	

અળી	અલી	હિ.	અ.	(અલિફ, બે, હે, યે,)= હાલ, ધ્રુવ (ગુ-શ-કો,) ઉં અળ-હમણાં, સંં અપિ, ઉપરથી.
અળુત	○	પેં યં.કા	વિ.	(અલિફ, બે નૂન,)=અડ-મૂળ-શરૂઆત -છેડા વગરનું (૫-શ-કો,) પેં સં. અ- વગર+પેં ૫૦ બુન-મૂળ ૯૦ આં બિના-પાયા, ઉપરથી.
અળોદ-૫ ૬	○	પેં યં.કા	વિ.	(અલિફ, બે વાવ, દાલ,)=અવ વગરનું, બુદ્ધિ-લાનવગરનું (૫-શ-કો,) પેં સંં અ-નહિ+કાંબુદનધાં=હેવું, ઉપરથી
અળંદ	○	પેં યં.કા		(અલિફ, બે, નૂન, દાલ,)=બેડી વગર નું, છુટું, મોકળું (૫-શ-કો,) પેં સંં અ-વગર+પેં ૫૦ બંદ-બેડી,
અળોલા લેવા	અળોલે લયના	હિં.	ના.	(અલિફ, બે, વાવ, લામ, યે, લામ, યે, નૂન, અલિફ,)=બોલવું ચાલવું બં ધ કરવું (૩-મ-કો,) સંં પેં અ- નહિ+હિંં બોલે-કહે+હિંં લયના-લેવું.
અભરાષ (ગુ-શ-કો)	હામરામ	અ.	ના.	(અલિફ, બે, રે, અલિફ, મીમ,)= એક જાતનો તેનામનો સિકકો (ગુ-શ-કો,) સળગડ કરવું, કામ મળજીત કરવું. (લુ-કિ.) શિકકા—મોહોર કરી દેવા, છાપપાડવી, વગેરે.
અધોર	અધોર	હિં.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,) સંં આ-વધારે+ધોર-બીહામણું-લયંકર, બી હામણું (ગુ-શ-કો,)
અધાર	○	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,) અધ+ આક=વારે વારે ઉલટી ઝાડો થાય તે, કાગળિયું, કોલેરા, મરકી, મહામારી (ગુ-શ-કો,)
અચારી	○	પેં સં.કા	ના. } વિ. }	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે, યે,)=ના ચારી, લાઇલાજ (૫-શ-કો,) પેં સંં અ-લા+કાં પેં ચારી-ઇલાજ. ૫૦ ચાર:-ઇલાજ, ઉપરથી.

અકરળમ	અકરળમ	પેઠ	ના.	તું, અકગાનિસ્તાનમાં બોલાતી ભાષા (ગુ-ભા-કો,) (અલિક્ષ, ફે, રે, જીમ, અલિક્ષ, મીમ,) =વગર સેવટતું, અકુરં (પ-શ-કો,) સં. પેઠ અ-વગર+પેઠ કાંકરળમ-પરિણામ.
અકરીદ	અકરીત	અ.	ના.	(ઝે.ન, ફે, રે, યે, તે)=દેવ, ભુત (ક-લુ,)
અકસોસી	અકસોસી	શ.	ના. } વિ. }	(અલિક્ષ, ફે, સીન, વાવ, સીન, યે,) =દીવગીરી, પશ્ચતાપ કરવો, પરિતાપ કરવો તે, શોચ (ગુ-ભા-કો,) દિલગીરી વાળું.
અકીસર	અકીસર	અ.	ના.	(અલિક્ષ, ફે, સીન, રે,)=સરદાર, આધેદાર, તામ્ર, મુગટ (ઉ-લુ)
અખખાર	અખખાર	અ.	ના.	(અલિક્ષ, બે, બે, અલિક્ષ, રે,)=ગુરજતા નના એક શહેરતું નામ. અને એક ટોળી તું નામ પણ છે (લુ-કિ,)
અખખા	અખખા	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, બે મુશદ્દ, અલિક્ષ,) સં. અખખા-માતા=મા, બા, ધરડી ડોસી, ધરડી આકરડી, (ગુ-ભા-કો,) પિતા, બાપ.
અખલકિ પી	અખલકી	અ.	વિ	(અલિક્ષ, બે, લામ, કાફ, યે,)=કાળો ને સફેદ અથવા બે ત્રણ રંગ એકઠા હોય તેના રંગતું, બદામી રંગતું, પચરંગી કાખર ચીતકં. "અખલકી ઘોડા" (ગુ-શ- કો,) વિશેષ વપરાશ "અખરક" શબ્દનો છે.
અખરક	અખરક અખરક	અ. } ફા. }	ના	(અલિક્ષ, બે, રે, "કાફ કે કાફ," વાવ,) =ધરાક તથા અખમમાં હેલા એક નગરતું નામ (ક-લુ,)
અખારી	અખારી	અ.	વિ.	(ઝે.ન, બે મુશદ્દ, અલિક્ષ, સીન, યે,) =મુઝો અખખા શાહ (ગુ-ભા-કો,)

અબી	અબી	હિ.	અ.	(અલિફ, બે, હે, યે,)= હાલ, તુરત (ગુ-શ-કો, ') ઉં અબ-હમણાં, સંં અપિ, ઉપરથી.
અબુન	૦	પેં સં. ફા	વિ.	(અલિફ, બે નૂન,)=અડ-મૂળ-શરૂઆત -છેડા વગરનું (પ-શ-કો,) પેં સં. અ- વગર+પેં ફાં બુન-મૂળ ધં આં બિના-પાયા, ઉપરથી.
અબોદ-ર દ	૦	પેં સં. ફા	વિ.	(અલિફ, બે વાવ, દાલ,)=અવ વગરનું, બુધ્ધિ-હાનવગરનું (પ-શ-કો,) પેં સંં અ-નહિ+કાંબુદનધાં=હોવું, ઉપરથી
અબાંદ	૦	પેં પં. ફા		(અલિફ, બે, નૂન, દાલ,)=બેડી વગર નું, છુટું, મોકળું (પ-શ-કો,) પેં સંં અ-વગર+પેં ફાં બાંદ-બેડી,
અબોલા લેવા	અબોલે લયના	હિં.	ના.	(અલિફ, બે, વાવ, લામ, યે, લામ, રે, નૂન અલિફ,)=બોલવું ચાલવું બં ધ કરવું (ર-પ્ર-કો,) સંં પેં અ- નહિ+હિંં બોલે-કહે+હિંં લયના-લેવું.
અભરાષ (ગુ શ-કો)	ઇસ્રામ	અ.	ના.	(અલિફ, બે, રે, અલિફ, મીમ,)= એક જાતનો તેનામનો સિકકો (ગુ-શ-કો,) સજગડ કરવું, કામ મજબૂત કરવું. (લુ-કિ) શિકકા—મોહોર કરી દેવો, છાપપાડવી, વગેરે.
અઘોર	અઘોર	હિં.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,) સંં આ-વધારે+ઘોર-ખીહામણું-લયંકર, ખી હામણું (ગુ-શ-કો,)
અઘોર	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, ગાફ, હે, વાવ, રે,) અધ+ આફ=વારે વારે ઉલટી ઝાડો થાય તે, કોગળિયું, કોલેરા, મરડી, મહામારી (ગુ-શ-કો, ')
અચારી	૦	પેં સં. ફાં	ના. ર વિ. }	(અલિફ, ચે, અલિફ, રે, યે,)=ના ચારી, લાઇલાજ (પ-શ-કો,) પેં સંં અ-લા+ફાં પેં ચારી-ઇલાજ. ફા. ચાર:-ઇલાજ, ઉપરથી.

અઝારકી	અઝારકી	અ.	ના,	(અલિફ, જ્ઞ, લ, અલિફ, રે, અલિફ કાફ, યે,) = તેં મુષ્ટિગિન્મ, કં કાંજવાર, તાં અત્તિકકોત્તપ, બં કુચિલા મં કોજરા ગું ઝેરકોચલું. પૌષ્ટિકં તથા સર્વ ગુણવાળું છે (ઐ-કો,) ક્ષાં હિં કુ ચલ:
અઝેહેરી	○	પેં } સં. } ક્ષાં }	વિ	(અલિફ, ચે, હે, રે, યે,) = ખરાખ શિક્ષ-ઝેહેરાતું (પ-શ-કો,) પેં સં અ-ખન-ઝેહર:તું ટૂંક-ઝેહર=મુખ+ત=તું.
અત્કમ	અત્કમ:	અ.	ના,	અલિફ, તે, કાફ, મીમ, હે,) = તેં દુ ચિચલિકે, કં ઉતેરણે—ચિચિરા, તાં નયુરિયી બં અપાંગ, હિં, ચિચિરા, મં અધાડા, ગું અઘેડો. પોટાશેનો ભાગ આમાં છે. સર્વત્ર ઉઝે છે (ઐ-કો)
અતંગી	○	પેં } સં. } ક્ષાં }	ના.	(અલિફ, તે, નૂન ગુન્ન:, ગાફ, યે,) = તંગી વગરની હાલત, મોકળાસ (પ-શ-કો,) સં પેં અ-વગર+ક્ષાં પેં તંગી-સંકાય.
આબુશોર:	આબુશોર:	ક્ષા.	ના,	(અલિફ મમદ્દઃ બે, શીન, વાવ, રે, હે,) = સુરાતું પાણી, લીંબુનો અરક (ઉ-લુ,) ક્ષાં આખ=પાણી+શોર:=સુરોખાર.
આખાદાની	આખાદાની	ક્ષા.	ના.	(અલિફ મમદ્દઃ બે, અલિફ, દાલ, અલિફ, નૂન યે,) = આખાદી, ખરકત, ચઢતી દશા, ઉત્કર્ષ, ઉદય, ચઢતી પાયરી, બોલખાલા (ગુ-શ-કો,) આખાદાની દન ધાં વખાણુવું, ઉપરથી.
આયા	આયા	હિં.	ના.	(અલિફ મમદ્દઃ, યે, અલિફ,) સં આયા=આળકને ધવાડવા-સંભાળવા-રા બેલી બેરી (ગુ-શ-કો,) આબો (કિ.)
આયદે	આયનદઃ } આયિનદઃ }	ક્ષાં. } કિ. } અ, }		(અલિફ મમદ્દઃ, “હમજ: અગર યે,” નૂન, દાલ, હે,) = આમદન, આવવું, હવે પછી (ગુ-શ-કો,) હવે પછી.
આરાયરા	આરાયોશ	ક્ષા.	ના.	(અલિફ મમદ્દઃ, રે, અલિફ હમજ:, શીન,) = શોલા, શણગાર (ક-લુ,)

આલગોલ	આલેગોલ	અ.	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, લામ, ગેન, વાવ, લામ,)=તેં ગિરિ કર્મિક, દં તોરે ઇંગુ લુ, હિં જવાસા-કુલાહ, મં જવાસી-કાંટે ચુષુક, ગું જવાસો (ઐ-કો,) ફાં ખારે શુતર, સર્વત્ર યાય છે. તેની ટટ્ટી બનાવે છે. તથા હિંટને તૈયાર કરવા તેને ખવરાવે છે.
આવલાં	○	ગૂ.	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, વાવ, લામ, અલિક્ષ નૂન ગુન્નઃ,)=કોસને તમામ સરસામાન. (ઝાં-શ-સં)
આવાં (મુ-સ.૫.)	આવાન (આવાં)	અ.	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, વાવ, અલિક્ષ, નૂન બહેર કે ગુન્નઃ,)=વખત, લેઝો, પળ (ક-લુ,) પારસી આઠમો માસ અને દસ મો દાહાડો
આશરવાદ	આશિરવાદ	હિં.	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, રે, વાવ, અલિક્ષ, દાલ,) સં અશિસ+વદ-ગોલવું (ગુ-શ-કો,) હિં વપરાશે “અશિરવાદ” પણ લેવાય છે.
આશાડ	અસાડહ	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, સીન, અલિક્ષ, ડે, હે,) સં આષાઢમાસ, બ્રહ્મચારી ધારણ કરવા લાયક ખાખરાનો દંડ (ગુ-શ-કો,)
આપાઢી	○	સં.	ના.	(અષાઢ) =આષાઢમાસ સંબંધી-એ કાદશી, પૂણમ (ગુ-શ-કો,)
આસ્માન (મુ-સ-૫)	આસમાન	ફા.	ના.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, મીમ, અલિક્ષ, નૂન,)=આકાશ અને ઉચ્ચ શિવાય કેટલાક પારસી માસના રપ માં દિવસને કેટલાક રખમા દાહાડાને પણ કહેછે, વગેરે વગેરે. (બુ-કા)
આસ્માન પરચડવું	આસમાન પરચડહના	હિં.	કિ.	(અલિક્ષ મમદ્દઃ, સીન, મીમ, અલિક્ષ, નૂન, પે, રે, યે, ડે, હે, નૂન અલિક્ષ,)=ગર્વિષ્ઠ બનવું, પોતાના વખાણુ થવાથી પ્રલાપ જવું, (ર-અ-કો)

આહારી	આહારી	સં. } કા. }	વિ.	(અલિફ મમદદ; હે, 'અલિફ, રે, યે,) =ફલનો આહાર કરનાર, આહાર રાખનાર અકરાંતીકિં, બહુખાનાર, ફલાહારી (ગુ-સા-કો,)
આળી	૦	ગૂ.	ના.	(આળી) =કાચું આમફું (પ્રાં-શ-સં,)
ઘ	ઘં	સં, શા.	વિ.	(અલિફ, યે, તુન ગુન્ન;) સં ૦ ઇદમ ઉં આ, એ:—દવાત કરતોજ નહિ, કા-મિયાવાડ તરફ અને કવિતામાં વપરાય છે (ગુ-લા-કો,)
ઘજતના કાંકરા	ઘજત કે કંકર	કિં.	ના.	(એ.ન, જે મુશદદ, તે કાફ, યે, કાફ, નૂનગુન્ન; કાફ, રે,) =આખરની ધૂળધાણી, ફજેતી (ર-પ્ર-કો) જે આખર ઇ.
ઘજલાસ નિશાન	ઘજલાસ નશીન ઘજલાસ નિશાન	} શા	ના.	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, સીન, નૂનશીન "અલિફ, કે યે," નૂન,) =સંભાસદ, સામંત અને નવાખોને પત્ર લખતાં માનાથે ઇજલાસ નિશાન એમ લખાયછે (ગુ-લા-કો,)
છંટ	છંટ	કિં.	ના.	(અલિફ, યે, નૂનગુન્ન; ટે,) સં ૦ ઇષ્ટ =ષ્ટ (ગુ-શ-કો,)
છતરાજ (ગુ-લા-કો)	એ.એ.તેજ	અ.	ના.	(અલિફ, એ.ન, તે, રે, અલિફ, જવાદ) =વચ્ચે પડવું, ઓહિટ કાઢવો, કોઈ માણસ નું આગળ આવવું, વચ્ચે આવવું, આડા ઉતરવું (ક-ફ, કં-જ,.) આ ૦ અરજ = જે વસ્તુ કોઈ બીજી વસ્તુના આધારે કાયમ હોયતે, ઉપરથી-હરકત આણવી.
છંધણુ-જુ	છંધન	સં.	ના.	(અલિફ, યે, નૂનગુન્ન: દાલ, હે, નૂન,) સંકાષ્ટ, ઇંધ-અળવું, ઇંધણું, કાષ્ટ, એંધણું, બળવાનું લાકડું (ગુ-શ-કો,)
છંદોતર	છંદોતર	કિં.	વિ,	(અલિફ, કાફ, હે, તે, મુશદદ, રે,) =સિતે ર અને એક, ૭૧, ૧૦x૭+૧ (ગુ-શ-કો)

ધંડલંડા	ધંડોલોડ	ધં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, ગુન્ન, ગાફ, લામ, યે, ગુન્ન, ડાલ,) = ધંડાડદેશ, અંગ્રેજ લોકો નું વતન-દેશ (ગુ-શ-કો,)
ધજતવાણ	ધજજતૂ વાલા	હિં.	વિ.	(એન, જે મુશદ્દ, તે, વાવ, અલિક્ષ, લામ, અલિક્ષ,) = નામીયું, સંભાવિત, શિષ્ટ, આખરદાર, પ્રતિષ્ઠિત (શુ-શ-કો) આં ધજજત—આખર+હિંં વાલા—સાખનાર.
ધજોતેર	અઠતૂર	હિં.	વિ.	(અલિક્ષ, ટે, હે, તે મુશદ્દ, રે,) સંં અષ્ટ+અશીતિ—એશી=એશીમાં જે આ છા (ગુ-શ-કો,)
ધત	ધત	હિં.	અ.	(અલિક્ષ, તે,) = અહીંયાં, અત્રે, આ જગાએ, આણીકાર, આખાણુ, આપાસે, વિં લડાઈખોર (ગુ-શ-કો,)
ધનકારિઅ ત	ધનકારિય ત	અ.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, કાફ, અલિક્ષ, રે.યે મુશદ્દ તે,) = નામુકર જવું તે, નકર, નાપાડવી તે, નિષેધ (ગુ-લા-કો,)
ધનસાફદાર	ધનસાફદાર	કા.	ના.	અલિક્ષ, નૂન, સ્વાહ, અલિક્ષ, રે, દાલ, અલિક્ષ, રે,) = ધનસાફ વાળો—ધનસાફ આપનાર—ન્યાયાધિશ, જડજ (શુ-લા-કો,) આં ધનસાફ=ન્યાય+શાંદાર—વાળો.
ધનામતી કો	ધનઆમ ત્રીકો	હિં.	ના.	(અલિક્ષ, નૂન, એન અલિક્ષ, મીમ, યે, ટે મુશદ્દ, હે, યે,) = ગુદાં બુદાં ધનામતી નોંધ-ત્રીકો-પત્રિકા,
ધનામચો થાઇ	ધનઆમે ચોથાઈ	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, નૂન, એન, અલિક્ષ, મીમ, યે, વાવ, તે, હે, અલિક્ષ, હમજા, યે,) = ધનામ (ગામ, ગ્રામ, ધં) ની ઉપજનો ચેથો ભાગ. જે સરકારમાં ભરવો પડે તે (ગુ-શ-કો,) આં ધનઆમ-બહેસ+હિંં ચોથાઈ-ચોથો ભાગ.

ધનામદાર	ધન્આમ દાર	કા,	વિ.	(અલિફ, નૂન, એન, અલિફ, મીમ, દાલ, અલિફ, રે,) જેને ધનામ મળેલું હોય તે, ધનામનો ભોગવટો કરનાર (ગુ-શ-કો,) આં ધન્આમ્-અક્ષીસ+કાં દાર-વાળો. દાશતન, ઉપરથી.
ધનામદારી	ધન્આમ દારી	કા,	ના.	(અલિફ, નૂન, એન, અલિફ, મીમ, દાલ, અલિફ, રે, મે,)=ધનામદારપણું, ધનામદારનો જે આધેડો તે, હકકે પદવી તે (ગુ-લા-કો,) દાશતન-દારી=રાખવું, ઉપરથી.
ધનામપટો	ધન્આમ પટ:	હિ.	ના.	(અલિફ, નૂન, એન, અલિફ, મીમ, પે, ટે, ટે, હે અગર અલિફ,)=ધનામ આપવા સરકારે લખી આપેલો હક, અથવા જે લખાણ-કાગળ કે પત્રથી ધનામ લેવાને હક ઉપન થાય તે (ગુ-શ-કો,) આં ધન્ આમ્-અક્ષીસ+કિં પટા-પત્ર.
ધનામફેળખી	ધન્આમે ફેળખાખી	કા,	ના,	(અલિફ, નૂન, એન, અલિફ, મીમ, ફે, મે, જવાદ, મે, અલિફ, ખે, મે,)=જમીનની ઉત્પત્તિનો જે ભાગ સરકારમાં ધનામદારે જે ભરવો પડે તે (ગુ-શ-કો,) આં ધન્આમ્-અક્ષીસ+મે-નો+આં ફેજ્-લાલ+પાં યાખી-યાફતન, ઉપરથી મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું. એજ અર્થે ધન્આમો ફેજ્ યાખી કાબૂ પણ થઈ શકશે.
ધફા	૦	ગૂ.	અ.	(અલિફ, ફે, અલિફ,) ધ = આ. + પાસ = ખાબુ, આણી તરફ, આણીમર અહીં, અહીંઆં (ગુ-લા-કો,)
ધમામ મીન	ધમામ્ મીન	અ.	ના.	(અલિફ, મીમ, અલિફ, મીમ, જવા અલિફ, મીમ, નૂન,)=ખારધમામો હેલા એક ધમામવું નામ, વગેરે (ઉ. આં ધમામ = આગેવાન+ ખાત્રી આપનાર.

ધમામ હું- સેન	ધમામ હું. સેન	અ.	ના.	(અલિફ, મીમા અલિફ, મીમ, હે, સીન, યે' નૂન,) = હઝરત મહંમદ સાહેબ ના દોહિત્ર. મુસલમાનોમાં ખારધમામ ગણા ય છે. તેમાંના આત્રીજા ધમામ હતા. કરબલાના રણમાં એ શહીદ થયા હતા. (ગુ—લા—કો,) આં ધમામ = આ- ગેવાન+હું સેન = વિશેષનામ.
ધમાશ	ધમાશ	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, મીમ, અલિફ, સીન,) = તેં વજ, હિં હીરા, મં હીરા, ગું હીરા. શ્વેત-સાયની, રાતો—રોગ ઉપર, પીળો ધનદાતા, કાળો—રોગ હર (ઐ—કો.)
ધક્ષા (ગુ-મા-કો)	ધક્ષાહ	અ.	ના.	(અલિફ, લામ, અલિફ, હે,) = પ્રભુ, પરમેશ્વર, પરમાત્મા, ખોદા, અલ્લા, ધં ઉપરથી—ધક્ષાહી=હે પ્રભુ. એવો ઉદગાર કરવો તે. ધક્ષા ધક્ષા પોદારવી = ખોદા ખોદા કરવું, વગેરે.
ધક્ષાકેદાર	ધક્ષાકેદાર	કા.	વિ.	(એં.ન, લામ, અલિફ, કાફ, હે, દાલ, અલિફ, રે,) = પ્રાંતિક, પ્રગણાનું, તાળા નું, જેની ઉપર હક સ-તા ચાલતી હોય એવું, ધક્ષાકેદાર સરકાર (ગુ—લા—કો) આં ધક્ષાક:-પ્રાંત+કાંદાર-ચાળો.
ધક્ષાજી	ધક્ષાજી	અ.	વિ. } ના. }	(એં.ન, લામ, અલિફ, જીમ, યે,) = ધક્ષાજવાળું, ધક્ષાજ જાણનાર, ઉપાય કરનાર, વૈદ્ય, હકીમ (ગુ—લા—કો,)
ધક્ષાય- ચી અલ- ચી	ધક્ષાયી	કા,	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, યે, યે,) = અલચી જુઓ (ગુ—શ—કો,) સં હિં હીલ, તુટિ (ખિ—લુ,)
ધક્ષાયચો	અલચાય	કા,	ના.	(અલિફ, લામ, અલિફ, યે, હે,) = અલચો જુઓ. (ગુ—લા—કો,)

ધવનિંગ- પાટી	ધવનિંગ- પાર્ટી	ધ.	ના.	(Evening part) = સાંજની રાત. ના વખતની જે બહુત તે, સાંજનો મેળા. વડો, સંધ્યાકાળની મીઠામીની (ગુ-ભા-કો)
ધશકીટકું (૩-પ્ર-કો.)	હિંસીટકું	હિં.	વિ.	(હે, રે, સ્વાદ, યે, ટે, ટે મુશદુદ, વાવ) ધણોજ દાલત્યુ આંહિર્સ-લાલત્ય +ધ-સંખમ સુચક પ્રત્ય+હિંંટકું-મટ. અને ગુ. વપરાશ પ્રમાણે આં ધ.રૂ. પ્રેમ-ઉપરથી.
ધશ્વરઉપર ચિટ્ટી	ધશ્વરઉપર ચિટ્ટી	હિં.	ના.	(અલિફ, શીન, વાવ, રે, પે, રે, ચે, ટે મુશદુદ, હે, યે,) = પરમેશ્વરનોજ આધાર, ધશ્વર સિવાય બીજા કોઇનો આ ધાર નથી એમ દર્શાવે છે (૩-પ્ર-કો.)
ધશ્વરના- ધરતું	ધશ્વરકે ધર- કો	હિં.	વિ.	અલિફ, શીન, વાવ, રે, કાફ, યે, ગાફ, હે, રે, કાફ, અલિફ,) = ધશ્વરી, કુદરતી (૩-પ્ર-કો.)
ધરકામત	ધસતિકામ ત	અ.	ના.	અલિફ, સીન, તે, કાફ, અલિફ, મીમ, તે,) = અસકયામત જુઓ (ગુ-ભા-કો.)
ધરકુદિયુન	ધસકુદ રિ- યુન	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, ફે, દાલ, રે, યે, વાવ, નૂન,) = તેં તેલ્લા ઉલ્લી ગાડા, કં બિ- લીય વેલ્લુલ્લી-કં પિન વેલ્લુલી, મં લ- સણ-લયુન, ગું લસણ. મસ્કત તથા બીજે બધે થાયછે. તેલ બને છે (એ-કો.) ફાં શીરેદશતી, હિંં લહસુન (મ-મુ.)
ધરકોલ	ધસકૂલ	ધ.	ના.	(અલિફ, સીન, કાફ, વાવ, લામ,) નિશાળ, સાળા (ગુ-ભા-કો,)
ધરટર	ધસટર	ધ.	વિ. } ના, }	(અલિફ, સીન, ટે, રે,) = એપ્રિલ માસ માં આવતા ખ્રિસ્તીઓના તહેવાર, ગુડ ફ્રાઇડેના તહેવારો (ગુ-ભા-કો.)
ધરટાકિંગ	ધસટાકિંગ	ધ.	ના.	(અલિફ, સીન, ટે, અલિફ, કાફ, નૂન- ગુન્ન, ગાફ,) = પગે પહેરવાનાં મોજાં (ગુ-શ-કો.)

ઇસાઇ	ઇ.સાઇ	આ.	વિ.	એન, યે, સીન, અલિફ, હમજઃ, યે,) =ઇસા પેગંબરના ધર્મનું, ઇસાનું, ઇ- સાને લગતું. "ઇસાઇ ધર્મ, ઇસાઇ કાય- દા," (ગુ-ભા-કો.)
ઉખડીજવુ	ઉખડ્જના	હિં.	કિ.	(અલિફ, કાફ, હે, ડે, જમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=ખરાબે હાલ થવું, પા- ચમાલ થવું, દુર્દશા થવી (રૂ-પ્ર-કો.)
ઉખાડ	ઉખાડ્	હિં.	ના.	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, ડે,) સં. ઉત્ખાત=ઉખાડેલું, ઉં=ઉખાડેલું હોય તે, પોપડો, ઉખડી ગએલી માટી વગેરે, ખાડો, કોતર. ખાડ (ગુ-ભા-કો.)
ઉખડે	ઉખડ્	હિં.	ના.	અલિફ, કાફ, હે, યે, ડે,)=ઉખાડ, ઉ- ખડવું તે, ઇં (ગુ-ભા-કો.)
ઉંધ	ઉંધ્	હિં,	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુનઃ, ગાફ, હે,) =નિદ્રા, ઝોળો, ઘેન, સુવું, ઉંધવું(ઉ-લુ.)
ઉચકો	ઉચકા	હિં,	વિ. } ના. }	(અલિફ, યે, કાફમુશદ્દ, અલિફ,)=ડાંડ, ઠગ, ચોર, ગજવાંકાતર, લુચ્ચો. મં દ- ગો, ઠગાઇ, લુચ્ચાઇ (ગુ-શ-કો.) સં ઉચ્ચચક્ષુસ, ઉપરથી.
ઉંચનીચ	ગેચનીચ	હિં,	ના,	અલિફ, વાવ, નૂનગુનઃ, યે, નૂન, યે, યે,)=ચુરાઇ, લલાઇ, નફોટોટો, નીચાણ, ઉંચાણ (ઉ-લુ.)
ઉંચાઇ	ઉચાઇ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુનઃ, યે, અલિફ, હમજઃ, યે,)=ચુલંદી, ચઢતી કળા(ઉ-લુ.)
ઉચાકર (ગુ-શ-કો.)	ઉચાકર	હિં.	ના. } વિ. }	(અલિફ, યે, અલિફ, કાફ, રે,)=ચર- તરફ, નોકરી ઉપરથી રળ મળવી. ઉત- ઉચું તું ટૂંકકાં ચાકર-નોકર, ઉપરથી આધેદાર પણ અર્થ થઇ શકશે. અથવા સં ઉત- ઉચું + સં કૃ-કરવું, ઉપરથી -ઉચું કરનાર, ઉચાગર.

ધવનિંગ- પાટી	ધવનિંગ- પાટી	ધ.	ના.	(Evening part) = સાંજની રાત. ના વખતની જે બાજત તે, સાંજનો મેળા. વડો, સંધ્યાકાળની મીઠાણાની (ગુ-ભા-કો)
ધશકીટું (૩-પ્ર-કો.)	હિરસી ટટું	હિ.	વિ.	(હે, રે, સ્વાદ, યે, ટે, ટે મુશદુદ, વાવ) ધણોજ લાલચુ આંહિર્સ-લાલચ +ધ-સંબંધ સુચક પ્રત્યય+હિં+ટટું-ખટ. અને ગુ. વપરાશ પ્રમાણે આં ધ.રૂ. પ્રેમ-ઉપરથી.
ધશ્વરઉપર ચિટ્ટી	ધશ્વરઉપર ચિટ્ટી	હિં.	ના.	(અલિફ, સીન, વાવ, રે, પે. રે, એ, ટે મુશદુદ, હે, યે,) = પરમેશ્વરનો આધાર, ધશ્વર સિવાય ખીજ કોઇનો આ ધાર નથી એમ દર્શાવે છે (૩-પ્ર-કો.)
ધશ્વરના- ધરતું	ધશ્વરના- ધરતું	હિં.	વિ.	અલિફ, સીન, વાવ, રે, કાફ, યે, ગાફ, હે, રે, કાફ, અલિફ,) = ધશ્વરી, કુદરતી. (૩-પ્ર-કો.)
ધરકામત	ધસતિકામ ત	અ.	ના.	અલિફ, સીન, તે, કાફ, અલિફ, મીમ, તે,) = અસકયામત બુઓ (ગુ-ભા-કો.)
ધરકુદિયુન	ધસકુદ રિ- યુન	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, ફે, દાલ, રે, યે, વાવ, વૂન,) = તેં તેલ્લા ઉલ્લી ગાડા, કં બિ- લીય વેલ્લુલ્લી-કેં પિન વેલ્લુલી, મં લ- સણ-લશુન, ગું લસણ. મરફત તથા ખીજે બધે થાયછે. તેલ બને છે (એ-કો.) ફાં શીરેદશતી, હિં લહસુન (મ-મુ.)
ધરકોલ	ધસકૂલ	ધ.	ના.	(અલિફ, સીન, કાફ, વાવ, લામ,) નિશાળ, શાળા (ગુ-ભા-કો.)
ધરટર	ધસટર	ધ.	વિ. ના,	(અલિફ, સીન, ટે, રે,) = એપ્રિલ માસ માં આવતા ખ્રિસ્તીઓના તહેવાર, ગુડ ફ્રાઇડેના તહેવારો (ગુ-ભા-કો.)
ધરટાકિંગ	ધસટાકિંગ	ધ.	ના.	(અલિફ, સીન, ટે, અલિફ, કાફ, વૂન- ગુન, ગાફ,) = પગે પહેરવાનાં મોજાં. (ગુ-શ-કો.)

ધસાઇ	ધસાઇ	આ.	વિ.	એન, એ, સીન, અલિફ, હમજઃ, એ,) =ધસા પેગબરના ધર્મનું, ધસાનું, ધ- સાને લગતું. “ધસાઇ ધર્મ, ધસાઇ કાય- દા,” (ગુ-લા-કો.)
ઉખડીજવું	ઉખડીજના	હિં.	કિ.	(અલિફ, કાફ, હે, ડે, જમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,) = ખરાબી હાલ થવું, પા- ચમાલ થવું, દુર્દશા થવી (ર-પ્ર-કો.)
ઉખાડ	ઉખાડ	હિં.	ના.	(અલિફ, કાફ, હે, અલિફ, ડે,) સં. ઉત્ખાત=ઉખાડેલું, ઉં-ઉખાડેલું હોય તે, પોપડો, ઉખડી ગએલી માટી વગેરે, ખાડો, કોતર. ખાડ (ગુ-લા-કો.)
ઉખડે	ઉખડ	હિં.	ના.	અલિફ, કાફ, હે, એ, ડે,) = ઉખાડ, ઉ- ખડવું તે, ઇં (ગુ-લા-કો.)
ઉંધ	ઉંધ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ગાફ, હે,) = નિદ્રા, ઝોળો, ઘેન, મુવું, ઊંધવું(ઉ-લુ.)
ઉચકો	ઉચકા	હિં.	વિ. } ના. }	(અલિફ, એ, કાફમુશદ્દ, અલિફ,) = ડાંડ, ડગ, ચોર, ગજવાંકાતર, લુચ્ચો. મં દ- ગો, ડગાઇ, લુચ્ચાઇ (ગુ-શ-કો.) સં. ઉચ્ચચક્ષુસ, ઉપરથી.
ઉચનીચ	ઉચનીચ	હિં.	ના,	અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, એ, નૂન, એ, એ,) = યુરાઇ, લલાઇ, નફોટોટો, નીચાણ, ઉચાણ (ઉ-લુ.)
ઉચાઇ	ઉચાઇ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, એ, અલિફ, હમજઃ, એ,) = યુલંદી, ચઢતી કળા(ઉ-લુ.)
ઉચાકર (ગુ-શ-કો.)	ઉચાકર	હિં.	ના. } વિ. }	(અલિફ, એ, અલિફ, કાફ, રે,) = મર- તરફ, નોકરી ઉપરથી રળ મળવી. ઉત- ઉચું નું ટૂંકફાંચાં ચાકર-નોકર, ઉપરથી આધેદાર પણ અર્થ થઇ શકશે. સં ઉત- ઉચું + સં કૃ-કરવું, -ઉચું કરનાર, ઉચાગર.

ઉચ્ચાટ	ઉચ્ચાટ	હિં.	ના. } વે. }	(અલિફ, ઈ, અલિફ, હે,) સં' ઉત્તર ચિત્ત-સમ+વૃત્તિ-હોવું તે, સં' ઉચ્ચા- ટન=સતમાં અણુખત, અધીર, ગભરાટ, અકળામણ, ચીંતા, દીલગીરી, ઉદાસી, શોક (યુ-શ-કો,) તખીયત ધણીજ ઉચ્ચા- ટ થઇ ગઇ છે, આ ઉપરથી તો ઉચ્ચાટ (હિં')=દિલગીર-ઉદાસ એમ અર્થ ઉ- ત્પન્ન થાય છે. અને વિશેષણ રૂપ પણ ધરાવે છે.
ઉછાળી- આ દાવ	ઉછાલિયા દાવ	હિં.	ના.	(અલિફ, ચે, હે, અલિફ, લામ, ચે, અલિફ, દાલ, અલિફ, વાવ,)=ગીલ્લી દંડાની રમતમાં લેવામાં આવતો એક પ્રકારનો દાવ-વારો (યુ-લા-કો,) હિં' વિં' ઉછાળિયા=ઉછાળાવાળો+આં' દાવ =વારો, લાગ, ધં
ઉછાળો	ઉછાલા	હિં.	ના.	અલિફ, ચે, હે, અલિફ, લામ, અલિફ,) =ઉખાળો, ઉલટી, નીચેથી ઉપર કાઢ વસ્તુ એકદમ આવવાને પણ ઉછાળો ક- હે છે (ઉ-લુ,) સં' ઉત શબ્દ=ઉછળવું, ઉપરથી.
ઉજળું- રવું	ઉજલા ક રના	હિં.	કિ.	(અલિફ, જીમ, લામ, અલિફ, કાશ, રે, નૂન, અલિફ,) શીલાવવું, દીપાવવું, આગર વધારવી, તારવું, ધંયાદિ (ક-મ-કો)
ઉજડ	ઉજડ	હિં.	વિં' } ના. }	(અલિફ, જીમ, અલિફ, કે,)=ઉજડ, પાયમાલ થયલું (યુ-શ-કો,) ઉજડપણું, પાયમાલી, નાશ (યુ-લા-કો,)
ઉજસ	ઉજસ	હિં.	ના.	(અલિફ, જીમ, અલિફ, સીન,)=થોડું થોડું અજવાળું, ઝાંખો પ્રકાશ, આભાસ, તેજ, અળકાટ, રોશની (યુ-શ-કો.)
ઉઠતાં ઘડતાં ઉઠતાં ઘસતાં	ઉઠ્ઠેઘેઠ્ઠે	હિં.	અ.	(અલિફ, ટે, હે, તે, ચે, યે, ટે, હે, તે, ચે,)=નારે ધડીએ દરેક પળે, ધારેવારે (યુ-શ-કો,)

ઉઠાવે-સ	ઉઠાવે-સ	હિં.	ના.	(અલિફ, ટે, હે, કાફ, ઘ, ઘે, ટે, હે, કાફ,)=વારે વારે ઉઠવું અને બેસવું તે, છોકરાઓને બેસવા ઉઠવાની શિક્ષા કરવામાં આવે છે તે, તાલિમમાં જોર કરવાની એક રીત, (ગુ-શ-કો)
ઉઠાવગિરે	ઉઠાવગિરે	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, હમઝ, યે, ગાફ, યે, રે, અલિફ,)=ઉચ્ચકો, બદમાસ, રાખેલી વસ્તુ જે આંખ બચાવી લઇ જાય તે, (ઉ-લુ.)
ઉઠાવગીર	ઉઠાવગીર-ઉગીર	હિં,	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, હમઝ, “વાવ કે યે ” ગાફ, યે, રે,)=ઉઠાવવા વાળું, ખરે ખુરં ગંઠી છોડ, ધુતાઈ, ઢોંગું, ચોર, ઉઠાવી જવાને માટે બળાળીતું થયેલું (ગુ-લા-કો)
ઉઠાવેઠી	ઉઠાવેઠી	હિં.	ના.	(અલિફ, ટ, હે, અલિફ, બે, યે, ટે, હે, યે,)=બેચેની, ગભરાટ, ધં (ઉ-લુ) ઉઠાવેઠ, ઉઠક બેઠક.
ઉઠાવ	ઉઠાવ	હિં.	ના.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, વાવ,)=ઉચ્ચકાષ્ટજવું તે, ખપ, માગણી, વાપર, ઉપાડ, નુકસાન કરવાની મતલબથી તૈયારી કરવી, ઉભા થવું, ચઢાવ, ચઢાઈ, કદ, ઉચ્ચાઈ, ધથ, ઉપસવું-પુલવું તે, ઉપસાહ, વધવું, વધારો, પૂર્ણતા, ઉરકેરણી, કલ્પના, ખુદો, તરંગ (ગુ-શ-કો,)
ઉઠાવણી	ઉઠાવની	હિં.	ના.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, વાવ, નૂન, યે,)=ચઢાઈ, ઉરકેરણી (ગુ-શ-કો)
ઉઠાવદાર	ઉઠાવદાર	હિં.	વિ.	(અલિફ, ટે, હે, અલિફ, વાવ, દાલ, અલિફ, રે,)=ઉઠાવ+દાર-વાળું=લપકાઈ ધ, છાપ પાડે તેવું, અસરકારક, હૃદયબેદક, મનમાં ઈસે તેવું (ગુ-શ-કો,)
ઉઠાવણી	ઉઠાવણી	હિં.	કિ.	(અલિફ, ટે, હે, યે, લામ, નૂન, અ-

ઉડીખપું	ઉડીખના	હિં.	કિ.	લિફ,)=મરણ પામવું (૩-પ્ર-કો) ઉડીને ચાલતા થવું.
ઉડ	ઉડ	હિં.	કિ.	(અલિફ, ટે, હે, જમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=દિલ-મન ન ચોંટવું, ચિત્ત ન લાગવું, નાઉમેદી થવી, ઇં (૩-પ્ર-કો,) ઉભા થવું.
ઉડનધો	ઉડન ગોહ	હિં.	કિ.	(અલિફ, ડે,)=એકદમજ, ઉતાવળે ચાલ ગું ઉડ-દોડ (પ્રાં—શ—સં)
ઉડનધો	ઉડન ગોહ	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, નૂન, ગાફ, વાવ, હે,) =ચંદનધો (પ્રાં—શ—સં.) હિંં ઉડન —ઉડતી+ફાં ગોહ-એક ઝેરી જનાર હેય છે તે.
ઉડણુદાવ	ઉડન દાવ	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, નૂન, દાલ, અલિફ, વાવ,) =અધરથી લેવાય એવો દાવ, રમતમાં રસ લાવવા તથા તેને આગળ ચાલતી રાખવાને કરેલો વિકલ્પ અપવાદતે (ગુ-ભા-કો,)
ઉડતાળીસ	ઉડતાલીસ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, તે, અલિફ, લામ, યે, સીન,) સંં અષ્ટ+ચત્વારિંશત-ચાળીસ =ચાલોસને આઠ, ૪૮ (ગુ-ભા-કો,)
ઉડતીઅક્ષા	ઉડતીઅક્ષામ:	હિં.	ના.	(અલિફ, ડ, તે, યે, એન, લામમુશદદ, અલિફ, મીમ, હે,)=ઉલટીપીડા (૩-પ્ર-કો) સંં અક્ષા=માતૃશ્રી, મા.
ઉડતું	ઉડતા	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, તે. અલિફ,)=ઉડે તેવું, હવામાં અધર રહેતું પક્ષી, ખરો આધાર વગરનું, ખોટું, લોકમાં સંભળાતું, અસ્થિચલિત, ફેરવદલ કરે તેવું, એપી (ગુ-શ-કો,)
ઉડન ઘોડો	ઉડન ઘોડા	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, નૂન, ગાફ, હે, વાવ, ડે, અલિફ,)=હવામાં અધર ઉડે એવો જે ઘોડો તે, બહુજ અપળને ઝડપથી

				ચાલનારોઘોડો, મંત્રતંત્રના બળથી જેસ- નારની ધમ્મપ્રમાણે આકાશમાં ગતિ કર નારો તાંત્રિક ઘોરો, ઉડાણુ પાવડી, પવન પાવડી (ગુ-ભા-કો.)
ઉડાઉ	ઉડાઉ	હિં.	વિ.	(અલિફ, ડે, અલિફ, હમઝ, વાવ,)= ખરાબ માર્ગે જે ધણું ઉડાવે, -ખરચે તે, નકામું (ગુ-શ-કો.) સંં ઉડાન= ઉડેલું, ઉં
ઉડાઉંછપુ	ઉડાનુ	હિં.	ના. } ના. }	(અલિફ, ડે, અલિફ, નૂન, ચે, હે, વાવ,)=ચાત અગર નજર ફેરવી નાંખ- નાર (રૂ-મ-કો.) હિં ઉડાનુ-ઉડનાર, ઉડાવનાર+હિં ધ્રુ-મંત્ર, ધ્રુમંતર.
ઉડાઉડી	ઉડાઉડી	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, અલિફ, ડે, ચે,)=તોફાન, ગરબડ, અધાધુધી (ગુ-શ-કો.)
ઉડાણુન	ઉડાન	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, નૂન,) સંં ઉડાન=ઉડવાની રીત, ઉડવું તે, તેજ ઘોડો (ગુ-શ-કો.)
ઉડાણુળ ટપુ	અલલ ટપૂ	હિં.	વિ	(એન, લામ, ચે સાકિન, અલિફ સાકિન, લામ, ટે, પે મુશદ્દ, વાવ,)= અદ્દ, અળિત, ભટકવું (રૂ-મ-કો.) આં અલલ-ઉપર ઉપર, પરભાયું+હિં ટપુ-ટપાં. એટલે ઉપર ટપકે દાવ દેનાર, ટપાં ખવડાવનાર, ઈં
ઉડાનશે	ઉડાનુશ્ય	હિં.	ના.	(અલિફ, ડે, અલિફ, નૂન, શીન, ચે,)=બુચે: ઉડણુશેહ (ગુ-ભા-કો.) આં શય=ધારવું, ઉશકેરણી, વસ્તુ, ઇં
ઉડીજવું	ઉડીજના	હિં.	કિ.	(અલિફ, ડે. જમ, અલિફ, નૂન, અલિફ,)=ઉચી જવું, દુધ દેવું બંધ થવું (રૂ-મ-કો.)

ઉત્તરતી	ઉત્તરતી	હિં.	બિ,	(અલિફ, તે, રે, તે, યે.) = પડતી, નઠારી, ઘસાતી (દશા), નખળી હાલત, મૂળ સંખ્યામાં ઝાણી થતી ઝેવી, ધરડ-પણુવાળી (ગુ—લા—કો.)
ઉત્તરંજ	અલખત-રજ	અ.	ના,	(અલિફ, લામ, અલિફ, તે, રે, જમ,) કાં તુરંજ, તેં દવાકાયા, કં માધ-વલા, મં મહાલુંગ, ગું ખીજેફ. લીખુની જાતિ છે. દવામાં વપરાય છે. (ઝા—કો) હિં બિન્નેરા.
ઉદ	૦	હિં.	ના,	(અલિફ, દાલ,) સંં ઉદક, ઉં—ઉદક, પાણી, જળ, નીર (ગુ—લા—કો.)
ઉદમસ્ત	ઉદમસ્ત	સં. કા	વિ.	(અલિફ, વાવ, દાલ, મીમ, સીન, તે,) સંં ઉદ્—ઉંચુ+શં મસ્ત—મે ફિકફ, ગાંડું=તોફાની, ફિતુરી, રંડીખાજ, કામી (ગુ—શ—કો.)
ઉદમસ્તી	ઉદમ મ-સતી	સં. કા.	ના.	(અલિફ, વાવ, દાલ, મીમ, મીમ, સીન, તે, યે,) = તોફાન, મસ્તી (ગુ—શ—કો.) ઉદમ—મસ્તી+શં મસતી—તોફાન.
ઉદુલપુજ	ઉદુલ વજ	અ	ના.	(ઝેન, વાવ, દાલ, અલિફ સાફિન, લામ, વાવ, જમ,) = તેં વાસા, ખં બચ, હિં બચા—બચ, મં વેખંડ, ગું ઘોડાવજ. આમાંથી એકારિન બને છે. તથા તેલ નીકળે છે. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં થાય છે. (ઝા—કો.)
ઉદુલપક	ઉદુલ પર્ક	અ.	ના.	(ઝેન, વાવ, દાલ, અલિફ સાફિન, લામ, ખે, રે, કાફ,) = કં ફિરસિવત્તિ, તાં મરુ દમપટ્ટાઇ, હિં કાઠફલ, મં કાયપલ, ગું કાયફળ—જંગલી કાયપળ. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં થાય છે (ઝા—કો.) શં દારે શીસતાન (ગુ—મુ)

ઉધડું લેવું	ઉધડું લેવું	હિં.	કિં.	(અલિફ, વાવ, દાલ, રે, ડે, અલિફ, લામ, યે, નૂન, અલિફ,)=સપડાવવું, એકદમ વાણી-લખાણ કે હાથથી ખીજા પર ઉતરી પડવું, કંઈપણ સાંભળ્યા-સિવાય ધમકાવવું, ઠોક દેવો (રૂ-પ્ર-કો.)
ઉન (ગુ-શ-કો)	ઉન	હિં.	સ.	(અલિફ, નૂન,)=પેલા, પેલીઆ.
ઉન	૦	ગૂ.	વિ.	(અલિફ, નૂન,)=ઓછું (ગુ-શ-કો.)
ઉપનામ	૦	સં.	ના.	(અલિફ, પે, નૂન, અલિફ, મીમ,)=હલકું નામ, ઉપલું નામ, પાસેનું નામ ઉપ (સં ૦)=પાસે, ઉપર, ઓછું, વગેરે+સં ૦ કાં નામ-જે શબ્દવડે પ્રાણી પદાર્થ વિગેરે ઓળખાય.
ઉપમર્દ	૦	સં.	ના.	(અલિફ, પે, મીમ, રે, દાલ,) નાશ, વિનાશ, ક્ષય, ઘાણ (ગુ-લા-કો.) સં ૦ ઉપ-પાસે, ઉપર, ઓછું, વગેરે+સંમુદ્=મારી તાંખવું કાં મર્દ=મુરવત-ગાળો, મુઝાબદાર માણસ, વગેરે.
ઉપમર્દક	૦	મં. } હિં. }	વિ.	(અલિફ, પે, મીમ, રે, દાલ, કાફ,)=નાશ કરનાર, વિનાશક (ગુ-લા-કો.) સં ૦ ઉપ-પાસે, ઉપર, ઓછું, પ્રત્ય મર્દક-નાશક. કાં મરદક-નાનો પુરુષ.
ઉમ્મરવર	ઉમ્મરવર	કા.	વિ.	(ઐન, મીમ મુશદ્દ, રે, વાર, રે,)=મોટી વયનું (લુ-શી,) જેમ તાલેવર, વગેરે. આ ઉમ્મ-વયને કાં વાળા વખતે ઉમ્મર પણ તાપે છે.
ઉમંગ	ઉમંગ	હિં.	ના.	(અલિફ, મીમ, નૂન ગુનઃ, ગાફ,) સં ૦ ઉદ-ઉત્તુ+મરજ-હુખી ગયલું=આનંદ, હર્ષ, ખુશી (ગુ-શ-કો.)
ઉમંગી	ઉમંગી	હિં.	વિ.	(અલિફ, મીમ, નૂનગુનઃ, ગાફ, યે,)=ઉમંગવાળું, ઉદાસીન, હોંસીલું, ઉત્સુક, આતુર, ઉત્કંઠિત (ગુ-શ-કો.)

ઊરજ	ઊરજ મૂંજ રા	અ.	ના.	(અલિફ, રે, જે, મીમ, વાવ, નૂનગુન્નન, જમ, રે, અલિફ,)=તેં ધાન્ય મુ, ક નેલુ, હિંં ચાવલ, મં ભાત, ગું દાઉ- દખાની ચોખા. ચોખાસાના પહેલાં વર્ષા- દથી થાય છે (ઐ—કો) કાં બિરંજ --બિરંજ મોગરા (મ—મુ.)
ઊરખન	ઊરખન	કા	ના.	(અલિફ. રે, જે, નૂન,)=કં ચીનક, હિંં ચીના, મં રાલે, ગું ચીણા. કાંગની જાતિ છે (ઐ—કો.)
ઊરસ	•	હિં.	વિ.	(અલિફ, રે, સીન,) સંં ઐરસ. ઉં=ઉરથી ઉત્પન્ન થએલું તે, પોતાની પરણેલી સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થએલો છોકરો તે (ગુ—લા—કો.)
ઉલટ હુકમ	ઉલટ હુકમ	હિં.	ના.	(અલિફ. લામ, રે, હેં, કાફ, મીમ,)= ઉપરા ઉપરી થનો હુકમ, એક કરેલો હુકમ હોય તે ફેરવીને થયેલો બીજો હુકમ (ગુ—શ—કો.) હિંં ઉલટ—ઉલટું આં હુકમ—આરા.
ઉલટ સવાલ	ઉલટ સુના લૂ	હિં.	ના.	(અલિફ, લામ, રે, સીન, વાવ, અલિફ, લામ,)=ઉલટ પાલટ સવાલ પુછવા તે, તપાસણી, કોસ, એકઝામિનેશન, સામા વાળાના વકીલની તપાસગી. (ગુ—શ—કો.) હિંં ઉલટ—ઉલટું આં સુવાલ—પ્રશ્ન.
ઉલકા	ધૂલકા	અ	ના.	(અલિફ, લામ, કાફ, અલિફ,)= રખાના આકારમાંથી પડતે તેજ નોઢગલો, મશાલ, કાકડો, એક જાતનો દીવો (ગુ— શ—કો)
ઉલટી અલ્લા	ઉલટી અલ્લા મ:	હિં.	૧. } ૧૧. }	(અલિફ, લામ, રે, યે, અં. ન. લામ મશદ્દફ, અલિફ, મીમ, હે,)=પીડા, નડ તર (ર—પ્ર—કો,)

ઉશર	ઉશર	અ.	ના.	(એં.ન, શીન, રે,)=તેં તિલા છલાડે, કં યકકે, તાં એરુકકુ-એરુકકમ્, બં આંકડા, હિં આક-મદાર, મં શ્વેતરધ માદાર, ગું ધાળો આંકડો. ઉપવિષ તરિકે અહીં લીધેલ છે, ઇં (એં-કો,)
ઉસકે લકાકુર	ઉશકુલ કાકુર	અ.	ના.	(અલિક્ષ, શીન, કાક, અલિક્ષ સાકિન, લામ, કાક, અલિક્ષ, ફે, વાવ, રે,)= તેં કાચો રામુ, કં કચોરા, તાં પલિ-ન્કિંઝંચુ, બં શાહી કચોરા, મં કચોરા, કચૂરા-કચોરી, ગું કચૂરો. સીલોનથી આવે છે (એં-કો,) હિં કચૂર (મ-મુ,)
ઉંચીઆં ખકરવી	ઉંચીઆં ખકરના	હિં.	કિં.	(અલિક્ષ, વાવ, નૂન ચુન્નઃ, ચે, યે, અલિક્ષમમદ્દઃ, નૂનચુન, કાક, હે, કાક, રે, નૂન, અલિક્ષ,)=વણા માંદા અને અશક્ત માણસને રિષે એમ યોગાય છે, કે 'ઉંચી આખપણકરતો નથી મતલબકે આંખ ઠેર વીને સામુ જોઈ શકાતું નથી એટલો બધો મંદવાડ છે (રૂ-પ્ર-કો,)
ઉંચીમૂછ રાખવી	ઉંચીમૂછર ખના	હિં.	કિં.	(અલિક્ષ, વાવ, નૂન ચુન્નઃ, ચે, યે, મીમ, વાવ, ચે, હે, રે, કાક, હે, નૂન અલિક્ષ,)=ગર્વે ધરવો, ટેક રાખવો નાદ, રાખવો (રૂ-પ્ર-કો,)
ઉંચું	ઉંચા	હિં.	વિ.	(અલિક્ષ, વાવ, નૂન ચુન્નઃ, ચે, અલિક્ષ,) સં ઉચ્ય=સાધારણ સપાટીથી ઉભા આકારમાં બણે લાંબુ હોય તે, અતીક્ષય તાણેલું-ઘંખાવેલું હોયતે, અમીઆતું, મોટું, એષ્ટ, ઉત્તમ (ગુ-શ-કો,)
ઉંચું આવવું	ઉંચાઆવના	હિં.	.	(અલિક્ષ, વાવ, નૂન ચુન્નઃ, ચે, અલિક્ષ, અલિક્ષ, મમદ્દઃ નૂન, અલિક્ષ,)=સ્વભાવ-માન ઇચ્છા-કર્મ-પદ્ધિ-સ્થિતિ -મૂલ્ય વગેરેમાં સાધારણ ખીજા કરતાં

				વિશેષ થદીઆતું થવું, મોડું થવું, કલ્યાણ થવું, જીવંતીની ઉંચી સ્થિતિએ પોંદ્યવું (૩-પ્ર-કો.)
જિંચું ચડવું	જિંચેચડના	હિં.	કિં.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે ચે, ચે, ડે, હે, નૂન, અલિફ,)=જિંચી પાયરી એ ચડવું (૩-પ્ર-કો.)
જિંચું નીચું કરવું	જિંચાનીચા કરના	હિં.	કિં.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ચે, અલિફ, નૂન, ચે, ચે, અલિફ, કાફ, રે, નૂન અલિફ,)=વેરાતું ઢેકાણે કરવું, વેરણ ખેરણ પડયું હોય તે ઢેકાણે કરી સાફ સુધ કરવું (૩-પ્ર-કો.) ઉપર ચઢાવવું તથા નીચે ઉતારવું, વગેરે.
જિંચોજીવ	જિંચાજી	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ચે, અલિફ, જીમ, ચે,)=અપ્રીતિ, કંટાળો (૩-પ્ર-કો.) અધ્ધર જીવ, જિંચું મન, વગેરે.
જિંટ	જિંટું	હિં.	ના,	(અલિફ, વાવ, નૂનગુન્નઃ, ટે,) સંં ઉપટ- =લાંખીડોકતું ને પીઠપર ઢેકવાણું એક ચોપણું પ્રાણી. એને શીંગડા નથી હોતાં, એભાર ઉંચકવાના કામમાં આવેછે. રેતી નારણમાં એજ પ્રાણી ચાલીશકે છે. (ગુ-શ-કો.) હિંંમાં માદામાટે જિંટની કેસાંડની શબ્દ વપરાય છે, અને ગુંમાં બન્નેસાફ એકજ જિંટ શબ્દ પણ આવેછે.
જિંટડી	જિંટની	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, નૂન, ચે,) =જિંટની માદા, સાંઢણી, સોનીતું એક જાર (ગુ-લા-કો.)
જિંટકટો	જિંટકટારા	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, કાફ, ટે, અલિફ, રે, અલિફ,)સંં ઉતકટા, મં ઉતકટારી-ઉતકડી-કાંટે ચુબુક=એકબંત- નીવનસ્પતિ, જિટીગણ, શ્વેત ધુધુચી (ગુ-શ-કો)
જિંટવેડું	જિંટવેડા	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, નૂન ગુન્નઃ, ટે, વાવ, ચે,

				દાલ, અલિક,)=યૈધા નોકાળ, રાક્ષસી દવા (ગુ-શ-કો,)
ગંટણી	ગંટની	હિં.	ના.	(અલિક, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દે, નૂન, યે,)=ગંટનીમાદા, સાંડણી (ઉ-લુ,)
ઉધુ	ઔધા	હિં.	વિ.	(અલિક, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દાલ, હે, અલિક,)=અવળું, ઉલટું, અધો મુંખ (ગુ-શ-કો,)
ગંધુ મારવું	ઔધામાના	હિં.	કિ.	(અલિક, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દાલ, હે, અલિક, મીમ, અલિક, રે, નૂન, અલિક,) =ઉલટું કરી ખરાબ કરવું-તુકશાન કરવું, ધારવા કરતાં-અવળું કરી બગાડી નાંખવું (ર-પ્ર-કો,)
ગંધુવેતરવું	ઔધાવેતરના	હિં.	કિ.	(અલિક, વાવ, નૂનગુન્નઃ, દાલ હે, અલિક, યે, યે, તે, રે, નૂન, અલિક,)= કરવું જોડાએ કંઈ લારે કંઈ ખીજીજ કરવું. ઉલટું કરવું, અવળું કરી બગાડવું ઇં (ર-પ્ર-કો,)
એક જાત	એક જાત	સં.કા.	વિ.	(અલિક, યે, કાક, જામ, અલિક, નૂન,)= એક જાત, હળેલું મળેલું, એક દિવ (ઉ-લુ,) સં. એક+કા. જાત કુલેકા. "યકજાત"
એક આંખ	એક આંખ	સં. } હિં. }	વિ.	(અલિક, યે, કાક, અલિકમમદ્દઃ, નૂન મુન્નઃ, કાક, હે,)=એકતરેશીનજર, પક્ષપા તી માણુજના સંબંધમાં વપરાય છે, જે બાણુનતપાસતાં એકજ તરફની નજર રાખવીતે (ર-પ્ર-કો.)
એક ધારી	એકધારી	હિં.	વિ.	(અલિક, યે, કાક, દાલ, હે, અલિક રે, યે,)=સં. એક+ધારા=અણી-ધાર =સરખી ધાર હોય એવું (તલવાર), એક તરફની ધારવાળું, વહેંચાતી, સરખી, સમાન (ગુ-લા-કો,)

એક ધાર	એક ધાર	સં,	વિં.	(અલિફ, યે, કાફ, દાલ, હે, અલિફ, રે, અલિફ,) = સરખું, સમાન, સરખાપણાવાળું (યુ-ભા-કો)
એક નગર	એક નગર	તં.અ.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, તૂન, જો, ય, રે, = મને જણે સામસામું જોતું તે, એક દૃષ્ટિ, એકજ વિચાર, સામાન્ય હેતુ (યુ- શ-કો) સં. એક+આ. નગર-દૃષ્ટિ
એકનું એક	એકકાએક	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, કાફ, અલિફ, અલિફ, યે, કાફ,) = દરેકર વિનાનું (૩-પ્ર-કો)
એકંદર	એક અન દર	મં.શા.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, તૂન, દાલ, રે, સં. એકત્ર કા. અનદર-માં = એકઠું, જ્યાં માં હોયતેવું, સરવાળા માં ગણેલું, ટોટલ, સઘળું આવીજાય તેવું, મુખતેસર (યુ-શ-કો)
એકકસલી	એકકસલી	તં.અ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, ફે, રવાદ, લામ, યે) = એકજ પાક આવે તેવું. (યુ-શ-કો,) સં. એક+આ. કસલી-રૂતું.
એકમ	યકુમ	કા.	વિ.	(યે, કાફ, મીમ,) = દરેક માસની પેહેલી તા- રીખ, પડવો (પ્રાં-શ-સં.)
એક માળા ના મણકા	એક માલા કેમનફે	હિં.	ના. } વિ. }	(અલિફ, યે, કાફ મીમ, અલિફ, લામ, અલિફ, કાફ, યે, મીમ, તૂન, કાફ, યે) = સરખાસરખાવ-રૂપ-ગત-ગુણ-વિધાનામા ણસ (૩-પ્ર-કો)
એકર	એકર	ઈ.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, કે,) = રકબાતું માપ કેટલેક ઠેકાણે ગામ જેટલું અને કેટલેક ઠેકાણે આછું (ઉ-લુ)
એક રાગ	એક રાગ	સં.	ના.	કાફ, રે, ત (યુ-

એકલ દોકલ	અકેલા દુકે લા	હિં.	વિ.	(અલિક, કક, યે, લા, અલિક, દાલ, કાક, યે, લામ, અલિક,) સંં એક+હિં દોકલ, દુકલ. દો—(સંં હિં-ગે)=એક લો, બીજો કાક એકજ સાથી હોય તેવો (ગુ-શ-કો,) હિંં અકેલા-એકલો+કાં દુ-ગે+હિંં અકેલા-એકલો અને બીજો એકલો મળી બન્ને બે, એકલોજ કે બીજો પણ એક.
એકલ શરો	એકકસુર	હિં.	ના.	(અલિક, યે, કાક, લામ, સીન, રે, અલિક,)=પંં એક+સં-અવાળ=પાણી આરાનો મુનશી, જેને એકલાજ રહેવું ગમે તે એકલપેટો, રાગથી (ગુ-શ-કો,)
એકલેહાથે	અકેલેહાથ	હિં.	વિ.	(અલિક, કાક, યે, લામ, યે, હે, અલિક, તે, હે,)=મીઠા કોષ્ટની મદદ સિવાય, પડે, કોષ્ટની સહાયતા લીધા વગર, જેમાં કોષ્ટ બીજનો હાથ નહોતો તેની સ્થિતિમાં (રૂ-પ્ર-કો,)
એકસટ	ઇકરઅઃ	હિં.	વિ.	(અલિક, કક, સીન, ટે, હે,)=પંં એક+૪૮—સાઠ=સાઠ અને એ. ૨ (એક+અંં સેટ) એક જથ માં હોય તેવું (ગુ-શ-કો,)
એકસટમું	ઇકસઠવાં	હિં.	વિ.	(અલિક, કાક સીન, ટે, હે, વાવ, અલિક, નૂનગુન્ન,)=સાઠ પાછીનું પહેલું (ગુ-શ-કો,)
એક સો	એકસવ સો	પં.હિં	વિ.	(અલિક, યે, કાક, સીન, વાવ,)= સંં એક+શત-સે=સોસોની ગણતરીમાં પ્રથમસો તે, સો, ૧૦૦ (ગુ-શ-કો)
એક હાત પર	એક હાથ પર	હિં.	અ.	(અલિક, યે, કાક, હે, અલિક, ને, હે, યે, રે,)=એકતરફ (રૂ-પ્ર-કો.)
એકાંગ	એક આંગ	પં.હિં	ના વિ. }	(અલિક, યે, કાક, અલિકમમદદ, નૂનગુન્ન, ગાદ,) સંં એક+અંગ=અંગ એક આંગવાળું (ગુ-શ-કો,)

એક ધાર	એક ધાર	સં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, દાલ, હે, અલિફ, રે, અલિફ,)=સરખું, સમાન, સેરખાપણાવાળું (ગુ-ભ-કો.)
એક નજર	એક નજર	નં.અ.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, નૂન, જો.ય, રે, =મન્ને જણે સામસામું જોવું તે, એક દૃષ્ટિ, એકજ વિચાર, સામાન્ય હેતુ (ગુ- શ-કો) સં. એક+આ. નજર-દૃષ્ટિ
એકનું એક	એકકાએક	હિં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, કાફ, અલિફ, અલિફ, યે, કાફ,)=દેરદાર વિનાનું (ર-પ્ર-કો.)
એકંદર	એક અન દર	મં.શ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, નૂન, દાલ, રે, સં. એકત્ર ફા.અનદર-માં=એકઠું, જ્યા માં હોયતેવું, સરવાળા માં ગણેલું, ટોટલ, સઘળું આવીજાય તેવું, મુખતેસર(ગુ-શ-કો)
એકફસલી	એકફસલી	નં.અ.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, ફે, રવાફ, લામ, યે) =એકજ પાક આવે તેવું.(ગુ-શ-કો,) સં. એક+આ. ફસલી-રૂતુનું.
એકમ	યકુમ	ફા.	વિ.	(યે, કાફ, મીમ,)=દરેક માસની પેહેલી તા- રીખ, પડવો (પ્રા-શ-સં.)
એક માળા ના મણકા	એક માલા કેમનકે	હિં.	ના. વિ. }	(અલિફ, યે, કાફ મીમ, અલિફ, લામ, અલિફ, કાફ, યે, મીમ, નૂન, કાફ, યે)= સરખાસ્વભાવ-રૂપ-ગત-ગુણ-વિધાનામા ણસ (ર-પ્ર-કો.)
એકર	એકર	ઈ.	ના,	(અલિફ, યે, કાફ, રે,)=રકબાનું માપ કટલેક ઠેકાણે ગામ જોટલું અને કટલેક ઠેકાણે ગ્રામ્ય (ઉ-લુ)
એક રાગ	એક રાગ	સં.	ના.	(અલિફ, યે, કાફ, રે, અલિફ, ગાફ,) =સંપ, મજે, એકમત (ગુ-શ-કો,) સં. એક+રાગ.

એકલ દોકલ	અકેલા હુક લા	હિં.	નિ.	(અલિક, કક, યે, લા', અલિક, દાલ, કાક, યે, લામ, અલિક,) સંં એક+હિં દોકલ, દુકલ. દો—(સંં દિ-એ)=એક લો, ખીજે કાક એકજ સાથી હોય તેવો (ગુ-શ-કો,) હિંં અકેલા-એકલો+કાં દુ-એ+હિંં અકેલા-એકલો અને ખીજે એકલો મળી બન્ને એ, એકલોજ કે ખીજે પણ એક.
એકલ શૂરો	એકલસુર	હિં.	ના,	(અલિક, યે, કાક, લામ, સીન, રે, અલિક,)=પંં એક+સં-અવાજ=પાણી આરાનો મુનથી, જેને એકલાજ રહેવું ગમે તે એકલપેટો, રાથી (ગુ-શ-કો,)
એકલેહાથે	અકેલેહાથ	હિં.	વિ.	(અલિક, કાક, યે, લામ, યે, હે, અલિક, તે, હે,)=ખીજ કાકની મદદ સિવાય, પંડે, કાકની સહાયતા લીધા વગર, જેમાં કાક ખીજનો હાથ નહોતો તેવી સ્થિતિમાં (રૂ-પ્ર-કો,)
એકસટ	ઇકરઅ	હિં.	વિ.	(અલિક, કક, સીન, ટે, હે,)=પંં એક+પિટિ—સાં=સાં અને એ. ૨ (એક+અં સેટ) એક જથ્થામાં હોય તેવું (ગુ-શ-કો,)
એકસટમું	ઇકસાંવાં	હિં.	વિ.	(અલિક, કાક સીન, ટે, હે, વાવ, અલિક, નૂનગુન્ન,)=સાં પછીનું પહેલું (ગુ-શ-કો,)
એક સો	એકસવ સ	પં.હિં	વિ.	(અલિક, યે, કાક, સીન, વાવ,)= સંં એક+શત-પ્રે=સોસોની ગણતરીમાં પ્રથમસો તે, સો, ૧૦૦ (ગુ-શ-કો)
એક હાત પર	એક હાથ પર	હિં.	અ.	(અલિક, યે, કાક, હે, અલિક, ને, હે, પે, રે,)=એકતરફ (રૂ-પ્ર-કો.)
એકાંગ	એક આંગ	પં.હિં	ના } ૧. }	(અલિક, યે, કાક, અલિકમદદ, નૂનગુન્ન, ગાક,) સંં એક+અંગ=અંગ એક આંગનાળું (ગુ-શ-કો,)

એક. એક	એકએક	સં.	વિ.	(અલિફ, યે, કાફ, અલિફ, યે, કાફ,) =એકએક એમ ગણતાં જેટલાં હોય હોય તેટલાં સઘળાં (ગુ-શ-કા,)
એકયાસી	ઇકાસી	હિં.	વિ.	(અલિફ, કાફ, અલિફ, સીન, યે,) =સં. અશીતિ-એશી (અબ્દ-આલ+તિ -દશ સ્વમકમત્યય) એસીને એક, ૮૧ (ગુ-શ-કા)
એકસમ બા	યકશબ:	કા.	ના.	(યે, કાફ, શીન, નૂનગુન્નઃ, બે, હે,)= રવિ, સંડે, આઠતાર (મુ-સ-પં,)
એડ	૦	ગૂ.	ના.	(અલિફ, યે, ડે,)=કેદીઆના પગ ધાલી રાખવાનું મોટા કાણાવાળું લાકડું. તેને તાળું દેવાય છે, ગાય ભેંસ દોહોતી વખત મસ્તી કરતાં હોય તો તેને સાડ લાકડાં દાટી—બાંધી બદોબસ્ત કરવામાં આવે છે તે, ઘણા મોટા બળદ—વાછડાને સમુદ્ધ, બળદોને કાફલો (ગુ-શ-કા,)
એડી	એડી	હિં.	ના.	(અલિફ, યે, ડે, યે,)=એડ, મમરેજ, પંખામી એકી, (ઉ-લુ,) ગુ૦ માં નાળ ને પાણુ કહે છે (પ્રાં-શ-સં.)
એડી દાર	એડીદાર	હિં.	વિ.	(અલિફ યે, ડે, યે, દાલ, અલિફ, યે,) =એડીયાળું, બૂદનો પાટલી આગળે જે ભાગ તે (ગુ-લા-કા,) હિં૦ એડી, +કા૦ દાર-વાળું.
એડીના	આદીનઃ	અ.	ના.	(અલિફમમદ્દઃ, દાલ, યે, નૂન, હે,) =શુકાર (ક-લુ.)
એન ઉપજ	એનજી	ગૂ.	ના.	(એન, યે નૂન, અલિફ વાવ યે જમ) =સાએર સિવાયની જમીનના પાક સંબંધી જે ઉપજતે (ગુ-શ-કા) ખાસ આત્રક આ૦ એન-ખાસ+ગૂ૦ ઉપજ

એન એમા સું	એન એ માસા	હિં.	ના.	(એન, એ, નૂન, એ, વાવ, મીમ, અલિફ, રીત, અલિફ,) = હર-ખરં એમાસું, ધણો જ વરસાદ આવવાનો જે વખતે (ગુ-શ -કો) આં એન-ખાસ+ચો--ચાર+હિં માસા--માહિનાથી સંબંધ ધરાવતું.
એન વાવે તર	એન વાવે તર	ગૂ.	ના.	(એન, એ, નૂન, વાવ, અલિફ, વાવ, એ, તે, રે,) = ખજુરાં સિવાયનું જે સઘળું વાવેતરતે, જેમાં એકજ જાતનું જે વાવેલું થાયતે. (ગુ-શ-કો,) આં એન-મુખ્ય +ગુવાવેતર-રોપણ.
એન વેલપ	એન વેલપ	ધં.	ના.	(અલિફ, એ, નૂન, વાવ, એ લામ, પે,) લખેલોકાગળ જેમાં ખીડવામાં આવેતે, પર મિડયું, ખીડો, વેલન, ઠાંકણ (ગુ-શ -કો)
એન વેળા	એન વેળા	કા.	ના.	(એન, એ, નૂન, વાવ, એ, લામ, હે) કવેળા, ચોખટી નોવખત (ગુ-શ-કો) આં એન+શાં વયકઃ=સં વેળા-વખત
એનોલ ક માલ	અ. નુલ ક માલ	અ.	ના.	એન, એ, નૂન, અલિફ સાકિન, લામ. કાફ, મીમ, અલિફ, લામ,) જ ખમાયેલી આંખ, જેનજર સારી વસ્તુ એને નુકશાન પોહ્ય કે તે (લુ-કિ,) આં એન-આંખ +કલ-ની+કમાલ-પૂર્ણ
એનોલ ય કીન	અ. નુલ ય કોને	અ.	ના.	(એન, એ, નૂન, અલિફ સાકિન, લામ, એ, કાફ એ, નૂન,) = કે'ઈ વસ્તુ જોયા પછી તેની હકીકતને સારી રીતે ખાતરીપૂર્વક તપાસ કરી લેવી ઇ- (લુ-કિ,) આં એન +ઉલ+યકીન-ખાતરી.
એનોલા	અ. નુલ	અ.	ના.	(એન, એ, નૂન, અલિફ સાકિન, લામ મુશદ્દ, અલિફ, હે,) = ખોદાની સંભાળ (લુ-કિ,) આં એન+ઉલ+અલાહ- ખોદા.

એનોલ લે હેર	અપતુલહર	અ.	ના.	(એન, યે, નૂન, અલિફસાકિન લામમુશદ, હે, રે,)+બિલાડીન આ ખ જેવો એક રત્ન મુદરવાન હોય છે તે, લસણીઆ (હુ—કિ,)
એપ્રિલ	અપ્રેલ	ઈ.	ના,	(અપ્રિફ, યે, રે, યે, લામ,)=અપ્રેમ વરસનો બનેવારીથી ગણતાં એથે! મહિનો (ગુ-શ-કો,)
એશન	એશન } આશન }	કા.	ના.	(અલિફ, “ યે કે વાવ, ” શીન, નૂન,) =કં વડીલ સોનુલી, તાં શીઆકાઇ ગું શાતલાથેર (આ-કો,) આં સઅતર, હિં. સાતર (મ--મુ,)
એસ્કવાયર	એસ્કવાય ર	ઈ.	ના.	(અલિફ, યે, સીન, કાફ, વાવ, અલિફ, યે, રે,)=Esquire એક માનવતો ખિતાબ, મોટા માણસના નામની સાથે જોડાનો એક માનવંત ખલકાબ (ગુ- લા-કો,)
એસ્તેક્યા લ (ગુ-શ-કો)	એસ્તેક્યા લ	અ.	ના.	(અલિફ, સીન, તે, કાફ, યે, અલિફ, લામ,)=આવતાર, આયદે. આં કુબ્ =આગળ, પ્રથમ, ઉપરથી, એ ઇસતક બીલ પણ થઇ શકે છે. જેમ-કિતાબનું કતેમ, વગેરે થાય છે.
એફેમર સ્તુદ	અફેમર સ્તુદ	અ	ના.	(અલિફ હે, મીમ, રે, યે, સીનમુશદ, દાલ,)=નોંખરાલક. કં અવલે હવત, હિંં મુગા, મં પોવલે ગું પરવાળાં સમુદ્રમાં ટ્રાણીના અસ્થિ છે (આ—કો,) આં મરબન, કાં મિરગાન, બોક્કાય છેતે (મ--મુ)
એંટ	એંટ	ઈ. } મ }	ના.	(અલિફ, યે, નૂનગુન્ન, રે, હે.)=આંટ વટ, ધીર, આડાઇ (ગુ-શ-કો,) અકડ, અલિમાન, વગેરે (ઉ-લુ)

આકાળ	કિં	શ.	ના.	(અલિફ, વાવ, કાફ, વાવ,) = ગરૂડપક્ષી (ગુ-શ-કો,) ઉલુક, ધુવડ, ધુ ધુ (બુ-કો)
આગણ્યા ળીસ	ઉન્તાલીસ ઉન્ચાલીસ	હિં	વિ.	(અલિફ, નૂન, “તે કે ચે,” અલિફ, લામ, ચે, સીન,) સંં એક+ઉન-આધુ +ચતારિશત-ચાળીસ) = ચાળીસમાં એક આછો, ૩૯ (ગુ-શ-કો,) સં. એકોન પંચાશન, ઉપરથી,
આગણુતા સ	ઉન્તીસ	હિં-	વિ.	(અલિફ, નૂન, તે, ચે, સીન,) સંં એક+ઉન+ત્રિશત) = ત્રીસમાં એક આછો, ૨૯ (ગુ-શ-કો,)
આગણ્યા અંસી	ઉન્નાસી	હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂનમુશદ્દ, અલિફ, સીન, ચે,) સંં એક+ઉન+અશીતિ—અ સી=એસા માં એક આછો, ૭૨ (ગુ-શ-કો,)
આગણુસા હ	ઉન્સહ	હિં.	વિ.	(અલિફ, નૂન, સીન, ટે, હે,) સંં એકોન+પાઠિ=સુ ૪માં એક આછો, પચા સને નવ, ૫૯ (ગુ-લા-કો,)
આગાળ	ઉગલ	શ. } કિં. }	ના.	(અલિફ, ગાફ, અલિફ, લામ,) સંં ઉત+અલ્=ગરવું, ઉં=થૂંક (ગુ-લા-કો)
આછાપ ણું	આછાપનું	હિં. } શ. }	ના.	(અલિફ, વાવ, ચે, હે, અલિફ, પે, નૂન) =કમીગણુ ઘટ, ખુટ, ઉણુ, કસર, ઊણુ,
આછીપાં સુળી	આછીપસ લી	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, ચે, હે, ચે, પે, સીન, લામ, ચે,) = જરાક ઘેલછાવાળું, અદક પાંસળી (રૂ-પ્ર-કો,)
આઝ	હેઝ.	અ.	ના.	(હે, વાવ, જવાન, = હોજ જુઆ (ગુ-શ-કો,)
આઝ	°	ગૂ.	ના.	(અલિફ, વાવ, જમ, હે,) = ઉંઘમાં મોંમાંથી જે લાલ ગળે છે તે (ગુ-શ-કો)
આઝ	આઝ	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, જમ, હે,) = જાનવરોના જઠરને કહે છે, પેટ (ઉ-ધુ,)

આઝરી (ગુ-ભા-કો)	આઝરી	હિં.	ના.	(અલિફ, વાવ જીમ, હે, ડે, યે,) “આ ઝ” પણ યોજાતો શબ્દ=જનાવરોના જઠરને કહે છે, પેટ (કે-લુ.)
આઢણું આઢણું	આઢણું આઢણું	હિં.	કિ.	(અલિફ, વાવ, ડે, હે, નૂન, યે અલિફ, વાવ, ડે, હે, નૂન, અલિફ,)= સ્ત્રીની પંક્તિમાં આવવું (ર-પ્ર-કા.)
આધેદારી	આધેદારી	કા.	ના.	(એન, હે, દાલ, હે, દાલ, અલિફ, રે, યે,)=આધેદારપણું, અમલદારી (ગુ- ભા-કો,) આં આધેદાર-પદવી+કાં દારી-રક્ષા, રક્ષણ, ઇં
આપદાર (ગુ-ભા-કો)	આપદાર	હિં.	વિ.	(અલિફ, વાવ, પે, દાલ, અલિફ, રે,) =ચળકાટવાળું, સાફ, ચળકતું, હિંં આપ-ચળકાટ+કાં દાર—વાળું.
આમાળ —જો (ગુ-શ-કો)	આમાળ	કા.	ના.	(અલિફમમદૂદ, યે, લામ, હેં)=અળ- અળો, વાસનારતું પાણી, અંગુરીશરાખ જેવું પાણી. કારણ કે કાં આમ-પાણી +કાં લહ—અંગુરી શરાખ, વગેરે (લુ- કી,)
આલિયાદો લત	આલિયા એલ્લત	અ.	ના.	(અલિફ, વાવ, લામ, યે, અલિફ, હમ- જઃ, દાલ, વાવ, લામ, તે,)=સલ્તનતવા- ળા સાહેબો, રહીશ, અમીર, (લુ—કિ.)
આસાણુન	આસાણુ	કિં.	ના.	(અલિફ, વાવ, સીન, અલિફ, નૂન,) સંં અવનસી—કાપવું=ભાન, હામ, રા- મ, હિમ્મત, હોંશ (ગુ—શ—કો.)
આસાર	૦	ગુ.	ના.	(અલિફ, વાવ, સીન, અલિફ, રે,) સંં અવનસ—સરવું=આશ્રય, મદદ, નબળાઈ, ખીક (ગુ—શ—કો.)
અંકુશમાં રાંખવું	અંકુશમાં રખના	હિં.	કિ.	(અલિફમમદૂદ, નૂનગુન્નઃ, કાફ, સીન, મીમ, યે, નૂનગુન્નઃ, રે, કાફ, હે, નૂન,

				અલિક્ષ.)=યોગ્ય હદમાં રાખવું, વશ રાખવું, બહેકી જવા ન દેવું, (કે-પ્ર-કો,) હિંં અક્રિસ.તમે-માહે+હિંં રખના-રાખવું.
અંગ	અંગ	સં.	ના.	(અલિક્ષ, વૃત્તચૂનનઃ, ગાફ,) હિંં અંગ—શરીર, જોડ, અવયવ, તન (ઉ-લુ.)
અંગકેમંગ	અંગકેમંગ	હિં.	ના,	(અલિક્ષ, વૃત્તચૂનનઃ, ગાફ, અલિક્ષ, મીમ, વૃત્તચૂનનઃ, ગાફ,) =પોતાની જાતનો ઉમંગ, શરીર તથા મનની ઉલટ-હોંશ (ગુ-શ-કો,) અંગ-શરીર+ઉમંગ-ઉત્સાહ.
અંગન	અંગન	હિં. સં- }	ના.	(અલિક્ષ, વૃત્તચૂનનઃ, ગાફ, જમ, અલિક્ષ, હમજઃ, યે) =છોકરી, પુત્રી (ગુ-શ-કો,) અંગ+અધ.
અંગ જો	અંગજો	સં. કો	ના.	(અલિક્ષ, વૃત્તચૂનનઃ, ગાફ, જો, વાવ, રે,) =શરીરનું અળ (ગુ-શ-કો,) સંં અંગ-શરીર+કોં જોર-અળ.
અંગોઝા	અંગોઝા અંગોજઃ	કો, ના,	ના,	(અલિક્ષ, વૃત્તચૂનનઃ, ગાફ, વાવ, જો, હે,) =કં ડોળગંદો, મંરાજગિરા, ગું રાજગરો. ફલહારમાં પૂરી બનાવી ખવાય છે (ઝો-કો,) હિંંકલગઃ.
અંગખિલ (ઝો-કો)	અંગખિલ	અ.	ના.	(જો, વૃત્તચૂનનઃ, જમ, યે, યે, લામ,) =તેં શોંડી, કં શુંઠિ, તાં શુકક, અં સોંદ, મં સુંઠ. ગું સુંઠ. આમાંથી જિં જોળ નામે તત્ત્વ નીકળે છે (મ-મુ,) હિંં સોંઠ-સુકકો આદુ.
અંગળ	અંગળ	હિ.	ના.	(અલિક્ષ, વૃત્ત, જમ, લામ,) સંં અન્ત-દાણો+જળ-પાણી=દાણોપાણી, લહેણું દહેણું (ગુ-શ-કો,) ખાવું પીવું, પીણું ખાણું.

અંબર રત્ન.	અંબર રત્ન.	કા.	ના.	(અલિપ્ત, નન, જમ, પે, ડે, ગીન, તે, મે.)=તેના કાપી બાંધે કાચાંત, મં ગાખાડા, ગું કાળે ખરે મોટું ઝાડ છે (ગા—કા,) ત્રીને ખર્ચ, હિં ૦ કમર (મ-પે.)
અબુદાન	અબુદાન અબુદાન	કા.	ના.	(અલિપ્ત, નનગુલ, ગાક, જે,) (અલિપ્ત, નન ગુલ, ગાક, વાવ મળી બંને પ્રકારે=તે ૦ ઇંચ, કં તાં કયમપેરુગયમ, હિં ૦ હીંગ, મ —હિંગ, ગું હિંગ,—વધારણી અ તેલ નીકળે છે. રજા તથા ધરાનન થી આવે છે (ગા—કા,) અ “હલતિન” કહેવાય છે.
અબુમને હસલામ (ગુ-સ-કા.)	અબુમને હસલામ	અ.	ના.	(અલિપ્ત, નન, જમ, મીમ, નન, સીન, લામ, અલિપ્ત, મીમ, =મુસ સેકોની મડળી. જે ધસલામી ક લાગણી ધરાવે તે, ઇલાદી. આં ના તારો, ઉપરથી આ. “અબુમ” માં ચળકાટ ધરાવતો અક્ષર મળી “અ ન”=પ્રકાશિત તારાઓનો ગુમખો, ળી, વગેરે+એ=ની+આં હસલામ- જાતો

પ્રેરની અનુતરકી માગ આગ	હિં.	ના.	(અલિફ, નન, તે, ટે, ક ફ, જે, અલિફ મમદૂદઃ, ગાફઃ)=કાળજની ગુપ્ત ચીંતા (૩-પ્ર-કો) અનતર-મન+કી-ની-આગ -અ'મ.
ને લેવો અંત લેના	હિં.	ના.	(અલિફ, વૂન, તે, લામ, યે, વૂન, અલિફ) =આખરનું--આકી રહેલું જોર હોય તેપણ પાર કરવું, જીવ લેવો, પાછળ લાગ્યા કરવું, સંતાપવું દુઃખ દેવા કરવું, કંટા જો આપ્યાં કરવો, આગ્રહ-કરવો. (૩- પ્ર-કો,)
સંકરણ અનતઃકર લાલા નકલાલે	હિં.	ના.	(અલિફ, વૂન, તે, હે, કાફ, રે, વૂન, કાફ, યે, લામ, અલિફ, લામ, યે,)= અંતરની ગુપ્ત ચિંતા, કાળજની ગુપ્ત બળતરા, અતિશય થનો બળાપો (૩-પ્ર -કો,) સંઁ અંતઃકરણ નયું નાંહિં. લાલે.
અંધારીકો અંધેરી કો ટડી હૂડી	હિં.	ના.	(અલિફ, વૂનયુન્નઃ, દાલ, હે, યે, રે, યે, કાફ, વાવ, ટે, હે, રે, યે,)=કેદખાનું, કારા ગ્રહ (૩-પ્ર-કો,) હિંઁ અંધેરી= અંધ વાળી+હિંઁ કોહડી-ઓરડો.
અંઆગ અબલજ અ.	અ.	ના.	(અલિફ, જે, લામ, જમ,)=તેઁ આ મીંડી એટલે, કંઁમાવિનફલ, તાં મંગમરમ હિંઁ આંખ--આમ, મંઁ આંખા--આખે શી, આંખાગાડા, ગુંઁ આંખોમેર--ખા ખરી-કાચીકેરી-સુકવેલી કેરીની ઘાસ- પાકીકેરી-જોહલી-પાનાંઃ આંખાની અતિ ઓ. આકુમ, પાયરી, કાવસજીપટેલ, ખન હોડ, પાખરયા, પાખાગાઃ જોરસા, ફર મડીન-કાચીકેરી અથવા (રાખેલી) થાય હે (આ-કો,) કુંઁ અંખઃ કહેવાય કે (મ-મુ)

શ્રીકે ઉપંચાગી ભટ.

કામશાસ્ત્ર

રસીકી ઉરદુ જળાન

ગુજરાતી હરદેમાં

તંદુરસ્તી અને તાકાત વધારવાનો ખરો રસ્તો છે
તથા છુરી આંદોમાંથી છોડાવનાર આ પુસ્તકની લાજે
આજ સુધી સહને મહત્ત્વ વહેંચવામાં આવી છે. હજી
મગાવે તેને મોકલવામાં આવે છે. માત્ર એક કાર્ડ પર
હરદેથી તમારું પુરું સરનામું મોકલી નીચેને ઠેક ભૂંથી
લ્યો

સાહિત્ય સંસ્થા મણિશંકર ગોવિં

જામનગર—કાઠિયાવા